

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och 184 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att upphovsrättslagen och lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation ändras. Syftet med propositionen är att modernisera bestämmelserna om upphovsrätt och genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 av den 17 april 2019 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG (DSM-direktivet) samt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/789 av den 17 april 2019 om fastställande av bestämmelser för utövandet av upphovsrätt och närstående rättigheter tillämpliga på vissa av sändarföretagens onlinesändningar och vidareändringar av radio- och tv-program och om ändring av rådets direktiv 93/83/EEG (direktivet om onlinesändningar). I propositionen har det också tagits in vissa sådana ändringar och korrigeringar av teknisk natur i upphovsrättslagens bestämmelser som beretts på nationell nivå i anknytning till ovan nämnda ämnesområden. Dessutom föreslås det att utövande konstnärers ensamrätt till bildupptagningar utvidgas.

Lagen om upphovsrätt avses träda i kraft den xx xx 2022. Lagens 55 a-55 n § samt lagen om ändring av 128 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avses träda i kraft 2022.

INNEHÅLL

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	3
2 EU-rättsaktens mål och huvudsakliga innehåll.....	4
2.1 DSM-direktivet (2019/790).....	4
2.2 Direktivet om onlinesändningar.....	12
3 Nuläge och bedömning av nuläget.....	14
3.1 DSM-direktivet	14
3.2 Direktivet om sändning och vidare-sändning av TV- och radioprogram.....	30
3.3 Nationella regleringsbehov som inte hör ihop med direktivet	32
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	33
4.1 De viktigaste förslagen.....	33
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	41
5 Alternativa handlingsvägar	53
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	53
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	67
6 Remissvar	71
7 Specialmotivering	72
7.1 Lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation.....	123
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	124
9 Ikraftträdande.....	124
10 Verkställighet och uppföljning	124
11 Förhållande till andra propositioner.....	126
11.1 Samband med andra propositioner.....	126
11.2 Förhållande till budgetpropositionen	126
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	126
LAGFÖRSLAG	146
om ändring av upphovsrättslagen.....	146
om ändring av lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation	166
BILAGOR.....	167
PARALLELLTEXT	167
om ändring av upphovsrättslagen.....	167
om ändring av lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation	204
FÖRORDNINGSUTKAST	205
om upphovsrättstvistnämnden.....	205
om upphovsrätt.....	208

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Bakgrunden till att denna proposition har beretts är EU-rättsakter som kräver genomförande. Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden (nedan *DSM-direktivet*) och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/789 om fastställande av bestämmelser för utövandet av upphovsrätt och närstående rättigheter tillämpliga på vissa av sändarföretagens onlinesändningar och vidare-sändningar av radio- och tv-program och om ändring av rådets direktiv 93/83/EEG (nedan *direktivet om onlinesändningar*) utgör den sista delen av ett mer omfattande projekt bestående av fem olika lagstiftningsförslag, som Europeiska kommissionen genomför i syfte att modernisera upphovsrätten och som har varit en viktig del av kommissionens strategi för den digitala inre marknaden.

Den långsiktiga visionen för strategin är att utveckla den inre marknaden på detta område, uppdatera bestämmelserna i enlighet med den digitala verkligheten, se till att de kreativa branscherna i Europa förblir konkurrenskraftiga samt bibehålla en god balans mellan upphovsrätt och andra allmänna politiska mål, som utbildning, forskning, innovation och behoven för personer med funktionshinder. (Källa: Meddelande från kommissionen).

Av kommissionens meddelande av den 11 oktober 2016 ”En rättvis, effektiv och konkurrenskraftig europeisk upphovsrättsbaserad ekonomi på den digitala inre marknaden” (COM(2016) 592 final) framgår det att lagstiftningsförslagen innehåller åtgärder för att förbättra tillgången till innehåll runt om i EU, för att anpassa upphovsrättsundantag till digitala och gränsöverskridande miljöer samt för att uppnå en välfungerande upphovsrättsmarknad.

Propositionen omfattar även vissa på nationell nivå beredda ändringar och tekniska korrigeringar av bestämmelserna i upphovsrättslagen, vilka hänför sig till ovannämnda ämnesområden.

1.2 Beredning

Beredningen av EU-rättsakten

Den 14 september 2016 antog Europeiska kommissionen ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upphovsrätt på den digitala inre marknaden (COM(2016) 593 final) och ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av bestämmelser för utövandet av upphovsrätt och närstående rättigheter tillämpliga på vissa av programföretagens onlinesändningar och vidaresändningar av tv- och radioprogram (COM(2016) 594 final). Till förslagen hör en konsekvensbedömning i tre delar (SWD(2016) 301 final) och ett sammandrag av den (SWD(2016) 302 final), <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/impact-assessment-modernisation-eu-copyright-rule>.

Behandlingen i Europaparlamentet och rådet beskrivs i EU:s webbportal till EU-rätten, för direktivet om onlinesändningars del på <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1588109747990&uri=CELEX:32019L0789> och för DSM-direktivets del på .

Samråd om EU:s lagstiftningsförslag ordnades på nationell nivå, och utifrån samråden utarbetades U-skrivelser till riksdagen. Direktivet om onlinesändningar behandlades i U-skrivelse U 61/2016 rd medan DSM-direktivet behandlades i U-skrivelse U 63/2016 rd. I december 2018 lämnades en kompletterande U-skrivelse om DSM-direktivet (UK 38/2018 rd) till riksdagen.

Beredningen av propositionen

Regeringens proposition har beretts som tjänsteuppdrag vid undervisnings- och kulturministeriet. Som stöd för beredningen inrättades en arbetsgrupp bestående av tjänstemän från justitje- ministeriet, arbets- och näringsministeriet, kommunikationsministeriet samt undervisnings- och kulturministeriet.

Under beredningen hördes ett stort antal intressenter i flera skeden (<https://minedu.fi/sv/projekt?tunnus=OKM018:00/2019>). Utöver de samrådsmöten och workshoppar som var öppna för alla ordnades det även många diskussioner om olika sakfrågor i mindre grupper. Beredningsarbetet behandlades också regelbundet i delegationen för upphovsrättsliga ärenden. En begäran om utlåtande om regeringens propositionsutkast publicerades i tjänsten utlåtande.fi (NR I UT-LÅTANDETJÄNSTEN).

2 EU-rättsaktens mål och huvudsakliga innehåll

2.1 DSM-direktivet (2019/790)

Målet för DSM-direktivet är att modernisera EU:s rättsliga ram för upphovsrätten, och detta är den viktigaste reformen sedan upphovsrättsdirektivet 2001. DSM-direktivet fastställer regler för att anpassa vissa undantag från, och inskränkningar i, upphovsrätt och närstående rättigheter till digitala och gränsöverskridande miljöer samt åtgärder för att underlätta viss licensieringspraxis framför allt, men inte uteslutande, vad gäller spridning av utgångna verk och andra skyddade alster samt onlinetillgång till audiovisuella verk över plattformar för beställvideo i syfte att säkerställa en bredare tillgång till innehåll. Det innehåller också regler för att underlätta användningen av innehåll som är fritt för var och en att använda. För att marknaden ska vara välfungerande och rättvis med tanke på upphovsrätten bör det även finnas bestämmelser om rättigheter i publikationer, om situationer där leverantörer av onlinetjänster som lagrar och ger tillgång till användaruppladdat innehåll använder verk eller andra alster, om transparens i upphovsmäns och utövande konstnärers avtal, om upphovsmäns och utövande konstnärers ersättning samt om en mekanism för upphävande av de rättigheter som upphovsmän och utövande konstnärer har överlåtit exklusivt.

Direktivet moderniserar och kompletterar Europeiska unionens nuvarande rättsliga ram för upphovsrätten, som bland annat omfattar direktiven 96/9/EG (databasdirektivet), 2001/29/EG (direktivet om informationssamhället), 2006/115/EG (direktivet om uthyrnings- och utlåningsrättigheter), 2009/24/EG (datorprogramdirektivet), 2012/28/EU (direktivet om anonyma verk) och 2014/26/EU (direktivet om kollektiv förvaltning av upphovsrätt) och som även grundar sig på direktiv 2000/31/EG (direktivet om elektronisk handel).

Anpassning av undantag och inskränkningar till en digital och geografiskt gränsöverskridande miljö

DSM-direktivet innehåller bestämmelser om vissa tvingande undantag från och inskränkningar i upphovsrätten. Bestämmelserna grundar sig på de frivilliga undantag och inskränkningar som fastställts i direktivet om informationssamhället. Genom DSM-direktivet uppdateras bestämmelserna så att de motsvarar dagens behov, och de görs till vissa delar tvingande. Dessutom föreskrivs det om vissa tvingande undantag i artikel 8 (nytt undantag som gör det möjligt för kulturarvsinstitutioner att använda utgångna verk när det saknas en s.k. representativ kollektiv förvaltningsorganisation) och i artikel 17 (ändring av följande undantag i direktivet om informationssamhället så att de blir tvingande: undantag för citat, kritik och recensioner samt för användning i karikatyr-, parodi- och pastischsyfte). I artikel 14 föreskrivs det dessutom att det upphovsrättsliga skyddet inte omfattar någon typ av mångfaldigande av bildkonstverk vars skyddstid har upphört att gälla. De sistnämnda undantagen inkluderades i direktivet först under trepartsförhandlingarna efter krav från Europaparlamentet.

Text- och datautvinning. Direktivet innehåller två bestämmelser om text- och datautvinning, en som gäller utvinning för forskningsändamål och en annan som gäller utvinning för andra ändamål. Artikel 3 innehåller ett tvingande undantag för forskningsändamål när det är fråga om mångfaldigande av verk eller utvinning av innehåll från en databas inom ramen för text- och datautvinning. En förutsättning för att undantaget ska tillämpas är att forskningsorganisationen eller kulturarvsinstitutionen har laglig tillgång till det skyddade alstret. Laglig tillgång innebär att ett verk eller något annat skyddat alster är tillgängligt med rättsinnehavarens tillstånd eller fritt på internet utan att tillgången har begränsats. Bakgrunden till artikeln är den inflammerade relationen mellan forskningsorganisationer och vetenskapliga förläggare (i direktivet används termen "utgivare") till följd av att förläggarna har förhindrat datautvinning i sina databaser med vetenskapliga artiklar. Målet har varit att möjliggöra datautvinning på ett sådant sätt att förläggarna inte kan förhindra det med hjälp av avtal eller tekniska medel. Upphovsmannen har inte rätt till ersättning för datautvinning i vetenskapligt syfte. Artikel 3 ger medlemsstaterna möjlighet att införa bestämmelser om ett mer omfattande undantag för datautvinning med stöd av de undantag från och inskränkningar i upphovsrätten som fastställts i direktivet om informationssamhället.

Artikel 4 kompletterar artikel 3 med ett undantag från upphovsrätten för andra ändamål än forskningsändamål, när det är fråga om mångfaldigande av verk eller utvinning av innehåll från en databas inom ramen för text- och datautvinning. Artikeln ingick inte i kommissionens ursprungliga förslag, utan inkluderades i direktivet efter krav från Europaparlamentet och rådet.

Den största skillnaden mellan artiklarna 3 och 4 är att artikel 3 inte gör det möjligt att begränsa datautvinning med hjälp av avtal eller tekniska medel, medan det enligt artikel 4 inte finns några hinder för att rättsinnehavarna bestämmer över sina verk genom att fastställa begränsningar eller förutsättningar för datautvinning med hjälp av avtal eller tekniska medel. Vid datautvinning för vetenskapliga ändamål är det dessutom tillåtet att permanent behålla alster som erhållits vid datautvinning och ge tillgång till dem för verifiering av forskningsresultat. Enligt artikel 4 får däremot verk och andra alster som mångfaldigats inom ramen för datautvinning för andra ändamål endast behållas så länge det är nödvändigt för datautvinningsändamålet. Direktivet fastställer inte närmare vad som avses med detta och om lagringstiden därmed avsevärt skiljer sig från artikel 3. Artikel 4 möjliggör även nationella ersättningsarrangemang vid en inskränkning i upphovsrätten. Däremot kan medlemsstaterna inte utfärda bestämmelser om ersättning som hänför sig till artikel 3. Avsaknaden av en hänvisning i artikel 3 till möjligheten att införa bestämmelser om ett undantag från skyddet för datorprogram är högst sannolikt ett tekniskt fel. Å andra sidan torde datorprogramdirektivets bestämmelser om ett tvingande undantag i fråga om baklängeskonstruktion i princip täcka alla situationer där data utvinns ur datorprogram.

Användning inom undervisning. Enligt artikel 5 i direktivet ska medlemsstaterna föreskriva undantag eller inskränkningar som möjliggör digital användning av verk och andra alster i illustrativt syfte inom undervisning, förutsatt att denna användning äger rum under en utbildningsinstitutionens ansvar i lokaler tillhörande denna eller på andra platser eller via en säker elektronisk miljö som endast är åtkomligt för utbildningsinstitutionens elever eller studenter och lärarkår och att en sådan användning åtföljs av angivande av källan, inbegripet upphovsmannens namn, om inte detta visar sig vara omöjligt. Medlemsstaterna får dock föreskriva att ett sådant undantag eller en sådan inskränkning inte ska tillämpas i fråga om exempelvis särskilda användningsändamål eller typer av verk, såsom material som främst är avsett för utbildningsmarknaden eller notblad, förutsatt att lämpliga licenser som tillåter de åtgärder som avses i punkt 1 i artikeln och som täcker utbildningsinstitutionernas behov och särdrag finns lätt tillgängliga på marknaden.

Syftet med dessa bestämmelser är att klargöra att det ökande antalet digitala användningsformer inte påverkar tillämpningen av de undantag och inskränkningar som fastställts i direktivet om informationssamhället. Vid användning inom undervisning gäller en fullständig harmonisering dock enbart den ovannämnda digitala användningen och endast undervisning i en avgränsad grupp, medan direktivet om informationssamhället tillåter mer omfattande undantag från och inskränkningar i upphovsrätten till förmån för undervisning. DSM-direktivet verkar till denna del utgå från tanken att utbildningsinstitutionernas s.k. interna användning, genom vilken tillgång till verken inte erbjuds allmänheten, inte har en sådan negativ inverkan på upphovsmännens intressen som skulle kräva att användningen omfattas av upphovsmannens ensamrätt eller förutsätta separat ersättning.

I artikeln föreskrivs det också att användningen anses äga rum i den medlemsstat där utbildningsinstitutionen är etablerad. Det har således ingen betydelse var de studerande är etablerade. Denna lösning främjar möjligheterna till distansundervisning på den digitala inre marknaden.

Bevarande av kulturarvet. Direktivet förutsätter att medlemsstaterna föreskriver om ett undantag till förmån för bevarandet av kulturarvet på så sätt att kulturarvsinstitutioner får framställa kopior av verk som finns permanent i deras samlingar, oavsett form eller medium.

Kulturarvsinstitutioners användning av utgångna verk.

Direktivet främjar kulturarvsinstitutioners användning av utgångna verk genom att det föreskrivs om ett system motsvarande systemet med avtalslicens som gör det möjligt att ansöka om licens för massanvändning av verk. Med hjälp av systemet kan kollektiva förvaltningsorganisationer som företräder rättsinnehavarna bevilja tillstånd även för sådana rättsinnehavares del som inte är medlemmar i den aktuella organisationen. En förutsättning är att den kollektiva förvaltningsorganisationen, på grundval av sitt mandat, är tillräckligt representativ i fråga om rättsinnehavare avseende den typ av verk eller andra alster som avses och de rättigheter som är föremål för licensen och att alla rättsinnehavare garanteras lika behandling i förhållande till licensvillkoren.

Därtill ska medlemsstaterna föreskriva om undantag från eller inskränkningar i upphovsrätten, vilka tillämpas på sådana typer av verk eller andra skyddade alster för vilka en kollektiv förvaltningsorganisation saknas. Det är till exempel vanligt att upphovsmän till datorspel och datorprogram inte har organiserat sig i medlemsstaterna, varför det saknas en kollektiv förvaltningsorganisation som företräder denna typ av verk.

Licensieringssystemet och undantaget som gäller utgångna verk ska endast tillämpas i de fall rättsinnehavaren inte har meddelat att han eller hon vill utesluta sina verk eller andra alster från

licensieringssystemet eller från tillämpningen av undantaget eller inskränkningen. Denna lösning garanterar därmed att rättsinnehavaren kan välja att effektivt förhindra att ett verk används inom ramen för antingen undantaget från eller inskränkningen i upphovsrätten eller avtalslicensen.

I lösningen med en avtalslicens är utgångspunkten att licensen ska sökas i den medlemsstat där kulturarvsinstitutionen är etablerad. Licensen har en gränsöverskridande verkan inom hela Europeiska unionen. I de fall där ett undantag från eller en inskränkning i upphovsrätten tillämpas är utgångspunkten att användningen anses äga rum uteslutande i det land där kulturarvsinstitutionen är etablerad.

Enligt artikel 10.1 ska Europeiska unionens byrå för immateriella rättigheter upprätta en webbportal med information om utgångna verk och deras användning, så att rättsinnehavarna kan ta reda på om deras verk eller andra alster har bedömts vara utgångna, om dessa verk används av kulturarvsinstitutioner och hur de om de så önskar kan använda sin rätt att förbjuda användning eller få ersättning för användningen.

Kollektiv licensiering med utsträckt verkan. Direktivet innehåller en bestämmelse om förutsättningarna för nationella system med avtalslicens och motsvarande nationella system med kollektiv licensiering med utsträckt verkan. Bestämmelsen infördes i direktivet under rådets behandling och ingick inte i kommissionens ursprungliga förslag. Syftet med bestämmelsen har varit att klargöra rent nationella avtalslicenslösningars förhållande till direktivets bestämmelser om gränsöverskridande system för avtalslicenser till förmån för utgångna verk. En annan viktig orsak till bestämmelsen är EU-domstolens avgörande i målet *Soulier & Doke*, där EU-domstolen ansåg att Frankrikes kollektiva arrangemang i fråga om utgångna verk utgjorde en inskränkning i upphovsrätten som stred mot EU-rätten och krävde att upphovsmännen i ett sådant arrangemang informeras om licensen och användningen av verk. Den argumentation som användes i domslutet bidrog även till en oro för att det system med avtalslicens som tillämpas i de nordiska länderna inte är tillåtet. Direktivets bestämmelse innehåller ett krav på att upphovsmännen ska informeras. Kravet har dock mildrats på så sätt att även om informationsåtgärder ska vidtas för att informera rättsinnehavarna om licensieringsmöjligheten och möjligheten att använda förbuds-rätten, från och med en rimlig tidsperiod före det att ett verk används inom ramen för licensen, så behöver inte varje rättsinnehavare informeras personligen. Informationsåtgärder ska dock vara effektiva.

Direktivet innehåller inte någon skyldighet att på nationell nivå införa system som möjliggör kollektiv licensiering med utsträckt verkan.

En förhandlingsmekanism som syftar till att förbättra audiovisuella verks tillgänglighet på plattformar för beställvideo

Enligt artikel 13 i DSM-direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att parter som möter svårigheter i samband med licensieringen av rättigheter när de försöker ingå ett avtal i syfte att tillgängliggöra audiovisuella verk via tjänster för beställvideo kan förlita sig på hjälp från ett opartiskt organ eller från medlare. I direktivet förpliktas medlemsstaterna också att underrätta kommissionen om åtminstone den källa där relevant information om de anlitade medlarna finns att hämta.

Förbättring av förläggarnas upphovsrättsliga ställning

Närstående rättigheter för tidningsförläggare. Direktivet ger ett på unionsnivå harmoniserat rättsligt skydd för presspublikationer när de används online av leverantörer av informations-samhällets tjänster. Med presspublikation avses i direktivet en samling av i huvudsak litterära verk av journalistiskt slag, men som även kan innefatta andra verk eller alster. Däremot omfattas inte tidskrifter som publiceras för vetenskapliga eller akademiska ändamål av närstående rättigheter. Närstående rättigheter omfattar endast onlineanvändning av presspublikationer, inte analog användning av dem eller någon annan digital användning än onlineanvändning. Skyddsformen tillämpas dessutom endast på kommersiellt utnyttjande, inte på enskilda personers privata eller icke-kommersiella användning. Syftet är att säkerställa att skyddsformen inte påverkar den civila dialogen i exempelvis sociala medier. Målet för bestämmelsen är att tillämpa skyddet på sådana kommersiella tjänster som utnyttjar innehåll som producerats av tidningsförläggare i sådan omfattning att konsumenterna inte har behövt läsa den ursprungliga nyheten på tidningsförläggarens webbplats. Exempel på sådana tjänster är mediebevakning och nyhetsaggregatorer. I direktivet föreskrivs således ett minimikrav enligt vilket enskilda ord eller mycket korta utdrag inte kan omfattas av skyddet. Direktivet tar inte direkt ställning till om sökmotorer på internet är sådana tjänster i informationssamhället som behöver tidningsförläggarnas tillstånd för att återge presspublikationer. Enligt direktivet får närstående rättigheter dock inte utvidgas till att gälla hyperlänkingsåtgärder. Skyddstiden för en presspublikation är två år, och den kan inte komma att omfattas av skyddet på nytt i ett senare skede.

Enligt direktivet är syftet med närstående rättigheter för tidningsförläggare, utöver att skydda tidningsförläggarnas investeringar från orättvis konkurrens, att garantera tillgången till tillförlitlig information och att bekämpa falska nyheter.

Närstående rättigheter för tidningsförläggare ska även ses mot bakgrund av att presspublikationer i många av unionens medlemsstater inte är skyddade till följd av att de i egenskap av samlingsverk saknar originalitet. Tidningsförläggarna har varit tvungna att stödja sig på rättigheter som överlåtits av upphovsmän eller fotografer, vilket ofta har lett till att det har varit svårt att försvara rättigheterna i en domstol.

Rätt till rimlig kompensation. Enligt direktivet kan medlemsstaterna föreskriva att förläggare på grundval av överlåtelse av rättigheter har rätt till lagenlig kompensation vid tillämpning av ett undantag från eller en inskränkning i upphovsrätten. Bakgrunden till bestämmelsen är EU-domstolens mål *Reprobel*, där domstolen ansåg att sådan lagstiftning i en medlemsstat som möjliggjorde lagenlig ersättning på grundval av överlåtna rättigheter stred mot gemenskapslagstiftningen. Bestämmelsen gör det möjligt att på grundval av överlåtna rättigheter även till förläggaren som kompensation betala en andel av den ersättning som betalas för exempelvis fotokopiering, kopiering för privat bruk eller utlåning.

Ansvar hos onlinetjänster för delning av innehåll för det innehåll som tjänstens användare laddat upp

Bestämmelser om skyddat innehåll som används av onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll. Enligt artikel 17 vidtar en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll en åtgärd som innebär en överföring till eller ett tillgängliggörande för allmänheten när den ger allmänheten tillgång till upphovsrättsskyddade verk eller andra skyddade alster som har laddats upp av användarna, varför onlineleverantören ska erhålla tillstånd av rättsinnehavarna. Medlemsstaterna ska föreskriva att tillståndet även omfattar åtgärder som vidtas av användarna av tjänsterna när de inte agerar i kommersiellt syfte eller när deras verksamhet inte genererar betydande intäkter. Direktivet hindrar dock inte tjänsteleverantörerna från att skaffa ett mer omfattande tillstånd än det som föreskrivs i direktivet eller användarna från att skaffa ett tillstånd som även

omfattar åtgärder som vidtas av onlinetjänster för delning av innehåll. När det inte finns något tillstånd ska onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll ansvara för otillåten överföring av upphovsrättsskyddade verk och andra alster till allmänheten, såvida inte tjänsteleverantörerna har gjort vad de har kunnat för att erhålla ett tillstånd och för att säkerställa att verk för vilka rättsinnehavarna har försett tjänsteleverantörerna med nödvändig information inte är tillgängliga, och under alla omständigheter efter att ha mottagit en tillräckligt välgrundad under rättelse från rättsinnehavarna har agerat snabbt för att omöjliggöra åtkomst till de verk som underrättelsen gäller eller avlägsna dem från sina webbplatser, och har gjort vad de har kunnat för att motverka framtida uppladdningar.

Enligt direktivet får de åtgärder som tjänsteleverantörer vidtar dock inte strida mot direktivet om elektronisk handel, särskilt artikel 15 enligt vilken medlemsstaterna inte får ålägga tjänsteleverantörerna en allmän skyldighet att övervaka den information de överför eller lagrar, och inte heller någon allmän skyldighet att aktivt efterforska fakta eller omständigheter som kan tyda på olaglig verksamhet.

Enligt direktivet avses med onlineleverantör av delningstjänster för innehåll ”en leverantör av en av informationssamhällets tjänster som har som huvudsyfte eller ett av sina huvudsyften att lagra och ge allmänheten tillgång till en stor mängd upphovsrättsskyddade verk eller andra skyddade alster som laddats upp av dess användare, som leverantören ordnar och marknadsför i vinstsyfte”.

Enligt skäl 61 i direktivet är syftet med bestämmelsen att minska den rättsliga oklarheten när det gäller huruvida onlinetjänster för delning av innehåll ägnar sig åt att göra innehåll allmänt tillgängligt eller om den ansvarsfrihet i fråga om värdtjänster som föreskrivs i artikel 14 i direktivet om elektronisk handel ska tillämpas på dem. Denna oklarhet påverkar rättsinnehavarnas förmåga att avgöra om och på vilka villkor deras verk och andra skyddade alster används samt deras möjligheter att få en lämplig ersättning för denna användning.

Bakgrunden till bestämmelsen är frågan om huruvida sådana tjänster som Youtube ska ha ett motsvarande ansvar för det innehåll som tillhandahålls i deras tjänster som det ansvar som innehållstjänster, såsom Spotify, har. Enligt skäl 62 i direktivet handlar det om att onlinetjänster för delning av innehåll konkurrerar på samma marknad som onlinetjänster för innehåll och att de direkt eller indirekt använder detta innehåll i kommersiellt syfte. Denna typ av tjänster kan därmed inte anses vara passiva på det sätt som avses i direktivet om elektronisk handel i förhållande till det innehåll som lagras i tjänsten, eftersom de skräddarsyr innehållets synlighet och utnyttjar det i kommersiellt syfte. Huruvida en tjänst är en sådan onlinetjänst för delning av innehåll som avses i definitionen bör grunda sig på en bedömning från fall till fall, där hänsyn tas till en kombination av faktorer, till exempel tjänstens publik och antalet filer med upphovsrättsskyddat innehåll som tjänstens användare laddat upp.

Genom artikel 17 främjas rättsinnehavarnas ställning avsevärt genom att det fastställs möjligheter för rättsinnehavarna att bestämma över användningen av deras verk, antingen genom att bevilja tillstånd att använda verken eller genom att förbjuda deras användning. En skillnad jämfört med nu gällande rätt är att bestämmelserna säkerställer att rättsinnehavarna, utöver att begära att material som kränker upphovsrätten avlägsnas (s.k. *take-down*), även har rätt att begära att sådant material inte laddas upp på nytt (s.k. *take-down and stay-down*).

Artikel 17 stärker även användarnas ställning avsevärt eftersom samarbetet mellan onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll och rättsinnehavare enligt direktivet inte får leda till att det inte går att få tillgång till verk eller andra alster som laddats upp av användare och som inte gör intrång i upphovsrätt och närstående rättigheter, inbegripet när sådana verk eller andra alster

omfattas av ett undantag från eller en inskränkning i upphovsrätten. Därför föreskrivs det i direktivet om en särskild mekanism i tre steg för att skydda användarna. Enligt mekanismen ska i första hand tjänsteleverantörerna i samarbete med rättsinnehavarna behandla klagomål från användarna som gäller omöjliggörande av åtkomst till material som användarna laddat upp i tjänsten. För det andra ska användarna kunna lösa sådana tvister i ett opartiskt tvistlösningsorgan utanför domstol. Slutligen ska användarna i sådana tvister, som även kan gälla tillämpningen av undantag från och inskränkningar i upphovsrätten, ha tillgång till domstol. I direktivet förutsätts det dessutom att medlemsstaterna inför de undantag som föreskrivs i direktivet om informationssamhället och som gäller citat, kritik och recensioner eller användning i karikatyr-, parodi- eller pastischsyfte. Syftet är att säkerställa användarnas yttrandefrihet i hela unionen på ett sådant sätt att det råder balans mellan å ena sidan de grundläggande rättigheterna i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, särskilt yttrandefriheten och den konstnärliga friheten, och å andra sidan äganderätten, inbegripet immateriella rättigheter. I direktivet förutsätts det dessutom att klagomål som rör avlägsnande av innehåll som användare har laddat upp i en tjänst ska vara föremål för mänsklig granskning och att rättsinnehavarna ska motivera sin begäran om att avlägsna en fil som en användare har lagrat i en tjänst eller sin begäran om att förhindra tillgången till den. I direktivet betonas det även att rättsmedlen ska vara snabba och effektiva.

Skydd för upphovsmän och utövande konstnärer i avtal om utnyttjande

Kapitel 3 i direktivet innehåller bestämmelser som syftar till att stärka upphovsmäns och utövande konstnärers position i avtalsförhållanden som gäller utnyttjande av upphovsrätten. Bestämmelserna omfattar endast ursprungliga upphovsmän och utövande konstnärer, och den position som bestämmelserna ger kan inte överlåtas eller överföras till någon annan. Kapitel 3 har som mål att skydda upphovsmän och utövande konstnärer, som är i en svagare position, i förhållande till aktörer som utnyttjar verk och alster i kommersiellt syfte, och som är i en starkare position. Enligt direktivet uppstår detta behov av skydd däremot inte om avtalsmotparten agerar som slutanvändare och inte i sin tur utnyttjar verket eller framförandet i kommersiellt syfte. Detta kan vara fallet till exempel i vissa anställningsavtal. Bestämmelserna i kapitel 3 tillämpas inte heller till den del upphovsmannen eller den utövande konstnären har befullmäktigat en kollektiv förvaltningsorganisation att förvalta hans eller hennes rättigheter. Direktivet inverkar inte heller på förhållandet mellan upphovsmän och utövande konstnärer samt kollektiva förvaltningsorganisationer, om vilket det föreskrivs i direktivet om kollektiv förvaltning av uphovs rätt. Vidare tillämpas bestämmelserna inte heller på upphovsmän till datorprogram, för vilkas del rättigheterna i princip överförs till arbetsgivaren i enlighet med artikel 2.3 i datorprogramdirektivet.

Skyddet för upphovsmän och utövande konstnärer uppnås genom att det föreskrivs om principen om lämplig och proportionell ersättning (s.k. ursprunglig skälighet), om anpassning av ersättningen (s.k. efterföljande skälighet) och om det transparenskrav som riktas mot den som utnyttjar verk och som gäller rapporteringen om utnyttjandet, genom att alternativa tvistlösningsförfaranden främjas och genom att det föreskrivs om upphovsmannens och den utövande konstnärens rätt att återkalla överlåtelsen av en rättighet om den som har rätt att utnyttja ett verk inte använder upphovsrätten.

Principen om lämplig och proportionell ersättning samt anpassning av ersättningen. Principen om lämplig och proportionell ersättning är en av de bärande principerna när det gäller uphovs rätt, som redan nämndes i direktivet om informationssamhället. Med lämplig ersättning avses enligt DSM-direktivet att ersättningen är proportionell i förhållande till verkets kommersiella

värde. Proportionaliteten syftar på upphovsmannens eller den utövande konstnärens bidrag i förhållande till andra upphovsmäns och utövande konstnärers bidrag till verket.

Enligt direktivet ska det stå medlemsstaterna fritt att använda olika mekanismer och beakta principen om avtalsfrihet och en skälig avvägning av rättigheter och intressen. Det är något oklart vad som i praktiken avses med att det ska stå medlemsstaterna fritt att använda olika mekanismer. Enligt en tolkning syftar detta på att principen om lämplig och proportionell ersättning kan uppfyllas till exempel genom efterföljande anpassning. Ibland har det även tolkats som att medlemsstaterna ges utrymme att föreskriva om oöverlåtbara ersättningsrättigheter till skydd för upphovsmännen. Däremot torde det inte vara möjligt att säkerställa upphovsmäns och utövande konstnärers position genom att föreskriva om obligatorisk kollektiv förvaltning. Detta kan redan anses utgöra en inskränkning i upphovsrätten eftersom det begränsar upphovsmännens och de utövande konstnärernas möjligheter att bestämma över sina rättigheter och därmed strider mot principen om avtalsfrihet. Hänvisningen till beaktandet av principen om avtalsfrihet förefaller dessutom innebära att ersättningsbeloppen i första hand ska bestämmas av den öppna marknaden, och inte exempelvis via en mekanism som binder parterna på ett sådant sätt att prisbildning av den öppna marknaden förhindras.

Enligt direktivet ska avtalsanpassningsmekanismen endast tillämpas på upphovsmäns och utövande konstnärers första avtalsmotpart eller, om rättigheten till exempel i samband med överlåtelse av affärsverksamhet har överförs till någon annan, på den till vilken rättigheten därmed har överförs. Däremot kan mekanismen inte tillämpas på andra parter i avtalskedjan till exempel på så sätt att mekanismen skulle tillämpas på intäkter som licensstagare får med stöd av ett tillstånd som beviljats av avtalsmotparten. Detta innebär att en skådespelare kan göra anspråk på ytterligare ersättning av exempelvis en filmproducent, men inte av till exempel en biograf eller ett TV-bolag. Avtalsanpassning kan tillämpas på såväl engångsersättningar som royaltybaserade avtal, även om det är uppenbart att royaltybaserade avtal mer sällan kommer att omfattas av anpassningsmekanismen, eftersom den royalty som upphovsmannen får vanligen ökar i takt med att verkets kommersiella avsättning ökar.

Transparenskrav. Transparenskravet innebär att upphovsmän och utövande konstnärer regelbundet, minst en gång per år, och med hänsyn till de särskilda förhållandena i varje sektor ska få aktuell, relevant och uttömmande information om utnyttjandet av deras verk och framföranden från sina avtalsmotparter. Om dessa rättigheter i ett senare skede har licensierats vidare ska medlemsstaterna säkerställa att upphovsmän och utövande konstnärer eller deras representanter, på begäran, ska erhålla ytterligare information från underlicenstagare om deras första avtalsmotpart inte förfogar över all den information som skulle behövas. Medlemsstaterna får själva bestämma om upphovsmän och utövande konstnärer kan begära information direkt av underlicenstagare eller genom upphovsmannens eller den utövande konstnärers avtalsmotpart. Medlemsstaterna får också bestämma om den administrativa börda som rapporteringen medför ska beaktas. Medlemsstaterna får besluta att rapporteringskravet inte tillämpas i de fall bidraget från upphovsmannen eller den utövande konstnären inte är betydande med hänsyn till verket eller framförandet som helhet, såvida inte informationen behövs för att ersättningen ska kunna anpassas. Medlemsstaterna får även föreskriva att mer detaljerade bestämmelser om genomförandet av transparenskravet finns i kollektivavtal, förutsatt att dessa avtal uppfyller direktivets villkor i fråga om transparenskravet.

Alternativt tvistlösningsförfarande. Direktivet förutsätter att tvister som gäller transparenskravet och avtalsanpassningen ska kunna bli föremål för ett frivilligt förfarande för alternativ tvistlösning. Medlemsstaterna ska även säkerställa att upphovsmäns och utövande konstnärers representativa organisationer får inleda sådana förfaranden på särskild begäran av en eller flera upphovsmän eller utövande konstnärer. Med andra ord kan organisationer som representerar

upphovsmän och utövande konstnärer inte utan en sådan särskild begäran representera en upphovsman eller utövande konstnär i ett alternativt tvistlösningsförfarande. Det krävs även att medlemsstaterna säkerställer att möjligheten att använda sig av ett frivilligt förfarande för alternativ tvistlösningsförfarande eller av en representant vid ett sådant förfarande inte hindras i förväg genom ett avtal.

Rätt till återkallande. Enligt direktivet ska en upphovsman eller utövande konstnär ha rätt att återkalla överlåtelsen av rättigheterna eller ensamrätten till ett verk om verket inte utnyttjas. Den rätt till återkallande som föreskrivs i direktivet gäller fall där rättigheterna eller ensamrätten inte utnyttjas över huvud taget. Medlemsstaterna ges stort spelrum när det gäller rätten till återkallande och tidsfrister som ska tillämpas i fråga om olika typer av verk. Medlemsstaterna ska föreskriva att återkallandet endast får utövas efter en rimlig tid efter det att ett licensavtal ingåtts eller rättigheter överlåtits. Upphovsmannen eller den utövande konstnären ska underrätta motparten om överlåtelsen och fastställa en lämplig tidsfrist inom vilken utnyttjandet av de licensierade eller överlåtna rättigheterna måste ske. Medlemsstaterna får själva fastställa dessa tidsfrister. Däremot förutsätter direktivet att upphovsmannen eller den utövande konstnären i stället för att återkalla överlåtelsen av rättigheterna kan välja att upphäva avtalets exklusiva karaktär, varvid avtalsmotparten fortfarande har icke-exklusiv rätt att utnyttja verket eller det skyddade alstret. Enligt direktivet ska rätten till återkallande inte tillämpas om det faktum att rättigheterna inte har utnyttjats till övervägande del beror på omständigheter som upphovsmannen eller den utövande konstnären rimligen kan förväntas avhjälpa. Medlemsstaterna ges stort handlingsutrymme i samband med genomförandet av rätten till återkallande, eftersom medlemsstaterna kan beakta de särskilda förhållandena i olika sektorer och olika typer av verk och framföranden, upphovsmännens eller de utövande konstnärernas bidrag och dess proportionella betydelse samt alla de upphovsmäns och utövande konstnärers legitima intressen vilka påverkas av att en enskild upphovsman eller utövande konstnär tillämpar rätten till återkallande. Medlemsstaterna kan även bestämma att verk inte ska omfattas av rätten till återkallande om det är fråga om verk med flera upphovsmän, eller föreskriva att återkallandemekanismen endast får tillämpas efter en viss tidsfrist. Dessutom kan medlemsstaterna föreskriva att det får göras undantag från rätten till återkallande i enlighet med villkoren i ett kollektivavtal.

2.2 Direktivet om onlinesändningar

Genom direktivet om onlinesändningar moderniseras de bestämmelser i det s.k. satellit- och kabeldirektivet (direktiv 93/83/EEG om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidareändring via kabel) som gäller inhämtande av de upphovsrättsliga tillstånd som behövs för utsändning och vidareändring av radio- och tv-program. Syftet med de direktiv som reglerar utsändningarna har varit att skapa ett europeiskt audiovisuellt område. Genom direktivet om onlinesändningar tar Europeiska unionens lagstiftning i detta avseende ett steg i en mer teknikneutral riktning.

Bestämmelserna i direktivet består dels av bestämmelser om ursprungliga utsändningar, dels av bestämmelser om vidareändringar. När det gäller ursprungliga utsändningar är en väsentlig ändring jämfört med satellit- och kabeldirektivet att även anknutna onlinetjänster som tillhandahålls av sändarföretag räknas som ursprungliga utsändningar. Dessa anknutna onlinetjänster omfattar till exempel tjänster som ger tillgång till radio- och tv-program på ett strikt linjärt sätt samtidigt som utsändningen samt tjänster som inom en fastställd period efter utsändningen ger tillgång till radio- och tv-program som sändarföretaget har sänd tidigare (så kallade catch up-tjänster). Till anknutna onlinetjänster hör även tjänster som ger tillgång till material som berikar eller på annat sätt breddar radio- och tv-program som sänds av sändarföretaget. Det kan vara fråga om till exempel förhandsvisning, utökning, komplettering eller recension av det berörda programmets innehåll. Som anknutna onlinetjänster räknas däremot inte exempelvis tjänster

som ger tillgång till individuella musikaliska verk eller audiovisuella verk, musikalbum eller videor, exempelvis beställvideotjänster. Direktivet ger därmed visshet om rättsläget så till vida att sändarföretag kan förvärva rättigheter för anknutna onlinetjänster på samma sätt som de för närvarande förvärvas för utsändningar via markbundna nät eller satellit.

På ursprungliga utsändningar tillämpas den s.k. ursprungslandsprincipen, som innebär att en utsändning ska anses ha skett uteslutande i den medlemsstat där sändarföretaget är etablerat. Ett tillstånd gäller dock i hela Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte något annat avtalats. Vid prissättningen ska ändå användningens faktiska utsträckning beaktas. För tv-programmens del är ursprungslandsprincipen begränsad till att endast gälla nyhets- och aktualitetsprogram och egna produktioner som finansieras helt av sändarföretaget.

Med vidareändning avses enligt direktivet en samtidig, oförändrad och oavkortad vidareändning av den ursprungliga utsändningen, som genomförs av en annan part än det sändarföretag som gjorde den ursprungliga utsändningen eller för en sådan annans räkning. Direktivet har som mål att bredda begreppet vidareändning så att även annan vidareändning än den som sker via kabel beaktas i EU-lagstiftningen. Direktivet gör det därmed möjligt att vidareända ursprungliga utsändningar från en annan medlemsstat förutom via kabel även via IPTV-nätverk eller i andra kontrollerade miljöer där antalet mottagare är bestämt. Detta innebär att begreppet vidareändning inte omfattar fri vidareändning online.

Direktivet omfattar utsändningar över geografiska gränser, men för tydlighetens skull konstateras det i artikel 7 att medlemsstaterna även kan tillämpa bestämmelserna i fall där utsändningen inte sker över geografiska gränser. Detta har varit viktigt eftersom upphovsmännens rättigheter i fråga om vidareändningar inskränks genom bestämmelser om obligatorisk kollektiv förvaltning. En sådan inskränkning av upphovsrätten skulle inte vara möjlig utan stöd av EU-lagstiftning.

Direktivet innehåller även en bestämmelse om utsändning av program genom direkt överföring, s.k. *direct injection*. Bestämmelsen gäller fall där ett sändarföretag inte självt sänder program, utan programmen överförs direkt till en annan aktör, en signaldistributör, som ansvarar för utsändningen av programmen. Enligt direktivet anses sändarföretaget och signaldistributören delta i en enda överföring till allmänheten, för vilken de ska inhämta tillstånd från rättsinnehavarna. Enligt direktivet får medlemsstaterna i dessa fall även fastställa ordningen för inhämtande av tillstånd från rättsinnehavarna.

I samband med genomförandet av bestämmelsen bör det beaktas att direkt överföring enligt direktivet inte har någon självständig rättslig betydelse. Däremot ger bestämmelsen nationellt utrymme för särskilda arrangemang i de fall där två olika organisationer tillsammans är sändarföretag och förvärvat av rättigheterna till programmen därmed medför särskilda behov. Ett annat viktigt syfte med bestämmelsen är att den klargör om det är fråga om två separata verksamheter med självständig rättslig betydelse eller en enda verksamhet. Enligt direktivet är det inte fråga om två verksamheter, utan parterna deltar i en enda, upphovsrättsligt relevant, överföring till allmänheten. Enligt skäl 20 i direktivet bör sändarföretagets och signaldistributörens deltagande i en enda överföring till allmänheten inte ge upphov till gemensamt ansvar för sändarföretaget och signaldistributören för den överföringen till allmänheten. Samtidigt bör det noteras att om signaldistributörer enbart tillhandahåller sändarföretagens tekniska resurser, i den mening som avses i rättspraxis från Europeiska unionens domstol, för att säkerställa eller förbättra mottagandet av utsändningen, bör signaldistributörerna inte anses delta i en specifik överföring till allmänheten. I artikel 2.2 konstateras det på motsvarande sätt att det sätt på vilket den part som genomför vidareändningen erhåller de programbärande signalerna från sändarföretaget för vidareändningen inte är av betydelse.

Artikel 8 förefaller därmed erbjuda medlemsstaterna en möjlighet att utforma fungerande rättsliga lösningar för sådana fall där det uppstår tjänster där det varken handlar om ursprungliga utsändningar eller om vidareändringar i egentlig mening. Med andra ord verkar artikeln gälla fall där det ursprungliga sändarföretaget inte har förvärvat tillräckligt omfattande rättigheter och där distributören av de programbärande signalerna inte uteslutande agerar för sändarföretagets räkning, utan signaldistributören behöver förvärva kompletterande rättigheter för att kunna sända programmen. I de fall sändarföretaget inte självt sänder programmen ger inte satellit- och kabeldirektivet eller direktivet om onlinesändningar en tillräcklig rättslig grund för förvärv av kompletterande sändningsrättigheter. Det är fråga om en mycket exceptionell situation i gränslandet mellan rent ursprunglig utsändning och vidareändring.

3 Nuläge och bedömning av nuläget

3.1 DSM-direktivet

Inskränkningar i upphovsrätten

Användning i undervisning och forskning. I upphovsrättslagen förskrivs endast i mindre omfattning om avvikelser från upphovsmannens ensamrätt till förmån för undervisning och forskning. 14 § 2 mom. i upphovsrättslagen tillåter framställning av exemplar av verk som framförs av lärare eller elever genom direkt upptagning av ljud eller bild för tillfälligt bruk i undervisningsverksamhet. Enligt 14 § 3 mom. i upphovsrättslagen får i prov som ingår i studentexamen eller liknande prov tas in delar av ett offentliggjort verk eller, om verket inte är omfattande, hela verket. Däremot har till exempel användning av studentprov för övning inför studentprovet inte enligt de kollektiva förvaltningsorganisationernas tolkning ansetts omfattas av inskränkningen i upphovsrätten, och därför har det funnits ett behov att separera avtala om detta.

Enligt 18 § i upphovsrättslagen får mindre delar av litterära eller musikaliska verk återges eller, om ett sådant verk är av mindre omfattning, hela verket som en del av ett tryckt samlingsverk avsett för undervisning då det gått fem år från det år då verket gavs ut. För återgivning har upphovsmannen rätt till ersättning. Enligt 21 § i upphovsrättslagen får ett utgivet verk framföras offentligt vid undervisning, men detta gäller inte sceniska verk eller filmverk.

Enligt 54 § i upphovsrättslagen tillämpas inte bestämmelserna i 14 och 21 § på undervisningsverksamhet som utövas i förvärvssyfte.

I Finland ligger tyngdpunkten på licensbaserade lösningar, bland annat med hjälp av kollektiva licenser med utsträckt verkan, det vill säga ett så kallat avtalslicenssystem. Avtalslicenssystemet gör det möjligt för kollektiva förvaltningsorganisationer för upphovsrätt, såsom Kopiosto, att för alla upphovsmäns räkning inom en viss bransch avtala om användning av verk i undervisningsverksamhet. Enligt 14 § 1 mom. i upphovsrättslagen får ”exemplar av offentliggjorda verk med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § framställas för användning i undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning och användas i detta syfte för överföring till allmänheten på annat sätt än genom utsändning i radio eller television”. I bestämmelsen ingår bestämmelserna i den tidigare upphovsrättslagen som tillåter upptagning av verk som sänts i television eller radio i undervisningssyfte. Avtal om fotokopiering i undervisningssyften ingår i enlighet med avtalslicensbestämmelsen i 13 §.

Även om DSM-direktivet inte i sig förbjuder licensbaserade lösningar, såsom det avtalslicenssystem som används i Finland, garanterar emellertid avtalslicenssystemet enligt 14 § 1 mom. i upphovsrättslagen inte på det sätt som direktivet förutsätter att licenserna de facto täcker läroanstalternas behov och särdrag.

Då man bedömer den finländska lagstiftningens förhållande till de krav som DSM-direktivet ställer ska man också beakta de olika avtalsförhållandena som helhet. Förutom villkor i avtal som ingåtts utifrån avtalslicenssystemet ska man dessutom även beakta andra relevanta avtal.

I avtalslicenserna ställs noggranna villkor för användning och avtalas om ersättningar. I villkoren anges i regel betydligt striktare begränsningar av möjligheterna att använda verk än i bestämmelsen i lagen, som har formulerats på en allmän nivå. Avtalsvillkoren gäller emellertid endast till den del som rättsinnehavaren inte har utövat sin förbuds rätt (upphovsrättslagen 14 § 4 mom.). Om rättsinnehavaren utövar sin förbuds rätt kan verket inte användas trots det avtal som ingåtts med den kollektiva förvaltningsorganisationen. Enligt nämnda lagrum har upphovsmännen till ett verk som ingår i ett televisions- eller radioprogram eller den som innehar närliggande rättigheter dock inte förbuds rätt.

Vid anskaffning av tryckt material uppstår det inget avtalsförhållande med rättsinnehavaren. Däremot ska man i fråga om digitalt material beakta eventuella anskaffningsavtal, det vill säga villkor som gäller så kallade direkta licenser som är primära i förhållande till avtalslicenser. Användningen inskränks eller styrs emellertid också av allmänna villkor eller av villkor som rättsinnehavarna ensidigt ställer för användningen av material. Med tanke på lärarna är den nuvarande situationen med olika licenser och tillstånd svår att omfatta och förstå. Avtalsvillkoren kan också strida mot undervisningsanordnarens skyldighet att ordna undervisning enligt grunderna för läroplanen.

I den finska lagstiftningen görs för närvarande inte en åtskillnad enligt EU-lagstiftningen mellan å ena sidan virtuell eller fysisk klassrumsundervisning och å andra sidan undervisning som är öppen för allmänheten. Utgångspunkten för DSM-direktivet är att användning som sker i en ”sluten” undervisningssituation knappt har någon betydelse för verksmarknaden, eftersom användningen i varje fall inte får ske i större omfattning än vad icke-kommersiellt undervisnings syfte förutsätter. Direktivet förutsätter inga ersättningar åt upphovsmännen för användning inom ramen för en harmoniserad inskränkning, utan överlåter till medlemsstaterna att bestämma om ersättning ska betalas till upphovsmännen.

Enligt artikel 24 i DSM-direktivet kan medlemsstaterna emellertid stödja sig på de mer omfattande inskränkningar i upphovsrätten som informationssamhållsdirektivet tillåter, också när de gäller användning i undervisningssyfte, eller tillåta användning enligt artikel 12 i DSM-direktivet med stöd av kollektiva licenser med utsträckt verkan.

Artikel 5 i DSM-direktivet gäller endast användning i undervisning. I 14 § i upphovsrättslagen görs ingen åtskillnad mellan å ena sidan användning inom undervisning och å andra sidan användning inom vetenskaplig forskning. Ofta finns det ingen betydande skillnad mellan dessa, eftersom undervisning också ges i högskolor, och därmed är det fråga om sådan användning i undervisningssyfte som avses i direktivet. När det gäller mer informella forskarseminarier och andra motsvarande evenemang kan man däremot fråga sig om det är fråga om undervisningsverksamhet eller forskningsverksamhet. Enligt tänkesättet i den finländska lagstiftningen är det nödvändigtvis inte fråga om undervisningsverksamhet utan om forskningsverksamhet, men gränsdragningen är inte helt tydlig. Även om det kan förbli oklart om ”i undervisningssyfte”

enligt direktivet förutsätter att även forskningsseminarier ska omfattas av inskränkningen i upphovsrätten finns det inte heller något hinder för detta med beaktande av det spelrum som informationssamhällsdirektivet ger.

Dessutom gäller artikel 5 i DSM-direktivet endast digital användning av verk, vilket begreppsmässigt är mer omfattande än användning på nätet. Bestämmelsen omfattar därmed också till exempel användning av så kallade whiteboardtavlor eller andra digitala verktyg i närundervisning för studerande.

I samband med de ändringar som DSM-direktivet förutsätter finns det anledning att i större omfattning bedöma behoven av att uppdatera möjligheterna att använda verk i undervisnings- och forskningsverksamhet.

Enligt 21 § 1 mom. i upphovsrättslagen får verk framföras offentligt vid gudstjänst eller undervisning. Enligt 3 mom. gäller bestämmelsen emellertid inte sceniska verk eller filmverk. Tolkningen av bestämmelsen har under det senaste årtiondet börjat förändras så att vilket som helst audiovisuellt material anses vara ett sådant filmverk som avses i paragrafen. Att filmverk och sceniska verk inte kan framföras i undervisningen som andra verk svarar inte mot de nuvarande behoven och den aktuella praxisen. Artikel 5 i DSM-direktivet omfattar tillgängliggörande av audiovisuellt material i digitalt format för allmänheten. Mot denna bakgrund är det uppenbart att det utelämnande som gjorts i 21 § i upphovsrättslagen, enligt vilken sceniska verk eller filmverk inte får framföras för en närvarande publik utan tillstånd av upphovsmannen, strider mot direktivets bestämmelser. Audiovisuellt material har en allt större betydelse i undervisningen och nya tyngdpunktsområden, såsom mediekompetens, förutsätter att även audiovisuella material kan framföras i undervisningen.

18 § i upphovsrättslagen har sedan 2006 omfattat endast samlingsverk som framställts genom tryckning för användning i undervisning. Bestämmelsen tillämpas också på framställning av samlingsverk i förvärvsverksamhet. I lagstiftningen i Sverige och Danmark tillämpas motsvarande bestämmelse också på digitala samlingsverk, men endast på framställning av samlingsverk i annat syfte än förvärvssyfte. Skillnaden i utvecklingen av lagstiftningen beror sannolikt på att man i Sverige och Danmark har utgått från en annan inskränkning i upphovsrätten enligt informationssamhällsdirektivet. Med beaktande av DSM-direktivets syfte att främja digitalisering i undervisningen och med tanke på utvecklingen i de övriga nordiska länderna finns det anledning att uppdatera 18 § till den digitala eran på ett sätt som motsvarar det gällande systemet i Sverige och Danmark.

Datautvinning. Upphovsrättslagen innehåller inga inskränkningar i upphovsrätten vad gäller datautvinning, medan direktivet innehåller både allmänna bestämmelser om datautvinning och bestämmelser som särskilt gäller datautvinning i forskningssyfte. På grund av direktivet ska bestämmelser om sådana inskränkningar fogas till upphovsrättslagen.

Användning av kulturarv. 16 § i upphovsrättslagen motsvarar den tvingande inskränkningen enligt artikel 6 i DSM-direktivet för att trygga bevarandet av verk i kulturarvsinstitutioners samlingar. Däremot innehåller upphovsrättslagen inte bestämmelser om en inskränkning i upphovsrätten som möjliggör den användning av utgångna verk i kulturarvsinstitutioner som avses i direktivet. I 16 d § finns en avtalslicensbestämmelse, men den gäller alla slags verk oberoende av om de är utgångna eller inte. Bestämmelsen och tillstånd som beviljas med stöd av den har emellertid ingen gränsoverskridande verkan. Det är möjligt att behålla bestämmelsen som ett nationellt avtalslicenssystem enligt artikel 12 i direktivet.

Inskränkningar för att trygga yttrandefriheten. Artikel 17.7 i DSM-direktivet förutsätter att medlemsstaterna säkerställer att alla användare i varje medlemsstat kan tillämpa vissa sådana inskränkningar i upphovsrätten som syftar till att trygga yttrandefriheten. Hänvisningen i artikel 17 i direktivet till användning i karikatyr-, parodi- eller pastischsyfte hänvisar tydligt till inskränkningen enligt artikel 5.3 k i informations samhällsdirektivet. Den finska upphovsrättslagen innehåller inga inskränkningar i fråga om användning i karikatyr, parodi eller pastischsyfte, och därmed ska de föreskrivna inskränkningarna i upphovsrätten kompletteras till denna del.

Däremot motsvarar inte inskränkningen av användningen av citat, kritik och recensioner enligt artikel 17.7 a i DSM-direktivet någon enskild inskränkning i upphovsrätten i artikel 5 i informations samhällsdirektivet. Hänvisningen till säkerställandet av användarnas yttrandefrihet i motiveringen till DSM-direktivet snarare utvidgar tolkningen av föremålen för de inskränkningar i upphovsrätten som avses i artikeln. I EU:s officiella meddelanden som publicerats i samband med antagandet av direktivet betonades det dessutom att man genom direktivet säkerställer användarnas möjlighet att använda mem, vilket förutsätter en utvidgande tolkning av denna punkt. Allra tydligast hänvisar nämnda 17.7 a till artikel 5.3 d i informations samhällsdirektivet, som gäller den så kallade citaträtten. Bestämmelser om citaträtt finns i 22 § och 25 § i upphovsrättslagen.

I fråga om recensioner gäller dessutom artikel 5.3 c i informations samhällsdirektivet som tillåter mångfaldigande av pressen, överföring till allmänheten eller tillgängliggörande av utgivna artiklar om aktuella ekonomiska, politiska eller religiösa ämnen eller av verk eller andra alster av liknande slag i radio- eller televisionssändningar eller användning av verk eller andra alster i samband med nyhetsrapportering, i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet, artikel 5.3 e som tillåter användning i den allmänna säkerhetens intresse eller för att garantera ett korrekt genomförande eller en korrekt rapportering av ett administrativt, parlamentariskt eller rättsligt förfarande, och artikel 5.3 f som tillåter användning av politiska tal samt utdrag ur offentliga föreläsningar eller liknande verk eller alster i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet. Dessutom är det klart att artiklarna 5.3 h och 5.3 i i informations samhällsdirektivet kan ha en stor praktisk betydelse med tanke på verkställandet av yttrandefriheten. 5.3 h tillåter användning av verk, till exempel arkitektoniska verk eller skulpturer, avsedda att vara stadigvarande placerade på allmän plats, och 5.3 i gäller inkluderande av underordnad betydelse av ett verk eller annat alster som del i ett annat material. Att artikel 17.7 a i DSM-direktivet togs med i det slutliga direktivet i trepartsskedet på parlamentets begäran kan tyda på att syftet har varit att säkerställa alla inskränkningar som gäller yttrandefriheten i informations samhällsdirektivet.

Enligt 25 a § 3–4 mom. i upphovsrättslagen är det tillåtet att avbilda konstverk och byggnader vid allmänna platser. I Finland tillämpas däremot undantaget enligt artikel 5.3 f i informations samhällsdirektivet endast när konstverket har en i underordnad betydelse i användningen i enlighet med 25 § 2 mom. i upphovsrättslagen. I upphovsrättslagen föreskrivs inte om en inskränkning i upphovsrätten som tillåter inkluderande av ett verk i ett annat verk.

Avtalslicenssystemet

Användning av utgångna verk vid kulturarvsinstitutioner. DSM-direktivet förutsätter att medlemsstaterna i fråga om utgångna verk i kulturarvsinstitutioners samlingar föreskriver om kulturarvsinstitutionernas möjlighet att framställa verk och tillgängliggöra verken för allmänheten genom avtal som ingås med kollektiva förvaltningsorganisationer som representerar rättshavarna. Om någon bransch inte har en intresseorganisation som kan bevilja tillstånden i fråga

ska medlemsstaterna säkerställa att användningen är möjlig med stöd av en inskränkning i upphovsrätten.

Även om den huvudsakliga rättsliga lösningen utgår från det avtalslicenssystem som används i Finland finns det här inga särskilda bestämmelser om utgångna verk och avtalslicenser har ingen gränsöverskridande verkan på det sätt som direktivet förutsätter. Dessutom förutsätter direktivet nationella bestämmelser om förfarandet vad gäller information, inklusive information via den databas som inrättas vid EU:s immaterialrättsmyndighet (EUIPO), om licensavtal som ingåtts och användning med stöd av licenser eller inskränkningar i upphovsrätten.

Användning av avtalslicens nationellt. DSM-direktivet tillåter nationella system som grundar sig på kollektiva licenser med utsträckt verkan. Det avtalslicenssystem som används i Finland är ett exempel på ett sådant kollektivt licenssystem med utsträckt verkan genom vilket organisationer som representerar upphovsmän och andra rättsinnehavare med stöd av ett bemyndigande i lagen kan avtala om användningen av verk också för sådana upphovsmäns eller andra rättsinnehavares räkning som organisationen inte har fått fullmakt av.

Enligt artikel 12 i direktivet är förutsättningen för sådana nationella arrangemang att dessa endast tillämpas inom väl avgränsade användningsområden där det vanligtvis är så betungande och opraktiskt att inhämta tillstånd från enskilda rättsinnehavare att den erforderliga licensieringstransaktionen blir osannolik till följd av de egenskaper som kännetecknar användningen eller typerna av verk eller andra alster. Dessutom ska man säkerställa att en sådan licensieringsmekanism skyddar rättsinnehavarnas legitima intressen. I den finska upphovsrättslagen tillämpas avtalslicenssystemet på det sätt som direktivet förutsätter endast i situationer som separat fastställs i lagen enligt användningssyfte. Danmark och Sverige har redan rätt länge tillämpat ett allmänt avtalslicenssystem där kollektiva förvaltningsorganisationer har kunnat bevilja licenser rätt fritt utan någon särskild ändamålsbegränsning som fastställs i lagen. Syftet med det allmänna avtalslicenssystemet har varit att möjliggöra erhållande av nödvändiga tillstånd dynamiskt på ett sätt som motsvarar marknadens behov utan lagstiftarens ingripande från fall till fall. Detaljerna i systemen har emellertid varierat i de olika länderna. I Danmark förutsätter ett avtal som grundar sig på det allmänna avtalslicenssystemet att ett administrativt beslut om godkännande fattas i varje enskilt fall, och i samband med det bedöms det om förutsättningarna för beviljande av avtalslicens uppfylls. I Sverige tillämpas inte en sådan bedömning från fall till fall, utan systemet verkar i stor omfattning basera sig på en självreglering av branschen.

Även i Finland har man övervägt att utveckla ett allmänt avtalslicenssystem. Det kan bedömas att direktivet inte kategoriskt utesluter möjligheten att använda ett allmänt avtalslicenssystem, om lagstiftningen säkerställer att licenser endast beviljas i de särskilda situationer som direktivet förutsätter. Därmed skulle åtminstone ett system enligt den danska modellen vara förenligt med direktivet och skulle möjligen i ett senare skede kunna genomföras också i Finland, förutsatt att de resurser för förfarandet för godkännande av avtal som systemet kräver kan garanteras och att systemet enligt andan i artikel 12 i direktivet innehåller tillräckliga garantier för att säkerställa upphovsmännens tillgång till information och deras andra rättigheter.

Dessutom förutsätter direktivet att man för att skydda rättsinnehavarnas intressen föreskriver om följande särskilda skyddsåtgärder: 1) den kollektiva förvaltningsorganisationen bör vara tillräckligt representativ när det gäller typerna av verk eller andra alster och de rättigheter som omfattas av licensen i medlemsstaten i fråga, 2) alla rättsinnehavare bör garanteras likabehandling, också i fråga om villkor för licensen, 3) rättsinnehavare, som inte har gett fullmakt till den organisation som beviljar licensen, kan när som helst enkelt och effektivt lämna sitt verk eller annat alster utanför licensieringsmekanismen, och 4) berättigade och ändamålsenliga informationsåtgärder riktas till rättsinnehavarna innan licensieringen genomförs både på en allmän nivå

om den kollektiva förvaltningsorganisationens lagstadgade möjlighet att licensiera verk och om enskilda licensieringsavsikter samt om rättsinnehavarnas rättighet att ansöka om ersättningar från den kollektiva förvaltningsorganisationen eller förbjuda den kollektiva förvaltningsorganisationen från att licensiera sina verk.

26 § i upphovsrättslagen ställer allmänna villkor för avtalslicensorganisationernas verksamhet. I fråga om representativitetskriteriet föreskrivs det i paragrafen att organisationen ska företräda "ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom detta område" eller, om en avtalslicensorganisation godkänns ska "organisationerna företräda en betydande del av de upphovsmän till verk inom olika områden, som har rättigheter till de verk som används med stöd av en avtalslicensbestämmelse". Lagen fastställer inte närmare hur representativitetskriteriet ska tillämpas. Man bör emellertid beakta att upphovsrättslagen följer samma logik som DSM-direktivet. Detta torde innebära att avtalslicenssystemets så kallade utvidgningsfunktion, det vill säga den funktion som utvidgar avtalet till att också omfatta sådana rättsinnehavare som inte har gett någon fullmakt till organisationen, endast ska ha en kompletterande roll.

Det fastställs inte närmare hur stor del av upphovsmännen inom en viss bransch ska bemyndiga den kollektiva förvaltningsorganisationen att förvalta deras upphovsrätt för att det ska kunna anses att den kollektiva förvaltningsorganisationen uppfyller det representativitetskriterium som avses i lagen. Representativiteten bedöms som en helhet då det fattas beslut om en kollektiv förvaltningsorganisation ska godkännas som avtalslicensorganisation. Representativitetskriteriet enligt den finländska lagen kan inte längre vara att man bland potentiella avtalslicensorganisationer godkänner den mest representativa, utan vid bedömningen av representativiteten ska man även beakta antalet fullmakter, vilken betydelse de upphovsmän och verk som företräds genom fullmakt har i förhållande till det användningsområde eller det användningssätt som licensieras samt andra relevanta omständigheter. Betydelse har även om det finns andra kollektiva förvaltningsorganisationer som är verksamma i Finland och som företräder upphovsmän i en viss bransch. I vissa situationer kan tillräcklig representativitet uppnås endast genom att godkänna två eller flera organisationer tillsammans för att bevilja licens för ett visst användningsområde eller användningssätt.

Enligt skäl 48 i direktivet ska man vid bedömning av representativitetskriteriet beakta såväl typerna av verk som de rättigheter som licensens gäller. Dessutom förutsätter direktivet att medlemsstaterna fastställer de krav som organisationerna ska uppfylla för att de ska anses vara tillräckligt representativa, med beaktande av den kategori av rättigheter som förvaltas av organisationen i fråga, organisationens förmåga att förvalta rättigheterna på ett ändamålsenligt sätt, den kreativa sektor där den är verksam och huruvida organisationen omfattar ett betydande antal rättsinnehavare för den relevanta typen av verk eller andra alster som har gett ett mandat som möjliggör licensiering av den relevanta typen av användning, i enlighet med direktiv 2014/26/EU. I detta avseende kan bestämmelserna i 26 § upphovsrättslagen anses vara förenliga med direktivets krav.

Bestämmelserna i 26 § 5 och 6 mom. i upphovsrättslagen är förenliga med direktivets krav om lika behandling.

I fråga om genomförandet av förbudsrätten ska det beaktas att i Finland används avtalslicenssystemet också ibland i situationer där undantag eller inskränkningar i upphovsrätten är tillåtna enligt internationella avtal och enligt EU-lagstiftningen och då upphovsmannen inte kan utöva förbuds rätt. Direktivet gäller emellertid endast användning av avtalslicenssystemet i sådana situationer där upphovsmannen har ensamrätt med stöd av lag. Detta framgår av artikel 12.4 i direktivet. En sådan ensamrätt uppstår inte när möjligheten till en inskränkning i upphovsrätten utnyttjas. Därmed strider inte avtalslicensbestämmelserna i samband med inskränkningarna i

upphovsrätten gällande fotokopiering och återgivning av verk som ingår i aktualitets- eller nyhetsprogram för användning i internt informationssyfte mot skyldigheterna enligt direktivet i fråga, eftersom bestämmelserna i fråga till sin karaktär är inskränkningar i upphovsrätten. Därmed är upphovsrättslagens bestämmelser om förbuds rätt förenliga med direktivet.

Enligt direktivet ska rättsinnehavare som inte tillhör en kollektiv förvaltningsorganisation enkelt och effektivt kunna lämna sitt verk eller annat alster utanför licensieringsmekanismen. I upphovsrättslagen ingår inte bestämmelser om hur rättsinnehavaren ska förfara för att utöva sin förbuds rätt. Kännetecknande för avtalslicenssystemet är att eventuella krav ska framställas till den kollektiva förvaltningsorganisationen. I regel informerar de kollektiva förvaltningsorganisationerna på sina webbplatser och eventuellt också användarna direkt, ifall rättsinnehavaren utövar sin förbuds rätt. Upphovsrättslagen förbjuder emellertid inte rättsinnehavaren att utöva sin förbuds rätt även direkt i förhållande till användaren.

I fråga om rättsverkningar av utövande av förbuds rätt bör man dessutom beakta kopplingen till bestämmelserna i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt (1494/2016). I 8 § i den lagen föreskrivs det att en rättsinnehavare har rätt att återkalla, helt eller delvis, en fullmakt genom att anmäla detta till den kollektiva förvaltningsorganisationen. I paragrafen föreskrivs även om en maximilängd för uppsägningstiden, och man kan bedöma att den är förenlig med DSM-direktivets krav på en rimlig uppsägningstid. Enligt paragrafen inverkar inte återkallelsen av fullmakten på villkoren för licenser som har beviljats före uppsägningstidens utgång, inklusive villkor som gäller licensens giltighetstid. Om en licens till exempel har beviljats för flera år uppstår frågan om det rådande rättsläget i detta avseende strider mot kravet i DSM-direktivet om att användning som sker på grundval av licens ska upphöra inom en rimlig tid när det gäller så kallade utomstående rättsinnehavare. Enligt den praxis som avtalslicensorganisationerna följer beviljas licenser i regel ett år åt gången, och därför är risken för att situationen ska bli orimlig för rättsinnehavarna i praktiken antagligen mycket liten. Licensvillkoren kan också innehålla sådana bestämmelser om vilka effekter en förbuds rätt som meddelats av upphovs mannen har på licensavtalet genom vilka man säkerställer att förbuds rättens rättsverkningar uppstår inom rimlig tid, kanske till och med omedelbart efter det att förbuds rätt har meddelats. Dessutom ska det beaktas att lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt och 26 § i upphovsrättslagen tryggar rättsinnehavarens rätt att få ersättning för användning. I stort sett kan man bedöma att branschens nuvarande praxis i detta avseende är förenlig med direktivet.

Däremot innehåller upphovsrättslagen inga bestämmelser om informationsåtgärder som avtalslicensorganisationerna ska vidta på förhand och som ska gälla både förvaltningsorganisationernas möjlighet att licensiera verk med stöd av lag och avsikter gällande enskilda licenser. I praktiken informerar kollektiva förvaltningsorganisationer om möjligheten att bevilja licenser på sina webbplatser, men inte om sina avsikter att bevilja enskilda licenser.

I samband med ändringarna av upphovsrättslagen finns det dessutom anledning att harmonisera upphovsrättslagen och lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt till den del som det är fråga om att få upphovsrättsersättningar av den kollektiva förvaltningsorganisationen. Enligt 26 § 5 mom. i upphovsrättslagen förfaller rätten till individuell ersättning, om inte yrkande på sådan ersättning bevisligen har framställts inom tre år efter utgången av det kalenderår under vilket framställningen av exemplaren av verket eller överföringen eller utsändningen av verket har skett. I 27 § i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt föreskrivs det att om utestående upphovsrättsersättningar inte kan fördelas till en rättsinnehavare inom tre år från utgången av den räkenskapsperiod då upphovsrättsersättningarna inkasserades anses ersättningarna vara upphovsrättsersättningar som inte kan fördelas, förutsatt att den kollektiva förvaltningsorganisationen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att identifiera rättsinnehavarna i enlighet med 26 §. Om ersättningarna inkasseras först efter användning leder 26 § 5 mom. i upphovsrättslagen

till att rättsinnehavarens rätt till ersättning förfaller redan före minimitidsfristen enligt 27 § i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt. Därmed är det nödvändigt att ändra bestämmelserna i upphovsrättslagen för att garantera den minimitidsfrist som föreskrivs i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt.

Förhandlingsmekanism för att säkerställa tillgång till beställvideotjänster

I Finland finns det inget särskilt organ som hjälper till vid avtalsförhandlingar när leverantörer av beställvideotjänster har svårigheter att få användningstillstånd av producenter av audiovisuella verk för att göra verken tillgängliga för allmänheten. Genomförande av direktivet verkar emellertid inte förutsätta en ändring av upphovsrättslagen eller någon annan lag, eftersom direktivet inte innehåller något absolut krav på att en ny mekanism eller ett medlingsorgan ska inrättas. Som ett alternativt sätt för tvistlösning kan till exempel medling tillämpas. Till exempel är det möjligt att få en medlare genom Centralhandelskammaren eller Advokatförbundet.

Bildkonstverk som är fria för var och en att använda (public domain)

I 49 a § i upphovsrättslagen föreskrivs det om skyddet för fotografers närstående rättigheter. Tillämpningen av närstående rättigheter omfattar också fotografier av konstverk och därmed kan närstående rättigheter endast gälla sådana fotografier som återger konstverk som inte omfattas av upphovsrättsligt skydd. Direktivet förutsätter en ändring av 49 a § i upphovsrättslagen, eftersom enligt artikel 14 i direktivet ska medlemsstaterna när skyddstiden för ett bildkonstverk har upphört att gälla föreskriva att allt material som härrör från mångfaldigandet av ett sådant verk inte omfattas av upphovsrätt eller närstående rättigheter.

Skydd av förläggarnas intressen

Pressutgivares närstående rättigheter. 50 § i upphovsrättslagen innehåller en specialbestämmelse om pressmeddelanden, enligt vilken ett pressmeddelande, som enligt avtal tillhandahålls av en utländsk nyhetsbyrå eller korrespondent i utlandet, inte utan mottagarens tillstånd får göras tillgängligt för allmänheten genom press eller radio innan tolv timmar förflutit efter offentliggörandet i Finland.

Enligt skäl 55 i direktivet bör begreppet utgivare av presspublikationer förstås så att det innefattar tjänsteleverantörer, till exempel nyhetsutgivare eller nyhetsbyråer, när de ger ut presspublikationer i enlighet med vad som avses i direktivet. Därmed överlappar tillämpningsområdet för 50 § i upphovsrättslagen bestämmelserna om närstående rättigheter i direktivet. Eftersom 50 § i upphovsrättslagen avviker från de harmoniserade närstående rättigheter som föreskrivs i artikel 15 i DSM-direktivet, bör paragrafen ändras så att den motsvarar bestämmelserna i artikel 15 i DSM-direktivet.

Tidningar eller tidskrifter kan omfattas av upphovsrättsskydd till den del som de material som ingår i dem åtnjuter skydd i upphovsrättslagen som verk, fotografier eller andra skyddade objekt. Traditionellt har det ansetts att kortare nyhetsrapporter inte uppnår verkshöjd och att de därmed inte åtnjuter upphovsrättsligt skydd. Däremot finns det inget hinder för att tidningar och tidskrifter innehåller material som skyddats med upphovsrätt eller närstående rättigheter. En tidning eller tidskrift kan också få skydd som ett samlingsverk, om man genom att slå samman verk eller delar av verk som ingår i en tidning har uppnått ett litterärt eller konstnärligt samlingsverk. Upphovsrätten tillhör den fysiska person, vars kreativa arbete har åstadkommit ett självständigt och originellt samlingsverk. Om personen i fråga arbetar i en tidnings- eller tid-

skriftsredaktion, kan personens upphovsrätt övergå till förläggaren inom ramen för anställningsförhållandet. Upphovsrättslagen föreskriver inte uttryckligen om i vilken omfattning rättigheterna övergår till arbetsgivaren.

I 23 § i upphovsrättslagen föreskrivs det om en inskränkning i upphovsrätten enligt vilken det får intas artiklar i religiösa, politiska eller ekonomiska dagsfrågor i tidningar eller tidskrifter ur andra tidningar eller tidskrifter, om förbud mot eftertryck inte har utsatts i dem. Bestämmelsen verkar grunda sig på Bernkonventionen, sådan den löd ändrad 1948, och som Finland har anslutit sig till (se (FördrS 3/1963). I artikel 9 i Bernkonventionen föreskrevs om det skydd som ska tillämpas på tidningar och tidskrifter. Enligt artikel 9.1 får följetonger, noveller och andra verk som publicerats i tidningar eller tidskrifter inte återges i andra unionsländer utan tillstånd av upphovsmannen. Enligt artikel 9.2 kan aktuella texter som behandlar ekonomiska, politiska eller religiösa frågor återges i tidningar och tidskrifter, om ingen reservation uttryckligen angående återgivning av dem har gjorts. Enligt bestämmelsen ska källan emellertid alltid tydligt anges, men rättsverkningarna av åsidosättandet av denna skyldighet bestäms enligt lagstiftningen i det land där skydd krävs. Enligt artikel 9.3 omfattar det skydd som avses i konventionen inte dagens nyheter eller diverse information som till sin natur är vanliga tidningsmeddelanden. Dessutom är enligt artikel 10.1 i konventionen korta citat i alla unionsländer tillåtna i tidnings- och tidskriftstexter, också i form av pressöversikter.

Sedermera har Bernkonventionen ändrats så att ovan nämnda artikel 9 har slopats. I Bernkonventionen från 1971, som Finland har anslutit sig till, (FördrS 79/1986), ingår särskilda bestämmelser som är tillämpliga på tidnings- och tidskriftstexter. Utgångspunkten för dessa bestämmelser i konventionen är att trygga informationsförmedling. Enligt artikel 2.8 i konventionen tillämpas skydd enligt konventionen inte på dagsnyheter eller olika slags faktauppgifter som till sin karaktär endast är pressmeddelanden. Enligt artikel 10.1 i konventionen är också citat från ett verk som lagligen gjorts tillgängligt för allmänheten, inklusive citat i form av en pressöversikt från tidnings- och tidskriftstexter, tillåtna med förutsättningen att återgivning följer god sed och att den görs endast i den omfattning som återgivningens syfte berättigar till.

I fråga om skydd av tidningar och tidskrifter kan rättsläget i Finland i stor utsträckning anses basera sig på Bernkonventionen om skydd av litterära och konstnärliga verk, och den utgör även ramarna för skydd av tidningar och tidskrifter enligt EU-lagstiftningen. I fråga om Bernkonventionen bör särskilt beaktas förutsättningarna om att citat bör vara förenliga med god sed samt är tillåtna i den omfattning som syftet berättigar, vilket lämnar ett visst handlingsutrymme för de medlemsstater som har förbundit sig till avtalet.

Den inskränkning som föreskrivs i 23 § i upphovsrättslagen verkar dock omfatta kärnan i DSM-direktivet i fråga om närstående rättigheter för pressutgivare, och därför bör det bedömas om det är möjligt att bevara upphovsrättsinskränknungen i fråga. Den inskränkning i upphovsrättslagen som motsvarar inskränknungen i Bernkonventionen från 1948 nämns inte i informations-samhällsdirektivet, även om medlemsstaterna enligt artikel 5 f i direktivet kan föreskriva om användning av politiska tal samt utdrag ur offentliga föreläsningar eller liknande verk eller alster i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet och förutsatt att källan, inbegripet upphovsmannens namn, anges, förutom då detta visar sig vara omöjligt. Bestämmelsen i fråga utgår från artikel 2 bis i Bernkonventionen från 1971.

Förläggarens rätt till vissa ersättningar. Enligt 19 § i upphovsrättslagen kan upphovsmannen inte överlåta till en annan sin rätt till ersättning för utlåning, och rätt till ersättning för utlåning uppstår inte för förläggaren med stöd av förlagsavtal. Samma hinder att utbetala ersättningar till andra än de ursprungliga rättsinnehavarna förekommer inte i fråga om ersättningar som föreskrivits i samband med inskränkningar i upphovsrätten. Kompensation för kopiering för enskilt

bruk enligt 26 a § i upphovsrättslagen betalas emellertid i praktiken endast till ursprungliga rättsinnehavare, det vill säga upphovsmän, utövande konstnärer eller ägare av upphovsrätten närstående rättigheter, och inte för en rätt som överlåtits till en annan på basis av en överlåtelse av upphovsrätt. Kompensation för kopiering för enskilt bruk delas mellan rättsinnehavargrupper enligt undervisnings- och kulturministeriets beslut. I detta sammanhang bör även beaktas att kompensationen för kopiering för enskilt bruk inte är en subjektiv rättighet, utan ett system som grundar sig på summarisk rättvisa. När det gäller fördelningen av ersättningarna för fotokopiering är det Kopiosto, den kollektiva förvaltningsorganisation som administrerar fotokopieringsersättningar och även företräder förläggare med stöd av rättigheter som överlåtits, som beslutar om hur ersättningarna fördelas mellan rättsinnehavarna.

Enligt artikel 16 i direktivet kan medlemsstaterna föreskriva att förläggare har rätt till en andel av kompensation som betalats med stöd av en rättighet som överlåtits. Eftersom artikeln inte är förpliktande för medlemsstaterna, finns det inget behov av att ändra upphovsrättslagen på grund av bestämmelsen.

Ansvar för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll i fråga om tillgängliggörande för allmänheten

Artikel 17 i direktivet ändrar inte begreppet om tillgängliggörande för allmänheten, och därför påverkar bestämmelsen inte de rättigheter som föreskrivs i 2 § i upphovsrättslagen. Definitionen av onlineleverantör av delningstjänster för innehåll i artikel 2.6 i direktivet innehåller emellertid alla relevanta förutsättningar för att bedöma när tjänsten ska anses vara sådan att det uppstår ett ansvar att tillgängliggöra innehållet i tjänsten för allmänheten. Sådana kumulativa förutsättningar är att tjänstens huvudsakliga syfte eller ett huvudsakligt syfte är att bevara ett stort antal upphovsrättsskyddade verk som användarna laddar ner i tjänsten och att göra dem tillgängliga för allmänheten, samt att tjänsten organiserar och promotar verken, det vill säga gör reklam för verken i fråga i förvärvssyfte.

Det främsta syftet med artikel 17 i direktivet är att precisera vilket ansvar onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll har för de alster som gjorts tillgängligt för allmänheten. Lagstiftningen i Finland känner inte till begreppet onlineleverantör av delningstjänster för innehåll, och därför bör lagstiftningen uppdateras till denna del.

Det är samtidigt fråga om speciallagstiftning i förhållande till bestämmelserna om värdtjänsters ansvarsfrihet enligt direktivet om elektronisk handel, som i Finland har genomförts genom lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014). Utgångspunkten för lagen i fråga är emellertid värdtjänstens ansvarsfrihet i enlighet med direktivet om elektronisk handel, där tjänsteleverantören anses vara en neutral tredje part, medan den användare som lagrar innehåll i lagringstjänsten eller innehållsleverantören svarar för det innehåll som lagras i tjänsten. Artikel 17 i DSM-direktivet förändrar denna utgångspunkt, eftersom användaren av en onlinetjänst för delning av innehåll anses åtminstone indirekt handla på uppdrag av tjänsteleverantören och tjänsteleverantören anses dra nytta av material som delas genom tjänsten och som gör intrång i upphovsrätten. Därmed ska det anses att onlineleverantören av delningstjänster för innehåll, och inte en användare som lagrar innehåll i tjänsten, gör verk eller annat skyddat material tillgängligt för allmänheten. Därmed anses inte tjänsten vara passiv i förhållande till sådant innehåll som användare lagrar i tjänsten, då tjänsteleverantören organiserar och promotar innehåll i vinstsyfte. Denna utgångspunkt verkar endast i någon mån avvika från det rådande rättsläget i Finland, eftersom lagringstjänsten också i det nuvarande läget kan åberopa ansvarsfrihet endast om tjänsteleverantören inte är medveten om olagligt innehåll och omedelbart efter att ha fått ett domstolsbeslut eller, i fråga om intrång i upphovsrätten en anmälan om olagligt innehåll av

rättsinnehavaren, vidtar åtgärder för att förhindra tillgång till innehåll som lagrats i lagrings-tjänsten. Dessutom är förutsättningen att den person som har lagrat innehållet inte handlar under tjänsteleverantörens ledning eller tillsyn. Man kan emellertid bedöma att bestämmelserna i direktivet utgör sådan specialreglering som ska genomföras genom speciallagstiftning.

Enligt artikel 17.2 i DSM-direktivet ska en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll inhämta tillstånd av rättsinnehavarna för att göra innehållet tillgängligt för allmänheten. Detta baserar sig direkt på att en onlinelieferantör av delningstjänster för innehåll ska anses bedriva en upphovsrättsligt relevant verksamhet då leverantören erbjuder allmänheten tillgång till en tjänst där ett stort antal material som kränker upphovsrätten har lagrats. Detta avviker inte från utgångspunkten för den befintliga upphovsrättslagstiftningen.

Enligt artikel 17.2 ska tillståndet i fråga däremot omfatta åtgärder som vidtas av användarna och som gäller användning av verk eller andra skyddade alster på ett sätt som förutsätter tillstånd av rättsinnehavaren när användarna inte agerar i kommersiellt syfte eller deras verksamhet inte genererar betydande intäkter. Utgångspunkten för bestämmelsen är sannolikt att skydda icke-professionella användare och främja en fungerande upphovsrättsmarknad. I praktiken är det svårt för kollektiva förvaltningsorganisationer och andra centrala aktörer på licensieringsmarknaden att föra licensförhandlingar med icke-professionella användare. För det första är det svårt att prissätta licenser och fastställa marknadsvärdet med tanke på verksamhetens utgångspunkter och för det andra kan det stora antalet transaktioner förorsaka praktiska problem. Därför anses det i direktivet att det är ändamålsenligt att det är tjänsteleverantören som ska skaffa behövliga licenser, eftersom användarnas möjlighet att använda upphovsrättsligt skyddat material i tjänsten är till fördel för tjänsteleverantören och ligger i dennes intresse. Bestämmelsen i fråga hindrar inte användaren från att inhämta tillstånd som också omfattar tjänsteleverantörens åtgärder och hindrar inte heller tjänsteleverantören från att inhämta tillstånd som också omfattar användare som är professionellt verksamma.

Enligt artikel 17.2 i direktivet ska tjänsteleverantören få tillstånd av sådana rättsinnehavare som avses i artikel 3.1 och 3.2 i informationssamhällsdirektivet. Däremot förutsätter bestämmelsen inte tillstånd för framställning av exemplar eller tillstånd från sådana rättsinnehavare som inte nämns i artikel 3 i informationssamhällsdirektivet. Att direktivet inte nämner tillstånd för framställning av verk baserar sig sannolikt på att sådan framställning av ett verk som krävs för överföring till allmänheten eller tillgängliggörande för allmänheten av annat material är i en underordnad ställning i förhållande till användningen i fråga och därmed nödvändigtvis ingår i tillståndet att göra verket tillgängligt för allmänheten. Ett annat alternativ är att anse att direktivets syfte är att inskränka upphovsmannens rätt att bestämma om framställning av exemplar. Detta alternativ är emellertid den mest osannolika förklaringen till att en hänvisning till artikel 2 i informationssamhällsdirektivet saknas.

Informationssamhällsdirektivet gäller inte skydd av datorprogram, skydd av databaser eller närstående rättigheter för tidningsförläggare. Bestämmelser om dessa finns i olika direktiv och därför lämnas de i princip utanför tillämpningsområdet för artikel 17 i DSM-direktivet. Likaså utelämnas även skyddsformer som föreskrivs enbart på nationell nivå, i Finland till exempel skydd för närstående rättigheter av fotografier och katalogskydd. Med beaktande av direktivets harmoniseringssträvan är det oklart om medlemsstaterna har rätt att i detta avseende utvidga direktivets tillämpningsområde. Å andra sidan är det oklart om en hänvisning till bestämmelser om skyddade alster i andra direktiv har utelämnats medvetet eller omedvetet. Vad gäller tidningsförläggares närstående rättighet kan man dock tänka så att utgångspunkten i artikel 17 att en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll ska anses vara användare av upphovsrätt istället för en sådan användare av tjänsten som har lagrat material i tjänsten i syfte att göra det tillgängligt för allmänheten, står i strid med den utgångspunkt som föreskrivs i artikel 15, enligt

vilken artikeln inte ska gälla för enskilda användares privata eller icke-kommersiella användning av presspublikationer. Syftet med inskränkningen i fråga är uttryckligen att trygga möjligheterna att använda presspublikationer i den allmänna debatten, bland annat i tjänster i sociala medier. I övrigt verkar det rätt ologiskt att olika bestämmelser ska tillämpas i fråga om andra än de typer av verk som omfattas av informationssamhållsdirektivet. Därmed kan man med vissa förbehåll dra slutsatsen att direktivet åtminstone i fråga om andra rättigheter än den närstående rättigheten för tidningsförläggare som avses i artikel 15 tillåter en vidare tillämpning av bestämmelsen på olika typer av verk och även på nationella skyddsformer.

Enligt artikel 17.3 i DSM-direktivet tillämpas inte bestämmelsen om ansvarsfrihet vid lagring av information i direktivet om elektronisk handel på omständigheter som omfattas av artikelns tillämpningsområde. Däremot ska bestämmelsen om ansvarsfrihet tillämpas i förhållande till annat än innehåll som gör intrång i upphovsrätten. Bestämmelsen förutsätter inga ändringar i den nuvarande lagstiftningen i Finland, utan är förtydligande till sin karaktär. Samtidigt kan man konstatera att DSM-direktivet inte tar ställning till om en onlinetjänst för delning av innehåll kan åberopa ansvarsfrihet då det är fråga om annat material än sådant som gör intrång i upphovsrätten. Direktivet tar inte heller ställning till om andra än onlinetjänster för delning av innehåll kan åberopa ansvarsfrihet i fråga om intrång i upphovsrätten eller annat lagstridigt innehåll. Därmed kan man utifrån direktivet inte dra allmänna slutsatser till exempel om av vilken natur tjänster som delar torrent-länkar är och om deras rättsliga ansvar.

I artikel 17.4 i DSM-direktivet föreskrivs om förutsättningarna för tjänsteleverantörens ansvarsfrihet. Enligt artikel 17.4 ska onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll ansvara för överföring av verk till allmänheten såvida inte tjänsteleverantörerna kan visa att de har gjort vad de har kunnat för att erhålla ett tillstånd, och i enlighet med höga branschstandarder för god yrkesed har gjort vad de har kunnat för att säkerställa att specifika verk och andra alster för vilka rättsinnehavarna har försett tjänsteleverantörerna med relevant och nödvändig information inte är tillgängliga, och under alla omständigheter efter att ha mottagit en tillräckligt välgrundad underrättelse från rättsinnehavarna har agerat snabbt för att omöjliggöra åtkomst till de underrättade verken och alstren eller avlägsna dem från sina webbplatser, och har gjort vad de har kunnat för att motverka framtida uppladdningar. I artikel 17.5 och 17.6 i direktivet preciseras hur skyldigheterna i artikel 17.4 ska bedömas bland annat mot bakgrund av proportionalitetsprincipen.

Artikel 17.4 i direktivet har förstått så att den enligt den nuvarande lagstiftningen förutsätter snabba åtgärder för att ta bort innehåll som gör intrång i upphovsrätten, men dessutom förutsätts åtgärder som garanterar att sådant innehåll inte på nytt kan bli tillgängligt. Det senare kan förstås som en filtreringsskyldighet. I artikel 17.8 konstateras emellertid att tillämpningen av artikeln inte får leda till någon allmän övervakningsskyldighet. Dessutom föreskrivs i artikel 1.2 i direktivet att direktivet inte på något sätt ska påverka befintliga bestämmelser bland annat i direktivet om elektronisk handel. Enligt artikel 15 i direktivet i fråga får medlemsstaterna inte ålägga tjänsteleverantörerna en allmän skyldighet att övervaka den information de överför eller lagrar, och inte heller någon allmän skyldighet att aktivt efterforska fakta eller omständigheter som kan tyda på olaglig verksamhet. Det bör påpekas att artikel 17.4 i direktivet kan orsaka spänningar i förhållande till den yttrandefrihet som skyddas i Europeiska unionens stadga och Finlands grundlag. I EU-domstolen har det också väckts talan mot Europaparlamentet och rådet (C-401/19), där man yrkar på upphävande av artikel 17.4 i direktivet då den anses strida mot de grundläggande rättigheterna. Man bör emellertid beakta att direktivet om elektronisk handel inte hindrar EU-lagstiftare från att införa övervakningsskyldigheter. DSM-direktivet förutsätter inte automatisk filtrering, utan enligt artikel 17.9 kan och till och med ska innehållet i sista hand bedömas utifrån en granskning som gjorts av en person. Däremot fastställer direktivet inte vem som ska genomföra granskningen och om detta endast gäller hantering av klagomål eller redan

det skede som gäller förhindrande av tillgång. I generaladvokatens förslag till avgörande i mål C-401/19 om överensstämelsen av artikel 17 med Europeiska unionens stadga konstateras att tjänsteleverantörer inte kan åläggas någon skyldighet att bedöma materialets lagstridighet, det vill säga om materialet gör intrång i upphovsrätten.

Enligt artikel 17.7 får samarbetet mellan onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll och rättssinnehavare inte leda till att det inte går att få tillgång till verk eller andra alster som laddats upp av användare och som inte gör intrång i upphovsrätt och närstående rättigheter, inbegripet när sådana verk eller andra alster omfattas av ett undantag eller en inskränkning. Lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation, som tillämpas allmänt på lagringstjänster, innehåller ingen sådan förutsättning. Direktivets bestämmelse förutsätter att ett visst resultat uppnås och ger medlemsstaterna spelrum i fråga om tillvägagångssätten.

Dessutom förutsätter direktivet att medlemsstaterna inför de inskränkningar i upphovsrätten som godkänts i gemenskapslagstiftningen gällande citat, kritik och recensioner och tillåter användning i karikatyr-, parodi- och pastischsyfte. I direktivet anges inte närmare vilka inskränkningar i upphovsrätten man avser hänvisa till. I motiveringen till bestämmelsen hänvisas det endast till att syftet är att direktivet inte ska påverka tillämpningen av undantag från, eller inskränkningar i, upphovsrätten, särskilt de som garanterar användarnas yttrandefrihet. Informations samhällsdirektivet föreskriver om flera inskränkningar i upphovsrätten som gäller detta. Lagstiftningen i Finland innehåller inga inskränkningar i upphovsrätten till förmån för karikatyrer, parodier och pastischer. I den finländska lagen föreskrivs det inte heller om inskränkningar som gäller sporadisk återgivning av ett verk i ett annat verk, vilket kan omfattas av de inskränkningar i samhällsinformationsdirektivet som gäller citat, kritik och recensioner.

Artikel 17.8 i DSM-direktivet förutsätter bestämmelser om skyldigheten för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att på rättssinnehavarnas begäran ge information om leverantörens praxis för avlägsnande av innehåll samt om användning som sker med stöd av licensavtal. Den finska lagstiftningen innehåller inga bestämmelser som kan jämföras med dessa, förutom bestämmelserna om användarnas rapporteringsskyldighet i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt.

Lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation innehåller bestämmelser om anmälningsförfarande bland annat i fråga om material som kränker upphovsrätten. Lagens 184 § innehåller bestämmelser om förutsättningarna för ansvarsfrihet för lagringstjänster, 185 § innehåller bestämmelser om åläggande om avlägsnande som fastställs av domstolen och i 186 § föreskrivs det om behörig domstol. I 187 § föreskrivs det om innehållsproducentens rättssäkerhet. Enligt paragrafen ska en leverantör av informationssamhällets tjänster som med stöd av 184 § 1 mom. 2 punkten har gjort information oåtkomlig utan dröjsmål underrätta innehållsproducenten om detta skriftligen eller på elektronisk väg så att meddelandets innehåll inte ensidigt kan ändras och så att det finns tillgängligt för parterna. I meddelandet ska orsaken till att informationen spärrats nämnas och upplysning ges om innehållsproducentens rätt att föra ärendet till domstol. Meddelandet ska avfattas på innehållsproducentens modersmål, finska eller svenska. Meddelandet kan också avfattas på något annat språk, enligt vad som överenskommit med innehållsproducenten. Dessutom föreskrivs det i paragrafen att innehållsproducenten har rätt att föra ett ärende som gäller spärrad information till den domstol som avses i 186 § inom 14 dagar efter att ha fått ett sådant meddelande som avses ovan. Förfarandet enligt 187 § saknar emellertid ett krav på spärrning av material på förhand, och en förutsättning för ansvarsfrihet är inte heller att åtgärder vidtas för att få tillstånd att använda verk av upphovsmannen, krav på åtgärder för att identifiera innehåll eller bedömningar som genomförs av en människa, garantier för att inget annat än material som gör intrång i upphovsrätt tas bort, till exempel på grund av användning som är tillåten med stöd av en inskränkning i upphovsrätt eller ett avtal, och inte skyldighet att

meddela tjänstens användare (innehållsproducenten) om dess rätt att använda verk med stöd av undantag eller inskränkningar som fastställs i EU-lagstiftningen. Lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation föreskriver inte heller om särskilda alternativa tvistlösningsmetoder eller om en möjlighet att fastställa rätt att använda ett verk eller annat alster.

I 189 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation föreskrivs det om spärning av material som kränker upphovsrätten eller närstående rättigheter. Enligt bestämmelsen kan den som innehar upphovsrätten eller dennes företrädare kräva att en leverantör av informationssamhällets tjänster gör material som kränker upphovsrätten oåtkomligt. Enligt paragrafen ska yrkandet först framföras till den innehållsproducent vars material yrkandet gäller. Om innehållsproducenten inte kan identifieras eller om denne inte utan dröjsmål avlägsnar materialet eller gör det oåtkomligt, kan yrkandet framföras till leverantören av informationssamhällets tjänster genom en anmälan enligt 191 §. Paragrafen innehåller inte kravet enligt artikel 17.4 b på åtgärder för att det material som en rättsinnehavare anmäler inte i fortsättningen ska kunna lagras i tjänsten.

Enligt DSM-direktivet behöver rättsinnehavarna i fortsättningen nödvändigtvis inte anmäla platsen för innehåll som gör intrång i upphovsrätten, utan de ska lämna tillräcklig information för att sådant innehåll som gör intrång i upphovsrätten kan identifieras. Informationen kan vara lokaliseringssuppgifter, en referensfil om det innehåll som rättsinnehavaren äger och utifrån vilken tjänsteleverantören i sin tjänst kan identifiera material som gör intrång i upphovsrätten i fråga, eller ett digitalt fingeravtryck som hjälper till att identifiera verket. 189 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation innehåller inga bestämmelser som ålägger en skyldighet för tjänsteleverantören att på förhand identifiera och göra material som kränker upphovsrätten oåtkomligt för allmänheten i tjänsten.

I 191 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation föreskrivs det om anmälanens form och innehåll. Enligt paragrafen ska en anmälan som innehåller ett yrkande göras skriftligen eller på elektronisk väg så att anmälanens innehåll inte ensidigt kan ändras och så att den finns tillgänglig för parterna. Bestämmelsen om innehållet i anmälan motsvarar till stor del det som kan förutsättas enligt artikel 17 i direktivet. Direktivet verkar emellertid inte förutsätta eller möjliggöra kravet enligt 4 punkten på uppgift om att anmälaren utan resultat har framfört sitt yrkande till innehållsproducenten eller att innehållsproducenten inte har kunnat identifieras.

I 192 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation föreskrivs det om en skyldighet för en leverantör av informationssamhällets tjänster att utan dröjsmål underrätta innehållsproducenten om att material som denne lämnat har gjorts oåtkomligt samt sända innehållsproducenten en kopia av den anmälan som ligger till grund för åtgärden. Paragrafen innehåller även bestämmelser om innehållsproducentens bemötande om innehållsproducenten anser att materialet utan grund har gjorts oåtkomligt. Även artikel 17 i DSM-direktivet förutsätter att innehållsproducenten ska kunna motsätta sig att materialet gjorts oåtkomligt.

I 193 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation föreskrivs det om en skyldighet att återställa material, om ett bemötande som uppfyller kraven i 192 § har lämnats inom föreskriven tid. Då får leverantören av informationssamhällets tjänster inte förhindra att det material som specificerats i bemötandet återställs och hålls åtkomligt, om inte något annat följer av en överenskommelse mellan tjänsteleverantören och innehållsproducenten eller av en domstols eller annan myndighets förordnande eller beslut. Bestämmelsen är inte i alla avseenden förenlig med kraven i DSM-direktivet, eftersom samarbete mellan tjänsteleverantören och rättsinnehavaren och därtill knutna arrangemang som gäller identifiering av verket och spärning av tillgång enligt artikel 17.7 i direktivet inte får leda till att tillgång till sådant material, som inte gör intrång i upphovsrätt förhindras. En lösning enligt ovan nämnda 193 § verkar i övrigt också lämpa sig

dåligt med tanke på det direkta ansvar som onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll har för tillgängliggörande för allmänheten enligt artikel 17 i DSM-direktivet.

Enligt 194 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation kan oriktiga uppgifter i en anmälan eller i ett bemötande leda till skyldighet att ersätta den skada som detta orsakar. Enligt bestämmelsen föreligger dock inte ersättningsskyldighet eller också kan den jämkas, om den som lämnade uppgiften hade grundad anledning att anta att uppgiften var riktig eller om den oriktiga uppgiften hade endast ringa betydelse med beaktande av innehållet i anmälan eller bemötandet i dess helhet. Bestämmelsen har ingen direkt motsvarighet i DSM-direktivet, men den hänför sig till de effektiva rättsmedel som artikel 17.9 i direktivet förutsätter.

Vid genomförande av artikel 17 i DSM-direktivet ska det beaktas att 184–194 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation tillämpas på lagringstjänster som onlinetjänster för delning av innehåll sannolikt hör till. Bestämmelserna enligt artikel 17 i DSM-direktivet kan emellertid inte tillämpas på sådana lagringstjänster som inte är onlinetjänster för delning av innehåll.

Reglering av avtalsförhållanden

Kapitel 3 i upphovsrättslagen innehåller bestämmelser om avtalsförhållanden. En del bestämmelser är emellertid allmänna till sin natur, medan andra gäller vissa avtalsförhållanden, särskilt förlagsavtal. Bestämmelserna i fråga är dispositiva. Enligt artikel 23.1 i DSM-direktivet ska det säkerställas att avtalsbestämmelser som hindrar efterlevnad av bestämmelser som gäller avtalsparternas rapporteringsskyldighet, anpassning av ersättningar eller ett alternativt sätt att lösa tvister ska vara utan verkan med avseende på upphovsmän och utövande konstnärer. De bestämmelser som ingår i 3 kap. i upphovsrättslagen ska ändras till den del som de överlappar eller står i strid med direktivets bestämmelser. I samband med detta finns det också anledning att modernisera de övriga bestämmelserna om förlagsavtal så att de motsvarar de betydande ändringar som har skett i förlagsbranschen, såsom den digitala trycktekniken och publicering av verk elektroniskt, bland annat e-böcker eller ljudböcker.

Enligt DSM-direktivet gäller de rättigheter som föreskrivits i direktivet endast ursprungliga upphovsmän och utövande konstnärer och de kan inte överföras till exempel till ett företag eller en kollektiv förvaltningsorganisation för upphovsrätt. Förutom 29 § i upphovsrättslagen innehåller 3 kap. i upphovsrättslagen ingen motsvarande förutsättning, även om det är uppenbart att det faktiska syftet med bestämmelserna i kapitel 3 har varit att skydda de ursprungliga upphovsmännen i egenskap av avtalsförhållandets svagare part och personer som befinner sig i en position som kan jämföras med arbetstagare.

Bestämmelserna i kapitel 3 i direktivet gäller i princip situationer där det är fråga om att använda ett verk mot ersättning. Denna utgångspunkt framgår av skäl 72. Däremot ska direktivets bestämmelser inte tillämpas i sådana fall där det inte är fråga om användning i förvärvssyfte, utan om så kallad slutanvändning. Därmed är syftet inte att direktivets bestämmelser ska tillämpas till exempel på upphovsmannen till ett företags logotyp, eftersom logotypen i sig inte hör till företagets handelsvaror. På samma sätt tillämpas inte direktivets bestämmelser när en upphovsman eller utövande konstnär utan ersättning beviljar allmänheten en licens. I direktivet är det fråga om situationer där ”verk utnyttjas som verk”, det vill säga faktiska kommersiella avtal om att utnyttja verk. Däremot görs det i 3 kap. i upphovsrättslagen uttryckligen ingen åtskillnad mellan kommersiellt utnyttjande och ”annan användning” av ett verk, även om man implicit kan säga att 3 kap. i upphovsrättslagen syftar till att föreskriva om avtal som gäller kommersiellt utnyttjande.

Enligt artikel 23 i DSM-direktivet ska medlemsstaterna föreskriva att artiklarna 18–22 i direktivet inte tillämpas på upphovsmän till ett datorprogram. I 3 kap. i upphovsrättslagen görs ingen åtskillnad mellan upphovsmän till datorprogram och upphovsmän till andra typer av verk. Det är emellertid vanligt att datorprogram skapas i anställningsförhållanden och enligt 40 b § i upphovsrättslagen övergår rättigheterna till programmen direkt till arbetsgivaren. Därmed är det uppenbart att bestämmelserna i 3 kap. i upphovsrättslagen inte ska tillämpas på upphovsmän till datorprogram.

Artikel 18 i DSM-direktivet förutsätter att det i medlemsstaternas upphovsrättslagstiftning föreskrivs om principen om lämplig och proportionell ersättning. Det är fråga om en allmän princip för upphovsrättsystemet och i praktiken genomförs den som rättsinnehavarnas rätt till kompensation för utnyttjande av verk. Enligt direktivet ska upphovsmannens eller den utövande konstnärens bidrag till verket eller alstret i sin helhet och alla andra omständigheter i det enskilda fallet, till exempel praxis på marknaden eller det faktiska utnyttjandet av verket, beaktas. Enligt direktivet kan också ett engångsbelopp betraktas som proportionell ersättning, men det ska inte vara huvudregeln. Medlemsstaterna ska ha rätt att fastställa regler för när engångsbelopp får användas, med beaktande av särdragen i varje sektor. Medlemsstaterna ska vara fria att tillämpa olika mekanismer, men de ska beakta principen om avtalsfrihet samt en lämplig balans mellan rättigheter och intressen. Formuleringen i direktivet är i någon mån oklar i fråga om hur pass långt medlemsstaterna kan gå i fråga om olika mekanismer, men med beaktande av principen om avtalsfrihet är utgångspunkten sannolikt att ersättningsbeloppen fastställs fritt på marknaden.

Artikel 18 i direktivet kan anses förutsätta att ersättningen är rimlig från början. Däremot föreskrivs det i artikel 20 om jämkning av ersättningen om man ursprungligen har avtalat om en ersättning som på grund av förändrade förhållanden senare visar sig vara oproportionerligt liten jämfört med alla betydande inkomster som uppstått senare på grund av utnyttjandet av verken eller framförandena.

I 29 § i upphovsrättslagen föreskrivs det om jämkning av oskäliga avtalsvillkor som gäller överlåtelse av upphovsrätt. Om ett villkor i ett avtal om överlåtelse av upphovsrätt som ingåtts av den ursprungliga upphovsmannen är oskäligt på ett sätt som strider mot rådande god avtalssed på området eller annars oskäligt eller om en tillämpning av villkoret skulle leda till oskälighet kan villkoret jämkas eller lämnas obeaktat. Det är möjligt att med stöd av bestämmelsen beakta alla relevanta aspekter, inklusive de förhållanden som har rätt då ett avtal har ingåtts. 29 § i upphovsrättslagen kan huvudsakligen anses vara förenlig med artiklarna 18 och 20 i DSM-direktivet.

Upphovsrättslagen innehåller ingen tvingande bestämmelse om avtalspartens rapporteringskyldighet gällande utnyttjande av upphovsrätt. Artikel 19 i DSM-direktivet föreskriver om upphovsmannens och den utövande konstnärens rätt att regelbundet, minst en gång per år, och med hänsyn till de särskilda förhållandena i varje sektor få aktuell, relevant och uttömmande information om utnyttjandet av deras verk och framföranden. Upphovsmannen eller den utövande konstnären har också rätt till information från underlicenstagare. I fråga om detta har upphovsrättslagen en dispositiv bestämmelse som endast gäller förlagsavtal. I regel har rapporteringsskyldigheter grundat sig på avtal mellan parterna. I artikel 19 i direktivet ges medlemsstaterna spelrum i fråga om hur begäranden om information ska lämnas till underlicenstagare, hur den administrativa börda som rapporteringen orsakar ska beaktas, huruvida det förutsätts att en upphovsmans eller utövande konstnärs insats är betydelsefull och huruvida kollektiva avtal om transparensbestämmelser kan ingås.

Upphovsrättslagen innehåller ingen förpliktande bestämmelse om att upphovsmannen ska kunna återkalla en licens eller överföring av rättigheter. Upphovsrättslagens 30 och 34 § innehåller dispositiva bestämmelser. Bestämmelserna gäller avtal om offentliga framföranden och förlagsavtal. I någon mån är det oklart om artikel 22 i DSM-direktivet förutsätter tvingande bestämmelser om rätten till återkallande, eftersom det i artikel 23, där det föreskrivs om bestämmelserna tvingande natur, inte finns någon hänvisning till artikel 22. Förklaringen till att det inte finns någon hänvisning kan dock vara att artikel 22.5 möjliggör avvikelser från rätten till återkallande genom kollektiva avtal.

Enligt artikel 22 i direktivet ska rätt till återkallande föreligga endast då rätten inte alls utnyttjas. Däremot förutsätts inte rätt till återkallande om utnyttjandet har upphört eller om rätten inte utnyttjas till fullo. Medlemsstaterna har emellertid handlingsutrymme i fråga om detta. Medlemsstaterna har också möjlighet att beakta vissa aspekter, såsom särdragen i de olika sektorerna och de olika typerna av verk och framföranden samt olika upphovsmäns och utövande konstnärers relativa insats och legitima intressen. Medlemsstaterna kan också helt utesluta verk eller andra alster från rätten till återkallande, om flera upphovsmän eller utövande konstnärer i regel har bidragit till verket eller framförandet. Dessutom kan medlemsstaterna föreskriva om uppsägningstider och andra tidsfrister, med förutsättningen att de är rimliga. Utifrån formuleringen i direktivet är det i någon mån oklart om medlemsstaterna är skyldiga att föreskriva att en upphovsman eller utövande konstnär ska kunna avsluta avtalets exklusiva karaktär i stället för att återkalla överföringen av en licens eller rättigheter. Vad gäller detta står artikel 22.2 och 22.3 i strid med varandra. Medlemsstaterna kan, om de så vill, föreskriva att man i stället för rätt till återkallande med stöd lag kan ingå bindande avtal om rätt till återkallande i kollektiva avtal.

3.2 Direktivet om sändning och vidare-sändning av TV- och radioprogram

Allmänna utgångspunkter för regleringen

I Finland är teknikneutralitet utgångspunkten för ursprunglig sändningsverksamhet och vidare-sändning. Det har ansetts att både ursprunglig sändningsverksamhet och vidare-sändning kan genomföras såväl i markbundna nät (DVB-T) och kabelnät (DVB-C). Satellitsändning (DVB-S) har haft mindre betydelse i Finland, och dess betydelse minskar ytterligare, då internetbaserad television (iptv) har blivit möjlig. På 2000-talet blev även mobila sändningar (DVB-h) möjliga.

Vid bedömningen av om det är fråga om en ursprunglig sändning eller vidare-sändning har således den teknik som används för sändningen ingen betydelse. Avgörande är om de rättigheter som inhämtats för den ursprungliga sändningsverksamheten också omfattar distributionskanalen. I Finland har man inte heller ansett att vidare-sändning är möjlig utan en ursprunglig sändning som kan sändas vidare.

I den ursprungliga sändningsverksamheten är huvudregeln att direkta avtal ingås med rättsinnehavarna. Avtalslicenssystemet används sekundärt och kompletterande. I samband med vidare-sändning är direkta avtal inte möjliga, eftersom den som vidare-sänder inte kan påverka sändningens innehåll. Då vidare-sändningen dessutom sker samtidigt med den ursprungliga sändningen och förutsättningen för vidare-sändningen är att sändningen inte på något sätt ändras, är det i praktiken omöjligt att inhämta rättigheter genom separata avtal med varje rättsinnehavare. Direktivet om sändning och vidare-sändning av TV- och radioprogram och direktivet om satellit- och kabelsändningar förutsätter att rättigheterna kan inhämtas genom obligatorisk kollektiv licensiering. Direktivet om sändning och vidare-sändning av TV- och radioprogram förtydligar att

det avtalslicenssystem som används i Norden kan användas också i fortsättningen. Vidaresändning är emellertid tillåten endast när det sändarföretag som svarar för den ursprungliga sändningen ger tillstånd för vidaresändning. Sändarföretaget kan ge tillstånd genom att direkt avtala om detta med den som vidaresänder eller med sändarföretagets samtycke genom en kollektiv förvaltningsorganisation.

Även om utgångspunkten för regleringen har ansetts vara teknikneutral, är avtalspraxisen nödvändigtvis inte teknikneutral. Därmed uppstod det i ett skede på 2000-talet problem på grund av att man i avtal som gällde program knöt sändningsverksamheten till DVB-T- och DVB-C-standarderna, vilket uteslöt sändning av program som mobila sändningar (DVB-H). På grund av avtalsfriheten kan avtalspraxis således bli teknikbunden.

Även om utgångspunkten för regleringen har ansetts teknikneutral i Finland, kan det sätt på vilket upphovsrättslagen har skrivits inte till alla delar anses vara teknikneutralt. I och med att EU:s regelverk har blivit allt mer teknikneutralt, finns det anledning att i formuleringen av bestämmelserna i upphovsrättslagen beakta denna utvecklingstrend och uppdatera de begrepp som använts.

Ursprunglig utsändningsverksamhet

I 25 f § i upphovsrättslagen föreskrivs det om ursprunglig utsändningsverksamhet. Enligt 5 mom. gäller bestämmelserna i 1 mom. radio- eller televisionsutsändningar via satellit endast om satellitsändningen sker samtidigt som samma sändarföretags utsändning via markbundet nät. Paragrafen är inte förenlig med kraven i artikel 3 i direktivet om sändning och vidaresändning av TV- och radioprogram. Det är nödvändigt att ändra paragrafen så att den blir teknikneutral på så sätt att de bestämmelser som gäller sändningsverksamhet tillämpas på vilken som helst sändning som sker samtidigt med den ursprungliga sändningen genom samma sändarföretag. Det är också nödvändigt att ändra paragrafen så att sändningsverksamhet enligt paragrafen också omfattar de anknutna onlinetjänster som erbjuds av sändarföretaget och som kan vara tillgängliga så att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer (on-demand).

I 64 a § i upphovsrättslagen föreskrivs det uttryckligen om gränsöverskridande satellitförmedling. Det är nödvändigt att utvidga bestämmelserna i fråga till att också omfatta sändningar som är förenliga med direktivet om sändning och vidaresändning av TV- och radioprogram och anknutna onlinetjänster.

Vidaresändning

25 h § i upphovsrättslagen innehåller allmänna bestämmelser om vidaresändning av radio- och televisionsutsändningar. Enligt ordalydelsen i paragrafen gäller bestämmelserna endast vidare-sändning via kabel. Till denna del uppdateras ordalydelsen i bestämmelsen i enlighet med direktivet.

I fråga om vidaresändning finns det också nationella ändringsbehov. Den nuvarande upphovsrättslagen möjliggör inte vidaresändning av anknutna onlinetjänster som erbjuds av det ursprungliga programföretaget. En möjlighet till vidaresändning är ibland behövligt på grund av geoblockering av dessa tjänster. Geoblockeringen har samband med att programföretag endast har skaffat geografiskt begränsade rättigheter och därmed är programföretagen skyldiga att begränsa allmänhetens tillgång till programmen. I för sig kan geoblockeringen kringgåas med

VPN-tjänster, men då får de som har upphovsrätt emellertid inte behörig ersättning för användningen. Detta orsakar problem särskilt på Åland som har nära kulturella och språkliga kontakter med Sverige. På Åland kan man fortfarande sända Sveriges televisions (SVT) sändningar, men för närvarande är det inte möjligt att genom avtalslicens avtala om vidareändning av SVT:s anknutna onlinetjänster (SVT Play) på Åland.

3.3 Nationella regleringsbehov som inte hör ihop med direktivet

Parallellpublicering av vetenskapliga artiklar. Med parallellpublicering avses att en forskare eller den forskningsorganisation som forskaren representerar förutom den sedvanliga publiceringskanalen för artiklar också kan spara en parallellkopia av en vetenskaplig artikel i ett publikationsarkiv som är fritt och gratis tillgängligt för allmänheten via ett datornät.

Behovet av att säkerställa tillgången till artiklar som publiceras inom vetenskaplig forskning har vuxit under de senaste åren. Fri tillgång till vetenskapliga publikationer som uppstår inom forskning som finansieras med offentliga medel har satts upp som mål både i EU och i Finland. Dessutom bereds vid UNESCO en deklaration för öppen vetenskap och forskning som bland annat uppmanar till att främja möjligheten till parallellpublicering av vetenskapliga publikationer. Finlands åtaganden till öppen publicering av vetenskapliga artiklar förutsätter att man bättre än i nuläget möjliggör parallellpublicering i öppna publikationsarkiv.

Forskarens rätt till parallellpublicering begränsar inte forskarnas frihet att publicera sina vetenskapliga artiklar i den publikationskanal som de önskar. Kommersiell förlagsverksamhet garanterar inte långvarig lagring av material eller ständig tillgänglighet, och höga beställningsavgifter kan ibland hindra tillgången till forskningsresultat. I flera år har behovet av och kravet på tillgång till vetenskapliga artiklar ökat och även de flesta kommersiella förläggare har övergått till en publiceringsmodell där affärsverksamheten inte längre bygger på beställningsavgifter utan på publikationsavgifter. Det har uppstått olika slags affärsmodeller inom vilka även icke-vinstdrivande förläggare är verksamma.

I praktiken överförs i förlagsavtal ensamrätt till tillgängliggörande av publikationer för allmänheten. I villkoren för finansiering av forskningsprojekt ingår ofta samtidigt ett villkor att artiklar som uppstår som resultat av ett forskningsprojekt ska lagras i en öppen forskningsdatabas. Då uppstår en situation där forskaren antingen bryter mot villkoren i sitt förlagsavtal eller forskningsfinansiärens finansieringsvillkor.

Den gällande lagstiftningen innehåller inte bestämmelser som garanterar att författaren till en vetenskaplig artikel kan parallellpublicera den artikel som han eller hon har författat i en forskningsdatabas så att den blir tillgänglig för allmänheten.

Under 2017 genomfördes en utredning över ändringsbehov i lagstiftningen för att främja parallellpublicering (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 15/2017). Propositionen har utarbetats utifrån de utlåtanden som fåtts om utredningen och med beaktande av den senaste utvecklingen av forskningspublikationers öppenhet.

Utvidgning av ensamrätt för utövande konstnärer som uppträder på en bildupptagning. I 45 § 3 mom. i upphovsrättslagen föreskrivs om rättigheter som gäller framföranden som tagits upp som bildupptagning. Enligt bestämmelsen får framföranden som har tagits upp som bildupptagning inte utan den utövande konstnärens samtycke överföras till en anordning genom vilken det kan återges, överföras till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer eller spridas till allmänheten. Detta betyder att

skådespelare eller andra utövande konstnärer inte har rätt att bestämma om utsändning av framföranden som upptagits på film i television eller en on demand-baserad överföring. Utövande konstnärer har inte heller rätt att bestämma om framförande av en film i biografier. Då ensamrätt saknas kan skådespelare och andra konstnärer inte avtala om ekonomiskt utnyttjande av deras framföranden, eller åtminstone är deras förhandlingsposition svag.

Nuläget innebär att den rättsliga ställningen för skådespelare och andra som framför framföranden som upptagits som bildupptagningar är betydligt sämre än till exempel i Sverige, Norge och Danmark.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Inskränkningar i upphovsrätten samt bestämmelser om avtalslicens

Till 2 kap. i upphovsrättslagen, som gäller inskränkningar i upphovsrätten samt bestämmelser om avtalslicens, föreslås det fogas en ny inskränkning av upphovsrätten som tillåter mångfaldigande av verk för datautvinning. Inskränkningen som gäller datautvinning indelas i allmän, datautvinning för vilket ändamål som helst och speciell, datautvinning för vetenskaplig forskning. När det är fråga om inskränkning i upphovsrätten för allmän datautvinning, kan upphovsmannen förhindra eller begränsa datautvinning med avtal eller på teknisk väg. Däremot är det inte tillåtet att till exempel med avtal eller tekniska metoder förhindra eller begränsa datautvinning som görs för vetenskapliga ändamål.

Det föreslås att bestämmelserna i upphovsrättslagen som tillåter användningen av verk inom undervisnings- och forskningsverksamhet ska genomgå en totalreform så att lagen uppfyller kraven i DSM-direktivet. Till 14 § i upphovsrättslagen föreslås det fogas en restriktion i upphovsrätten, som gör det möjligt att använda verk i sådan undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning, som genomförs i enlighet med en plan för ordnande av undervisning eller forskning och förutsatt att användningen av verket äger rum vid ett tillfälle som riktar sig till en viss begränsad personkrets eller i en elektronisk miljö som utomstående inte har tillträde till (så kallad intern användning). Även om det inte krävs enligt DSM-direktivet att det betalas ersättning till upphovsmännen för att verket används inom undervisning, föreslås bestämmelser om att upphovsmannen ska ha rätt till ersättning. Enligt den föreslagna ändringen i 19 § i upphovsrättslagen ska ersättningen betalas genom en kollektiv förvaltningsorganisation. För andra tillfällen med användning inom undervisning och forskning bevaras nuvarande lösning som grundar sig på ett system med avtalslicenser. Genom den nya 64 c § säkerställs det att den inskränkning i upphovsrätten för undervisning som anges i 14 § ska tillämpas på undervisningsanordnare som är etablerade i Finland oberoende av i vilken stat deltagarna i undervisningen befinner sig. Genom bestämmelsen tryggas undervisningsanordnarnas möjligheter att genomföra distansundervisning på det sätt som krävs enligt DSM-direktivet. Genom de föreslagna bestämmelserna genomförs artikel 5 i DSM-direktivet och främjas den digitala övergången inom undervisningen i enlighet med målen för direktivet.

Den helhet som bildas av 16 § och 16 a–16 e § i upphovsrättslagen och som gäller användning av verk i arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer kompletteras med nya 16 g–16 j §, genom vilka DSM-direktivets bestämmelser om inskränkningar i upphovsrätten och avtalslicenser för utgångna verk genomförs. Dessutom ska det organisatoriska tillämpningsområdet för bestämmelserna i fortsättningen anges på ett uttömmande sätt på lagnivå och man frångår

att ange tillämpningsområdet i många steg, där det utöver definitionen i upphovsrättslagen och i synnerhet bestämmelserna i 16 e § utfärdas kompletterande bestämmelser om tillämpningsområdet och begränsningar av det genom förordning av statsrådet. Genom de föreslagna ändringarna i nämnda 16 e § utvidgas tillämpningsområdet för paragraferna till att omfatta också sådana arkiv eller för allmänheten öppna bibliotek och museer, som i betydande grad tjänar bevarandet av konst och kulturarvet och tillgängliggörande för allmänheten, samt förutom statliga inrättningar även kommunala inrättningar. Ändringen är i linje med målet för DSM-direktivet, enligt vilket syftet är att säkerställa lika möjligheter för alla kulturarvsinstitutioner att använda verken enligt direktivets bestämmelser.

Den föreslagna regleringen av utgångna verk utgår på det sätt som krävs enligt DSM-direktivet från att verken kan göras tillgängliga med stöd av avtalslicens. I de fall där det inte finns en representativ kollektiv förvaltningsorganisation, som kan tillhandahålla en avtalslicens, är det möjligt att tillgängliggöra verken med stöd av restriktioner i upphovsrätten.

Enligt den föreslagna 16 g § kan en kollektiv förvaltningsorganisation bevilja den behövliga licensen, om avtalslicensorganisationen är representativ när det gäller den uppsättning verk som licensen gäller, och avtalslicensorganisationen bedömer att licensen inte har någon negativ inverkan på den kommersiella marknaden för de verk som hör till den uppsättning verk som licensen gäller.

DSM-direktivet lämnar i viss mån nationellt handlingsutrymme i gränssnittet mellan avtalslicenssystemet och inskränkningen i upphovsrätten och särskilt när det gäller förutsättningarna att tillämpa inskränkningar i upphovsrätten. Eftersom representativitetskriteriet enligt direktivet ska bedömas i förhållande till de uppsättningar av verk som finns i kulturarvsinstitutionernas samlingar, och eftersom det är svårt att i förväg genomföra en så här noggrann bedömning av representativiteten i förfarandet för godkännande hos den organisation som hör till Finlands avtalslicenssystem, är det ändamålsenligt att låta avtalslicensorganisationen själv bedöma frågan och möjliggöra flexiblare ändring av beslut om godkännande än för närvarande.

I den föreslagna 16 h § ska det föreskrivas om användning av utgångna verk med stöd av inskränkningar i upphovsrätten. Paragrafen gäller verk, som aldrig har saluförts eller på något annat sätt varit kommersiellt tillgängliga, dator- eller videospel i fråga om vilka det inte finns någon kollektiv förvaltningsorganisation, och andra verk som hör till en sådan typ av verk i fråga om vilka det inte finns någon representativ avtalslicensorganisation. Till denna del är regleringen förknippad med avtalslicensorganisationens beslut om godkännande enligt ovan nämnda 16 g §. Det blir på så sätt möjligt att använda verket med stöd av inskränkningen i upphovsrätten, om det för en uppsättning verk som hör till en viss typ av verk inte finns en godkänd avtalslicensorganisation eller beslutet om godkännande har ändrats på ansökan av avtalslicensorganisationen och en viss uppsättning verk har uteslutits från avtalslicenssystemet. Användning av verket med stöd av avtalslicensen eller inskränkningar i upphovsrätten är endast möjlig i det fall upphovsmannen inte har förbjudit användning av verket. På så sätt upphävs både avtalslicensen och inskränkningen i upphovsrätten om upphovsmannen meddelar att verket inte får tillgängliggöras för allmänheten av kulturarvsinstitutionen. I den föreslagna 16 i § föreskrivs det närmare om användning av upphovsmannens förbuds rätt och i 16 j § om registreringen av uppgifter om användningen av verk i det register som förs av Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet. I genomförandet av direktivet har man till denna del utgått från att kulturarvsinstitutionerna, som systemet har skapats för, i regel ska ansvara för registreringen av uppgifterna. Då det är fråga om att anteckna upphovsmannens förbud är såväl arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer som avtalslicensorganisationer skyldiga att anteckna förbudet i databasen i fråga. I paragrafen bemyndigas också undervisnings- och kulturministe-

riet att utfärda förordning om de uppgifter som ska lämnas till det register som förs av Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet och om de förfaranden som ska iakttas vid lämnandet av uppgifterna.

I helheten om användning av utgångna verk ingår också en ny 64 d §, genom vilken möjligheten till gränsöverskridande användning av verk säkerställs.

Det föreslås att 18 § i upphovsrättslagen ändras så att det i framtiden med stöd av inskränkningarna i upphovsrättslagen i fråga inte är möjligt att framställa samlingsverk i förvärvssyfte, men däremot får samlingsverk som framställts i annat syfte än i förvärvssyfte och som används i undervisningen också framställas i digital form. Genom ändringen främjas den digitala övergången inom undervisningen och i fråga om nämnda bestämmelse ändras Finlands upphovsrättslag så att den motsvarar lagstiftningslösningarna i Sveriges upphovsrättslag.

Bestämmelserna i 21 § i upphovsrättslagen ändras så att det i framtiden i samband med gudstjänst eller undervisning direkt med stöd av lagen är tillåtet att framföra också sceniska verk och filmverk för närvarande publik.

Den gällande 23 § i upphovsrättslagen, som gäller användning av artiklar om dagsaktuella frågor i tidningar eller tidskrifter upphävs i sin nuvarande form. Den nuvarande inskränkningen i upphovsrätten ser ut att rikta sig direkt till kärnan av pressförläggarens närstående rättigheter och strider således mot den nya rättigheten. Däremot föreslås det att det i 23 § ska föreskrivas om en inskränkning i upphovsrätten, som tillåter användning av verket i karikatyrer, parodier och pastischer samt att sporadiskt och delvis inkludera ett offentliggjort verk i ett annat verk. Ändringen grundar sig på skyldigheten enligt artikel 17 i DSM-direktivet att sätta i kraft vissa inskränkningar i upphovsrätten som avses i direktivet om upphovsrätten i informationssamhället. Till denna del är det bra att konstatera att utgångspunkten för direktivet är en fullständig harmonisering, men enligt texten i direktivet är det till viss del inte entydigt vilka inskränkningar i upphovsrätten som avses i artikel 17. Inskränkningarna enligt förslaget grundar sig i alla fall på förteckningen över inskränkningar, som medlemsstaterna får införa enligt artikel 5 i informationssamhällsdirektivet, och förslaget motsvarar på så sätt unionsrätten.

I bestämmelserna i 25 f och 25 h § i upphovsrättslagen, som gäller användning av verk i ursprunglig utsändningsverksamhet och vidareändringar av program föreslås ändringar som hänför sig till genomförandet av direktivet om onlinesändningar. I denna helhet ingår också de nya bestämmelser som föreslås i 64 b § om gränsöverskridande radio- och televisionssändningar och som innefattar den ursprungslandsprincip som krävs enligt direktivet. Syftet är också att klarlägga och förenkla ovan nämnda bestämmelser.

På det sätt som krävs enligt direktivet om onlinesändningar jämföras den ursprungliga utsändningsverksamheten i framtiden också med sändarföretagens anknutna onlinetjänster. I fråga om vidareändring stärks en teknikneutral utgångspunkt för regleringen genom att stryka hänvisningarna till vidareändring via kabel. Det föreslås att 25 h § i upphovsrättslagen också ändras så att det med stöd av avtalslicens är möjligt att vidareända också sändarföretagets anknutna onlinetjänster. Regleringsbehovet har till denna del sitt ursprung i det problem som Åland förde fram, om att Sveriges televisions anknutna onlinetjänst SVT Play på grund av geoblockering inte är tillgänglig på Åland. Det är i princip möjligt att kringgå geoblockering genom att använda VPN-tjänster, men då får rättsinnehavarna inte ersättning för användningen av deras verk. Den lösning som föreslås är följaktligen förenlig med både rättsinnehavarnas och användarnas intressen.

Enligt förslaget utnyttjar Finland inte det nationella handlingsutrymme som direktivet om onlinesändningar erbjuder, enligt vilket det är möjligt att föreskriva att distributörsföretaget med stöd av obligatorisk kollektiv förvaltning kan förvärva alla rättigheter som det behöver från den kollektiva förvaltningsorganisationen på samma sätt som i en situation med vidareändring då sändarföretaget utan att själv sända verket överför programsignalen till distributörsföretaget, som tillgängliggör verket för allmänheten för egen räkning. Däremot utnyttjas i förslaget det handlingsutrymme som direktivet erbjuder att föreskriva om att bestämmelser om vidareändring kan tillämpas också då både den ursprungliga utsändningsverksamheten och vidareändringen sker i Finland.

I 26 § i upphovsrättslagen, som innehåller allmänna bestämmelser om avtalslicens, ska det göras de ändringar som krävs för genomförande av artikel 12 i DSM-direktivet. Till dessa räknas förtydligande av kriteriet för representativitet så att representativiteten bedöms på basis av de fullmakter som den kollektiva förvaltningsorganisationen fått av upphovsmännen, och ett krav att licensorganisationen vidtar behövliga åtgärder för att informera upphovsmännen. I paragrafen föreslås dessutom ändringar, vars syfte är att samordna paragrafens bestämmelser med lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt och vissa andra ändringar av teknisk natur.

Reglering av avtalsförhållanden

I 3 kap. i upphovsrättslagen om upphovsrättens övergång görs de ändringar som krävs enligt artiklarna 18–23 i direktivet. I det gällande 3 kap. ingår vissa tvingande bestämmelser, som delvis överlappar de föreslagna nya bestämmelserna, från vilka avvikelser inte får göras till upphovsmännens nackdel. Därför är det bra att ändra bestämmelserna i den gällande lagen och stryka vissa bestämmelser. De bestämmelser om förlagsavtal som är beroende på avtal bevaras i huvudsak till övriga delar, men de revideras med hänsyn till utvecklingen i förlagsbranschen och särskilt övergången till elektronisk publikationsverksamhet. Som skydd för upphovsmännen fogas det till en bestämmelse, enligt vilken rätten att offentliggöra ett verk som ljudbok eller översättning inte övergår till förläggaren om det inte uttryckligen har avtalats om det. I fråga om revideringen av bestämmelserna om förlagsavtal grundar sig ändringarna på ett nationellt revideringsbehov.

Upphovsrättslagens 29 § motsvarar stort sett kraven enligt artiklarna 18 och 20 i direktivet, eftersom det enligt paragrafen förutom när avtalet ursprungligen varit oskäligt är möjligt att jämka avtalsvillkoret också när avtalsvillkoret senare blir oskäligt till följd av ändrade omständigheter. I paragrafen föreslås dock vissa ändringar för att säkerställa att det på ett lämpligt sätt vid bedömningen av oskälighet beaktas de omständigheter som nämns i artiklarna 18 och 20 i direktivet och i deras inledningsfraser. Den gällande 29 § går längre än direktivet, eftersom också andra avtalsvillkor som gäller ersättning kan jämkas. I denna utgångspunkt föreslås inga ändringar. Lagens 29 § är på det sätt som krävs enligt direktivet begränsad till endast den ursprungliga upphovsmannen eller till en utövande konstnär och det föreslås inga ändringar i denna utgångspunkt.

Artikel 20 i DSM-direktivet som gäller lämnande av redovsning till upphovsmän och utövande konstnärer om kommersiellt utnyttjande av verket föreslås bli genomförd i den nya 30 §. I paragrafen ska utnyttjas det nationella handlingsutrymme som direktivet medger, enligt vilket medlemsstaterna kan beakta den administrativa börda som transparenskravet ger upphov till samt upphovsmännens och den utövande konstnärens bidrag till verket. I paragrafen främjas också möjligheten att på kollektiv grund avtala om fullgörande av transparenskravet. Det föreslås att artikeln genomförs i form av ett allmänt stadgande, och vid tillämpning av det dock tar hänsyn till särdragen inom varje sektor.

Som en komplettering av direktivets bestämmelser föreslås det att det till 30 § fogas också en bestämmelse om behandling av företagshemligheter. Enligt förslaget ska den som lämnar redovisningen specificera vilka uppgifter som omfattas av företagshemligheten. Stadgandet är till skydd för upphovsmannen och den utövande konstnären. Upphovsmannen eller den utövande konstnären har rätt att bevara de erhållna uppgifterna under hela den tid som verket utnyttjas och under en rimlig tid efter det, om detta behövs för jämkning av ersättningen.

Rätt att enligt artikel 22 i DSM-direktivet återkalla upphovsrätten då verket inte har utnyttjats kommersiellt ska genomföras genom att till 31 § foga behövliga bestämmelser men ändå bibehålla 40 § i upphovsrättslagen som gäller överlåtelse av manuskriptet till ett filmverk. Till de delar den gällande upphovsrättslagen innehåller icke-tvingande paragrafer om rätten till återkallelse, ska paragraferna i fråga strykas. Lagens 40 § ändras så att den blir tvingande.

I direktivet anges ingen tid inom vilken verket ska utnyttjas kommersiellt. Direktivet innehåller inte heller några exakta bestämmelser om någon tidsfrist, inom vilken den som mottagit överlåtelsen ska börja utnyttja verket kommersiellt, vid äventyr att rätten annars återkallas. Enligt förslaget träder rätten till återkallelse i kraft för alla andra än filmverk 3 år efter det att upphovsmannen för egen del har uppfyllt avtalsvillkoren. För filmverk bibehålls denna tid på 5 år till följd av särdragen inom sektorn. Som tidsfrist för att utnyttja verket föreslås i allmänhet 6 månader från det att upphovsmannen meddelat att han eller hon utövar sin rätt att återkalla upphovsrätten.

Artikel 22 i direktivet ger medlemsstaterna betydande handlingsutrymme i genomförandet av artikeln. I sin reglering kan medlemsstaterna bland annat ta hänsyn till särdragen i de olika sektorerna och för de olika typerna av verk och framföranden, likaså till huruvida verket innehåller bidrag från fler än en upphovsman eller utövande konstnär och hur rätten att återkalla påverkar legitima intressen för verkets eller framförandets andra upphovsmän eller utövande konstnärer. Medlemsstaterna får också i vissa fall utesluta rätten till återkallelse helt eller föreskriva att återkallandemekanismen kan tillämpas endast inom en viss tidsram. Enligt artikel 22.5 får medlemsstaterna också föreskriva att ”avtalsbestämmelser som innebär undantag från återkallandemekanismen kan göras gällande endast om de bygger på ett kollektivavtal”.

I samband med genomförandet av DSM-direktivet ska det tas hänsyn till att rätten till återkallelse för dem som framför musik är helt och hållet harmoniserad genom skyddstidsdirektivet, och således föreslås till denna del inga ändringar i rättsskyddet för utövande konstnärer som framträder på ljudupptagningar.

Det handlingsutrymme som DSM-direktivet medger föreslås utnyttjas i två fall. För det första när det är fråga om en bildupptagning av ett framförande, ska ett bidrag av en enskild utövande konstnär anses litet med tanke på filmens i sin helhet. Rätten till återkallelse har också en betydande inverkan på andra upphovsmän och utövande konstnärers rättigheter och legitima intressen. Spelrummen föreslås också utnyttjas då det är fråga om ett verk, som skapas vid utförande av arbetsuppgifter inom ramen för ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande. Då är rätten till återkallelse partiell på så sätt att arbetsgivaren alltid har icke-exklusiv rätt att utnyttja verket. Användningen av spelrummet grundar sig till denna del på att när verk skapas vid utförande av arbetsuppgifter inom ramen för ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande ska arbetsgivaren ha rätt till resultatet av arbetet. Eftersom syftet med upphovsrättssystemet också är att främja den offentliga tillgången till verk, är det ändamålsenligt att föreskriva att också då ett verk skapas inom ramen för ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande ska arbetstagaren ha rätt att offentliggöra verket om inte arbetsgivaren gör det. Naturligtvis påverkar bestämmelserna i upphovsrättslagen inte någon annan lagstiftning, som kan sätta ut hinder för arbetstagarens rätt att åter-

kalla upphovsrätten eller kommersiellt utnyttja verket. Till exempel skyddet för affärshemligheter, konkurrensförbud eller lagstiftningens sekretessbestämmelser kan hindra upphovsmannen från att offentliggöra verket.

Det föreslås att rätten till återkallelse i enlighet med direktivet ska genomföras med ett betydligt mera långtgående rättsskydd för upphovsmän än direktivets minimikrav, vilket ändå är motiverat genom upphovsrättslagens allmänna mål att erbjuda ett tillräckligt rättsskydd för upphovsmän i en utsatt ställning samt främja tillgången till verk i samhället och ett effektivt utnyttjande av verk. Den nuvarande utgångspunkten för upphovsrättslagen, enligt vilken upphovsmannen i samband med återkallelse av rättigheter får behålla den ersättning som eventuellt redan har betalats ut, förblir oförändrad. Direktivet ger i sig medlemsstaterna möjlighet att föreskriva om att en ersättning som betalats i förskott i samband med rätten till återkallelse ska återbetalas.

Till 3 kap. i upphovsrättslagen föreslås också fogas en bestämmelse, enligt vilken upphovsmannen till en vetenskaplig artikel har oeftergivlig rätt att i ett icke-kommersiellt syfte parallellpublicera artiklar som han eller hon har skrivit. Bestämmelsen stärker forskarens ställning i förhållande till förläggaren och garanterar forskaren skydd enligt lag mot förläggarens eventuella avtalsöverträdelser. Bestämmelsen gör det möjligt för en upphovsman till en forskningspublikation att lagra sin publikation i ett öppet publikationsarkiv. Bestämmelsen innehåller dock ingen skyldighet att parallellpublicera vetenskapliga artiklar och inte heller har den organisation som upprätthåller ett öppet publikationsarkiv rätt att lagra och tillgängliggöra forskningsartiklar utan forskarens tillstånd. Forskaren kan också fritt välja när och i vilket publikationsarkiv han eller hon vill parallellpublicera sin artikel. Det finns inte heller några hinder för att lagra en vetenskaplig artikel i flera publikationsarkiv, om forskaren vill det.

Upphovsrätten närstående rättigheter

Ensamrätten för en utövande konstnär enligt 5 kap. 45 § i upphovsrättslagen om upphovsrätten närstående rättigheter utökas så att en utövande konstnär som uppträder på en bildupptagning har ensamrätt att också bestämma om filmen visas för en närvarande publik, till exempel på en biograf, och ensamrätt att bestämma om användning av bildupptagningen i sändningsverksamhet. Det föreslås att bestämmelserna ändras utgående från den modell som Sveriges upphovsrättslag erbjuder. Förslaget grundar sig på nationella behov.

Skyddet av närstående rättigheter för fotografer enligt 49 a § begränsas så att det inte omfattar återgivning av ett sådant verk vars skyddstid har löpt ut. Genom bestämmelsen genomförs artikel 14 i DSM-direktivet.

I stället för skyddet för pressmeddelanden i enlighet med 50 § i upphovsrättslagen föreslås bestämmelser om den nya närstående rättigheten för tidnings- och tidskriftsförläggare. Genom bestämmelserna genomförs artikel 15 i DSM-direktivet.

Dessutom fogas det till de närstående rättigheter som föreskrivs i 5 kap. i upphovsrättslagen lämpliga hänvisningar till de bestämmelser i 2 kap. och 3 kap. i lagen, som blir tillämpliga också för närstående rättigheterna i fråga.

Ansvar för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll avseende material som kränker upphovsrätten.

Det föreslås att det till upphovsrättslagen ska fogas ett nytt 6 a kap. om ansvar för onlineleverantörer avseende material som kränker upphovsrätten. Bestämmelserna grundar sig på artikel

17 i DSM-direktivet. Syftet med bestämmelserna är att förbättra upphovsmännens och innehållsproducenternas ställning och klarlägga ansvaret för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll avseende det material som innehållsproducenter har lagrat i tjänsten.

Den gällande lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation innehåller bestämmelser om lagringstjänsternas ansvar för material som kränker upphovsrätten. Hädanefter ska bestämmelserna i lagen i fråga inte tillämpas på ansvaret för onlineleverantörer av delningstjänster avseende material som kränker upphovsrätten, men på andra värdtjänster ska nämnda bestämmelser tillämpas även i fortsättningen. Precis som lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation förpliktar tjänsteleverantörer att förhindra tillträde efter att innehållsproducenten har lagrat materialet i tjänsten, ska det i 6 a kap. i upphovsrättslagen ingå en förpliktelse att även i preventivt syfte förhindra tillträde till materialet innan materialet blir tillgängligt för allmänheten. Närmare bestämt ger artikel 17 i DSM-direktivet onlineleverantörer av delningstjänster för information en större omsorgsplikt.

Med tanke på genomförandet av artikel 17 i direktivet är det utmanande att det i direktivet inte tillräckligt exakt föreskrivs om processen för att göra materialet oåtkomligt, samarbetet mellan onlineleverantörer av delningstjänster för information och upphovsmän i enlighet med direktivet eller rättsskyddet för innehållsproducenter. Vid genomförandet av bestämmelserna i direktivet ska det också tas hänsyn till att det är fråga om reglering som är ytterst känslig med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna i synnerhet därför att onlineleverantörer av delningstjänster för information åläggs att i preventivt syfte förhindra åtkomst för allmänheten till material som en innehållsproducent lagrat i tjänsten och enbart med stöd av en underrättelse från upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning. Den nationella lagstiftaren har således i uppgift att genomföra artikeln på så sätt att det skapas en rättvis balans mellan upphovsmannens äganderätt, innehållsproducentens yttrandefrihet och näringsfriheten för onlineleverantörer av delningstjänster för information. Artikel 17 i direktivet innehåller också vissa förpliktelser, som kräver åtgärder av den nationella lagstiftaren för att uppnå ett visst slutresultat, men lämnar metoderna för genomförande öppna och således i händerna på respektive medlemsstat.

Enligt den föreslagna 55 a § ansvarar onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll för framställning och överföring till allmänheten av ett exemplar av ett verk, när tjänsteleverantören inte har vidtagit lämpliga åtgärder för att av upphovsmannen inhämta tillstånd eller inte har genomfört lämpliga åtgärder för att göra det material som kränker upphovsrätten oåtkomligt för allmänheten. Åtgärderna ska vara proportionerliga.

I den föreslagna 55 b § föreskrivs det om informationsskyldighet för en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll.

Den föreslagna 55 c § innehåller närmare bestämmelser om skyldighet för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att göra material som kränker upphovsrätten oåtkomligt. I de situationer där tjänsteleverantörens identifieringsåtgärder visar att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten helt motsvarar det verk som begärs bli avlägsnat, ska tjänsteleverantören omedelbart göra materialet oåtkomligt för allmänheten. Om identifieringsåtgärderna däremot visar att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten inte till alla delar motsvarar det verk som begärs bli avlägsnat eller om det annars kan anses vara möjligt att användning av verket är tillåten med stöd av lag eller avtal, ska tjänsteleverantören omedelbart informera den som begärt avlägsnande av verket om motsvarigheten. Om den som begärt avlägsnande av verket efter att ha fått informationen försäkrar att materialet kränker upphovsrätten, är tjänsteleverantören skyldig att göra materialet oåtkomligt för allmänheten omedelbart efter att ha fått informationen.

I den föreslagna 55 d § föreskrivs det om förbud mot att framställa ogrundade krav på avlägsnande. Det här är viktigt för att trygga innehållsproducentens yttrandefrihet och bidrar till att genomföra kravet enligt artikel 17 i direktivet på att samarbetet mellan onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll och upphovsmannen inte får leda till att det inte går att få tillgång till material som inte gör intrång i upphovsrätt.

I den föreslagna 55 e § föreskrivs det om skyldigheten för en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll att till innehållsproducenten göra en anmälan om avlägsnande som innehåller tillräckligt detaljerad information om grunden till att materialet avlägsnats och om tillgängliga rättsskyddsmedel samt de kontaktuppgifter som behövs för att använda rättsskyddsmedlen.

I den föreslagna 55 f § föreskrivs det om skyldigheten för en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll att tillhandahålla metoder för lösning av meningsskiljaktigheter i tjänsten. Här är utgångspunkten att onlineleverantören av delningstjänster för innehåll inte förpliktas lösa tvister mellan upphovsmän och innehållsproducenter. Eftersom den som framfört begäran om avlägsnande är den på vars anmodan materialet gjorts oåtkomligt för allmänheten och den som innehar all relevant information om verket och om avtal i anknytning till det eller om andra omständigheter, som kan vara relevanta när begäran om rättelse behandlas, ska den som framfört begäran om avlägsnande behandla begäranden om rättelse. I direktivet anges det inte direkt vem som ska avgöra begäranden om rättelse, men av artikel 17.9 som reglerar rättsskyddsmedel för innehållsproducenterna (användarna) framgår att upphovsmännen ska vederbörligen motivera sin begäran om avlägsnande och att klagomål ska behandlas utan otillbörligt dröjsmål, och att beslut att omöjliggöra åtkomst till eller avlägsna uppladdat innehåll ska vara föremål för mänsklig granskning.

I den föreslagna 55 g § föreskrivs det om innehållsproducentens möjlighet att ansöka om att materialet återställs genom att hos upphovsrättstvistnämnden framställa en begäran om återställande.

De föreslagna 55 h–55 j § innehåller bestämmelser om upphovsrättstvistnämnden och om behandling av begäran om återställande i upphovsrättstvistnämnden samt offentligheten för nämndens avgöranden. Upphovsrättstvistnämnden är ett nytt alternativt tvistlösningsorgan, som inrättas för att trygga rättsskyddet för innehållsproducenter och som kan avgöra tvister mellan innehållsproducenter och rättsinnehavare eller onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll. Enligt artikel 17.9 ska medlemsstaterna säkerställa att det finns prövningsmekanismer för tvistlösning utom domstol att tillgå för tvistlösning. Om nämnden anser att det inte är uppenbart att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten kränker upphovsrätten, ska nämnden ge en rekommendation om återställande av materialet i tjänsten. Den onlineleverantör av delningstjänster för innehåll, som enligt nämndens avgörande tillhandahåller åtkomst för allmänheten till det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten, kan då inte anses ha handlat i strid med omsorgsplikten enligt lagen. Nämnden kan dessutom ge rekommendationer om gottgörelse eller skadestånd som enligt 55 k § ska betalas till innehållsproducenten då det material som denne lagrats i tjänsten avlägsnats utan grund.

Bestämmelser i DSM-direktivet för vilka det inte föreslås separat genomförande

Enligt artikel 13 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att parter som möter svårigheter i samband med licensieringen av rättigheter när de försöker ingå ett avtal i syfte att tillgängliggöra audiovisuella verk för allmänheten via tjänster för beställvideo kan få hjälp från ett opartiskt organ eller från medlare, som bistår vid förhandlingar mellan parterna och från fall till fall kan lägga fram förslag för dem för att ett avtal ska uppnås.

Genomförandet av direktivet kräver till denna del inte ändring av upphovsrättslagen eller någon annan lag, eftersom direktivet inte innehåller något ovillkorligt krav att inrätta en ny mekanism eller nytt medlingsorgan. Medling kan tillämpas som alternativ metod för tvistlösning.

Även om medlemsstaten inte inrättar ett separat medlingsorgan, ska medlemsstaten dock underrätta kommissionen om den källa, där relevant information om tillgängliga medlare finns att hämta, om en sådan källa är tillgänglig. I Finland kan de källor som avses här närmast vara den medlingstjänst som Centralhandelskammaren tillhandahåller eller Advokatförbundets medlare.

Enligt artikel 16 i direktivet får medlemsstaterna föreskriva att det till förläggaren med stöd av de rättigheter som överlåtits till denne betalas den andel av upphovsrättsersättningen, som upphovsmannen enligt lag har rätt till för användning av verket med stöd av inskränkningen i upphovsrätten. I praktiken är det fråga om gottgörelse för privat kopiering, ersättning för fotokopiering och ersättning för utlåning. Enligt förslaget ska det handlingsutrymme som artikel 16 medger inte utnyttjas, utan de nuvarande bestämmelserna bevaras, särskilt det system i enlighet med 19 a § i upphovsrättslagen som utesluter förläggare från ersättning för utlåning.

Enligt artikel 21 i direktivet ska transparenskravet enligt direktivet eller avtalsanpassningsärendet kunna bli föremål för ett frivilligt förfarande för alternativ tvistlösning och organisationer som representerar upphovsmän och utövande konstnärer ska kunna inleda sådana förfaranden på särskild begäran av upphovsmannen eller den utövande konstnären. Finlands lagstiftning ställer inga hinder för att en organisation med fullmakt av upphovsmannen eller den utövande konstnären kan representera denne vid medling eller skiljeförfarande.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

Allmänt om upphovsrättssystemets betydelse

Upphovsrättslagstiftningen påverkar för sin del intäktsmodellerna och förvärvsmöjligheterna inom de kreativa branscherna. Konsekvenserna är dock inte alltid uppenbara, eftersom det närför tiden också har utvecklats sådana intäktsmodeller som inte är direkt beroende av de ensamrätter som upphovsrättslagstiftningen medför.

Ur samhällsekonomisk synvinkel har man redan länge regelbundet utrett upphovsrättssektorernas ekonomiska betydelse utifrån den metodologi som ges ut av Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (World Intellectual Property Organization). Den senaste utredningen omfattar åren 2013–2015 (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160328/OKM_47_2017.pdf). Enligt utredningen utgör kärnområdena inom upphovsrätten ca 4,14% av bruttonationalprodukten (8,67 miljarder euro), och inklusive de indirekta sektorerna 5,38% av bruttonationalprodukten (11,27 miljarder euro). Jämfört med år 2000 har upphovsrättssektorerna vuxit måttligt, och av dessa har programvarubranschen vuxit mest. År 2015 var upphovsrättens kärnområdets relativa andel av värdeökningen följande: programbranschen (67,9%), förlagssektorn (17,1%), reklamområdet (5,8%), den visuella och grafiska branschen (2,8%), musiken, teatern och operan (2,3%), filmbranschen (2%), radio och television (1,7%), de kollektiva förvaltningsorganisationerna (0,4%) och fotografibranschen (0,0%).

År 2015 var omsättningen på upphovsrättens kärnområdena följande: programvarubranschen 14,33 miljarder euro, reklambranschen 1,62 miljarder euro, kostnadssektorn 1,48 miljarder euro, musiken, teatern och operan 1,08 miljarder euro, radio och television 0,77 miljarder euro,

den visuella och grafiska branschen 0,61 miljarder euro, filmbranschen 0,50 miljarder euro, de kollektiva förvaltningsorganisationerna 58 miljarder euro och bilbranschen 8 miljarder euro.

Även direkta inkomstflöden inom upphovsrätten utreddes år 2018 i publikationen "Direct Copyright Revenue Streams in Creative Industries in Finland" (<https://bin.yhdistys-avain.fi/1596104/oDuKwclU08bfvu9Gqcbc0W13BR/33%20Direct%20copyright%20revenue%20streams%20in%20creative%20industries%20in%20Fi.pdf>). Enligt utredningen inflöt år 2017 ca 8,55 miljarder euro i direkta upphovsrättsinkomster, varav de mest betydande var programvarubranschen (5,24 miljarder, 61,5%), spelindustrin (2,40 miljarder, 28,1%), radio och television (0,19 miljarder, 2,3%), kostnadssektorn (0,19 miljarder, 2,2%) samt filmbranschen (0,18 miljarder, 2,1%). Enligt utredningen ökade de direkta inkomsterna av upphovsrätten betydligt jämfört med 2008. Enligt utredningen var digitaliseringen den viktigaste orsaken till att de direkta upphovsrättsintäkterna ökade.

Upphovsrättssystemets betydelse kan bedömas också med tanke på yrkesfolk inom de kreativa branscherna. Ur detta perspektiv framträder dels upphovsrättens personlighetsrättsliga skydd och dels de ekonomiska rättigheter som hör till upphovsrätten, vilka gör det möjligt för upphovsmannen att få ersättning för sitt arbete. Upphovsrättens personlighetsrättsliga aspekt framgår av de moraliska rättigheter som hör till upphovsrätten, såsom å en sidan paternitetsrätten, dvs. rätten att bli namngiven som verkets upphovsman, och å andra sidan respekträtten, dvs. förbudet att förändra verket så att det kränker upphovsmannens konstnärliga värde eller originalitet. Ur ekonomiskt perspektiv är det i kärnan fråga om förhållandet mellan uphovsmännen och innehållsindustrin, i typiska fall t.ex. förhållandet mellan författaren och förläggaren, där upphovsrättssystemet ger författaren en förhandlingsposition på basis av vilken författaren kan förhandla med förläggaren om ersättningar för kommersiellt utnyttjande av verk. Inom de traditionella upphovsrättsområdena är uphovsmännen ofta fria yrkesutövare som inte får lön för sitt arbete på basis av arbetsavtals- eller tjänsteförhållande, utan i form av royalties som baserar sig på verkens kommersiella framgång. Inom de branscher där uphovsmännen står i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande, t.ex. inom programvaruindustrin och spelindustrin, är upphovsrättssystemets betydelse till denna del liten. Däremot har upphovsrättssystemet i allmänhet en central betydelse för bedrivandet av affärsverksamhet i relationerna mellan företagen inom innehållsindustrin. Företag inom innehållsindustrin kan antingen vara beroende av rättigheter som överförs från uphovsmännen, vilket till exempel inom förlagssektorn i stor utsträckning är fallet, eller dessutom utifrån de s.k. närstående rättigheterna till upphovsrätten som uphovsrättslagstiftningen erbjuder, såsom inom skiv- eller filmindustrin.

Upphovsrättssystemets betydelse kan bedömas också med tanke på informationsförmedling och nyskapande. Upphovsrättslagstiftningens samhälleliga funktion är att främja skapande och publicering av nya verk till gagn för medborgarna. Innan internet uppstod hade innehållsindustrin, såsom förläggare och radio- och televisionsföretag, en central betydelse för informationsförmedlingen. I och med informationssamhällsutvecklingen har möjligheterna för yrkesutövare inom kreativa branscher och andra medborgare att göra verk tillgängliga för allmänheten blivit mångsidigare. Man kan tala om en slags demokratisering av informationskanalerna. Med tanke på informationsförmedling och skapandet av nytt är det viktigt att upphovsrättskyddet är på en lämplig nivå så att ensamrätten inte hindrar sådan användning av verk som är önskvärd ur samhällets synvinkel. Det ska finnas en balans mellan uphovsmannens äganderätt och andra människors grundläggande rättigheter, såsom yttrandefrihet och äganderätt, och skyddet ska vara på en lämplig nivå med tanke på upphovsrättssystemets samhälleliga funktion. Detta kallas ofta för upphovsrättens balans. Då den tidigare upphovsrättslagstiftningen närmast gällde yrkesutövare inom de kreativa branscherna och innehållsindustrin, har upphovsrättslagstiftningen idag en mer omfattande betydelse för medborgarna, företagen och andra sammanslutningar och har, såsom dataskydd, blivit en av de lagstiftningsmässiga hörnstenarna i informationssamhället.

Konsekvenser av bestämmelserna om inskränkningar i upphovsrätten och avtalslicens

De föreslagna inskränkningarna i upphovsrätten till förmån för undervisning och forskning som sker i annat syfte än förvärvssyfte bedöms främja tillgodoseendet av de grundläggande kulturella rättigheterna. De föreslagna bestämmelserna ökar rättssäkerheten inom undervisnings- och forskningsverksamheten och skapar tydligare och mer förutsägbara rättsliga ramar för verksamheten, i synnerhet vad gäller digitaliseringen av undervisningen och anordnandet av distansundervisning. När behovet av förhandlingar mellan utbildningsanordnarna, Utbildningsstyrelsen eller högskolorna och de kollektiva förvaltningsorganisationer som företräder upphovsmännen minskar, sparas de resurser som behövs för årliga förhandlingar in hos parterna. Propositionen har i övrigt inga betydande ekonomiska konsekvenser för utbildningsanordnarna, kommunerna eller staten. Propositionen har inte heller någon betydande inverkan på upphovsmännens berättigade intressen och ekonomiska ställning, eftersom de inskränkningar i upphovsrätten som gäller undervisning och forskning endast gäller allmännyttig undervisning och forskning och inte ger rätt att utnyttja verk i förvärvssyfte. Upphovsmännen bibehåller dessutom i stor utsträckning rätten till ersättning för användning som sker med stöd av en inskränkning i upphovsrätten.

Upphovsrättens inskränkning till förmån för datautvinning utgår ifrån principen ”en rätt att läsa är en rätt att utvinna”. Inskränkningen främjar således möjligheterna att analysera material med datatekniska medel. De exemplar som framställts får som regel inte användas för andra ändamål och kan alltså inte gör tillgängliga för allmänheten. I fråga om datautvinning för vetenskapliga ändamål får datautvinningsmaterialet dock bevaras permanent och begränsat tillträde till det för verifiering av forskning får erbjudas.

Genom den inskränkning av upphovsrätten som gäller datautvinning främjas innovationsverksamheten. För forskare och forskningsorganisationer medför regleringen förutsebarhet och tydligare rättsliga ramar än för närvarande. Den inskränkning av upphovsrätten som gäller datautvinning har betydelse såväl för vetenskaplig forskning som för företagets forsknings- och produktutvecklingsverksamhet samt för offentliga samfunds och andra organisationers möjligheter att utnyttja den information som ingår i verken. Bestämmelserna bedöms således ha positiva konsekvenser för informationssamhället, eftersom de ökar möjligheterna att utnyttja datautvinning inom alla samhällssektorer.

Inskränkningen av upphovsrätten i fråga om datautvinning inverkar på behovet att hos den kollektiva förvaltningsorganisationen Kopiosto skaffa tillstånd för datautvinning, vilket minskar Kopiostos inkomster med uppskattningsvis några tusen euro på årsnivå. En motsvarande summa sparas in på bibliotek som har ansökt om tillstånd.

De föreslagna inskränkningarna av upphovsrätten till förmån för arkiv och för bibliotek och museer som är öppna för allmänheten samt den i lagen tryggade möjligheten att göra sådana verk som ingår i dessa inrättnings samlings och som avlägsnats från kommersiell distribution tillgängliga för allmänheten på basis av ett avtalslicenssystem över geografiska gränser eller en inskränkning av upphovsrätten främjar allmänhetens tillgång till kulturarvet. På så sätt tillgodoser de medborgarnas grundläggande kulturella rättigheter. När det inte är fråga om användning av verk för kommersiella syften bedöms inskränkningarna i upphovsrätten inte ha någon betydande inverkan på upphovsmännens berättigade intressen. Dessutom bör det beaktas att avtalslicenssystemet garanterar upphovsmännen möjlighet till ersättning för användning av verk för nämnda ändamål. Eftersom bestämmelserna även i övrigt begränsar sig till verk som inte längre omfattas av kommersiell distribution, bedöms bestämmelserna inte ha negativa konsekvenser för den kommersiella marknaden för verken eller för upphovsmännens möjligheter att idka näring.

Tvärtom kan det bedömas att systemet med avtalslicens stärker finansieringsbasen för de kreativa branscherna. För att de positiva effekterna av avtalslicenssystemet på medborgarnas grundläggande kulturella rättigheter, kulturarvsinrättningarnas grundläggande uppgifter och de ekonomiska verksamhetsbetingelserna för upphovsmän inom de kreativa branscherna ska förverkligas, bör tillräcklig finansiering säkerställas så att avtal om tillgängliggörande av verk för allmänheten kan nås med de kollektiva förvaltningsorganisationer som företräder upphovsmännen. Regleringen har således endast en indirekt inverkan och erbjuder de lagstiftningsmässiga ramarna för genomförandet av de ovan beskrivna positiva effekterna. När det gäller konsekvenserna för informationssamhället ökar förslaget kulturarvsinrättningarnas möjligheter att göra sina samlingar tillgängliga för allmänheten även i digital form, vilket främjar medborgarnas möjligheter att bekanta sig med innehållet i samlingarna också när det inte är möjligt att bekanta sig med kulturarvsinrättningarnas samlingar på plats, såsom situationen kan vara under begränsningarna på grund av pandemin eller när medborgarna vistas på annan ort eller i ett annat land än det där inrättningen är belägen.

I regelverket gällande användning av utgångna verk ingår också drag som kan bedömas öka den administrativa bördan i synnerhet för arkiv, bibliotek som är öppna för allmänheten och museer samt i viss mån även för de kollektiva förvaltningsorganisationerna inom upphovsrätten. Enligt förslaget ska ovannämnda kulturarvsinrättningar i första hand se till att nödvändiga uppgifter registreras i den databas som inrättats för detta ändamål av Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet. Också avtalslicensförhandlingarna medför arbete för parterna i avtalslicensarrangemanget. Den ovan beskrivna administrativa bördan kan dock anses vara liten i förhållande till den nytta som arrangemanget medför. I praktiken är den administrativa börda som medförs för kulturarvsinrättningarna beroende av i vilken utsträckning gränssnitten till den databas som förvaltas av Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet möjliggör en automatisk överföring av uppgifter från kulturarvsinrättningarnas kataloger över sina samlingar. I Finland är kulturarvsinrättningarnas informationskompetens och digitaliseringsnivå betydande, och Finland torde också kunna påverka utvecklingen av den databas som förvaltas av Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet. Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet publicerade sommaren 2021 en första version av databasen, men den är föremål för kontinuerligt utvecklingsarbete. Även finländska experter har deltagit i detta arbete.

Förslaget innehåller en ny inskränkning av upphovsrätten med stöd av vilken det är möjligt att använda ett verk i en karikatyr, parodi eller pastisch eller sporadiskt införliva ett verk i ett annat verk, vilket främjar yttrandefriheten och förverkligandet av de grundläggande kulturella rättigheterna. Upphovsmännen är såväl upphovsrättsinnehavare som upphovsmän till nya verk. Inskränkningen av upphovsrätten kan således bedömas ha positiva effekter på förutsättningarna för kreativ verksamhet. Förslaget har betydelse inte bara för yrkesmässiga upphovsmän inom olika kreativa branscher utan också för andra medborgare som publicerar kreativa uttryck.

I propositionen föreslås också ändringar i bestämmelserna om inhämtande av tillstånd för användning av program i anslutning till utsändning och vidareändning av tv- och radioprogram. Förslaget har till denna del betydande konsekvenser endast såtillvida att det i förslaget har tagits in en möjlighet att med stöd av ett avtalslicenssystem skaffa tillstånd också för vidareändning av ett sändarföretags anknutna onlinetjänst till en avgränsad publik. I nuläget möjliggör upphovsrättslagen inte att en organisation för kollektiv förvaltning av upphovsrätt kan bevilja tillstånd för vidareändning av anknutna onlinetjänster. Detta har medfört det missförhållande att då det utan svårighet har varit möjligt att skaffa tillstånd för vidareändning av en markbunden TV- eller radiosändning av en organisation för kollektiv förvaltning, har detta inte gällt anknutna onlinetjänster. Med anknutna onlinetjänster avses sådana tjänster som YLE Arenan i Finland. Exempelvis i Sverige tillhandahålls en motsvarande SVT Play-tjänst. Åtkomsten till dessa tjänster är ofta tekniskt förhindrad från utländska domain-adresser, vilket beror på avtalen

mellan sändarföretaget och upphovsmännen. I praktiken kan sådana geografiska begränsningar (geoblockering) dock kringgås med hjälp av VPN-tjänster. Då får upphovsmännen dock inga tilläggsersättningar. De föreslagna bestämmelserna främjar tillgången till televisions- och radioprogram över de geografiska gränserna till förmån för medborgarna och påverkar således tillgodoseendet av medborgarnas grundläggande kulturella rättigheter, naturligtvis under förutsättning att det uppstår ett utbud av vidareändring av programmen. Vidareändring av program har traditionellt skett av så kallade kabeltelevisionsföretag. I Finland har vidareändring traditionellt tolkats teknikneutralt, och tillstånd för vidareändring har också kunnat inhämtas av t.ex. företag som förmedlar IPTV-sändningar eller företag som tillhandahåller markbundna sändningar, såsom YLE, som fortfarande har sänt Sveriges televisions (SVT) program. Marknaden för vidareändring är dock fri och kräver inte koncession. Däremot ska Transport- och kommunikationsverket Traficom underrättas.

Eftersom möjligheterna till vidareändring således i viss mån förbättras, kan detta bedömas erbjuda förutsättningar för ny affärsverksamhet och ökade inkomster för kollektiva förvaltningsorganisationer och därigenom förbättra den ekonomiska ställningen för yrkesfolk och företag inom de kreativa branscherna.

Konsekvenserna av förslaget begränsar sig dock endast till vidareändring av utländska nätjänster i Finland, och det har således inga konsekvenser för möjligheterna för finländare bosatta utomlands att få tillgång till televisions- eller radioprogram som tillhandahålls i Finland.

I förslagen till ändring av de allmänna bestämmelserna om avtalslicenssystemet enligt 26 § i upphovsrättslagen ingår en skyldighet för de kollektiva förvaltningsorganisationerna att utarbeta en plan för hur upphovsmännen ska informeras om de användningstillstånd som beviljas av organisationen, om sin möjlighet att söka ersättning hos organisationen och om sin rätt att förbjuda användningen av ett verk. Denna informationsskyldighet medför en administrativ börda för de kollektiva förvaltningsorganisationerna. De kollektiva förvaltningsorganisationerna får dock ett visst spelrum gällande hur informationsgången sköts, vilket således också i viss mån kan påverka kostnaderna som sammanhänger med ordnandet av informationsgången. Förslaget förbättrar skyddet för upphovsmännens äganderätt och verkställandet av deras rättigheter. Däremot har förslaget inga konsekvenser på de användares ställning som förlitar sig på en avtalslicens.

Konsekvenser av ändringarna i regleringen av avtalsvillkor

Enligt förslaget fogas till kapitel 3, som gäller upphovsrättens övergång, skyldigheter som stärker upphovsmäns och utövande konstnärers ställning i avtalsförhållanden som gäller kommersiellt utnyttjande av verk. Det ska inte på giltigt sätt kunna avtalas om dessa förpliktelser till nackdel för den ursprungliga upphovsmannen. Dessa förpliktelser gäller för det första upphovsmännens rätt till redovisning gällande det kommersiella utnyttjandet av verk som sker på basis av avtal och för det andra upphovsmännens rätt att återta överlåtelse av upphovsrätt i en situation där användaren inte har utnyttjat de rättigheter som överförts till den.

I typiska fall är det fråga om ett avtalsförhållande mellan en arbetstagare eller en självständig näringsidkare och ett företag som kommersiellt utnyttjar verk, såsom förläggare, skivbolag eller filmproducenter. Enligt förslaget ska bestämmelserna inte tillämpas på programvaruindustrin. Regleringen skulle däremot ha konsekvenser för hela innehållsindustrin med undantag för den ovan nämnda programvaruindustrin.

Bestämmelserna kan i betydande grad antas förbättra upphovsmännens och utövande konstnärers ställning i avtalsförhållanden, eftersom de tidigare på lagstiftningsnivå på sin höjd har skyddats av dispositiva bestämmelser.

Verken utnyttjas kommersiellt i såväl små som stora företag. Fastän företagens storlek i sig inte har någon betydelse med tanke på skyldigheternas innehåll, är det klart att den totala bördan som rapporteringen orsakar små företag i allmänhet är mindre, eftersom produktionen är mindre. Den administrativa bördan är således relativt sett på samma nivå. Å andra sidan är det möjligt att investera i automatisering av rapporteringen i stora företag, vilket kan vara svårt för mindre företag. Detta kan medföra större svårigheter för små företag att klara sig på marknaden. Å andra sidan är det möjligt att små företag kan lägga ut vissa rapporteringsskyldigheter eller skaffa sig behövliga system. Till exempel inom skivindustrin har rapporteringen till artister redan nu automatiserats betydligt, och information finns att tillgå i rättidigt. Det är möjligt att små skivbolag kan skaffa system som stöder automatiseringen av rapporteringen från större skivbolag eller oberoende programmeringsföretag.

För företagen innebär det faktum att rapporteringsskyldigheten har formulerats i form av en generalklausul dock i viss mån rättslig osäkerhet i fråga om huruvida företaget uppfyller sina lagenliga skyldigheter att lämna utredning ”i enlighet med god sed”. Även om det i lagstiftningen har uppställts kriterier för bedömning av överensstämmelse med god sed, baserar sig det exakta innehållet i skyldigheten dock i sista hand alltid på en bedömning från fall till fall. För att minska denna rättsliga osäkerhet är det sannolikt och önskvärt att uppförandekoder utvecklas inom olika sektorer, till exempel genom kollektiva avtal, där man närmare kommer överens om rapporteringen.

Enligt förslaget främjar upphovsmannens rätt att återta överlåtelse av rättigheter ett effektivt utnyttjande av verken. Syftet med upphovsrättslagstiftningen är att främja tillgången till verk i samhället. Ur denna synvinkel strider ett uteblivet utnyttjande av rättigheter mot upphovsrättslagstiftningens grundläggande samhällsliga syfte. Rätten att återkalla överlåtelsen av rätten i en situation där ett verk inte har offentliggjorts trots ett avtal mellan upphovsmannen och användaren är av betydelse för upphovsmännens utkomst, eftersom upphovsmännen i allmänhet får den huvudsakliga andelen av sin utkomst i royaltyersättningar som baserar sig på kommersiellt utnyttjande av verk. Om verket inte utnyttjas, får upphovsmannen inte ersättning för sitt arbete. Med tanke på upphovsmännens yttrandefrihet är det också av största vikt att verket över huvud taget kan ges ut.

I detta sammanhang kan man dessutom lyfta fram den föreslagna nya 36 § i upphovsrättslagen, där det föreskrivs om upphovsmannens rätt att parallellpublicera en vetenskaplig artikel som han eller hon skrivit i ett öppet publikationsarkiv. Bestämmelsen stärker forskarens rätt att publicera sina forskningsresultat, men inverkar i någon mån på de vetenskapliga förläggarnas förmögenhetsrättsliga ställning och idkande av näring, eftersom förläggarens möjligheter att förlita sig på den ensamrätt att idka näring som upphovsrättslagen erbjuder minskar. I praktiken inverkar förslaget på de vetenskapliga tidskrifternas möjligheter att grunda beställningsavgifter för sin affärsverksamhet. Med tanke på detta kan det dock i viss mån anses vara av betydelse att det har utvecklats alternativa affärsmodeller för att möjliggöra vetenskaplig finansiering, bl.a. olika offentliga eller privata aktörers stödsystem samt möjligheten att bekosta verksamheten genom att ta ut publikationsavgifter. Finland har också i sin offentliga forskningsfinansiering förbundit sig att täcka publikationsavgifterna för vetenskapliga publikationer. Upphovsmannens rätt till parallellpublicering av vetenskapliga artiklar inverkar alltså inte på förläggarens rätt att publicera artiklar, framställa exemplar av dem eller göra dem tillgängliga för allmänheten, men inskränker förläggarens möjligheter att publicera vetenskapliga artiklar med ensamrätt.

Största delen av de inhemska vetenskapliga tidningarna ges ut av vetenskapliga sällskap och deras ekonomi baserar sig delvis på statsbidrag. År 2018 fanns det 345 vetenskapliga tidningar och tidskrifter i Finland, av vilka 110 var referentgranskade. År 2015 fick 94 tidningar statsbidrag. Kostnaderna för de 94 tidningar som fick statsbidrag uppgick till sammanlagt 1 973 000 euro och intäkterna till 1 830 561 euro. Det publicerades 1 333 referentgranskade texter. Ett krav för att stöd skulle beviljas var bl.a. referentgranskning. Tidningarnas viktigaste inkomstkällor fördelades enligt följande: statsbidrag 611 586 euro, stöd till delegationen för vetenskapliga sällskapet 545 519 euro och beställningsavgifter 662 789 euro.

De dispositiva bestämmelser i den gällande lagen som överlappar de föreslagna tvingande bestämmelserna ska strykas. I övrigt uppdateras de dispositiva bestämmelserna om förlagsavtal så att de motsvarar dagens förlagsverksamhet. Förslaget stöder således författarnas ställning i den digitala omvälvningen inom förlagssektorn. Förslaget bedöms till denna del ha positiva konsekvenser för både författarnas och förläggarnas ställning, eftersom lagens presumtionsbestämmelser styr och kompletterar de avtal som uppkommer inom branschen och därmed minskar transaktionskostnaderna i samband med att kostnadsavtal ingås.

De huvudsakliga konsekvenserna av de ändringar som föreslås i upphovsrättens närstående rättigheter

Enligt förslaget ska ensamrätten till framföranden som tagits upp på bildupptagningar utvidgas så att de i princip motsvarar rättigheterna till framföranden som tagits upp på fonogram. Förslaget kan bedömas ha konsekvenser särskilt för skådespelarnas och dansarnas rättsliga ställning. Utvidgningen av ensamrätten ger utövande konstnärer en förhandlingsposition när de avtalar om upptagning av ett framförande.

Enligt förslaget slopas den gällande upphovsrättslagens bestämmelser om det 12 timmar långa skyddet för pressmeddelanden och i upphovsrättslagen införs en ny närstående rättighet som baserar sig på artikel 15 i DSM-direktivet till förmån för tidnings- och tidskriftsförläggare. Förslaget har betydelse särskilt i relationerna mellan tidningar och tidskrifter och företag som tillhandahåller nyhetsaggregatorer och mediabevakningstjänster. Det torde finnas ungefär ett tiotal nyhetsaggregatorer och mediabevakningstjänster som följer finländska tidningar. Tidningar och tidskrifter torde det finnas många hundra i Finland. Det är inte möjligt att exakt utreda deras antal, eftersom lagen om yttrandefrihet i masskommunikation, till skillnad från den nu upphävda tryckfrihetslagen (1/1919), inte längre innehåller någon skyldighet att göra en anmälan till myndigheterna om att tidningen har getts ut, och myndigheterna för således inte register över tidningar och tidskrifter.

Den ensamrätt som föreslås ger förläggarna av tidningar och tidskrifter en förhandlingsposition i förhållande till nyhetsaggregatorer och mediabevakningstjänster när dessa utnyttjar de investeringar som tidnings- och tidskrifterna gör och förbättrar verksamhetsbetingelserna och ställningen på marknaden. Enligt förslaget ska rättsinnehavarna till verk eller andra alster som ingår i tidningar och tidskrifter ha rätt till en andel av ersättningen till tidningar eller tidskrifterna, vilket stärker deras ekonomiska ställning.

Den föreslagna ensamrätten för tidningsförläggare påverkar i någon mån informationsförmedlingen, eftersom kommersiellt utnyttjande av tidningar och tidskrifter på nätet i fortsättningen förutsätter tillstånd av tidningsförläggaren. Å andra sidan begränsas den närstående rättighetens negativa konsekvenser på informationsförmedlingen av att de närstående rättigheterna inte har någon inverkan på privat och icke-kommersiell informationsförmedling, såsom medborgarnas möjligheter att förmedla nyheter på sociala medier.

Under den senaste tiden har de ekonomiska verksamhetsbetingelserna för tidningar och tidskrifter i betydande grad påverkats av den minskade reklamförsäljningen, som för sin del har samband med den digitala omvälvningen. Den närstående rättigheten påverkar inte i sig utvecklingen av reklammarknaden och således intäkterna av reklam för tidningar och tidskrifter. Eftersom tidningar och tidskrifter ofta drar nytta av den synlighet som nyhetsaggregatorer och mediabevakningstjänster erbjuder, återstår det att se om den närstående rätten kommer att erbjuda betydande extra inkomster för tidningar och tidskrifter. Trots det som sägs ovan har tidningsförläggarens ensamrätt betydelse för tidnings- och tidskriftens förhandlingsposition och är också principiellt betydelsefull.

Konsekvenserna av bestämmelserna om ansvar för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll

De föreslagna bestämmelserna om ansvaret för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll har konsekvenser inte bara för dem som levererar onlinetjänster för delning av innehåll utan också för upphovsrättsinnehavare, personer som lagrar material i tjänsten samt för myndigheternas och domstolarnas verksamhet. Dessutom har regleringen konsekvenser för sammanslutningar och tjänsteleverantörer som agerar på upphovsrättsinnehavarnas vägnar och för de tjänsteleverantörer som levererar tjänster gällande licensiering och oåtkomliggörande av innehåll till leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll. Förslaget påverkar också utvecklingen av upphovsrättsinfrastrukturen.

Onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll utgör i regel en delkategori av lagringstjänster, och det är i utgångspunkten fråga om tjänster för social media. Kännetecknande för dem är att de som använder tjänsterna kan lagra material i tjänsten så att de är tillgängliga för andra användare, dvs. allmänheten. Plattformar av detta slag är verksamma på en s.k. dubbelsidig marknad, vars särdrag är att plattformen betjänar två separata grupper, producenter och konsumenter. Växelverkan mellan dessa grupper har nätverkseffekter. Ju bättre utbudet är, desto större efterfrågan, och ju större efterfrågan, desto bättre är utbudet. Onlinetjänster för delning av innehåll gör det möjligt att lagra material i tjänsten inte bara av kommersiella aktörer utan också av privatpersoner. Onlinetjänster för delning av innehåll har således två slags användare: de som lagrar material i tjänsten, dvs. innehållsproducenter, samt de som iakttar eller lyssnar på materialet, dvs. konsumenter.

Med beaktande av att material som innehållsproducenterna lagrat i tjänsten också kan innehålla upphovsrättsligt skyddat material som hör till tredje man, kan leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll anses vara verksamma inte bara på en tvåparts- utan på en trepartsmarknad. Således kan det också anses vara förenligt med intressena för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att innehållsproducenternas material inte behöver avlägsnas från tjänsten. Därför har vissa betydande onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll utvecklat verksamhetsmodeller på basis av vilka upphovsmännen kan dra ekonomisk nytta av att deras verk har lagrats i tjänsten.

Det finns inga uppgifter om hur många onlinetjänster för delning av innehåll som är verksamma i Finland. De viktigaste aktörer som onlinetjänster för delning av innehåll i Finland är etablerade utomlands. Då frågan om huruvida en tjänst är en onlinetjänst för delning av innehåll baserar sig på en bedömning från fall till fall, är det svårt att exakt bedöma regleringens faktiska tillämpningsområde. Det verkar som om det på marknaden finns vissa mycket stora aktörer, såsom Youtube, och sedan ett stort antal mycket små mikroföretag, ofta med färre än 10 anställda, som kan uppfylla kriterierna för en onlinetjänst för delning av innehåll. Det är mycket möjligt att några små onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll har etablerat sig i Finland. Med tanke på regleringen har det i allmänhet ingen betydelse var leverantören av onlinetjänster för

delning av innehåll är etablerad, eftersom den finska upphovsrättslagstiftningen i princip är tillämplig när verk görs tillgängliga för allmänheten i Finland. Ansvar hos den som tillhandahåller onlinetjänster för delning av innehåll baserar sig uttryckligen på att den anses utföra upphovsrättsligt relevanta åtgärder.

Eftersom de konkreta förpliktelser som lagstiftningen ålägger leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll i princip baserar sig på tillämpningen av proportionalitetsprincipen, kan det bedömas att kostnaderna för den administrativa bördan regleringen orsakar för leverantörerna av dessa tjänster är på samma relativa nivå i både stora och små företag. Å andra sidan kan man inte helt utesluta att de ökade skyldigheterna enligt lagstiftningen leder till att marknaden koncentreras ytterligare och till att tillträdet till marknaden försvåras. Samtidigt är det dock också möjligt att när lagstiftningen erbjuder en tydligare rättslig ram för verksamheten på marknaden blir konkurrensen livligare.

Skyldigheten för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att vidta åtgärder för att, på begäran av innehavaren av upphovsrätt, göra material oåtkomligt för allmänheten förutsätter ofta att tjänsteleverantören inför automatiserade system för identifiering av innehållet och förhindrande av åtkomst till material som kränker upphovsrätten. Vissa stora företag, såsom Youtube, har utvecklat teknik och metoder i anslutning till detta, medan många andra onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll däremot stöder sig på tjänster och teknik som skaffats av utomstående aktörer. Eftersom regleringen skapar ett ökat behov av teknik och tjänster av detta slag, kan branschen uppskattas öka snabbt i Europa. För närvarande verkar de viktigaste relevanta patenterna vara i amerikanska och kinesiska företags ägo, men i viss mån har också europeiska företag börjat utveckla sin egen teknik eller sina tjänster. Det kan således bedömas att relevanta marknader utvecklas snabbt. Det är också möjligt att det uppstår behov av att utveckla en mer allmän upphovsrättslig infrastruktur som är oberoende av enskilda aktörer och som gör det möjligt att identifiera bl.a. upphovsmän och verk. I synnerhet små onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll kommer sannolikt att vara fullständigt beroende av de färdiga lösningar som finns tillgängliga på marknaden.

De tekniker för identifiering av innehåll som används för närvarande baserar sig i stor utsträckning på en jämförelse av verket och det material som laddats upp av användaren. Teknologierna för innehållsidentifiering identifierar olika upphovsrättsligt skyddade objekt med olika noggrannhet. Identifieringen av ett visst fonogram eller en viss bildupptagning genom att jämföra dem är betydligt lättare än identifieringen av ett abstrakt verk, i synnerhet när exemplar av verket kan framställas i olika konstformer. Det finns också tydliga skillnader mellan olika typer av verk i fråga om hur väl de kan identifieras. Det finns inga uppgifter om att det skulle ha utvecklats teknik som gör det möjligt att identifiera t.ex. sådana kopior av verk som ingår i sådana filer som används för 3D-utskrift av föremål. Med tekniken är det inte heller i sig möjligt att bedöma om förutsättningarna för upphovsrättsligt skydd uppfylls, t.ex. om uttrycket har skapats av en människa och om det är ett självständigt och egenartat verk eller kanske ett modifierat verk. Tekniken kan inte heller på basis av en sådan likhetsbedömning identifiera huruvida skyddstiden för ett verk har gått ut eller inte. Inte heller kan man med den nuvarande teknologin identifiera tillämpligheten av inskränkningar av upphovsrätten. Som exempel på detta kan nämnas att det med hjälp av tekniken för innehållsidentifiering kan vara svårt att sluta sig till om villkoren för citaträtten uppfylls eller om det modifierade verket är en parodi, karikatyr eller pastisch.

Tekniken för innehållsidentifiering har dock i dagens läge utvecklats till en punkt där det är möjligt att från stora databaser gallra ut identiska exemplar av film, men också sådana exemplar som inte är helt identiska, utan där färgfilmen kanske har omvandlats till svartvitt eller överförs till spegelbild. Enligt de företag som tillhandahåller innehållsidentifieringsteknologier kan man

med hjälp av tekniken redan identifiera mycket korta utdrag, till och med några sekunder långa utdrag ur verk.

Vid utvecklingen av innehållsidentifieringstekniken används i dag olika former av maskininlärning med hjälp av vilka tekniken kan ”skolas”. Det är möjligt att tekniken i framtiden blir allt noggrannare, beroende på vilket material den skolas med, så att den kan identifiera t.ex. sådana delar av materialet som återger verk vars skyddstid har gått ut eller låta bli att beakta sådana versioner där användning av verken sannolikt är tillåten med stöd av en inskränkning av upphovsrätten. Det kan anses sannolikt att regleringen indirekt leder till att tekniken för innehållsidentifiering utvecklas snabbt.

Vid bedömningen av bestämmelsernas konsekvenser för upphovsmännens ställning är det skäl att beakta att det kan finnas mycket olika aktörer som innehar upphovsrätten. Även om en upphovsman som utgångspunkt är en fysisk person som skapat ett verk, används termen ”upphovsman” i allmänhet på ett sätt som även omfattar innehavare av närstående rättigheter, såsom utövande konstnärer, fotografer, producenter av ljud- eller bildupptagningar eller tillverkare av databaser. Med upphovsman jämställs dessutom ofta den till vilken upphovsrätten har övergått i och med en överlåtelse av upphovsrätten. När såväl yrkesfolk inom de kreativa branscherna som sporadiska eller aktiva amatörer eller personer som utför kreativt arbete på deltid får upphovsrättsligt skydd, är i praktiken också alla medborgare upphovsmän. I konsekvensbedömningen ligger tyngdpunkten trots detta på konsekvenserna för yrkesfolk och företag inom de kreativa branscherna, även om också kreativa individer, som dock inte nödvändigtvis förtjänar sitt uppehälle genom kreativt arbete, spelar en viktig roll i synnerhet med tanke på regleringen av tjänster inom sociala medier, som alltså omfattar onlinetjänster för delning av innehåll.

Vid bedömningen av konsekvenserna för ”upphovsmän” eller ”innehavare av upphovsrätt” finns det skäl att beakta att faktorer i detta avseende kan vara såväl enskilda fysiska personer och yrkesutövare som små eller till och med multinationella storföretag. Många stora bolag grundar sin upphovsrättsliga ställning på rättigheter som överförs från upphovsmän och andra rättsinnehavare.

Den föreslagna regleringen kan antas förbättra upphovsrättsinnehavarnas möjligheter att verkställa upphovsrätten och sänka kostnaderna för verkställandet av rättigheterna, eftersom leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll enligt förslaget är skyldig att på egen bekostnad, efter att ha fått nödvändig information av innehavaren av upphovsrätt eller någon annan som agerar på dennes vägnar, göra material som kränker upphovsrätten oåtkomligt för allmänheten. Det finns i allmänhet inget behov av att vända sig till domstol eller någon annan rättslig myndighet för att verkställa rättigheterna, och med hjälp av system för innehållsidentifiering kan man ingripa i masskränkningar av upphovsrätten. Eftersom onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll inte längre godtyckligt kan besluta vilka innehavare av upphovsrätt som får använda deras system för identifiering av innehåll eller med vilka man vill förhandla om licensavtal, kommer likabehandlingen av upphovsmännen att förbättras. För närvarande för åtminstone vissa onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll licensförhandlingar endast med de allra viktigaste innehavarna av upphovsrätt och tillåter på samma sätt användning av innehållsidentifieringsteknik endast för vissa aktörer.

Även om upphovsmännens möjlighet att effektivt verkställa upphovsrätten kan anses bli bättre, finns det dock skäl att komma ihåg att olika onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll på kan ha olika lösningar till sitt förfogande, och på detta sätt måste upphovsmännen kunna erbjuda varje tjänsteleverantör den information som denne behöver i den form som tjänsteleverantören behöver. Detta medför också kostnader. Då upphovsrätten inte är registrerad kan det

också hända att det i vissa situationer kan vara utmanande att bevisa den upphovsrättsliga äganderätten, och samma verk kan bli föremål för krav t.ex. från olika instanser som ska utredas innan upphovsrätten kan verkställas. I sista hand måste sådana frågor då utredas i domstol. Dessutom kan de system för innehållsidentifiering som tjänsteleverantörerna använder förutsätta sådan datateknisk kompetens som tillverkarna inte har.

De ursprungliga upphovsmännen för i allmänhet inte själva licensförhandlingar med leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll eller ber dem förhindra tillgång till material som kränker upphovsrätten. Upphovsmännen till originalverken ger däremot i allmänhet en annan aktör fullmakt att förvalta sina upphovsrättigheter eller att i övrigt verkställa sina rättigheter. Sådana aktörer är t.ex. organisationer för kollektiv förvaltning av upphovsrätt eller någon annan sammanslutning, såsom Upphovsrättens informations- och övervakningscentral rf (TTVK), som med fullmakt av de kollektiva förvaltningsorganisationerna och vissa företag övervakar upphovsrättskyddet i kommunikationsnäten. Alternativt kan man anlita vissa kommersiella företag som har specialiserat sig på att övervaka upphovsrätten. Det finns också företag som tillhandahåller dels sina tjänster för upphovsrättsinnehavare, dels behövlig innehållsidentifieringsteknik och lösningar som underlättar anskaffningen av användningstillstånd för leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll. I allmänhet kan endast större företag utöva tillsyn över sina upphovsrätter eller föra direkt licensförhandlingar med dem som erbjuder onlinetjänster för delning av innehåll. En orsak till denna utveckling är naturligtvis att leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll inte har skapat lättillgängliga kanaler för enskilda aktörer, i synnerhet för att möjliggöra licensförhandlingar eller förebygga intrång i upphovsrätten. Det kan dock anses sannolikt att enskilda innehavare av upphovsrätt inte heller i framtiden i regel förhandlar direkt med dem som levererar onlinetjänster för delning av innehåll, utan uppgiften anförtros mellanhänder som bedriver yrkesmässig verksamhet. Användningen av sådana mellanhänder medför vissa stordriftsfördelar för såväl upphovsmännen som leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll.

Innehållsproducenter som lagrar material i onlinetjänster för delning av innehåll kan vara fysiska personer eller privaträttsliga eller offentligrättsliga sammanslutningar eller stiftelser. Som ovan nämnts kan innehållsproducenten samtidigt också ha rollen som upphovsman eller någon annan innehavare av upphovsrätt. När man därefter bedömer vilka konsekvenser regleringen har för innehållsproducenterna, ligger tyngdpunkten dock på sådana personer eller andra aktörer vars primära och huvudsakliga syfte inte är att utöva ett yrke eller en näring inom den kreativa branschen.

För närvarande har de viktigaste leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll redan system för identifiering av innehåll och göra det oåtkomligt. Det är sannolikt att även mindre onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll tar i bruk motsvarande system. Detta leder säkerligen till att om innehållsproducenterna inkluderar tredje parters upphovsrättsligt skyddade verk i material som lagras i tjänsten ökar risken för dem att bli föremål för åtgärder som gör materialet oåtkomligt.

Jämfört med nuläget leder de föreslagna bestämmelserna till att innehållsproducenternas rättskydd förbättras. Enligt förslaget ska innehållsproducenterna garanteras rätt att på lämpligt sätt få information om att material som lagrats i tjänsten gjorts oåtkomligt för allmänheten, inbegripet tillräckligt exakt information om skälen till att det gjorts oåtkomligt. Dessutom åläggs leverantören av onlinetjänster för delning av innehåll att erbjuda en möjlighet till rättelse, och innehållsproducenten erbjuds förutom möjligheten att vända sig till domstol också till möjligheten att anlita ett alternativt tvistlösningsorgan, dvs. upphovsrättstvistenämnden, för att kräva att allmänhetens åtkomst till materialet ska återställas. Innehållsproducenten kan inte heller, t.ex. genom tjänstens användningsvillkor, i förväg förbinda sig att godkänna att eventuella tvister förs

till skiljeförfarande, som ofta är ett mycket dyrt förfarande och vars beslut det inte är möjligt att överklaga. Förutsättningarna för att göra material oåtkomligt framgår av lagstiftningen, och leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll kan således inte längre godtyckligt hindra att allmänhetens åtkomst till material som lagrats i tjänsten. Leverantören av en onlinetjänst för delning av innehåll åläggs också en skyldighet att informera innehållsproducenterna om deras lagenliga rätt att använda verk samt om de rättsmedel som står till buds. Med tanke på innehållsproducentens yttrandefrihet är det också av betydelse att man på det sätt som förutsätts i artikel 17 i DSM-direktivet fullt ut inför de i informationssamhållsdirektivet föreskrivna inskränkningarna i upphovsrätten som bl.a. tillåter användning av verk i parodi, karikatyr eller pastisch samt återgivning av verk i underordnad betydelse i ett annat verk. Innehållsproducenterna ska också ha möjlighet att på förhand säkerställa att inskränkningen av upphovsrätten tillämpas i domstolen. Innehållsproducenten kan dessutom ha rätt till gottgörelse eller skadestånd för ogrundade avlägsnanden av material.

Av synnerligen stor betydelse för innehållsproducenten är den arbetsmängd och de kostnader som rättelsen och förfarandet för begäran om återställande medför samt den arbetsmängd och de kostnader som hänför sig till en eventuell domstolsbehandling. Ärenden som gäller upphovsrättstvister behandlas i Finland i marknadsdomstolen. För närvarande tas hos fysiska personer ut över 500 euro i behandlingsavgifter i tvistemål. Detta är en betydande summa i en situation där det enbart är fråga om att försvara ett intresse som hör samman med yttrandefriheten, och det inte är fråga om innehållsproducentens utkomst eller näringsidkande. Upphovsrättsärendena är också i allmänhet mycket svårbegripliga för medborgarna, och alla innehållsproducenter har inte tillräckligt kunnande för att försvara sina rättigheter. Dessa omständigheter kan minska innehållsproducenternas benägenhet att begära rättelse eller begära att åtkomsten till materialet återbördas i tjänsten. Till den del innehållsproducenterna dock får rätt till både skadestånd och gottgörelse för ogrundade avlägsnanden av material, kan detta dock inverka också på innehållsproducenternas vilja och möjligheter att försvara sina rättigheter till och med i domstol.

Det är inte till alla delar lätt att förutspå vilka konsekvenser de föreslagna bestämmelserna kommer att ha för licensieringsmarknaden och omfattningen av piratism. Som ovan nämnts kan man anta att betydelsen av mellanhänder mellan upphovsmän och onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll kommer att framhävas även i fortsättningen och att marknadsstrukturen utvecklas till denna del. Dessutom kan det bedömas att upphovsmännen bättre än för närvarande får ersättning för användning av sina verk, vilket delvis hänger samman med att det primära ansvaret för eventuella rättskränkningar övergår till leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll, vilka har ekonomisk nytta av att verken finns tillgängliga i tjänsten. Å andra sidan kan ändringar i regleringen indirekt leda till att innehållsproducenternas egna möjligheter att skaffa användningstillstånd försvagas. Vissa uppgifter tyder på att direktivet kommer att leda till att tjänster som tidigare erbjudit licenser för användning av verk möjligtvis i framtiden endast erbjuder sådana tjänster till tjänsteleverantörer och inte direkt till innehållsproducenterna. Detta kan ha indirekta negativa följder även för upphovsmän och för lagringstjänster som inte uppfyller villkoren för att vara en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll och kan öka användningen av verk utan tillstånd.

De föreslagna bestämmelserna har också konsekvenser för myndigheternas och domstolarnas verksamhet. Den mest betydande konsekvensen är behovet av att inrätta en upphovsrättstvistnämnd för att behandla tvister som gäller avlägsnande av material. Det är svårt att uppskatta hur många ärenden som kunde komma till upphovsrättstvistnämnden för behandling. Bedömningarna varierar från några tiotals eller hundratals till flera tusen.

Behandlingen i upphovsrättstvistnämnden ska ske skyndsamt och de steg som kan automatiseras ska vara automatiserade. Det är alltså i princip fråga om ett tvistlösningssystem online.

Detta förutsätter till en början investeringar i användargränssnittet och ärendehanteringssystemen. De fasta kostnader som upphovsrättstvistenämnden medför förblir rätt låga. En utmaning är dock att upphovsrättstvistenämnden bör ha tillräcklig kapacitet att behandla även stora mängder tvister under perioder av hög belastning, och även då kunna lösa dem snabbt och effektivt. Kostnaderna påverkas dock sänkande av att behandlingen är skriftlig. Enligt förslaget ska ordföranden, vice ordföranden eller medlemmarna i upphovsrättstvistenämnden inte ha uppdraget som huvudsyssla, vilket minskar nämndens fasta kostnader. Det kan bedömas att kostnaderna för upphovsrättstvistenämnden åtminstone till en början kommer att uppgå till ca 170 000 euro per år. Enligt förslaget ska denna kostnad täckas med medel ur statsbudgeten. När man har fått mer erfarenhet av upphovsrättstvistenämndens verksamhet bör dess verksamhet, inklusive finansieringsgrunden, utvärderas noggrannare.

Enligt förslaget kan innehållsproducenterna, leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll och upphovsmännen i vissa fall föra talan i domstol för att tillgodose sina intressen eller rättigheter. Behörig domstol i Finland är marknadsdomstolen, vars beslut i upphovsrättstvister kan överklagas hos högsta domstolen. Det kan anses osannolikt att antalet upphovsrättsliga ärenden skulle öka betydligt i marknadsdomstolen, även om parterna erbjuder en sådan möjlighet.

Den föreslagna regleringens konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna och särskilt användningen av det rörelseutrymme som artikel 17 i DSM-direktivet medger behandlas närmare nedan i avsnittet om grundlagen.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Användning i undervisning och forskning

Artikel 5 i DSM-direktivet lämnar spelrum för medlemsstaterna angående om bestämmelserna i direktivet verkställs med inskränkningar i upphovsrätten eller med sådana avtalsarrangemang, genom vilka utbildningens frihet kan garanteras. Enligt artikel 25 kan medlemsstaterna även föreskriva att minimikraven i direktivet överskrids inom ramen för vad som är tillåtet enligt bestämmelserna i informationssamhållsdirektivet som tillåter mer omfattande inskränkningar i upphovsrätten.

I samband med genomförandet av artikel 5 utvärderades i första hand möjligheten att den gällande lagen inte skulle ändras alls. Med ett avtalslicenssystem av nuvarande karaktär kan man dock inte på det sätt som direktivet förutsätter garantera att avtalsvillkoren uppfyller minimikraven i direktivet. Med det nuvarande systemet är det inte heller möjligt att förhindra situationer där lärare måste fördjupa sig i flera avtal samt avtalslicensvillkor eller i mer detaljerade alster-specifika licenser för att reda ut hur materialet kan användas i undervisningen. Enligt 21 § i den gällande lagen är det inte möjligt att framföra audiovisuellt material i undervisningen utan upphovsmännens tillstånd och inte heller att använda korta utdrag ur verk med stöd av 18 § i upphovsrättslagen då läromedel tillverkas på icke-kommersiella grunder i digital form.

I samband med ovan nämnda regleringsalternativ utvärderades även möjligheten att bibehålla avtalslicensbestämmelsen i 14 § i upphovsrättslagen oförändrad och att genom uppmaningar försöka ombesörja att avtal som sluts med stöd av 14 § inte i praktiken medför begränsningar

för undervisningen. Upphovsrättslagen 26 § innehåller en möjlighet för undervisnings- och kulturministeriet att ställa villkor som generellt styr avtalsverksamheten. Med stöd av bestämmelsen i fråga är det dock knappast möjligt att ställa villkor som inskränker avtalsfriheten på ett betydande sätt, utan detta måste föreskrivas i lag. Detta regleringsalternativ kan inte allmänt taget anses utgöra ett genomförande som effektivt uppfyller direktivets målsättning.

Som ett andra alternativ utvärderades möjligheten att införa en sådan inskränkning av upphovsrätten som uppfyller minimikraven i DSM-direktivet och som exkluderar en mer omfattande användning ens med hjälp av avtalslicenssystemet. Det är dock svårt att se någon orsak att begränsa tillämpningen av den gällande lagens bestämmelser som utfärdats för att säkerställa undervisningen.

Som ett tredje alternativ utvärderades möjligheten att föreskriva om en sådan inskränkning i upphovsrätten som uppfyller minimikraven i DSM-direktivet, men med bibehållande av de mer omfattande inskränkningarna i upphovsrätten till förmån för undervisning och forskning och så att de revideras för att motsvara dagens behov inom ramen för vad som är tillåtet enligt informations samhällsdirektivet. I förslaget har detta alternativ valts som utgångspunkt.

I beredningen utvärderades möjligheten att inte i samband med inskränkning av upphovsrätten för intern användning föreskriva någon rätt till kompensation, eftersom sådan användning som avses i artikel 5.1 i DSM-direktivet inte förutsätter att ersättning betalas till upphovsmännen. Det att direktivet inte förutsätter att någon ersättning betalas till upphovsmännen för sådan användning baserar sig på att användningen inte anses ha någon betydande inverkan på upphovsmännens berättigade intressen då användning sker i annat än förtjänstsyfte. Enligt artikel 5.4 kan medlemsstaterna dock föreskriva om en rätt förrättsinnehavarna till rimlig kompensation för användning av deras verk. I beredningen ansågs det att i den mån upphovsmännen har rätt till ersättning med stöd av nuvarande lagstiftning ska denna möjlighet bevaras även i fortsättningen. I den mån det i Finland i upphovsrätten finns en vederlagsfri inskränkning till förmån för användning i undervisningssyfte, förslås ingen ny rätt till ersättning.

Det valda tredje alternativet, dvs. en inskränkning i upphovsrätten för intern användning i undervisning kombinerad med en rätt för upphovsmannen till ersättning, bedöms ha en ringa inverkan på upphovsmännens ekonomiska ställning i jämförelse med nuläget. Samtidigt garanteras utbildningens frihet. Dessutom minskar arbetsmängden som orsakas av licensförhandlingar för Utbildningsstyrelsen, universiteten och andra läroanstalter samt för de kollektiva förvaltningsorganisationerna. Alternativet har ingen betydande inverkan på den statliga ekonomin, och medför således ingen direkt kostnadsbesparing för staten. Däremot kommer det i någon mån att öka förutsägbarheten inom den statliga ekonomin då ersättningsbeloppen i mindre grad är beroende av avtal.

Angående genomförandet av ersättningsrätten ansågs det motiverat att ersättningarna även i fortsättningen betalas via en kollektiv förvaltningsorganisation, och enligt inledningsfras 24 i DSM-direktivet bör de medlemsstater som beslutar att föreskriva rimlig kompensation uppmuntra användning av system som inte skapar en administrativ börda för utbildningsanstalterna. Den föreslagna lösningen verkar vara såväl till rättsinnehavarnas som till undervisningsarrangörernas fördel.

När det gäller annan mer omfattande användning, som enligt förslaget ska tillåtas enligt 14 § 4 mom., ska avtalslicenssystemet tillämpas även i fortsättningen och till denna del blir det inga konsekvenser för olika parter i jämförelse med nuläget.

Kulturarvsinstitutioners användning av utgångna verk

Angående genomförandet av bestämmelserna i direktivet om användningen av utgångna verk bedömdes det huruvida de kollektiva förvaltningsorganisationerna eller kulturarvsinstitutionerna är bättre lämpade att utföra bedömningen av om verket är utgången, dvs. inte finns att tillgå för allmänheten via sedvanliga kommersiella kanaler. Enligt inledningsfras 38 i direktivet ska medlemsstaterna fritt kunna fastställa hur ansvaret allokeras då det gäller genomförande av rimliga åtgärder för att fastställa om ett verk eller en uppsättning av verk är utgången. Medlemsstaterna kan således besluta om det är kulturarvsinstitutionen eller den kollektiva förvaltningsorganisationen som ska vidta rimliga åtgärder för att utreda om ett verk eller en uppsättning verk är utgången. Eftersom kollektiva förvaltningsorganisationer har en naturlig förbindelse till rättsinnehavare och de därmed kan anses kunna utföra denna bedömning bättre än kulturarvsinstitutionerna har man kommit till slutsatsen att ansvaret till denna del föreslås ligga hos den kollektiva förvaltningsorganisationen. Med beaktande av att den kollektiva förvaltningsorganisationen i varje fall är skyldig att till rättsinnehavarna betala de ersättningar som baserar sig på licensen, att den kollektiva förvaltningsorganisationen som utgångspunkt representerar rättsinnehavarna och att de olika rättsinnehavargrupperna är representerade i den kollektiva förvaltningsorganisationens beslutsfattande organ, ska den kollektiva förvaltningsorganisationen anses vara en bättre lämpad part att svara för att licensen inte har några negativa effekter på upphovsmannens möjligheter till sedvanligt utnyttjande av verket. Till den del det är fråga om användning av verk i kulturarvsinstitutioner med stöd av en inskränkning i upphovsrätten finns det dock inga andra alternativ än att ålägga kulturarvsinstitutionen att utföra en bedömning av om ett verk eller en uppsättning verk i ifrågasatt kulturarvsinstitutioners samling har utgått.

Under beredningen av verkställandet av direktivet utvärderades även ansvaret för registrering av information hos EU:s immaterialrättsmyndighet. Eftersom användningen av verken i första hand ligger i kulturarvsinstitutionernas intresse och eftersom uppgifterna i varje fall huvudsakligen anknyter till de verk som finns i kulturarvsinstitutionernas samlingar, kan det anses ändamålsenligt att huvudansvaret för registrering av uppgifterna ligger hos kulturarvsinstitutionerna, dvs. arkiven och för allmänheten öppna bibliotek och museer. Däremot ska det anses ligga i upphovsmännens intresse att en kollektiv förvaltningsorganisation vid sidan av en kulturarvsinstitution till registret kan anmäla uppgifter om en upphovsmans förbud att använda ett verk med stöd av en avtalslicens.

Upphovsmännens och utövande konstnärers ställning i avtalsförhållandet

I artikel 18.2 konstateras det att det ska stå medlemsstaterna fritt att använda olika mekanismer i genomförandet av principen om lämplig och proportionell ersättning enligt artikel 18 under förutsättning att principen om avtalsfrihet och en skälig avvägning av rättigheter och intressen beaktas. Mekanismen för jämkning av oskäliga avtalsvillkor, som i Finland föreskrivs i 29 § i upphovsrättslagen, kan helt naturligt anses vara en sådan mekanism.

I inledningsfras 73 konstateras att även kollektivavtal kan vara en möjlig mekanism, men att även andra mekanismer är tillåtna under förutsättning att de är förenliga med den unionsrätt som ska tillämpas. Representanter för upphovsmän och utövande konstnärer har önskat att kollektivavtal ska fastställas även i genomförandet av artikel 18.

Samtidigt tillämpas inte avtalsanpassningsmekanismen enligt artikel 20.2 på avtal som kollektiva förvaltningsorganisationer ingår för upphovsmännens räkning. I situationer med kollektivavtal kan man i princip inte tänka att det finns svagare parter under förutsättning att båda parterna har möjlighet att organisera sig och förhandla om avtal kollektivt. I den mån det är fråga

om verk som har skapats inom ramen för ett arbetsavtalsförhållande är det klart att man i kollektivarbetsavtal kan avtala om till exempel löner. Däremot när det gäller kollektivavtal mellan kommersiella företag och privata näringsidkare, till exempel ramavtal som fastställer arvoden, kan sådana avtal stå i strid med konkurrensrätten. Genom bestämmelser i upphovsrättslagen är det inte möjligt att fastställa praxis som står i strid med konkurrensrätten. Däremot om ersättningarna har avtalats kollektivt, finns det i princip inte behov av något sådant skydd för den svagare avtalsparten som direktivet baserar sig på.

Upphovsrättslagens 29 § omfattar såväl villkor beträffande ersättningar som alla andra avtalsvillkor. Finsk rätt ger därmed ett mer täckande rättsskydd för upphovsmän och utövande konstnärer än vad DSM-direktivet förutsätter. I förslaget finns ingen utvärdering av alternativet att upphovsmännens och de utövande konstnärernas ställning skulle försvagas i jämförelse med nuläget. I genomförandet av direktivet utgår man från att medlemsstaterna ska ha spelrum att införa ett rättsskydd som överskrider miniminivån för upphovsmän och utövande konstnärer på så vis att det även är möjligt att jämka andra villkor än det om ersättning.

DSM-direktivets artikel 19 om transparenskrav kan verkställas genom att exakt definiera vilka uppgifter som inom respektive bransch ska lämnas till upphovsmännen och hur ofta. Alternativt är det möjligt att införa en generalklausul. Det skulle vara mycket svårt och tidskrävande och det skulle förutsätta ett mycket grundligt utredningsarbete som i stor utsträckning skulle involvera olika intressentgrupper, om man inom varje bransch skulle utfärda bestämmelser som beaktar alla olika typer av verk, användningssätt och affärsmodeller samt andra relevanta ramvillkor. Utmaningen med regleringssättet i fråga kan också anses vara att de kommersiella formerna av utnyttjande kontinuerligt utvecklas och bestämmelserna skulle då snabbt bli föråldrade. Dessutom skulle regleringen lätt kunna bli oerhört detaljerad, och regleringen skulle även kunna hindra utvecklingen av nya former av utnyttjande och affärsverksamhetsmodeller. Genom en generalklausul kan man fastställa principen om att en upphovsman är berättigad till en adekvat redovisning om den kommersiella användningen av sina verk, och samtidigt lägga grunden till en praxis som utvecklas dynamiskt och som beaktar behoven med tanke på en fungerande verksammarknad och upphovsmännens intressen. Svårigheten med en reglering i form av en generalklausul är att bestämmelsernas innehåll kan vara svåra att gestalta och det kan uppstå oklarheter i det fall det inte ännu har uppkommit någon sedvänja på området. En reglering i form av en generalklausul bedöms dock lämpa sig bättre för upphovsrättslagstiftningens regelverk än en detaljerad reglering.

Transparenskravet enligt artikel 19 ger medlemsstaterna spelrum beträffande huruvida upphovsmän och utövande konstnärer kan framföra sin informationsbegäran direkt till underlicenstagarna eller via upphovsmannens eller den utövande konstnärens avtalspartner. Förslaget utgår från att informationsbegäran kan framföras direkt till underlicenstagaren om inte avtalspartnern har information om underlicenstagarens användningsåtgärder. Däremot ska underlicenstagaren kunna välja om denne ger informationen direkt till upphovsmannen eller den utövande konstnären eller via avtalspartnern. Genom att möjliggöra att informationen kan ges direkt till upphovsmännen och de utövande konstnärerna kan man säkerställa deras informationsbehov även då underlicenstagaren inte är beredd att ge detaljerad information via avtalspartnern, till exempel för att informationen innehåller affärshemligheter. I regel får upphovsmannen information om användningen av sin avtalspartner. Möjligheten att begära information av en underlicenstagare är ett undantagsfall, men är nödvändigt att säkerställa för de fall då avtalspartnern har nekat till att ge information om användningen av ett verk.

Artikel 22 i DSM-direktivet om upphovsmans rätt till återkallande ger avsevärt med spelrum för medlemsstaterna. När rätten till återkallande regleras kan man enligt direktivet bland annat

beakta särdragen inom olika branscher och olika typer av verk och framföranden, upphovsmannens eller den utövande konstnärens bidrag, den proportionerliga betydelsen av individuella bidrag och berättigade intressen för alla de upphovsmän och utövande konstnärer som påverkas av tillämpningen av rätten till återkallande på en enskild upphovsman eller utövande konstnär. Medlemsstaterna kan också helt utesluta vissa typer av verk från tillämpningsområdet, om de i allmänhet innehåller bidrag från flera upphovsmän eller utövande konstnärer. Medlemsstaterna kan också reglera att återkallandemekanismen kan användas inom en viss tidsfrist, då en sådan begränsning är motiverad med beaktande av branschens särdrag eller typen av material. Medlemsstaterna får också spelrum att reglera hur lång tid för att inleda användningen den som rätten har överlåtits till ska ha, samt den tidsfrist inom vilken användningen ska inledas efter upphovsmannens eller den utövande konstnärens meddelande förrän överlåtelsen av rätten återkallas. Slutligen kan medlemsstaterna reglera att avtalsbestämmelser som avviker från återkallandemekanismen endast är verkställbara om de baserar sig på ett kollektivavtal.

I den gällande lagen ingår vissa dispositiva bestämmelser, enligt vilka en upphovsman i vissa fall kan häva ett avtal. Bestämmelserna i fråga har olika långa tidsfrister för när användningen ska inledas. I samband med revideringen av regleringen har det dock ansetts vara ändamålsenligt att förenkla och förenhetliga bestämmelserna så långt som möjligt. Av denna anledning föreslås det bestämmelser om en allmän rätt till återkallande, och endast för filmverk bibehålls de nuvarande specialbestämmelserna, dock så att bestämmelserna i fråga avses bli tvingande på så sätt att det inte går att avvika från dem till skada för upphovsmannen.

I den gällande lagen föreskrivs det endast mycket begränsat om utövande konstnärers rätt till återkallande beträffande musik. För skådespelare skulle det i varje fall vara utmanande att tillämpa rätten till återkallande i praktiken. I samband med produktion av filmverk är den största fördröjningen vid inledningen av produktionen kopplad till den finansiering som behövs och till säkerställande av distribution, varför den tidsfrist inom vilken användningen ska inledas inte kan vara väldigt kort. I det skede då ett filmverk börjar spelas in har den finansiering som produktionen kräver redan säkerställts. I princip betalas skådespelare också lön för arbetet. Det kan dock finnas situationer där skådespelaren har inlett förberedelserna för en viss roll, men rätten till återkallande har ingen betydelse då heller, eftersom förutsättningen för uppkomsten av rätten för en utövande konstnär, dvs. inspelningen av framträdandet, inte har genomförts. Däremot är det nödvändigt att säkerställa rätten till återkallande för manusförfattare till filmverk.

Det är tydligt att spelrum har lämnats i direktivet särskilt med tanke på just filmverk. Även verk som skapats inom ramen för arbets- och tjänsteförhållanden är förknippade med särdrag, för vilka det föreslås att man utnyttjar det spelrum som direktivet erbjuder.

Kapitel 3 i den gällande upphovsrättslagen innehåller dispositiva bestämmelser som gäller vissa särskilda avtalstyper. I Finland och även i Sverige utreddes på 2010-talet om bestämmelserna om särskilda avtalstyper som ingår i 3 kap. skulle upphävas. Särskilt bestämmelserna om förlagsavtal är till stora delar föråldrade och dessutom överlappar de till vissa delar de bestämmelser som verkställs genom direktivet. I stället för att upphäva bestämmelserna om förlagsavtal föreslås det att bestämmelserna i fråga bevaras och moderniseras, eftersom det under beredningen har framkommit att bestämmelserna i fråga anses vara nödvändiga och att de främjar ingående av förlagsavtal.

Tidningsförläggares närstående rättigheter

Enligt artikel 15 ska utgivare av presspublikationer som har sin placering i en medlemsstat beviljas rätt att producera verk och göra dem tillgängliga för allmänheten på så sätt att personer

som hör till allmänheten har möjlighet att få tag på verket på en plats och tid som de själva väljer. Enligt direktivet omfattar ensamrätten inte annan förmedling till allmänheten.

När skyddet av tidningsförläggares närstående rättigheter genomförs är en frågeställning om det är fråga om minimireglering på så sätt att medlemsstaterna kan föreskriva ett skydd som är mer omfattande, eller om det är fråga om fullständig harmonisering. Med beaktande av direktivets lagstiftningshistoria kan det anses vara klart att det i princip är fråga om fullständig harmonisering, dock så att en medlemsstat måste ha rätt att, till den del bestämmelserna i direktivet är inexakta eller har luckor, fylla luckorna genom nationell lagstiftning, då utgångspunkten för verkställandet av direktiven är att direktiven fastställer målen och att det är upp till medlemsstaterna att överväga metoderna för att nå målet.

Föremål för skyddet är enligt direktivet presspublikationer. Med presspublikation avses en samling som i huvudsak består av skriftliga verk som till sin karaktär är journalistiska, men som kan innehålla även andra verk eller alster som skyddas av en till upphovsrätten närstående rättighet. En presspublikation ska dessutom uppfylla alla följande förutsättningar: 1) den utgör ett enskilt nummer av en tidskrift eller regelbundet uppdaterad publikation under en gemensam titel, såsom en dagstidning eller en allmän tidskrift eller specialtidskrift, 2) den har till syfte att ge allmänheten information som avser nyheter eller andra teman, och 3) den publiceras i olika medier på initiativ av en tjänsteleverantör och under dennes redaktionella ansvar och kontroll. Tidskrifter som publiceras för vetenskapliga eller akademiska ändamål omfattas inte av skyddet enligt detta direktiv. Dessutom omfattas varken hyperlänkning eller användning av enskilda ord eller mycket korta utdrag ur en presspublikation av skyddet, liksom inte heller enskilda användares privata eller icke-kommersiella användning. Syftet med dessa begränsningar är att säkerställa yttrandefriheten och till exempel att närstående rättigheter inte har inverkan på medborgares möjligheter att använda presspublikationer i sociala medietjänster. Denna tolkning stärks även av att det i artikel 17 saknas en hänvisning till rättigheterna i enlighet med artikel 15. Dessutom ska begränsningarna ses i ljuset av syftet med skyddet, där det framhåvs att man endast kan åberopa ensamrätten i förhållande till dem som tillhandahåller tjänster inom informationsområdet och endast beträffande webbanvändningen av presspublikationer. Annan digital användning eller analog användning omfattas inte av skyddet för närstående rättigheter. Pressutgivares närstående rättigheter ska även ses mot den bakgrund att avsikten är att ge skydd för förläggares organisations- och finansieringsinsats vid produktion av presspublikationer, för att kunna säkerställa förlägsbranschens hållbarhet och värna om tillgången till tillförlitlig information.

Utmaningar med avseende på verkställandet av DSM-direktivet orsakas av att det förekommer oklarheter i anslutning till föremålet för skyddet av pressutgivares närstående rättigheter. Av denna anledning är det nödvändigt att i samband med verkställandet av direktivet konstruera skyddsformen på ett sådant sätt att direktivets syfte uppfylls.

För det första är det oklart om föremålet för skyddet kan jämföras med de närstående rättigheterna för AV-producenter och musikproducenter, där föremålet för skyddet är inspelningen, dvs. ska föremålet för skyddet i samband med presspublikationer vara publikationens utseende, såsom publikationens layout, font och ombrytning, eller ska föremålet för skyddet vara något annat drag i presspublikationen. Enligt motiveringarna till direktivet är syftet med skyddsformen att erbjuda ett enhetligt skydd mot användning i tjänster för nyhetssammandrag och medieuppföljning. I dem återges inte nödvändigtvis presspublikationernas exakta utseende, varför ett sådant föremål för skyddet inte skulle ha den eftertraktade inverkan på användningen i fråga.

Ett annat alternativ är att föremålet för skyddet skulle vara presspublikationen som en samling. Hänvisningar till detta ges även av definitionen på presspublikationer i direktivet samt det att

presspublikationer har ansetts vara skyddade samlingsverk i vissa EU-medlemsstaters rättssystem, men inte i andras. I detta sammanhang innebär ett nytt självständigt skydd av presspublikation att presspublikationer inte längre skyddas som samlingsverk, utan med stöd av en särskild närstående rättighet.

Ett tredje alternativ skulle vara att föremålet för skyddet skulle vara liknande som sui generis-skyddet för databaser. Skyddet i enlighet med databasdirektivet gäller samlingar, även kallade sammanställningar, som skapats av verk, information eller annat material, vars organisering, lagring i minnet och sökning sker med elektroniska, elektromagnetiska eller elektrooptiska metoder eller med andra motsvarande metoder. Skyddet omfattar även databaser i icke-elektroniskt format. Med en databas avses enligt direktivet i fråga alla skriftliga, konstnärliga, musikaliska eller motsvarande verkssamlingar, eller samlingar som innehåller text, ljud, bilder, tal, fakta och information. De samlingar som där avses ska vara samlingar av verk, information eller annat självständigt material som har ordnats på ett systematiskt eller metodiskt sätt och till vilka individuell tillgång har möjliggjorts. Av detta följer att inspelning av audiovisuella, scenografiska, skriftliga eller musikaliska verk som sådana inte faller inom databasrättens tillämpningsområde.

Beskrivningen av föremålet för skyddet av databaser motsvarar i hög grad tidningsförläggarens närstående rättighet enligt DSM-direktivet. Mellan dessa verkar det även finnas andra likheter, eftersom DSM-direktivet ur skyddet utesluter användning av enskilda ord eller mycket korta utdrag, vilket ska tolkas med beaktande av i hur omfattande utsträckning presspublikationer används i sammanställningar av och av leverantörer av informationssamhällets tjänster. Enligt databasdirektivet omfattas inte databasens icke-väsentliga delar av skyddet inom databasrätten, om det inte är fråga om kontinuerlig och systematisk kopiering eller återanvändning av de icke-väsentliga delarna i databasens innehåll som skulle kunna leda till åtgärder i strid med sedvanlig användning av databasen eller orsaka orimlig skada för databasproducentens berättigade intresse. För båda skyddsformerna har avsikten varit att skyddet inte ska omfatta själva informationen, och deras förhållande till de verk som ingår i samlingarna är likadan, dvs. skyddet för den närstående rättigheten har ingen inverkan på skyddet av de verk som ingår i föremålet för skyddet av den närstående rättigheten. Databasrätten riktar sig till kopiering och återanvändning av databaser. Med återanvändning avses att göra databasens hela innehåll eller en väsentlig del av den tillgänglig för allmänheten genom att sprida ut, hyra ut, överföra online eller på något annat sätt överföra kopior.

Tidningsförläggarens närstående rättighet verkar mer begränsad än skyddet av databaser och omfattar endast en viss typ av användare, informationssamhällets tjänsteleverantörer, och endast webbanvändning av verk, men däremot inte spridning eller uthyrning av kopior. En annan väsentlig skillnad i förhållande till databasskyddet är skyddstiden, som för databasernas del är 15 år från databasens uppkomst. Däremot är skyddstiden för presspublikationer två år från och med presspublikationens publicering, och det är inte möjligt att förlänga skyddet direkt eller indirekt. Den tredje skillnaden mellan databasrätten och tidningsförläggarens närstående rättighet är att alla undantag och inskränkningar i enlighet med informationssamhällsdirektivet tillämpas på tidningsförläggarens närstående rättighet. Den fjärde skillnaden är att beträffande tidningsförläggarens närstående rättighet har upphovsmännen en lagstadgad rätt till en andel av den ersättning pressutgivaren får av användningen av presspublikationer.

På grundval av ovan anförda kan den närstående rättighet som gäller presspublikationer anses vara specialbestämmelser i förhållande till den mer omfattande databasrätten, vilka gäller presspublikationer och genom vilka skyddet begränsas till sådan återanvändning av presspublikationer som sker på informationssamhällets tjänsteleverantörers webbplatser och som i praktiken innebär en otillbörligen konkurrerande produkt.

I DSM-direktivet klargörs inte förhållandet mellan tidningsförläggarens närstående rättighet och den befintliga eventuellt överlappande databasrätten eller andra närstående rättigheter, och inte heller huruvida databasrätten eller andra närstående rättigheter bör ändras på motsvarande sätt med anledning av tidningsförläggarens närstående rättighet. Utgångspunkten kan anses vara att i den mån skyddsföremålet för tidningsförläggarens närstående rättighet omfattar föremål för skydd som sedan tidigare omfattas av andra närstående rättigheter och det uppstår en rättslig kollision ska tidningsförläggarens närstående rättighet tillämpas i första hand, eftersom tidningsförläggarens närstående rättighet utgör specialbestämmelser i förhållande till andra skyddsformer.

På basis av ovan anförda kan det konstateras att den mest motiverade lösningen med tanke på direktivets målsättning är att utforma av tidningsförläggarens närstående rättighet så att den i förhållande till befintliga skyddsformer närmast påminner om den nuvarande databasrätten .

Ansvar hos onlineleverantörer av delningstjänster för material som innehållsproducenter har lagrat i tjänsten

I samband med verkställandet av artikel 17 utvärderades initialt frågan om den allmänna regleringsprincipen. Närmare bestämt utvärderades möjligheten att i lagstiftningen utgå ifrån att en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll anses göra verk tillgängliga för allmänheten utan införa separata bestämmelser om de förutsättningar som ska gälla för att onlineleverantören av delningstjänster för innehåll ska befrias från ansvar. I praktiken skulle detta innebära att artikel 17.4 förstås så att om en tjänsteleverantör har skaffat tillstånd att använda ett verk eller förhindrat åtkomsten till det sker inget intrång i upphovsrätten och tjänsteleverantören skulle därmed inte vara ansvarig för intrång i upphovsrätten. Ett sådant förslag skulle dock innebära att ansvarsfrihetssystemet i enlighet med artikel 17.4 inte skulle genomföras. Det kan konstateras att artikel 17 i DSM-direktivet ger uttryck för en förhöjd aktsamhetsplikt i jämförelse med ansvarsfriheten för leverantörer av värdtjänster (hosting) som regleras i artikel 14 i direktivet om elektronisk handel. Även i artikel 30 i DSM-direktivet beskrivs artikel 17 som ett ”särskilt ansvarssystem”.

Angående utgångspunkterna för regleringen bedömdes även möjligheten att artikel 17 ska genomföras utan att fylla de luckor som finns i artikeln. Luckor i artikeln som förutsätter komplettering av den nationella lagstiftaren är till exempel artikel 17.7, enligt vilken ”samarbetet mellan onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll och rättsinnehavare får inte leda till att det inte går att få tillgång till verk eller andra alster som laddats upp av användare och som inte gör intrång i upphovsrätt”, vilka inskränkningar i upphovsrätten som avses i artikel 17.7 och vilket förhållande är mellan dessa inskränkningar och de gällande inskränkningarna i upphovsrätten enligt upphovsrättslagen, hur man undviker att tillämpningen av artikeln leder till en allmän övervakningsskyldighet på så sätt som förutsätts i artikel 17.8, vem som ska behandla innehållsproducentens besvär enligt artikel 17.9 och hurdana rättsmedel som ska erbjudas åt innehållsproducenterna (”användarna” enligt direktivet).

Medlemsstaterna har en skyldighet att säkerställa ett effektivt genomförande av direktiv enligt de allmänna anvisningarna om genomförande av direktiv och de skyldigheter som fastställts i EU-rätten. Med avseende på det resultat som ska nås förpliktar ett direktiv varje medlemsstat som det är riktat till, men låter de nationella myndigheterna välja formen och medlen för genomförandet. Avsikten är inte att tillämpa direktiv som sådana i medlemsstaterna, utan direktiv förutsätter separat genomförande på nationell nivå. I samband med genomförandet ska uppmärksamhet fästas vid direktivets syfte och innehåll. Ett direktiv ska omvandlas till nationell

lagstiftning effektivt på så sätt att dess syfte och innehåll genomförs. Formen och metoderna för hur ett direktiv verkställs beror långt på medlemsstatens egna rättssystem.

Det primära sättet för genomförande av direktiv i Finland är att skriva om bestämmelserna i direktivet som bestämmelser i lagstiftningen och det är det enda möjliga sättet för genomförande då bestämmelserna i ett direktiv inte innehållsmässigt är så exakta och deras förhållande till den gällande nationella lagstiftningen är så tydlig att det är möjligt att genomföra direktivet genom hänvisning eller inkorporering. I det aktuella fallet är det klart att bestämmelserna i direktivet ska verkställas genom att de skrivs om så att luckorna i direktivet fylls och så att de sammanjämkas med gällande lagstiftning.

Det är även klart att bestämmelserna i artikel 17 ska genomföras noggrant och med beaktande av artikeln målsättningar och den balans mellan olika aktörers intressen och rättigheter som ingår i artikeln.

I beredningen bedömdes även frågan om på vilket sätt artikel 17 kan genomföras i enlighet med grundlagen och EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. En central fråga i samband med genomförandet av artikeln är under vilka förutsättningar det kan anses att det i regleringen inte fastställs någon allmän övervaknings- eller tillsynsskyldighet. Enligt artikel 17.8 får tillämpningen av artikeln inte leda till någon allmän övervakningsskyldighet. I genomförandet av artikeln ska dessutom beaktas förbudet mot en allmän övervakningsskyldighet som föreskrivs i artikel 15 i direktivet om elektronisk handel. Enligt artikeln i fråga får medlemsstaterna inte ålägga tjänsteleverantörerna en allmän skyldighet, bland annat beträffande värdtjänster, att övervaka den information de överför eller lagrar, och inte heller någon allmän skyldighet att aktivt efterforska fakta eller omständigheter som kan tyda på olaglig verksamhet. På grundval av artikel 2 i DSM-direktivet är det klart att artikel 15 i direktivet om elektronisk handel även tillämpas i samband med artikel 17.

För det första bör det konstateras att det inte är helt klart vad som avses med fastställande av en allmän övervakningsskyldighet. Är det möjligt att tolka detta som att EU:s lagstiftare har fastställt en särskild övervakningsskyldighet i stället för en allmän övervakningsskyldighet? Detta skulle i princip vara möjligt enligt EU-rätten. I direktivet finns dock ingen angivelse om att målet eller syftet med bestämmelserna skulle vara att fastställa en särskild övervakningsskyldighet, utan snarare betonas det tvärtom att det inte ska fastställas någon (allmän) övervakningsskyldighet, och att det inte ska göras något undantag från förbudet mot fastställande av övervakningsskyldighet enligt artikel 15 i direktivet om elektronisk handel som tillämpas på onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll.

Frågan om en allmän övervakningsskyldighet anknyter även starkt till yttrandefrihetens förverkligande. Detta är också en central fråga i den talan som Polen har väckt i Europeiska unionens domstol (ärende C-401/19) som gäller huruvida artikel 17 i DSM-direktivet är förenligt med EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Av generaladvokatens förslag till avgörande framgår att Europaparlamentet, rådet och kommissionen har ansett att artikel 17 inte innehåller någon skyldighet att införa verktyg för att identifiera eller filtrera innehåll, utan leverantörerna av delningstjänster för innehåll har ”spelrum” vad gäller detta. Generaladvokaten anser dock att fastän leverantörerna av delningstjänster för innehåll inte formellt tvingas införa vissa åtgärder eller teknologier för att uppnå de mål som ställs i bestämmelserna, ålägger dock bestämmelserna i direktivet leverantörerna av delningstjänster för innehåll att i praktiken i flera situationer använda ifrågakvarande verktyg för identifiering av innehåll. En sådan skyldighet framgår indirekt via förutsättningarna för ansvarsfrihet. Generaladvokaten drar även slutsatsen att det är fråga om en särskild övervakningsskyldighet. Generaladvokaten konstaterar ytterligare att EU-domstolens avgörandep Praxis verkar ha ändrat då det gäller vilka skyldigheter som kan fastställas för

tjänsteleverantörer. Då man tidigare verkade anse mängden kontrollerad information vara betydelsefull, har domstolen nu börjat fästa uppmärksamhet vid exaktheten i den sökta informationen.

Under beredning kom man till den slutsatsen att direktivet ger två möjliga regleringsalternativ. Enligt det första alternativet kunde man föreslå bestämmelser om att skyldigheten för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att hindra tillgång till material som påstås kränka upphovsrätten endast förutsätter att tjänsteleverantören åt upphovsmännen tillhandahåller de verktyg eller andra arrangemang som behövs för identifiering av verk och för förhindrande av tillgång. Därvid är det i praktiken upphovsmannen eller dennes representant som utför de nödvändiga åtgärderna för att identifiera det material som påstås kränka upphovsrätten och förhindra tillgång, varvid det återstår för tjänsteleverantören att skaffa och införa nödvändiga system samt att instruera och vägleda upphovsmännen eller deras representanter i användningen av verktygen. Denna lösning kan bedömas vara förenligt med EU-domstolens ställningstagande i ärendet *Scarlet Extended* (C-70/10) på så sätt att det i enlighet med domen inte uppstår någon allmän övervakningsskyldighet för tjänsteleverantören.

Det andra alternativet är att i regleringen utgå från att skyldigheten för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att förhindra tillgång så exakt som möjligt följer det avgörande som EU-domstolen utfärdade i ärendet *Glawischnig-Piesczek* (C-18/18) och de förutsättningar som där fördes fram angående att det inte fråga om en skyldighet som uppfyller kännetecknen för en allmän övervakningsskyldighet.

Det förstnämnda alternativet utgjorde grunden till regleringsmodellen som presenterades på den öppna samrådstillställningen 19.12.2020. Det senare alternativet utgör grunden för det regleringsalternativ som föreslås bli genomfört. Regleringsalternativet verkar vara förenligt med de ståndpunkter som generaladvokaten förde fram i sitt förslag till avgörande i EU-domstolens ärende C-401/19 samt som utgångspunkt även med de anvisningar som gäller genomförandet av artikel 17 i kommissionens riktlinjer. Såväl i kommissionens anvisningar som i generaladvokatens förslag till avgörande anses det att tjänsteleverantören huvudsakligen kan åläggas att förhindra tillgång endast till material som uppenbart kränker upphovsrätten. Dessutom anses det i generaladvokatens förslag till avgörande i likhet med i avgörandet *Glawischnig-Piesczek* att tjänsteleverantören inte kan försättas i en ställning där denne blir tvungen att bedöma om materialet är laglit.

I beredningen har det härnäst varit nödvändigt att ta ställning till frågan om vem som ska göra bedömningen om materialet är lagstridigt. I artikel 17.9 föreskrivs det att när rättsinnehavare begär att tillgång till vissa av deras verk eller andra alster förhindras eller att de tas bort ska de motivera sin begäran på ett adekvat sätt. Direktivet ålägger dessutom onlineleverantörerna av delningstjänster för innehåll att ta i bruk en mekanism för snabb och effektiv hantering av klagomål och prövning som är tillgänglig för användarna av deras tjänster när det gäller tvister som berör förhindrande av tillgång till eller borttagande av verk eller andra alster som laddats upp i deras tjänst. Enligt direktivet ska besvär som har anförts i enlighet med mekanismen i fråga behandlas utan obefogat dröjsmål och besluten om förhindrande av tillgång till eller borttagande av det som laddats i tjänsten ska vara föremål för en människas bedömning.

I direktivet sägs det däremot inte vem som ska utföra den rättsliga bedömningen om huruvida materialet kränker upphovsrätten. Medlemsstaterna torde få spelrum beträffande detta. Alternativet är antingen att tjänsteleverantören gör ifrågasvarande bedömning eller att rättsinnehavaren eller någon annan utomstående aktör utför bedömningen. I ärendet *Glawischnig-Piesczek* har EU-domstolen ansett att det inte är fråga om fastställande av en allmän övervakningsskyldighet

om tjänsteleverantören åläggs av en nationell domstol att ta bort ett visst uttryck som är ärekränkande och därtill motsvarande uttryck, men endast under förutsättning att föreskriften är så noga avgränsad att tjänsteleverantören inte behöver göra någon rättslig bedömning om lagligheten i ett visst material. Av detta kan man dra slutsatsen att en rättslig bedömning ska göras antingen av ett utomstående tvistlösningsorgan eller av rättsinnehavaren, och inte av onlineleverantören av delningstjänster för innehåll.

I förslaget utgår man från att onlineleverantören av delningstjänster för innehåll ska erbjuda rättsinnehavaren möjlighet att bedöma om materialet gör intrång i dennes upphovsrätt. Förutom att denna lösning skulle vara problematisk med tanke på EU-domstolens ställningstagande, så skulle det att uppgiften ges till onlineleverantören av delningstjänster för innehåll även förutsätta att denne har alla uppgifter som behövs för att utföra bedömningen. För att tjänsteleverantören ska ha möjlighet att bedöma om ett visst material gör intrång i vissa upphovsrättsinnehavares upphovsrätt i ett visst verk måste tjänsteleverantören ha tillgång till själva verket som påstås ha kränkts. Enbart på basis av digitala fingeravtryck kan en sådan bedömning uppenbarligen inte alltid göras. Dessutom ska tjänsteleverantören ha tillgång till de avtal och eventuella andra användningstillstånd, på grundval av vilka innehållsproducenten kan ha rätt att använda verket. För att informationen ska kunna beaktas i ett tillräckligt tidigt skede så att systemet för identifiering av innehållet och förhindrande av åtkomst inte leder till att sådant material görs oåtkomligt som inte gör intrång i upphovsrätten, måste denna information då i allmänhet fås av upphovsmannen själv redan i samband med att begäran om avlägsnande framförs samt kontinuerligt hållas aktuell. I den dialog om verkställandet av artikel 17 som kommissionen har ordnat har det framkommit att upphovsmännen inte nödvändigtvis vill ge sådan information som ovan beskrivs till onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll.

Av ovan nämnda orsaker och eftersom ett av målen med artikel 17 torde ha varit att återbörda rättsinnehavarnas bestämmanderätt angående användningen av deras verk, har det ansetts mer ändamålsenligt att rättsinnehavarna ska kunna ta ställning till om material som en innehållsproducent har lagrat i tjänsten gör intrång i upphovsrätten. Däremot är onlineleverantören av delningstjänster för innehåll skyldig att genomföra det förfarande och tillhörande nödvändiga informationstekniska lösningar som upphovsmännen behöver i sitt beslutsfattande samt som behandlingen av innehållsproducenternas besvär kräver.

Det att regleringen tydligt utgår från upphovsmannens bestämmanderätt medför en risk att rättsinnehavarna förhåller sig likgiltiga till innehållsproducenternas yttrandefrihet och informationsförmedlingsfrihet. Därför har man i beredningen kommit till slutsatsen att föreslå förbud mot framförande av ogrundade krav om borttagande och att förbudet förstärks genom bestämmelser som gör det möjligt för innehållsproducenterna att få gottgörelse eller skadestånd för ogrundat borttagande av material. Innehållsproducenternas rätt till effektiva rättsmedel, vilka i synnerhet omfattar en möjlighet att rättidigt och avgiftsfritt föra ett ärende angående förhindrande av tillgång för behandling i tvistlösningsorgan utom domstol, är också en viktig del av den aktuella lösningen.

I beredningen bedömdes även möjligheten att bedömningen av huruvida ett material gör intrång i första hand ska avgöras i upphovsrättstvistnämnden. Denna modell utgjorde utgångspunkten i den lösning som presenterades i december 2019. På basen av den respons som erhöles av rättsinnehavare har man i denna proposition utgått ifrån den möjlighet som anges i direktivet, nämligen ett ”besvårs- och rättsmedel” som onlineleverantören av delningstjänster för innehåll i samarbete med rättsinnehavarna ska erbjuda, dvs. i praktiken ett rättelseförfarande.

Beträffande regleringen av rättelseförfarandet bedömde man i beredningen möjligheten att mycket noggrant reglera rättelseförfarandet, inklusive de tidsfrister som ska iakttas. Förslaget

innehåller ingen tidsfrist för rättelseförfarandet, men upphovsrättstvistnämnden kan avskrika ärendet om åtkomsten till materialet har återbördats inom två dygn från det att nämnden har skickat upphovsmannen eller dennes företrädare och onlineleverantören av delningstjänster för innehåll information om att ärendet har blivit anhängigt och gett dem möjlighet att ge sitt genmäle. Inom denna tid avses upphovsmannen eller dennes företrädare ännu ha möjlighet att rätta sitt beslut och återställa åtkomsten till materialet. I direktivet och i generaladvokatens förslag till avgörande betonas behovet av att säkerställa snabbhet i rättelseförfarandet.

I beredningen bedömdes möjligheten att i enlighet med 193 § i den gällande lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation föreskriva om att materialet ska återbördas direkt på grundval av innehållsproducentens besvär. Detta alternativ har dock ansetts vara svårt i en situation där utgångspunkten enligt regleringen är att tjänsteverantören är direkt ansvarig för material som gör intrång i upphovsrätten. Lösningen i fråga verkar inte heller få stöd i direktivet eller i kommissionens riktlinjer om tillämpningen av artikel 17.

En av de punkter i artikel 17 som är svårast att genomföra är punkt 7, där det föreskrivs att de åtgärder som är avsedda för identifiering av verk och förhindrande av tillgång till dem inte får leda till att sådant material som innehållsproducenten har lagrat i tjänsten som inte gör intrång i upphovsrätten görs oåtkomligt, inklusive när användningen av ett verk är tillåten på basis av en inskränkning i upphovsrätten eller ett tillstånd av upphovsmannen. Det är fråga om en skyldighet som fastställts för medlemsstaterna att se till att ett visst mål eller slutresultat uppnås. Däremot anges det inte i direktivet hur detta mål eller slutresultat ska kunna uppnås, dvs. vilka medel som ska tas i bruk för att de åtgärder som är avsedda för identifiering av verk och förhindrande av tillgång till dem inte ska leda till att tillgång till sådant lagligt material förhindras.

För att uppnå målet i fråga bör det antagligen förutsättas att saken beaktas i de system som onlineleverantören av delningstjänster för innehåll tar i bruk, i den mån detta är möjligt. Med modern teknologi kan man dock inte automatiskt tolka avtalsvillkor eller bedöma tillämpningen av upphovsrättens kontextbundna inskränkningar. Alternativt kan det vara möjligt att införa bestämmelser om gränsvärden i anknytning till bedömning av likheten, på basis av vilka onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll skulle vara berättigade att anta att materialet är lagligt. Det är dock oklart på vilka grunder sådana gränsvärden skulle fastställas och vilket deras förhållande till inskränkningarna i upphovsrätten eller upphovsrättsskyddets omfattning skulle vara. Med anledning av ovan beskrivna svårigheter torde det vara nödvändigt att införa bestämmelser om förfaringsätt, genom vilka det är möjligt att i förväg, innan materialet görs oåtkomligt, samt i efterhand, efter att materialet gjorts oåtkomligt, säkerställa att åtkomsten till lagligt material inte förhindras. Detta bedöms förutsätta att innehållsproducenten har möjlighet att i förväg, redan i det skede materialet lagras eller senast när innehållet identifieras, uttrycka orsakerna till att användningen av verket i materialet ska vara tillåten och att det ska vara möjligt att vid behov även utföra en sådan bedömning på basis av en bedömning som gjorts av en människa. Dessutom förutsätts det effektiva besvärs- och rättsmedel i efterhand för att uppnå målet.

I artikel 17.9 åläggs medlemsstaterna att säkerställa att det finns prövningsmekanismer för tvistlösning utom domstol, där tvister kan lösas opartiskt men som ändå inte får förhindra användarens möjlighet att föra tvisten till domstol för avgörande. I beredningen utvärderades följande möjliga tvistlösningsmekanismer: a) skiljeförfarande, b) förlikning, c) konsumenttvistnämnden, d) upphovsrättsrådet, e) myndighetstillsyn ("yttrandefrihetsombud") och f) expertorgan ("nämnden för upphovsrättstvister").

De alternativa tvistlösningsmetoder som allmänt används i Finland för att lösa tvister mellan avtalsparter är skiljeförfarande och förlikning. I det aktuella fallet kan innehållsproducenten inte

bindas till skiljeförfarande, eftersom detta skulle förhindra att ärendet förs till domstol för avgörande, vilket skulle stå i strid med de skyldigheter som fastställts för medlemsstaterna i artikel 17.9.

Allmänt taget kan skiljeförfarande och förlikning inte på ett naturligt sätt utnyttjas i lösning av tvister utanför avtalsförhållande. I detta fall handlar det dessutom om tvister mellan tre parter, dvs. upphovsmannen, innehållsproducenten och onlineleverantören av delningstjänster för innehåll. Vanligtvis kan man anse att innehållsproducenten och upphovsmannen är de tvistande parterna, och dessa har inget inbördes avtalsförhållande. En typisk tvist handlar om någon inskränkning i upphovsrätten kan tillämpas på situationen eller om det i övrigt saknas lagliga grunder för att göra materialet oåtkomligt, såsom ifall skyddstiden har upphört eller ”verket” inte i övrigt uppfyller förutsättningarna för skydd, och tvisten handlar inte nödvändigtvis om avtalstolkning. I situationen kan även ingå en tvist om villkoren för det upphovsrättsliga användningstillståndet mellan upphovsmannen och onlineleverantören av delningstjänster för innehåll eller upphovsmannen och innehållsproducenten. Av dessa orsaker har man ansett att förlikning och skiljeförfarande inte är lämplig som sådan metod för tvistlösning utom domstol som avses i direktivet.

Konsumenttvistenämnden baserar sig på ett system som harmoniserats inom EU, och med beaktande av bakgrunden till DSM-direktivet kan det antas att det skulle ha ansetts vara möjligt att inkludera ifrågavarande tvistlösning i konsumenttvistenämndens uppgifter. Konsumenttvistenämnden bedöms ändå inte vara lämpad att lösa nämnda tvister, eftersom innehållsproducenten inte är i ett sådant avtalsförhållande till upphovsmannen att ärendet skulle kunna bedömas i konsumenttvistenämnden. I konsumenttvistenämnden finns inte heller sådan upphovsrättslig sakkunskap som uppgiften förutsätter.

Upphovsrättsrådet har som uppgift att uttala sig om tillämpningen av upphovsrättslagen. Upphovsrättsrådet tar däremot inte ställning till tolkning av avtalsvillkor eller till användning som är tillåten på basis av avtalsvillkor. Upphovsrättsrådet klarar av att avgöra ca 15 fall per år och behandlingstiden för ärendena är i nuläget ca 6 månader. Av dessa orsaker är inte upphovsrättsrådet lämpat att behandla ärenden som förutsätter ett snabbt avgörande i den typ av situation som nu föreligger. Även om det är svårt att på förhand uppskatta antalet ärenden som ska behandlas, bör man ändå anta att det skulle bli väsentligt fler ärenden att behandla än en handfull per år. Upphovsrättsrådet lämpar sig inte heller som ett sådant tvistlösningsorgan som avses i direktivet på grund av sin sammansättning och sitt beslutsförfarande.

Beträffande myndighetstillsyn kunde det komma på fråga att antingen påföra en ny uppgift på en befintlig myndighet eller att grunda en ny myndighet. Myndigheten kunde ha som uppgift att behandla innehållsproducenternas besvär, ge råd till onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll gällande verkställandet av lagstadgade skyldigheter samt att övervaka, samla in information och föra statistik om beslut och processer rörande oåtkomliggörande av material. Myndighetens huvudsakliga uppgift skulle vara att övervaka verkställandet av innehållsproducenternas rättigheter i förhållande till onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll och rättsinnehavare. En myndighet kunde också övervaka att inte material tas bort utan grund. Det kunde därmed vara fråga om ett slags ”yttrandefrihetsombud”. Angående informationsinsamling och statistikföring bör det konstateras att om alternativet genomförs som myndighetstillsyn kan det vara möjligt att systematiskt samla in information om situationer där material gjorts oåtkomligt samt att kontrollera korrektheten i besluten om oåtkomliggörande och korrektheten i åtgärderna som onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll vidtagit i förhållande till innehavarna av upphovsrätt och innehållsproducenterna. Det skulle också vara möjligt

att föreskriva en rätt för myndigheten att fastställa administrativa påföljder om onlineleverantören av delningstjänster för innehåll inte uppfyller de lagstadgade skyldigheterna till exempel beträffande att ge information.

Angående alternativet som gäller myndighetstillsyn kan det konstateras att det i sig skulle vara en möjlig och fungerande lösning att ge en ny uppgift till en myndighet eller att grunda en ny myndighet för att tillhandahålla det rättsskydd som innehållsproducenterna behöver. Inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde finns dock ingen sådan myndighet som denna uppgift skulle kunna tilldelas. Att grunda en ny myndighet är en omfattande och tidskrävande process, och adekvat resursering för detta kan visa sig vara utmanande. Det skulle vara fråga om en permanent myndighetsuppgift, i vars resursering det borde beaktas att besluten om innehållsproducenternas besvär och klagomål gällande ogrundade avlägsnanden ska avgöras smidigt och rätttidigt. I en situation där det inte finns en tillräckligt klar uppfattning om antalet ärenden eller andra ramvillkor kan det inte anses vara en ändamålsenlig lösning, åtminstone i detta skede, att grunda en myndighet av permanent karaktär.

Grundande av ett expertorgan på så vis att avgöranden om innehållsproducenters besvär kan göras av personer som har uppgiften som bisyssla som medlem i en expertpool skulle ge möjlighet att anpassa verksamheten enligt antalet ärenden och skulle säkerställa en tillräckligt snabb behandling av ärendena, ifall antalet ärenden tidvis blir betydande. Enligt bedömningen är de fasta kostnaderna för en sådan lösning mindre än de kostnader som grundandet av en ny myndighet medför. Uppgiften skulle inte heller bli övermäktig för de personer i organet som har uppgiften som bisyssla, om experterna är tillräckligt många. Det aktuella förslaget om en upphovsrättstvistnämnd baserar sig på den sistnämnda modellen. Modellen i fråga lämpar sig inte nödvändigtvis som en permanent lösning, men torde fungera bra åtminstone som ett försök, och utgående från de erfarenheter som erhålls kan man vid behov ändra nämndens verksamhet eller planera en mer bestående och hållbar lösning.

Under beredningen har det även utvärderats olika möjligheter att finansiera verksamheten för upphovsrättstvistnämnden. Enligt kommissionens riktlinjer ska metoden för tvistlösning utom domstol vara avgiftsfri för användarna, dvs. innehållsproducenterna. Eftersom det är fråga om säkerställande av yttrandefriheten för innehållsproducenterna som vanligtvis inte är förknippat med ekonomiska intressen från innehållsproducenternas sida, skulle inkassering av en behandlingsavgift av innehållsproducenterna sannolikt leda till att de inte anför besvär om ogrundat avlägsnande av material. Därvid genomförs inte målet med direktivet, dvs. att systemet inte får leda till att sådant material görs oåtkomligt som inte gör intrång i upphovsrätten.

Sändning och vidareändning av televisions- och radiosändningar

Enligt 25 f § 4 mom. i den gällande upphovsrättslagen tillämpas inte 1 mom. när verk ingår i radio- eller televisionsutsändningar som vidareändas i oförändrad form samtidigt som den ursprungliga utsändningen. Bestämmelsen orsakar missförstånd, eftersom i paragrafen endast föreskrivs om anskaffning av rättigheter i anslutning till den ursprungliga utsändningen, och inte om vidareändning. Momentet föreslås bli upphävt. I stället för att upphäva momentet är det möjligt att hålla kvar momentet och förtydliga att vidareändning är ett underordnat begrepp till sändning och att olika bestämmelser tillämpas på ursprunglig sändning och vidareändning. Eftersom vidareändning och ursprunglig sändning regleras i separata paragrafer är det en tydligare lösning att upphäva momentet än att revidera det. Systematiken i upphovsrättslagen har förtydligats efter att rubriceringen av paragraferna lades till i lagen år 2015 och det finns inte längre behov av en förtydligande bestämmelse. Upphävandet av momentet ändrar inte det nuvarande rättsläget.

Artikel 8.2 i direktivet om sändning och vidareändring av TV- och radioprogram möjliggör lösningar som baserar sig på tvingande kollektiv licensiering för anskaffning av kompletterande rättigheter eller rättigheter som saknas för utsändning av program. Eftersom det veterligen på den finska marknaden inte finns någon sådan situation där sändningsföretagen inte själva sänder sina program, är det i detta skede inte möjligt att närmare bedöma behovet av att avtalslicenssystemet ska omfatta ifrågakvarande situation i större utsträckning än vad som i nuläget tillämpas på ursprunglig sändningsverksamhet.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

I de flesta EU-medlemsstater har arbetet med att genomföra direktiven pågått under beredningen av denna proposition, och det har inte varit möjligt att på ett heltäckande sätt samla in information om de metoder som medlemsstaterna planerar eller genomför. Av de nordiska länderna som hör till Europeiska unionen har Danmark genomfört artiklarna 15 och 17 i DSM-direktivet, dock utan att just analysera dessa bestämmelser och utan att fylla luckorna i dem. I övrigt pågår genomförandet i Danmark fortfarande. I Sverige har direktivet om onlinesändningar genomförts. När det gäller genomförandet av DSM-direktivet har Sverige i stort sett samma tidtabell som Finland. I följande avsnitt presenteras exempel ur gällande lagstiftning som är relevanta med tanke på denna proposition, i synnerhet från de övriga nordiska länderna samt selektivt även andra länder.

De nordiska upphovsrättslagarna har i många avseenden samma innehåll, eftersom de baserar sig på den samnordiska beredning som genomfördes på 1950-talet. Senare har det i Danmark och Norge gjorts en total översyn av upphovsrättslagstiftningen, där lagens struktur har ändrats till vissa delar. Innehållet i de bestämmelserna har dock i huvudsak bibehållits oförändrat. Av de nordiska länderna hör Danmark, Sverige och Finland till Europeiska unionen, så de ska genomföra direktiven inom den tid som anges i direktiven. Island och Norge är däremot EES-länder för vilkas del genomförandet av direktiven förutsätter ett separat beslut om ikraftträdande i gemensamma EES-kommittén. Därför kommer direktiven att sättas i kraft först senare i dessa länder. I följande kapitel ligger huvudvikten i den nordiska granskningen på regler som avviker från gällande bestämmelser i Finland till den del de är relevanta med tanke på denna proposition.

Användning i undervisningssyfte

Även om inskränkningarna i upphovsrätten till förmån för undervisning i de nordiska länderna baserar sig på liknande utgångspunkter, har det på lagstiftnings- och lagtolkningsnivå skett sådana ändringar på basis av vilka systemen i viss mån har utvecklats i olika riktning. I alla nordiska länder finns en motsvarande bestämmelse som i 21 § upphovsrättslagen i Finland, som tillåter framförande av verk i undervisning, med undantag för sceniska verk och filmverk. I de övriga nordiska länderna har dock inte skett samma tolkningsutveckling som i Finland i fråga om begreppet filmverk. I dem har begreppet filmverk fortfarande tolkats avse endast filmer som är avsedda för biografdistribution, medan man i Finland som filmverk också har ansett t.ex. televisionens nyhets- och aktualitetsprogram, undervisningsprogram och reklam. I detta sammanhang är det skäl att särskilt nämna att man i samband med totalrevideringen av Norges upphovsrättslag år 2018 såg över och samlade ihop bestämmelserna om användning av verk i undervisningssyfte. Enligt 43 § 4 mom. i den nya norska upphovsrättslagen anses framförande eller överföring av verk (i digital form) i sedvanlig klassundervisning äga rum inom den privata sfären. Således är det enligt norsk lag inte fråga om en upphovsrättsligt relevant åtgärd, och upphovsmannen har inte rätt till ersättning för sådan användning. Den norska lagstiftningen

erbjuder till denna del en modell också för regleringen av s.k. intern och extern användning av undervisningen. Den ovan nämnda bestämmelsen i norsk lag innebär att man i den s.k. klassrumsundervisningen också kan framföra dramafilmer utan ersättning.

I Danmarks och Sveriges upphovsrättslagar utgår man ifrån att samlingsverk som framställts för undervisningsändamål kan framställas även i digital form, men dock inte i förvärvssyfte. Lagstiftningen i de nordiska länderna har till denna del utvecklats i olika riktning i samband med genomförandet av informationssamhällsdirektivet.

Det finns inga uppgifter om hur de danska och svenska upphovsrättslagarnas bestämmelser om användning i undervisningssyfte kommer att ändras med anledning av DSM-direktivet.

Användning av utgångna verk vid kulturarvsinstitutioner

Tyskland har sedan 2014 haft en lagstiftning som gör det möjligt att använda utgångna verk vid kulturarvsinstitutioner. Tysklands lag baserar sig på representativitetspresumtionen, enligt vilken en kollektiv förvaltningsorganisation ska antas representera också sådana rättsinnehavare som inte har bemyndigats den. Arrangemanget gäller endast sådana litterära verk som getts ut före den 1 januari 1966 och som hör till kulturarvsinrättningarnas samlingar. Arrangemanget omfattar ett register som förs av den tyska patent- och varumärkesmyndigheten över sådana verk som inte längre omfattas av kommersiell distribution och som kulturarvsinstitutet har fått tillstånd att använda av den kollektiva förvaltningsorganisationen VG Wort.

Även i Slovenien finns ett arrangemang som baserar sig på kollektiv överenskommelse och som gör det möjligt att använda verk som inte längre används för kommersiell distribution vid kulturarvsinstitutioner, men också det är begränsat till litterära verk.

Arrangemangen i båda länderna baserar sig på en samförståndpromemoria om tillgängliggörande av utgångna verk av kulturarvsinrättningar som i samband med att direktivet om föräldralösa verk antogs uppgjordes mellan organisationer som företräder upphovsrättsinnehavare och organisationer som företräder kulturarvsinrättningar.

I båda länderna omfattar begreppet ”utgången” böcker vars exemplar inte längre säljs i bokhandeln eller inte finns tillgängliga hos förläggarna. Däremot kan en bok som säljs på antikvariat eller loppmarknader anses vara utgången.

Vidaresändning av program som publicerats i sändarföretags nättjänster

Enligt 35 § 5 mom. i den danska upphovsrättslagen är det möjligt att med stöd av avtalslicens även vidaresända program som är tillgängliga så att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer (s.k. on demand-baserad). En förutsättning är att de allmänna villkoren för vidaresändning uppfylls. Den danska modellen är särskilt intressant just med tanke på tidsaspekten i anslutning till vidaresändning, eftersom samtighetskriteriet för vidaresändning anses uppfyllas om det vidaresända programmet finns tillgängligt samtidigt, inklusive under en lika lång tid som det ursprungliga programmet. Danmarks bestämmelse möjliggör således vidaresändning av program som publicerats i sändarföretagens anknutna online-tjänster.

Skydd för upphovsmän och utövande konstnärer i avtalsförhållanden

I 57 § i den danska upphovsrättslagen finns bestämmelser om redovisning till upphovsmannen. Enligt paragrafen har upphovsmannen rätt att kräva en redovisning om utnyttjandet av ett verk minst en gång om året, om ersättningen baserar sig på förvärvarens omsättning, försäljnings-siffror eller motsvarande (royalty). Upphovsmannen kan också kräva att revisorn granskar bok-föringen. Revisorn skall bedöma om redovisningen är adekvat och upplysa upphovsmannen om eventuella missförhållanden. Till övriga delar har revisorn tystnadsplikt. Det kan inte avtalas något annat om bestämmelserna till nackdel för upphovsmannen. I 70 § i den norska upphovs-rättslagen ingår motsvarande lösning. Det är inte känt hur Danmark eller Norge har för avsikt att ändra paragraferna i samband med genomförandet av DSM-direktivet.

Till 69 § i den norska upphovsrättslagen har fogats bestämmelser om upphovsmannens rätt till rimligt vederlag för överlåtelse av upphovsrätt. När en ändamålsenlig ersättning bedöms ska enligt paragrafen de rättigheter som ska överlåtas, rådande praxis inom branschen och förhål-landena i det enskilda fallet, inklusive parternas förhandlingskraft och syftet med användningen, beaktas. Om överlåtelsen av rättigheten gäller kommersiell användning av ett verk, skall även överlåtelsens sannolika värde beaktas. Bedömningen ska grunda sig på de uppgifter som finns tillgängliga i det skede då avtalet ingås. Om överlåtelsen av rätten gäller tillgängliggörande av ett verk för allmänheten genom utlåning av en film eller ljudupptagning, kan även den utveckl- ing som skett efter det att avtalet ingåtts beaktas. Det är inte känt på vilket sätt Norge ämnar ändra paragrafen i samband med genomförandet av DSM-direktivet.

I de övriga nordiska länderna finns däremot inte någon motsvarighet till 29 § i den finska upp- hovsrättslagen om jämkning av avtalsvillkor som gäller överlåtelse av upphovsrätt, om man inte beaktar generalklausulen om jämkning i 36 § i lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (228/1929), som grundar sig på en samnordisk beredning av avtalslagen.

I 47 § i den danska upphovsrättslagen finns bestämmelser om upphovsrättsrådet. Till skillnad från Finland ger upphovsrättsrådet i Danmark inga utlåtanden om tillämpningen av upphovs- rättslagen i allmänhet, utan endast om ersättningar i vissa situationer. Det danska upphovsrätts- rådet har tre ledamöter och dess ordförande är domare vid högsta domstolen. Den avger inga utlåtanden om avtalsförhållanden mellan enskilda upphovsmän eller utövande konstnärer och kommersiella utnyttjare av och upphovsrätt, utan företrädesvis i tvistemål som motsvarande dem som enligt 54 § upphovsrättslagen i Finland avgörs genom skiljeförfarande.

Den tyska upphovsrättslagen innehåller mycket detaljerade bestämmelser om överlåtelse av rät- tigheter som omfattar sammanlagt ca 30 paragrafer. Bestämmelserna äger i princip tillämpning också på rättigheter som överlåtits på basis av arbetsavtal.

Enligt 40 a § i den tyska upphovsrättslagen är överlåtelse av ensamrätt som utgångspunkt i kraft tio år, om rätten överlåtits mot engångsersättning. Den tid som ensamrätten är i kraft kan för- längas tidigast fem år efter det att den ursprungliga tidsfristen på tio år började löpa. Med avvi- kelse från detta kan ensamrätten i vissa fall som närmare anges i lag överlåtas permanent. Av- vikelse från det som föreskrivs i paragrafen kan göras till nackdel för upphovsmannen endast på basis av kollektivavtal eller något annat gemensamt avtal om ersättning.

I 41 § i den tyska upphovsrättslagen finns bestämmelser om återkallande av överlåtelse av upp- hovsrätt på grund av att verket inte har utnyttjats i enlighet med avtalet. Avtal om återkallande kan ingås på något annat sätt till nackdel för upphovsmannen endast med stöd av kollektivavtal eller något annat gemensamt avtal om ersättning. Upphovsmannen kan bli ersättningsskyldig i situationer där överlåtelsen av rätten återkallas.

Tidningsförläggares närstående rättigheter

Av EU:s medlemsstater innehöll Tysklands och Spaniens lagstiftning bestämmelser om tidningsförläggarnas rätt redan innan DSM-direktivet antogs. I Tyskland infördes redan år 2013 bestämmelser om tidningsförläggarnas närstående rättighet (Leistungsschutzrecht für Presseverleger), vars syfte var att ge tidningsförläggarna skydd mot s.k. nyhetsaggregations- eller mediabevakningstjänster som sammanställer nyheter i olika tidningar. Bakgrunden till detta var uppfattningen att tjänsten Google News på ett orättvist sätt utnyttjade material producerat av tidningsförläggare. Enligt lagen krävde återgivande av utdrag tillstånd av tidningsförläggaren. Enskilda ord och korta utdrag lämnades utanför skyddet. När lagen trädde i kraft avlägsnade Google News länkar till de tidningsförläggares webbplatser som inte hade gett tillstånd till länkning.

Europeiska unionens domstol ansåg 2019 att Tysklands närstående rättighet stred mot unionsrätten (dom den 12 september 2019, VG Media Gesellschaft zur Verwertung der Urheber- und Leistungsschutzrechte von Medienunternehmen GmbH v. Google LLC, C-299/17, EU:C:2019:716). Enligt domstolen riktade sig bestämmelserna i regelverket gällande den närstående rättigheten mot kommersiella tjänsteleverantörer som tillhandahöll sökmotorer eller redigerade innehåll och var därmed att betrakta som en teknisk föreskrift om informations-samhällets tjänster, som borde ha anmälts till kommissionen på förhand. Tyskland har sedermera genomfört bestämmelserna om tidningsförläggarnas närstående rättighet i enlighet med den ordalydelse den har i artikel 15 i DSM-direktivet. Ändringarna i den tyska upphovsrättslagstiftningen trädde i kraft den 7 juni 2021.

I Spanien infördes bestämmelser om tidningsförläggares närstående rättighet år 2015. Spaniens lösning verkar grunda sig på en inskränkning av upphovsrätten i enlighet med artikel 2 bis i Bernkonventionen från 1971, förändrad så att tidningsförläggaren ska ha rätt till ersättning för användning med stöd av inskränkningen. Uppenbarligen har Spanien för avsikt att genomföra artikel 15 i DSM-direktivet så att den nuvarande lösningen i huvudsak förblir oförändrad men så att skyddstiden förkortas till två år.

Australien införde år 2021 en ny lag, News Media and Digital Platforms Mandatory Bargaining Code, som ålägger en plattform som länkar samman nyheter eller nyhetsliknande innehåll eller återger utdrag ur sådant innehåll, att förhandla och betala mediebolagen ersättning samt erbjuda mediebolagen information om hur algoritmerna för framläggande av materialet fungerar. Lagen gäller förutom nyheter som publicerats i tidningar även t.ex. radio- och televisionsprogram.

Om förhandlingarna inte leder till en överenskommelse, bestäms det vid skiljedomstolen om lämplig ersättning. Enligt Australiens lag ska man vid skiljeförfarandet beakta såväl nyhetsmediernas utgifter för innehållsproduktionen och den nytta den får av de tjänster som plattformen erbjuder som plattformens kostnader för att tillhandahålla sina tjänster och den nytta den får av det innehåll som mediebolaget producerat. Dessutom ska det säkerställas att den ersättning plattformen ska betala inte utgöra en oskälig börda för plattformen.

Lagen innehåller dessutom bestämmelser som förbjuder plattformar från att diskriminera nyhetsmedier, när det är fråga om automatisk sökning och indexering av material på webben samt om tillgängliggörande och spridning av nyhetsmaterial. Dessutom förbjuds i lagen diskriminering av nyhetsmedier oberoende av om avtal som avses i lagen har ingåtts med dem eller inte.

Lagen baserar sig på en slags konkurrensrättslig bedömning av huruvida det finns en betydande obalans i förhandlingspositionen mellan det australiska nyhetsbolaget och plattformen. Tillämpningen av lagen grundar sig på att man i en separat förordning utfärdad av ministern specificerar vilka plattformar eller mediebolag lagen ska tillämpas på. I samband med att lagen godkändes anmälde det att lagen kommer att tillämpas på Google och Facebook. Ett mediebolag kan omfattas av arrangemanget om dess årliga inkomster överstiger 150 000 AUD.

Ansvar för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll

Största delen av medlemsstaterna verkar planera att genomföra artikel 17 i DSM-direktivet med ordalydelser som ligger mycket nära ordalydelserna i artikeln. Således har t.ex. de tilläggskrav som tagits upp i kommissionens riktlinjer eller i mål C-401/19 som är anhängigt vid Europeiska unionens domstol (Republiken Polen mot Europaparlamentet, Europeiska unionens råd, C-401/19, EU:C:2021:613) inte beaktats. En orsak till detta torde vara att kommissionens riktlinjer och generaladvokatens förslag till avgörande kommit så sent under beredningen att de inte har kunnat beaktas. De lagstiftningslösningar som behövs i flera stater hade redan då fattats.

I Frankrike, Malta och Italien genomförs bestämmelserna genom förordning. I Nederländerna och Belgien genomförs bestämmelserna genom lagstiftning där bestämmelserna i direktivet huvudsakligen upprepas bokstavligen. Därtill utfärdas närmare bestämmelser om tillämpningen av bestämmelserna genom förordning. Någon förordning har dock ännu inte utfärdats i någondera staten. I Danmark regleras ansvaret för leverantörer av tjänster för delning av webbinnehåll enbart genom lag, där ordalydelserna i direktivet upprepas mycket noggrant. Danmarks parlament godkände lagen våren 2021 och den trädde i kraft den 7 juni 2021.

I Tyskland har bestämmelserna genomförts genom en särskild lag om saken (Urheberrechts-Diensteanbieter-Gesetz). I Tyskland har skyldigheten enligt DSM-direktivet att se till att arrangemanget inte leder till att material som inte kränker upphovsrätten görs oåtkomligt verkställt så att i lagen fastställs exakta gränsvärden för sådan mångfaldigande av verk som måste antas vara laglig. Om gränsvärdena överskrids, ska åtkomst till materialet förhindras i enlighet med upphovsmannens begäran och den användare som lagrat materialet ska i enlighet med direktivet underrättas om att materialet gjorts oåtkomligt, inklusive skälen till detta. Användaren kan då överklaga tjänsteleverantörens beslut att göra materialet oåtkomligt. Om användningen av verk underskrider de fastställda gränsvärdena, skall upphovsmannen underrättas om saken, varvid upphovsmannen, om han anser att materialet kränker upphovsmannens upphovsrätt, kan överklaga tjänsteleverantörens beslut att inte göra materialet oåtkomligt. Tjänsteleverantören ska avgöra besvären inom en vecka.

Den tyska lagen innehåller också metoder för att ingripa i ogrundade begäranden om avlägsnande. Tjänsteleverantören ska enligt lagen besluta att en upphovsman som framställer en ogrundad begäran om avlägsnande ska förbjudas att använda systemet inom en rimlig tidsperiod som tjänsteleverantören fastställer. För att förbättra användarnas rättsskydd tillåter lagen att användarnas intresseorganisation har rätt att föra talan till användarnas fördel i sådana fall där tjänsteleverantören upprepade gånger och utan grund förhindrar tillåten användning av verken. Lagen ålägger dessutom tjänsteleverantörerna att informera forskare om fall som gäller spärrning av åtkomst.

6 Remissvar

7 Specialmotivering

11 §. *Allmänna bestämmelser.* Till 5 mom. fogas en hänvisning till 16 h §, där det föreskrivs om inskränkning av upphovsrätten vid användning av utgångna verk i arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer.

13 b §. *Datautvinning.* Enligt 1 mom. får exemplar av ett verk framställas för att användas för datautvinning och exemplar som framställts i detta syfte får bevaras endast för ändamålet i fråga, om inte något annat har avtalats eller framställning av exemplar har förhindrats eller begränsats. Genom bestämmelsen genomförs artikel 4 i DSM-direktivet.

Datautvinning förutsätter ofta normalisering av de data som utvinns, det vill säga omvandling till ett format som kan analyseras med tekniska metoder. I samband med detta framställs exemplar av materialet. Enligt förslaget kan framställning av exemplar i datautvinningssyfte förhindras eller begränsas med tekniska medel eller till exempel i beställningsvillkoren för en innehållstjänst. Detta motsvarar villkoret enligt artikel 4 i direktivet som anger att upphovsmannen har rätt att förbehålla sig rätten att framställa exemplar som behövs för datautvinning. Enligt direktivet ska rätten förbehållas uttryckligen och på behörigt sätt. I praktiken kan det vara fråga om ett villkor som ingår i beställningsvillkoren för en innehållstjänst eller ett villkor i maskinläsbar form, till exempel i robot.txt-format. Syftet med direktivet har varit att säkerställa att den inskränkning i upphovsrätten som gäller datautvinning inte har negativa konsekvenser till exempel för förläggarnas affärsmodeller när företag erbjuder licensierade och redan normaliserade databaser med vetenskapliga artiklar samt lämpliga datautvinningsverktyg.

På bestämmelsen tillämpas villkoret i 11 § att med stöd av bestämmelserna om inskränkning av upphovsrätten får exemplar inte framställas av sådana exemplar av verk som framställts eller tillgängliggjorts för allmänheten i strid med lagen eller till vars skydd utförda tekniska åtgärder kringgåtts i strid med lagen. Det föreslagna 13 b § 1 mom. ska tillämpas både på verk som användaren har förvärvat genom köp eller licensiering och på verk som med upphovsmannens tillstånd har gjorts fritt tillgängliga för allmänheten i datanät.

Med stöd av bestämmelsen får exemplar användas enbart i datautvinningssyfte. Det är således inte tillåtet att bevara exemplar varaktigt, utan endast under den tid som syftet med datautvinningen förutsätter. Exemplar av verk som har omvandlats till ett annat filformat får inte heller göras tillgängliga för allmänheten.

Bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av 11 a § i situationer där exemplar framställs endast tillfälligt i samband med datautvinning och det kommer inte heller i fortsättningen att vara möjligt att begränsa tillfällig framställning av exemplar genom avtal. Med tillfällig framställning av exemplar avses sådan framställning av exemplar som är flyktig eller sporadisk, som utgör en integrerad och väsentlig del av en teknisk process och vars enda syfte är att möjliggöra en överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand eller en laglig användning av ett verk samt som inte har någon självständig ekonomisk betydelse.

I 2 mom. föreskrivs om datautvinning för vetenskaplig forskning. När det är fråga om datautvinning i vetenskapligt syfte är det inte tillåtet att förbehålla sig rättigheter och det är inte heller i övrigt tillåtet att förhindra eller begränsa datautvinning eller framställning av exemplar i samband med den. Genom bestämmelsen säkerställs det att högskolor och forskare vid dem som har laglig tillgång till vetenskapliga tidskrifter eller annat material kan utföra datautvinning för vetenskapliga ändamål. Däremot är det möjligt att till övriga delar och på det sätt som föreskrivs

i 1 mom. begränsa datautvinning av vetenskapliga tidskrifter i de situationer som avses i momentet, med andra ord till exempel för utvecklingsverksamhet som företag bedriver i förtjänstsyfte.

Bestämmelsen tillåter att exemplar av ett verk bevaras för verifiering av forskning, förutsatt att exemplaren är tillgängliga endast för dem som har rätt till dem. Med stöd av bestämmelsen är det således tillåtet att varaktigt bevara material som utvinns. Materialet får dock inte göras tillgängligt för allmänheten utan tillgången till materialet ska begränsas på behörigt sätt. Tillgång kan dock ges för verifiering av forskning, förutsatt att det först har säkerställts att endast de som har rätt till materialet har tillgång till det. För att säkerställa detta ska exemplar som framställts av verk bevaras på en lämplig skyddsnivå. Forskningsorganisationerna och upphovsmännen till verk bör främja uppförandekoder för hur en lämplig skyddsnivå kan tryggas på bästa sätt.

Enligt bestämmelsen får framställning av exemplar för datautvinning inte förhindras eller begränsas. Således är ett avtalsvillkor som begränsar framställning av exemplar för datautvinning för vetenskapliga ändamål ogiltigt. Likaså faller tekniska skyddsåtgärder genom vilka upphovsmannen begränsar eller förhindrar framställning av exemplar utanför det rättsliga skyddet i enlighet med artikel 7 i DSM-direktivet. Direktivet går dock ännu längre än så i sina krav. Enligt artikel 3.2 i direktivet ska rättsinnehavare ha rätt att vidta åtgärder för att säkerställa säkerheten och integriteten i nätverk och databaser där verk eller andra alster finns. Sådana åtgärder får dock inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål. Bestämmelsen i direktivet ska ses mot bakgrund av att förläggare av vetenskapliga tidningar och tidskrifter har kunnat tillämpa förfaranden som på olika sätt har syftat till att begränsa möjligheten att utföra datautvinning, och syftet har till denna del varit att säkerställa att förläggarna i fortsättningen inte kan använda sådana åtgärder som i praktiken begränsar möjligheten till datautvinning. Förläggarna får således till exempel inte förutsätta att något visst datautvinningsprogram används, begränsa datautvinningen kvantitativt sett eller avsiktligt fördröja den. Förläggarna och forskningsinstitutionen bör gemensamt främja uppförandekoder för hur förläggare kan skydda sina nät och databaser utan att detta medför svårigheter att utföra datautvinning.

Genom den föreslagna bestämmelsen genomförs artikel 3 i DSM-direktivet.

14 §. Användning av verk inom undervisning och vetenskaplig forskning. Det föreslås att paragrafen ändras så att användning av verk inom undervisning och vetenskaplig forskning tillåts i större utsträckning än för närvarande med stöd av en inskränkning i upphovsrätten. Användningen i undervisning och vetenskaplig forskning delas in i å ena sidan internt bruk inom en begränsad personkrets och å andra sidan användning inom undervisning eller vetenskaplig forskning som riktar sig till allmänheten. Det föreslås att det föreskrivs om internt bruk inom en begränsad personkrets i 1 mom. och om användning inom undervisning och vetenskaplig forskning som riktar sig till allmänheten i 4 mom. Paragrafens 2 och 3 mom. ändras inte. Paragrafen föreslås omfatta framställning av exemplar och tillgängliggörande av verk i vilken form som helst. Den gällande lagens 13 § om fotokopiering ska således inte tillämpas i samband med 14 §, utan tillgängliggörande för allmänheten av exemplar som framställts genom fotokopiering ska i fortsättningen vara tillåtet med stöd av avtalslicens enligt paragrafens 4 mom., och till denna del avviker situationen i praktiken inte från nuläget. Däremot får exemplar framställas för internt undervisningsbruk även genom fotokopiering i enlighet med villkoren i 1 mom.

Enligt 1 mom. får i undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning som bedrivs i enlighet med en plan för ordnande av undervisning eller forskning ett offentliggjort verk användas och sådana exemplar av verket som behövs för användningen framställas, förutsatt att användningen av verket äger rum vid ett tillfälle som riktar sig till en viss begränsad personkrets eller i en elektronisk miljö som utomstående inte har tillträde till. Exemplar av verk som är avsedda för

utbildningsmarknaden får framställas endast för tillfälligt bruk i undervisningsverksamhet och i den omfattning som motiveras av ändamålet. Enligt förslaget har upphovsmannen rätt till ersättning för användning som sker med stöd av bestämmelsen. Genom bestämmelsen genomförs artikel 5 i DSM-direktivet.

Med plan för ordnande av undervisning eller forskning avses i fråga om småbarnspedagogik, förskoleundervisning, grundläggande utbildning, gymnasieutbildning och grundläggande konstundervisning kommunernas och utbildningsanordnarnas lokala läroplaner, planer för småbarnspedagogik, verksamhetsplaner inom fritt bildningsarbete, planer för yrkesutbildning och för utbildning som handleder för examensutbildning samt högskolornas undervisningsplaner och forskningsplaner. Genom att i bestämmelsen göra en koppling till planen för ordnande av undervisning eller forskning begränsas tillämpningen av bestämmelsen till ett visst användningsändamål. Läroplanen har en viktig betydelse som ett ramverk för målen, innehållet och pedagogiken i undervisningen. Användning av verk som är tillåten med stöd av bestämmelsen ska grunda sig på undervisning eller forskning som bedrivs i enlighet med en plan för ordnande av undervisning eller forskning.

En utvidgning av inskränkningen i upphovsrätten i fråga om användningen av verk i undervisningssyfte till att omfatta alla utbildningsnivåer uppfyller målet i DSM-direktivet att säkerställa att ett undantag eller en inskränkning till förmån för användning i undervisningssyfte gynnar alla läroanstalter som erkänns av medlemsstaterna, oavsett utbildningsnivå.

Enbart den omständigheten att användningen av ett verk sker i läroanstaltens lokaler, till exempel när läroanstalten ställer lokalerna till förfogande för utomstående, uppfyller inte kravet på ändamålsbundenhet enligt bestämmelsen. I DSM-direktivet konstateras det att med stöd av inskränkningen i upphovsrätten ska verk kunna användas för att åskådliggöra, stödja, berika eller komplettera undervisningen. Enligt direktivet ska den inskränkning av upphovsrätten som gäller användning i undervisningssyfte således tolkas i rätt vid bemärkelse. Enligt direktivet är avsikten att bestämmelsen ska omfatta undervisningsverksamheten i sin helhet. Således omfattar den också användning inom ramen för elevernas studier, till den del det inte är fråga om sådan användning inom en privat krets som faller utanför det upphovsrättsliga skyddet eller om framställning av exemplar för enskilt bruk. Som tillåten användning ska i enlighet med direktivet också betraktas sådan användning i undervisningsverksamhet som behövs på grund av olika tillgänglighetsbehov hos personer med funktionsnedsättning. Som undervisningsverksamhet betraktas undervisning i olika inlärningsmiljöer och i fråga om yrkesutbildning även utbildning som ordnas på en arbetsplats och som grundar sig på ett läroavtal eller utbildningsavtal.

Enligt det föreslagna 1 mom. får exemplar av verk som är avsedda för utbildningsmarknaden framställas endast för tillfälligt bruk och i den omfattning som motiveras av ändamålet. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att inskränkningen i upphovsrätten inte strider mot ett normalt utnyttjande av verket och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarens legitima intressen. Avsikten är således inte att genom att tillåta användning av verk i undervisningssyfte ingripa i förutsättningarna för kommersiell produktion av läromedel, och utbildningsanordnarna kan inte med stöd av bestämmelsen framställa exemplar av läroböcker i stället för att köpa dem. Att från bestämmelsen helt utesluta alster som är avsedda för utbildningsmarknaden skulle däremot vara oproportionerligt. Distansundervisning förutsätter ofta att eleverna kan lämna in enskilda övningsuppgifter till läraren och därmed framställa exemplar av en del av alstren, och i undervisning som genomförs på elektronisk väg är det ofta nödvändigt att återge eller förmedla delar av alstren till dem som deltar i undervisningen. Således är det med stöd av bestämmelsen tillåtet att tillfälligt och i begränsad omfattning använda utdrag ur läromedel. Bestämmelsen baserar sig på artikel 5.2 i direktivet, som tillåter medlemsstaterna att begränsa tillämpningsområdet för inskränkningen i fråga om en viss användning, en viss typ av verk eller andra skyddade alster.

I artikel 5 i DSM-direktivet föreskrivs det endast om användning i undervisningssyfte. I 14 § i den gällande upphovsrättslagen görs det ingen skillnad mellan användning i undervisningssyfte och användning i vetenskaplig forskning, eftersom det oftast inte finns någon betydande skillnad mellan dessa två användningsområden. Avsikten är inte att ändra denna utgångspunkt. Till exempel vid högskolor ges undervisning som således omfattas av sådan användning i undervisningssyfte som avses i direktivet. Det finns inte heller något hinder för att användning i undervisningssyfte ska anses gälla i fråga om mer informella seminarier för påbyggnadsstuderande och andra motsvarande evenemang.

I fråga om användningsändamålet bör det vidare beaktas att tillämpningen av paragrafen har begränsats i 54 a § så att det är tillåtet att använda ett verk endast i undervisningsverksamhet som inte utövas i förvärvssyfte. Detta motsvarar kravet i DSM-direktivet att inskränkningen i upphovsrätten ska tillämpas på användning som sker i icke-kommersiellt syfte. Enligt skäl 20 i ingressen till DSM-direktivet bör läroanstaltens organisationsstruktur och finansieringssätt inte vara de avgörande faktorerna för att avgöra om dess verksamhet är av icke-kommersiell karaktär. Enbart den omständigheten att utbildningsanordnaren är ett aktiebolag får inte leda till slutsatsen att undervisningen sker i förvärvssyfte. Således bör en inskränkning i upphovsrätten också gynna utbildningsanordnare som bedriver verksamhet i form av en förening, en stiftelse eller ett företag och som har beviljats tillstånd att ordna undervisning i enlighet med det allmänna intresset på det sätt som beskrivs ovan. Undervisningsverksamhet anses inte bedrivas i förvärvssyfte, om endast en nominell avgift eller en avgift för att täcka de faktiska kostnaderna för undervisningen tas ut. Undervisningsverksamhet i icke-förvärvssyfte kan ge ett ekonomiskt överskott, men syftet med verksamheten får inte vara att inbringa ekonomisk vinst. Som undervisningsverksamhet i förvärvssyfte kan däremot betraktas till exempel kurs-, tränings- eller seminarieverksamhet som bedrivs på kommersiella grunder, avgiftsbelagda preparandkurser som tillhandahålls av en studentförening för att skaffa medel till föreningen eller undervisningsverksamhet som bedrivs av utbildningsanordnare som ordnar kurs- och examensundervisning i vinstsyfte för andra examina än sådana som erkänns i Finland.

Med stöd av inskränkningen får verk användas i samband med undervisningsverksamhet som läroanstalten ansvarar för vid läroanstalten och utanför läroanstaltens lokaler, såsom i museer och bibliotek, och i den utsträckning användningen av verken är nödvändig för verksamheten i fråga. Läroanstalterna kan själva genomföra den undervisning som de ansvarar för eller anlita någon annan aktör vid genomförandet. Undervisningen kan ske fysiskt i ett klassrum eller på andra platser med digitala medel eller på distans i skyddade elektroniska miljöer. Skyddade elektroniska miljöer är digitala undervisnings- och inlärningsmiljöer till vilka tillträdet är begränsat till undervisningspersonalen och studerande som deltar i ett studieprogram, särskilt genom ett lämpligt autentiseringsförfarande, såsom lösenordsbaserad autentisering. Bestämmelsen ska inte tillämpas på elektroniska inlärningsmiljöer, kursplattformar eller undervisningsmaterial som allmänheten har fritt tillträde till.

Enligt artikel 5.1 i DSM-direktivet ska den användning som tillåts äga rum på läroanstaltens ansvar i dess lokaler eller på andra ställen eller i en skyddad elektronisk miljö. I direktivet begränsas således inte tillämpningen av bestämmelsen till någon viss elektronisk eller fysisk miljö, utan syftet med ordalydelsen är att uttrycka att det är fråga om användning i undervisning som inte är riktad till allmänheten utan till personer som deltar i ett undervisningsprogram av allmänt intresse som godkänts i en medlemsstat. I direktivet begränsas inte heller inskränkningen i upphovsrätten till att endast gälla personer som arbetar som lärare. Således kan även andra personer än lärare som är anställda vid läroanstalten ge undervisning som omfattas av inskränkningen i upphovsrätten. Det är till exempel vanligt att det inom ramen för undervisningen ordnas besök till museer och andra kulturarvsinrättningar där undervisning också ges av den organisation som

besöks och i dess lokaler, eller att undervisning inom yrkesutbildning också ges i anslutning till arbetspraktik som ingår i studierna.

Rätten att framställa exemplar omfattar i enlighet med gällande 14 § 1 mom. även rätt till upptagningar av radio- och televisionsutsändningar för undervisningsändamål. Bestämmelsen inverkar inte på möjligheten enligt nuvarande praxis att framställa exemplar för förvaring och tillhandahållande till lärare centraliserat inom kommunen eller någon annan organisation som ordnar undervisningsverksamhet, när exemplaren inte är tillgängliga för allmänheten.

Upphovsmännen ska ha rätt till ersättning för användning som sker med stöd av bestämmelsen. Enligt bestämmelsen i momentet ska staten betala ersättningen. Ersättningen betalas genom förmedling av en organisation som företräder upphovsmännen. Organisationen är skyldig att dela ut ersättningen till upphovsmännen, som ska framställa sina ersättningsanspråk till organisationen. I 19 a § föreskrivs det om de organisationer som delar ut ersättningar. Enligt artikel 5.4 i direktivet får medlemsstaterna ge upphovsmännen rätt till ersättning för användning som grundar sig på en inskränkning i upphovsrätten som tillåter användning i undervisningssyfte.

I 4 mom. föreslås bestämmelser om användning med stöd av avtalslicens. I andra situationer än de som anges i 1–3 mom. får med stöd av avtalslicens och på det sätt som föreskrivs i 26 § exemplar av utgivna verk framställas och göras tillgängliga för allmänheten för användning i undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning. Upphovsmannen kan förbjuda framställning av exemplar av verket eller överföring av verket, varvid verket inte får användas med stöd av sådan avtalslicens som avses i 4 mom. Bestämmelsen om avtalslicenser i 4 mom. gäller således läroanstaltens externa undervisning som är avsedd för allmänheten, till exempel öppna nätkurser till vilka tillträde inte har begränsats.

Enligt gällande 4 mom. gäller upphovsmannens förbuds rätt inte radio- och televisionsutsändningar. Med stöd av det föreslagna 4 mom. kan upphovsmannen förbjuda framställning av exemplar eller överföring i fråga om alla slags verk. Bakgrunden till formuleringen av den gällande lagen var en strävan att säkerställa att man kan avtala om inspelning av radio- och televisionsutsändningar i undervisningssyfte utan att en enskild upphovsman kan förbjuda inspelningen (RP 28/2004 rd). Eftersom det föreslagna 4 mom. gäller användning som riktar sig till allmänheten utanför läroanstalterna är det motiverat att upphovsmannens förbuds rätt utsträcks till alla slags verk, även sådana som sänds i radio och television.

Genom de föreslagna bestämmelserna genomförs artikel 5 i DSM-direktivet och anpassas regleringen till den EU-rättsliga indelningen av undervisningsverksamheten i intern undervisning och undervisning öppen för allmänheten. Den nuvarande bestämmelsen om inskränkning till förmån för undervisning och forskning tillämpas både på undervisning inom läroanstalter som ges till en begränsad grupp och på öppen undervisning som riktas till allmänheten. De inskränkningar till förmån för undervisningen som anges i DSM-direktivet är tillämpliga på läroanstaltens så kallade interna användning med begränsningar i fråga om plats och antal personer, eftersom en sådan användning är icke-kommersiell verksamhet som inte har någon stor betydelse för marknaden för upphovsrättsliga verk. Syftet med bestämmelserna är att främja digitalt understödd undervisningsverksamhet och distansundervisning samt att förtydliga förhållandet mellan inskränkningar i upphovsrätten och avtalsvillkor som tillåter användning av verk eller andra skyddade alster i undervisningsverksamhet. Ramverket för det nuvarande systemet med avtalslicenser kan inte anses vara tillräckligt för att verk ska kunna användas för att åskådliggöra undervisningen på ett sätt som motsvarar nuvarande behov och praxis. Avtalslicenserna, avtalen om anskaffning av verk, de allmänna villkoren för tjänster och de användningsvillkor som rättsinnehavare ensidigt ställer för alster bildar en komplicerad och svårhanterbar helhet som den föreslagna regleringen syftar till att förtydliga.

16 §. Framställning av exemplar i arkiv, bibliotek och museer. Paragrafens ändras så att det i fortsättningen inte särskilt specificeras i statsrådets förordning vilka arkiv, bibliotek eller museer som paragrafen är tillämplig på. I 16 e § i den gällande lagen föreskrivs det redan rätt noggrant om vilka arkiv, bibliotek och museer som bestämmelserna tillämpas på. I den gällande upphovsrättsförordningen (574/1995) anges vissa institutioner som bestämmelserna är tillämpliga på samt i vissa fall är tillämpningen av bestämmelserna kopplad till huruvida institutionen får statsunderstöd för sin verksamhet. Detta har i praktiken medfört problem, eftersom institutionen trots dess uppgifter inom kultur eller bevarandet av kulturarvet har kunnat bli utan statsunderstöd och således omfattas institutionen inte av förutsättningarna för att tillämpa inskränkningen av upphovsrätten. Behovet av att ändra paragrafen beror också på DSM-direktivet, som syftar till att säkerställa kulturarvsinstitutionernas möjlighet att stödja sig på vissa inskränkningar av upphovsrätten i fråga om vissa begränsade användningsändamål av allmännyttig karaktär. Vissa privata allmännyttiga aktörer omfattas inte av statsrådets förordning, till exempel museer som inte omfattas av statsandelssystemet men vars verksamhet till sin natur ändå är sådan som enligt direktivet hör till tillämpningsområdet för bestämmelserna.

I DSM-direktivet föreskrivs det om vissa inskränkningar av upphovsrätten till förmån för kulturarvsinstitutionerna. Enligt artikel 2 i direktivet avses med kulturarvsinstitution ett bibliotek eller museum som är tillgängligt för allmänheten, ett arkiv eller en film- eller ljudarvsinstitution. Enligt skäl 13 i direktivet bör kulturarvsinstitutioner anses omfatta såväl offentliga bibliotek och museer, oavsett vilken typ av verk eller andra alster som de innehar i sina permanenta samlingar, som arkiv och institutioner för film- eller ljudarvet. De bör även anses inbegripa bland annat nationalbibliotek och nationalarkiv, samt, när det gäller deras arkiv och offentligt tillgängliga bibliotek, utbildningsanstalter, forskningsorganisationer och allmännyttiga sändarföretag. Till skillnad från många andra medlemsstater i Europeiska unionen där de allmännyttiga sändarföretagen förvaltar ett nationellt audiovisuellt arkiv har man i Finland för uppgiften i fråga inrättat Nationella audiovisuella institutet, som är ett statligt ämbetsverk som lyder under undervisnings- och kulturministeriet.

De institutioner som inskränkningen av upphovsrätten kan tillämpas på är av allmännyttig karaktär och syftet med användningen av verk är inte att uppnå vinst. Att verksamheten inte bedrivs i vinstsyfte hindrar inte möjligheten att till exempel ta ut en inträdesavgift, förutsatt att verksamheten är av sådan art att den inte syftar till att uppnå vinst och att verken således inte görs tillgängliga för allmänheten i förvärvssyfte. Utgångspunkten är att det är fråga om institutioner som tjänar det allmännas intresse. I fråga om arkiv förutsätts det varken i direktivet eller i denna proposition att de är öppna för allmänheten. I fråga om bibliotek och museer förutsätts det däremot att de är öppna för allmänheten. I direktivet eller lagen har det inte definierats hur biblioteken eller museerna kan eller ska ordna så att de är öppna för allmänheten. Direktivet eller lagen förutsätter således inte nödvändigtvis att allmänheten har fysiskt tillträde till en viss plats, utan även verksamhet där man kan bekanta sig med samlingarna digitalt kan anses vara öppen för allmänheten.

16 b §. Användning av verk i bibliotek som förvarar kulturmaterial. Till 1 mom. 1 punkten fogas en hänvisning till de nya 16 g och 16 h §. Genom ändringen i paragrafen förtydligas det att biblioteken kan stödja sig på bestämmelserna i fråga när de gör utgångna verk tillgängliga för allmänheten.

16 c §. Användning av verk vid Nationella audiovisuella institutet. Till 1 mom. 1 punkten fogas en hänvisning till de nya 16 g och 16 h §. Genom ändringen förtydligas det att Nationella audiovisuella institutet kan stödja sig på bestämmelserna i fråga när de gör utgångna verk tillgängliga för allmänheten.

16 d §. *Användning av verk i arkiv, bibliotek och museer med stöd av avtalslicens.* I 1 mom. stryks bestämmelsen om att bestämmelser om arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer utfärdas genom förordning av statsrådet. Enligt förslaget ska det således vara möjligt att använda verk med stöd av avtalslicens i alla arkiv samt i bibliotek och museer som är öppna för allmänheten. Till 1 mom. 1 och 2 punkten fogas också en hänvisning till de nya 16 g och 16 h §. Genom ändringen förtydligas det att arkiv, bibliotek och museer med stöd av avtalslicens får framställa exemplar av ett verk som finns i deras samlingar och göra det tillgängligt för allmänheten också i sådana situationer där det inte är möjligt att använda verket med stöd av bestämmelserna i 1 momentets 1 och 2 punkter.

16 e §. *Närmare bestämmelser om användning av verk i arkiv, bibliotek och museer.* Det föreslås att 1 mom. ändras så att omnämmandet om att närmare bestämmelser om de arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer som kan använda verk med stöd av 16, 16 a och 16 d § kan utfärdas genom förordning av statsrådet stryks. Till paragrafens nuvarande tillämpningsområde fogas utöver statligt ägda inrättningar även inrättningar som ägs av kommuner samt inrättningar vars verksamhet i betydande grad tjänar bevarandet och tillgängliggörandet för allmänheten av konst och kulturarvet. Det senare tillägget fogas som en ny 4 punkt, varvid hänvisningen till en statlig eller kommunal inrättning blir 5 punkten. De ändringar som föreslås i paragrafen är i linje med de ändringar som föreslås i 16 §.

16 g §. *Användning av utgångna verk med stöd av avtalslicens.* I de föreslagna 16 g-16 i § föreskrivs om användning av utgångna verk vid kulturarvsinstitutioner.

Enligt den föreslagna 16 g § 1 mom. får arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer i annat syfte än förvärvssyfte göra verk som ingår i en uppsättning av utgångna verk i deras egna samlingar tillgängliga för allmänheten och med stöd av avtalslicens framställa de exemplar som behövs för detta.

Enligt 2 mom. inbegriper tillståndet att göra ett verk tillgängligt för allmänheten rätt att för detta ändamål även använda exemplar av ett verk som framställts med stöd av inskränkningen av upphovsrätten enligt 16 §. I ett tillstånd som grundar sig på avtalslicens kan det således inte förutsättas att en kulturarvsinstitution på nytt digitaliserar ett exemplar av ett verk som tidigare framställts för att trygga bevarandet av materialet, utan exemplaret i fråga kan också användas för tillgängliggörande av verket för allmänheten med stöd av avtalslicens.

Enligt 3 mom. kan en kollektiv förvaltningsorganisation som med stöd av 26 § har godkänts som avtalslicensorganisation bevilja licens, om avtalslicensorganisationen är representativ när det gäller den uppsättning av verk som licensen gäller och avtalslicensorganisationen bedömer att licensen inte har någon negativ inverkan på den kommersiella marknaden för de verk som hör till den uppsättning av verk som licensen gäller. I lagen fastställs dock inte närmare på vilket sätt avtalslicensorganisationen ska bedöma om de verk som hör till den uppsättning verk som licensen gäller är utgångna verk och att deras användning av kulturarvsinstitutionen därmed inte ställer för upphovsmännens normala utnyttjande av verken.

Enligt artikel 8.5 i DSM-direktivet anses ett verk vara utgången när det i god tro kan antas att hela verket inte är tillgängligt för allmänheten via sedvanliga kommersiella kanaler, sedan en rimlig ansträngning har gjorts för att avgöra om det är tillgängligt för allmänheten. Med hela verket avses till exempel en bok, och det ska inte bedömas om de fotografier eller andra verk som ingår i boken eventuellt på något sätt är kommersiellt tillgängliga. I skäl 38 i direktivet betonas uttryckligen att de ansträngningar som behövs är rimliga och proportionella. Enligt skälet bör hänsyn tas till särdragen hos ett verk eller en uppsättning verk: ju mer sannolikt det kan antas att materialet är av kommersiellt intresse, och ju större andel av det licensierade materialet

består av verk vars upphovsmän inte har gett fullmakt till en kollektiv förvaltningsorganisation, desto försiktigare bör man förhålla sig till beviljandet av licens. Av skälet framgår att ett verks kommersiella tillgänglighet kan bedömas till exempel genom stickprov. En bedömning verk för verk bör krävas endast när det anses rimligt med tanke på tillgången till relevant information, sannolikheten för kommersiell tillgänglighet och den förväntade transaktionskostnaden. I direktivet anges inte närmare vad som i detta sammanhang ska förstås som transaktionskostnad, men av sammanhanget kan det anses framgå att det är fråga om kostnader för att utreda om ett verk fortfarande är kommersiellt tillgängligt.

Enligt skälet ska det inte krävas att de åtgärder som hänför sig till bedömningen upprepas, men de bör dock omfatta att lättillgängliga belägg för att verk kommer att göras tillgängliga via sedvanliga kommersiella kanaler beaktas. Det skulle till exempel kunna vara möjligt för bokförläggare att upprätta ett öppet register som de håller uppdaterat med uppgifter om alla verk som finns kommersiellt tillgängliga via sedvanliga kommersiella kanaler och som lätt kan användas för att fastställa om en viss bok fortfarande är kommersiellt tillgänglig. När det gäller tryckta böcker är det i praktiken fråga om huruvida böckerna finns tillgängliga i bokhandlar. När det gäller digitalt material kan man anse att tillgång till materialet i digitala streamingstjänster avser tillgång via sedvanliga kommersiella kanaler. Kontrollen av ett verks kommersiella tillgänglighet ska i princip äga rum i den medlemsstat där kulturarvsinstitutionen är etablerad. I vissa fall kan även kontroll över gränserna anses rimlig, till exempel när det finns lättillgänglig information om att ett litterärt verk först publicerats i en viss språkversion i en annan medlemsstat. För Finlands del kan man anse att om det finns lättillgänglig information om att ett svenskspråkigt verk först har publicerats i Sverige, ska den kommersiella tillgängligheten utredas också i Sverige.

I direktivet förblir det i viss mån oklart vilka kanaler som kan betraktas som ”sedvanliga kommersiella kanaler”. I skäl 38 nämns det dock uttryckligen att en begränsad tillgång till ett verk till exempel i andrahandsbutiker inte innebär att verket är kommersiellt tillgängligt. Enbart en teoretisk möjlighet att licens kan beviljas ska inte heller betraktas som ett bevis på att ett verk är tillgängligt via kommersiella kanaler. Utgångspunkten är således att ett verk är kommersiellt tillgängligt på det sätt som avses i direktivet när exemplar av verket saluförs aktivt eller när verket ingår i innehållstjänster avsedda för konsumenter. Exempelvis den omständigheten att tillstånd att använda ett fotografi eventuellt kan fås av fotografen innebär inte att fotografiet är tillgängligt via en sedvanlig kommersiell kanal. Det är också uppenbart att enbart den omständigheten att en kollektiv förvaltningsorganisation med stöd av en fullmakt har rätt att bevilja licens för upphovsmannens räkning inte innebär att verket är kommersiellt tillgängligt.

Eftersom de kollektiva förvaltningsorganisationerna i praktiken inte kan bevilja tillstånd att använda verk utan upphovsmännens samtycke, kan det anses vara klart att de kollektiva förvaltningsorganisationerna inte ska bevilja tillstånd att använda verk som aktivt används i kommersiellt syfte på ett sätt som strider mot upphovsmännens affärsintressen.

I 4 mom. föreskrivs det att om avtalslicensorganisationen i fråga om en viss uppsättning av verk anser att organisationen inte är tillräckligt representativ, ska den underrätta undervisnings- och kulturministeriet om saken. Efter en ändring av beslutet om godkännande tillämpas på användning av ett verk som hör till denna uppsättning av verk vad som föreskrivs i 16 h § om användning av verk med stöd av inskränkning i upphovsrätten. Bakgrunden till bestämmelsen är behovet av att göra det möjligt för avtalslicensorganisationerna att i vissa fall begränsa sitt ansvar i förhållande till så kallade utomstående upphovsmän, det vill säga upphovsmän som inte har gett fullmakt till avtalslicensorganisationen. Ibland kan en mer omfattande kategori av verk omfatta sådana uppsättningar av verk i fråga om vilka avtalslicensorganisationen inte är tillräckligt re-

representativ för att organisationen ska anse det vara ändamålsenligt att bevilja tillstånd. Avtalslicensorganisationens bedömning kan också påverkas av att organisationen enligt lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt (1494/2016) (*kollektivförvaltningslagen*) ska vidta tillräckliga åtgärder för att identifiera och nå rättsinnehavarna samt för att redovisa ersättningarna.

Bakgrunden till den föreslagna bestämmelsen är att i samband med ett beslut om godkännande av en avtalslicensorganisation kan den kollektiva förvaltningsorganisationens representativitet i fråga om en viss typ av verk bedömas endast grovt. Då är det i praktiken inte möjligt att göra en bedömning separat för varje uppsättning av verk. Det är således möjligt att en kollektiv förvaltningsorganisation med stöd av undervisnings- och kulturministeriets beslut har rätt att företräda rättsinnehavarna för en sådan närmare definierad typ eller uppsättning av verk i fråga om vilken avtalslicensorganisationen själv anser att den inte är representativ och i fråga om vilken organisationen således inte har de förutsättningar som krävs för att bevilja tillstånd och sörja för redovisningen av ersättningarna till rättsinnehavarna. Genom att föreskriva om en mekanism med stöd av vilken ett beslut om godkännande kan begränsas i efterhand på begäran av avtalslicensorganisationen främjas möjligheten att utnyttja verk med stöd av inskränkning i upphovsrätten, om kriterierna i 16 h § uppfylls.

I 5 mom. föreskrivs det om upphovsmannens förbuds rätt. Upphovsmannen ska ha rätt att bestämma att ett enskilt verk eller upphovsmannens samtliga verk inte ska omfattas av en licens som beviljats av en kollektiv förvaltningsorganisation. Om upphovsmannen har använt sin förbuds rätt kan kulturarvsinstitutionen skaffa det tillstånd som behövs direkt av upphovsmannen. Upphovsmannen kan också genom en ensidig viljeyttring ge tillstånd att använda ett verk för ett visst eller vissa ändamål, till exempel för tillgängliggörande av kulturarvet. Bestämmelser om utövande av förbuds rätten föreslås i 16 i §.

16 h §. Användning av utgångna verk med stöd av inskränkningar i vissa situationer. I paragrafen föreskrivs om möjligheten att använda ett verk med stöd av inskränkning i upphovsrätten i vissa situationer när det inte är möjligt att stödja sig på avtalslicensbestämmelsen i 16 g §. Enligt 1 mom. får arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer, om inte syftet är att få direkt eller indirekt ekonomisk vinning, göra en uppsättning verk i sina egna samlingar tillgängliga för allmänheten, om det enligt en helhetsbedömning kan antas att de verk som hör till uppsättningen är utgångna verk eller inte längre överförs. Om det dock är allmänt känt att till exempel ett visst spel som gavs ut för över sju år sedan fortfarande är kommersiellt tillgängligt, vilket kan vara fallet i fråga om vissa mycket populära spel, får verket inte heller efter denna tidsfrist användas. Det är således inte möjligt att i ond tro stödja sig på inskränkningar i upphovsrätten. En ytterligare förutsättning för att tillämpa bestämmelsen är att förfarandet enligt 16 j §, som gäller registrering av användningen av verk i Europeiska unionens immaterialrättsmyndighets register, har iakttagits och att eventuella ytterligare åtgärder har vidtagits för att innan användningen sker öka upphovsmännens medvetenhet om användning som sker med stöd av en inskränkning.

Möjligheten att använda ett verk med stöd av en inskränkning i upphovsrätten gäller enligt 1 mom. 1 punkten verk som aldrig har saluförts eller på något annat sätt varit kommersiellt tillgängliga. Användning av sådana verk är tillåten när det har förflutit fem år från det år då verket togs in i samlingen. Största delen av de verk som aldrig har varit kommersiellt tillgängliga har framställts för andra ändamål än användning i kommersiellt syfte. Enligt skäl 37 i direktivet är sådana verk affischer, broschyrer, tidskrifter eller audiovisuella verk framställda av amatörer samt andra verk som inte har getts ut. Användning av verk som aldrig har saluförts eller använts i kommersiellt syfte kan i regel inte anses ha en negativ inverkan på möjligheterna att använda verken i kommersiellt syfte, och de kollektiva förvaltningsorganisationerna företräder i allmänhet inte upphovsmännen till sådana verk på ett heltäckande sätt. I de mer sällsynta fall där en

kollektiv förvaltningsorganisation företräder en upphovsman vars verk aldrig har varit kommersiellt tillgängligt, kan den kollektiva förvaltningsorganisationen antingen på upphovsmannens vägnar meddela om användning av förbuds-rätten eller bevilja arkiv, bibliotek eller museer tillstånd att använda verket. Genom att i bestämmelserna ställa villkoret att ett verk får användas för tillgängliggörande av kulturarvet först fem år efter det år då verket har införlivats i en institutions samling, strävar man efter att säkerställa att kulturarvsinstitutionerna inte får rätt att använda ett verk som ännu inte hunnit börja användas i kommersiellt syfte. Samtidigt är tidsfristen tillräckligt kort för att kulturarvsinstitutionerna effektivt ska kunna utnyttja möjligheten att göra kulturarvsmaterial tillgängliga för allmänheten.

Enligt 1 mom. 2 punkten får arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och muser med stöd av inskränkningen i upphovsrätten också använda dator- eller videospel när sju år har förflutit från det år då spelet gavs ut. När det gäller dator- och videospel finns det ingen kollektiv förvaltningsorganisation som på ett heltäckande sätt företräder rättsinnehavarna inom branschen. Man har länge uttryckt oro för bevarandet av dator- och videospel för kommande generationer och upphovsrättslagen har ansetts vara otillräcklig när det gäller att skydda detta relativt moderna uttryck för kulturarvet. Utgångspunkten i förslaget är att dator- och videospel används i kommersiellt syfte endast en kort tid. Denna typ av verk är i allmänhet utgångna inom denna tid. Syftet med att i lagen ange den tid efter vilken dator- eller videospel får användas är att göra verksamheten vid kulturarvsinstitutioner förutsägbar.

Enligt 1 mom. 3 punkten får arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer även använda andra verk som hör till en sådan typ av verk för vilka det inte finns någon representativ avtalslicensorganisation. Bestämmelsen hänför sig också till det föreslagna 16 g § 4 mom., enligt vilket en avtalslicensorganisation kan begära att ett beslut om godkännande ändras så att en närmare angiven typ eller uppsättning av verk inte ska omfattas av beslutet om godkännande.

Momentet baserar sig på artikel 8.2, 8.3 och 8.5 i DSM-direktivet.

I 2 mom. begränsas tillämpningen av den inskränkning av upphovsrätten som avses i 1 mom. när det är fråga om en uppsättning av utgångna verk i fråga om vilken det sedan en rimlig ansträngning har gjorts finns belegg för att uppsättningen av verk till största delen består av verk som har sitt ursprung i ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Enligt 2 mom. 1 punkten ska inskränkningen inte tillämpas på filmverk vars producent har sitt huvudsakliga verksamhetsställe eller sin vanliga vistelseort i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, enligt 2 punkten på andra verk än filmverk som första gången har givits ut i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller, om de inte har givits ut, första gången har utsänts i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, och enligt 3 punkten inte på verk som skapats av medborgare i stater utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och i fråga om vilka det genom en rimlig ansträngning inte har kunnat fastställas i vilket land verken första gången har givits ut eller utsänts. Genom momentet genomförs artikel 8.7 i direktivet.

Enligt 3 mom. ska den inskränkning i upphovsrätten som avses i paragrafen inte tillämpas på verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar och tillgängliggörande för allmänheten. Momentet grundar sig på artikel 8.4 i direktivet.

16 i §. Användning av förbuds-rätt. I paragrafen föreskrivs det om användning av upphovsmannens förbuds-rätt när utgångna verk används med stöd av en avtalslicensbestämmelse enligt 16 g § eller med stöd av en inskränkning i upphovsrätten enligt 16 h §. Enligt 1 mom. ska meddelande om förbud riktas till avtalslicensorganisationen eller det arkiv eller det för allmänheten öppna bibliotek eller museum som använder verket med stöd av avtalslicensbestämmelsen.

Enligt 2 mom. ska meddelande om förbud riktas till det arkiv eller det för allmänheten öppna bibliotek eller museum som använder verket med stöd av inskränkningen i upphovsrätten.

Enligt 3 mom. ska förbudet specificeras så att det eller de verk som förbudet gäller kan identifieras. Med stöd av bestämmelsen ska det vara möjligt att meddela förbud både i fråga om ett visst verk och i fråga om en större uppsättning av verk som upphovsmannen skapat.

16 j §. Registrering av uppgifter om användning av utgångna verk. I paragrafen föreskrivs det om skyldigheten att registrera vissa uppgifter i Europeiska unionens immaterialrättsmyndighets register. Enligt 1 mom. ska ett arkiv eller ett för allmänheten öppet bibliotek eller museum som har för avsikt att tillgängliggöra för allmänheten ett utgången verk eller en uppsättning av utgångna verk registrera vid Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet vissa i momentet specificerade uppgifter minst sex månader innan verket eller uppsättningen av verk tillgängliggörs för allmänheten. Till de uppgifter som ska registreras hör information om det verk eller den uppsättning verk som användningen gäller, om möjligheten att använda förbuds rätt, om inskränkningen i upphovsrätten eller den licens som användningen grundar sig på samt uppgifter om den som beviljar licens och licenstagaren samt de geografiska områden och användningsändamål som omfattas av licensen.

Enligt 2 mom. är avtalslicensorganisationer, arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer som tar emot ett specificerat förbud enligt 16 i § skyldiga att utan dröjsmål ange förbudet i Europeiska unionens immaterialrättsmyndighets register.

Enligt 3 mom. får närmare bestämmelser om de uppgifter som ska lämnas till det register som förs av Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet och om de förfaranden som ska iakttas vid lämnandet av uppgifterna utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet. Sådana närmare bestämmelser kan behövas till exempel om man i ett senare skede beslutar att lämnandet av uppgifter ska koncentreras eller om det behövs närmare anvisningar om formatet för uppgifterna eller sättet att lämna uppgifter.

18 §. Samlingsverk som används i undervisning. Det föreslås att paragrafen ändras så att det blir möjligt att också digitalt framställa samlingsverk som används i undervisning, men samtidigt inskränks bestämmelsens tillämpningsområde genom att möjligheten att framställa samlingsverken i förvärvssyfte begränsas. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar motsvarande bestämmelser i Sverige och Danmark om framställning av samlingsverk som används i undervisning.

I 1 mom. stryks den begränsning som gäller tillämpningsområdet för den gällande bestämmelsen, enligt vilken bestämmelsen endast gäller samlingsverk som framställts genom tryckning eller liknande förfarande. I fortsättningen omfattar bestämmelsen således också sådana samlingsverk som används i undervisningen och som framställs i digital form. Enligt bestämmelsen får i samlingsverk som är avsedda för användning vid undervisning och som är sammanställda ur verk av ett större antal upphovsmän mindre delar av litterära eller musikaliska verk återges eller, om ett sådant verk är av mindre omfång, hela verket när det har gått fem år från det år då verket gavs ut. Bestämmelserna om upphovsmannens rätt att få ersättning för användning som sker med stöd av bestämmelsen kvarstår flyttas från 2 mom. till 1 mom.

Paragrafens tillämpningsområde begränsas i 2 mom. så att det med stöd av momentet i fortsättningen inte är möjligt att i förvärvssyfte framställa samlingsverk som används i undervisning. Genom ändringen begränsas tillämpningsområdet för inskränkningen jämfört med nuläget, eftersom det gällande 1 mom. också är tillämpligt på framställning av samlingsverk i förvärvsverksamhet. Med framställning av samlingsverk i förvärvssyfte avses framställning av samlingsverk i syfte att skapa vinst. Definitionen motsvarar motsvarande bestämmelse i Sverige och

Danmark. Framställarens organisationsform eller finansieringsstruktur får inte vara avgörande vid bedömningen av om ett samlingsverk framställs i förvärvssyfte. Genom de föreslagna bestämmelserna fås den nationella upphovsrättslagstiftningen att överensstämma med utgångspunkten i DSM-direktivet om att främja digital användning i undervisningen.

I ordalydelsen i 2 mom. görs också vissa ändringar av teknisk natur. Det föreslås att man på finska i stället för "lainausten" talar om "otteiden" och på svenska i stället för "återgivning" talar om "utdrag". Syftet med ändringen på finska är att minska möjligheterna till förväxling, eftersom "lainattavaksi" i 2 § i upphovsrättslagen avser utlåning av fysiska exemplar av verk till allmänheten. På svenska görs ändringen för att motsvara det finska ordet "ote". Dessutom överförs från 1 mom. till 2 mom. den begränsning som gäller tillämpningen av bestämmelsen. Bestämmelsen ska inte tillämpas på verk som har framställts för att användas i undervisning och begränsningens omfattning definieras så att verk som är avsedda för utbildningsmarknaden inte omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde. Det är närmast fråga om en språklig ändring som syftar till att förtydliga ordalydelsen i 18 § och förenhetliga den terminologi som används med terminologin i den föreslagna 14 §.

19 a §. Organisation som administrerar ersättningar. Det föreslås att 1 mom. ändras så att ersättning för användning inom undervisning och forskning som sker med stöd av inskränkningen i upphovsrätten enligt det föreslagna 14 § 1 mom. betalas genom förmedling av en organisation som företräder upphovsmännen på samma sätt som för närvarande i fråga om utlåning enligt 19 § 4 mom. Ersättning för användning av verk inom undervisning och forskning med stöd av inskränkningen enligt 14 § 1 mom. betalas genom förmedling av en kollektiv förvaltningsorganisation som företräder upphovsmännen till verken. Ersättningsanspråk kan inte framställas direkt till utbildningsanordnaren. Ändringen görs så att det i paragrafen tas in en hänvisning till användning enligt 14 § 1 mom. och så att i bestämmelsen ändras "från allmänna bibliotek och högskolebibliotek utlånade verk" till "verk som använts för dessa ändamål". Dessutom stryks ordet "utlåning" i paragrafens rubrik.

I 2 mom. görs en ändring av teknisk natur så att i fråga om användningen av verk vars upphovsmän den kollektiva förvaltningsorganisationen eller de kollektiva förvaltningsorganisationerna tillsammans företräder ändras formuleringen "lånas från allmänna bibliotek och högskolebibliotek" till "används med stöd av 14 § 1 mom. eller 19 § 4 mom.". Den kollektiva förvaltningsorganisation som administrerar ersättningar eller de kollektiva förvaltningsorganisationerna tillsammans ska företräda en betydande del av de upphovsmän till verk inom olika områden vars verk används med stöd av den föreslagna inskränkningen i 14 § 1 mom. som gäller undervisning och forskning eller som lånas från ett allmänt bibliotek eller ett högskolebibliotek med stöd av gällande 19 § 4 mom. Terminologin i paragrafen förenhetligas med begreppen i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt och i DSM-direktivet genom att ordet "organisation" i 1 mom. ersätts med ordet "kollektiv förvaltningsorganisation".

Enligt förslaget utbetalas ersättning för användning i undervisning enligt 14 § 1 mom. i enlighet med samma regler som för utlåning enligt 19 § 4 mom. i gällande lag. I bägge fallen gäller den användning som lagen tillåter ett stort antal alster som skyddas av upphovsrätt och i fråga om vilka det är motiverat och i upphovsmännens intresse att ersättningar delas ut genom förmedling av en kollektiv förvaltningsorganisation.

21 §. Offentliga framföranden. Det föreslås att hänvisningen i 3 mom. till 1 mom. stryks. Således ska det i fortsättningen vara tillåtet att offentligt framföra utgivna sceniska verk och filmverk vid gudstjänst och undervisning. Enligt det gällande 3 mom. gäller bestämmelsen inte sceniska verk eller filmverk. Orsaken till att sceniska verk och filmverk tidigare uteslöts från tillämp-

ningsområdet för bestämmelsen var att bestämmelsen hade föreskrivits med tanke på rundradiobolagets behov i sändningsverksamheten för att trygga bolagets möjligheter att använda verk i gudstjänster eller sändningar i undervisningssyfte. Däremot ansågs det inte vara riktigt att ett rundradiobolag skulle kunna sända sceniska verk eller filmverk utan att komma överens om saken med upphovsmännen. I och med den reform av upphovsrättslagen som trädde i kraft 2006 begränsades offentliga framföranden till framföranden för en närvarande publik, medan själva sändningsverksamheten definierades som överföring till allmänheten. Under senare år har det i Finland blivit vanligare att tolka begreppet filmverk i samband med 21 § så att begreppet utöver filmer avsedda för biografdistribution också gäller alla slag av audiovisuellt material. Enligt den tolkningen kan till exempel undervisningsprogram som Rundradion sänder inte ses på televisionen i ett klassrum utan upphovsmannens tillstånd. Att filmer och sceniska verk inte kan användas i undervisning på samma sätt som andra verk motsvarar inte dagens behov och praxis. Det audiovisuella materialet har en allt större betydelse i undervisningen, och nya undervisningsinnehåll och fokusområden, såsom undervisning i mediekunskap, förutsätter att även audiovisuellt material kan framföras i undervisningen.

Som en teknisk ändring stryks i 3 mom. hänvisningen till 16 c § om offentligt framförande av filmverk i samband med forskning och filmundervisning på högskolenivå. Hänvisningen har ursprungligen fogats till lagen som en förtydligande precisering. I 16 c § föreskrivs det om Nationella audiovisuella institutets rätt att använda verk och det föreslås inga ändringar i bestämmelsen i fråga.

23 §. Användning av verk i nya verk. Enligt 1 mom. får ett verk användas i enlighet med god sed i parodier, karikatyrer eller pastischer. Användning av verk i parodier, karikatyrer och pastischer har i Finland ansetts tillåten under förutsättning att slutresultatet är ett självständigt verk. Däremot har det i upphovsrättslagen inte tagits in en inskränkning enligt artikel 5.3 k i informationssamhållsdirektivet (2001/29/EG) till förmån för parodier, karikatyrer och pastischer. Enligt artikel 17.7 i DSM-direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att innehållsproducenterna i varje medlemsstat kan tillämpa de undantag eller inskränkningar som anges i direktivet, inbegripet användning i karikatyr-, parodi- eller pastischsyfte, när de laddar upp och tillgängliggör för allmänheten innehåll som genererats av användare på onlinetjänster för delning av innehåll.

I Europaparlamentets och kommissionens gemensamma uttalande (STATEMENT/19/1839), som gavs den 26 mars 2019 i samband med antagandet av DSM-direktivet, konstateras det att direktivet skyddar kreativiteten i den digitala tidsåldern och ser till att invånarna i EU får bättre tillgång till innehåll och nya garantier som syftar till att skydda yttrandefriheten på nätet. I uttalandet understryker man att yttrandefriheten är ett av Europeiska unionens kärnvärden och att direktivet ger användarna starka garantier för att de överallt i Europa ska kunna använda befintliga verk för citat, kritik, recensioner, karikatyrer och parodier. I det gemensamma uttalandet konstateras vidare att det är fritt fram att använda mem och andra liknande parodiformer.

Mem är bilder, videor, GIF-bilder eller annat material på nätet som är humoristiska eller parodierande eller kommenterar aktuella fenomen. Ett mem kan vara ett utdrag ur ett befintligt verk som används fristående från sitt ursprungliga sammanhang eller omvandlas så att resultatet beskriver ett visst känslomässigt tillstånd eller en viss reaktion. Mem används vanligen som effekt i kommunikationen på samma sätt som emojis.

I *Deckmyn*-målet C-201/13 har Europeiska unionens domstol konstaterat att parodi är ett unionsrättsligt begrepp som ska tolkas på ett enhetligt sätt inom unionen. De väsentliga kännetecknen för parodi är dels att det hänvisas till ett befintligt verk men avviker från det på ett märkbart sätt, dels att en parodi har ett humoristiskt eller förlöjligande inslag.

Däremot har Europeiska unionens domstol ansett att en parodi inte behöver ha en egen ursprunglig karaktär. En parodi förutsätter inte heller att den framställs på ett sätt som gör att parodin inte kan tillskrivas upphovsmannen till ursprungsverket eller att den har ett humoristiskt eller förlöjligande syfte, oavsett om den eventuella kritiken riktas mot ursprungsverket eller något annat eller någon annan. Det är inte heller nödvändigt att ange källan för det parodierande verket.

En karikatyr är en överdriven humoristisk bild eller skämtteckning som fäster uppmärksamhet vid en verklig eller påhittad persons egenskaper eller handlingar. En vanlig form av karikatyr är en politisk skämtteckning där upphovsmannen tar ställning till ett aktuellt ämne.

En pastisch är en imitation av ett verk eller av upphovsmannens stil som inte nödvändigtvis innehåller någon del av verket i fråga. Pastischer är vanliga i synnerhet inom bildkonsten, där man genom att efterapa mästarnas stilar lär sig den teknik som de använt. Typiskt för pastischer är att skillnaden mellan det ursprungliga verket och pastischen kan vara så gott som omärkbar. Konstförfalskningar kan dock inte anses vara pastischer i enlighet med god sed och således tillåtna med stöd av lag.

När det gäller principerna för tolkning av inskränkningar i upphovsrätten har Europeiska unionens domstol konstaterat att inskränkningar i upphovsrätten ska tolkas i enlighet med deras syfte så att deras syfte uppfylls och en skälig avvägning upprätthålls mellan å ena sidan upphovsmännens intressen och rättigheter och å andra sidan användarnas intressen och rättigheter, i detta fall yttrandefriheten. Yttrandefriheten kan dock också begränsas, till exempel om ett uttryck förmedlar ett budskap som strider mot principen om förbud mot diskriminering i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. En parodi eller karikatyr som är diskriminerande på grund av kön, etniskt ursprung, religiös övertygelse eller på något annat sätt kan således inte anses vara förenlig med god sed.

Enligt 2 mom. är det tillåtet att sporadiskt och delvis inkludera ett offentliggjort verk i ett annat verk, förutsatt att inkluderandet är av underordnad betydelse i verket. Bestämmelsen motsvarar den inskränkning i upphovsrätten som föreskrivs i artikel 5.3 i informationssamhällsdirektivet och som gäller sporadiskt inkluderande av ett verk eller annat alster som del i ett annat material.

Det är fråga om sporadiskt inkluderande av ett verk till exempel när en ren som korsar en väg videofilmas från ett bilfönster och musik som samtidigt råkar spelas i bilradion tas upp på videons ljudspår. Det är inte fråga om sporadiskt inkluderande till exempel när ett ljudspår senare fogas till en videobild.

Bestämmelsen inverkar inte på 25 § 2 mom., där det föreskrivs om användning av bilder som är av underordnad betydelse i verket. Momentet gäller situationer där ett verk i sin helhet ingår i ett annat verk. Bestämmelsen tillämpas förutom på offentliggjorda verk även på bildkonstverk som varaktigt överlåtit.

Genom den föreslagna paragrafen genomförs artikel 17.7 i DSM-direktivet, där det föreskrivs att medlemsstaterna ska införa undantag från eller inskränkningar i upphovsrätten i fråga om citat, kritik och recensioner samt i fråga om användning i karikatyr-, parodi- eller pastischsyfte.

25 f §. Ursprungliga radio- och televisionsutsändningar. Paragrafens gällande 4 mom. stryks. I det gällande momentet föreskrivs det att bestämmelserna i 1 mom. inte tillämpas när verk ingår i radio- eller televisionsutsändningar som vidare sänds i oförändrad form samtidigt som den ursprungliga utsändningen. Syftet med bestämmelsen har varit att förtydliga att bestämmelsen i

25 f § 1 mom., enligt vilken bestämmelsen om avtalslicens endast tillämpas i begränsad utsträckning på ursprungliga utsändningar, inte gäller vidareändring av program. Bestämmelser om vidareändring av radio- och televisionsutsändningar finns i 25 h § i den gällande lagen. Eftersom 25 f § innehåller bestämmelser om ursprungliga utsändningar och 25 h § bestämmelser om vidareändring, kan bestämmelsen skapa förvirring.

Med ursprunglig programverksamhet avses radio- och televisionsutsändningar som görs av sändarföretaget eller under dess kontroll och ansvar på trådbunden eller trådlös väg. Ursprungliga sändningar kan således sändas trådlöst, via kabel, satellit eller ett IP-nät för att tas emot av allmänheten. IP-baserade lösningar gör det möjligt att ta emot utsändningar antingen på trådbunden väg med en kabelanslutning, såsom en ADSL-anslutning eller en ljusfiber eller på trådlös väg i 4G- eller 5G-nät. Distributionssättet har i sig ingen betydelse vid bedömningen av om det är fråga om en ursprunglig utsändning eller en vidareändring. Sändarföretaget kan sända utsändningen själv eller lägga ut det tekniska genomförandet av utsändningen på signaldistributören, som till denna del verkar under sändarföretagets kontroll och ansvar. Som ursprunglig sändningsverksamhet betraktas till exempel situationer där signaldistributören verkar för sändarföretagets räkning, som underleverantör eller på annat sätt tillhandahåller teknisk utrustning för att göra signalen tillgänglig för allmänheten. I sådana situationer ska den som utövar sändningsverksamheten skaffa tillstånd av upphovsmännen, och tillståndet täcker i princip distributörens verksamhet.

Det nuvarande 5 mom. blir 4 mom. och momentets ordalydelse ändras så att den är teknikneutral. Enligt 5 mom. i den gällande paragrafen gäller bestämmelserna i 1 mom. radio- eller televisionsutsändningar via satellit endast om satellitsändningen sker samtidigt som samma sändarföretags utsändning via markbundet nät. Bestämmelsen är avsedd att täcka situationer där ursprungliga sändningar sänds via olika distributionskanaler. Det är således fråga om en ursprunglig utsändning som sker via olika distributionskanaler (simulcasting).

Utgångspunkten i 1 mom. är att sändarföretagen kan skaffa det tillstånd de behöver för att använda verket direkt av rättsinnehavaren eller, i den mån det i praktiken inte är möjligt att ingå ett direkt avtal, genom avtal med den avtalslicensorganisation som företräder upphovsmännen. Sceniska verk och filmverk omfattas inte av kollektiv licensiering, eftersom rättigheter som gäller filmverk i regel förvärfvas direkt från AV-produktionsbolaget eller, om TV-bolaget själv producerar ett program, från programmets manusförfattare eller andra upphovsmän. Enligt det moment som blir 4 mom. tillämpas bestämmelserna i 1 mom. oberoende av vilken distributionsteknik som används för en utsändning, om utsändningen sker samtidigt som samma sändarföretags utsändning i ett markbundet nät.

Bestämmelsen utgör inte heller i fortsättningen något hinder för avtalsvillkor som begränsar sändningsrätten till en viss distributionskanal. Bland annat inom TV-branschen har det varit vanligt att distributionsavtal kopplas till distributionskanaler som bygger på en viss teknik.

Momentet ändras också så att det föreskrivs att 1 mom. även tillämpas på tillgängliggörande av verk för allmänheten i sändarföretagets anknutna onlinetjänst. Bestämmelsen grundar sig på artikel 3 i direktivet om onlinesändningar. Med anknuten onlinetjänst avses enligt artikel 2.1 i direktivet om onlinesändningar ”en onlinetjänst som innebär att ett sändarföretag antingen självt tillhandahåller eller kontrollerar och ansvarar för tillhandahållandet till allmänheten av radio- eller tv-program samtidigt med sändarföretagets sändning eller under en fastställd tidsperiod efter den, samt eventuellt material i anknytning till en sådan sändning”.

Enligt skäl 8 i direktivet bör bestämmelsens tillämpningsområde omfatta de anknutna onlinetjänster som tillhandahålls av ett sändarföretag självt och som har en tydlig och underordnad

anknytning till deras sändningar. Tillhandahållande av tillgång till individuella verk som ingår i ett radio- eller tv-program eller till verk utan anknytning till något program som sänds av sändarföretaget, såsom tjänster som ger tillgång till enskilda musikaliska eller audiovisuella verk, musikalbum eller videor, exempelvis beställvideotjänster, bör däremot inte omfattas av tillämpningsområdet för de tjänster som omfattas av direktivet.

Till anknutna onlinetjänster hör enligt direktivet tjänster som ger tillgång till radio- och tv-program på ett strikt linjärt sätt samtidigt som sändningen samt tjänster som inom en fastställd period efter sändningen ger tillgång till radio- och tv-program som sändarföretaget har sänt tidigare (så kallade catch up-tjänster). Enligt skäl 8 är anknutna onlinetjänster även tjänster som ger tillgång till material som berikar eller på annat sätt breddar radio- och tv-program som sänds av sändarföretaget. Det kan vara fråga om till exempel förhandsvisning, utökning, komplettering eller recension av det berörda programmets innehåll. Enligt skälet bör direktivet tillämpas på de anknutna onlinetjänster som sändarföretagen tillhandahåller användarna tillsammans med sändningstjänsterna. Det bör också tillämpas på de anknutna onlinetjänster som, samtidigt som de har en tydlig men underordnad koppling till sändningen, kan nås av användarna separat från sändningstjänsten utan att det föreligger ett villkor för att användarna ska få tillgång till sändningstjänsten, till exempel via en prenumeration. Enligt direktivet har det ingen inverkan på tillämpningen av bestämmelserna om de anknutna onlinetjänsterna erbjuds avgiftsfritt eller mot betalning.

Med stöd av det som sagts ovan kan som anknutna onlinetjänster betraktas sändarföretagens streamningstjänster, såsom Yle Arenan. Däremot är beställvideotjänster som tillhandahålls av andra företag än sändarföretag inte sådana anknutna onlinetjänster som avses här. En anknuten onlinetjänst ska jämföras med en utsändning. Det finns dock skäl att i fråga om utsändningar särskilt nämna dessa tjänster i lagen, eftersom det i upphovsrätten traditionellt har ansetts att tillgängliggörande av ett program för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda har möjlighet att få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer (on demand) inte är att sända programmet till allmänheten. Direktivet gör det dock möjligt för sändarföretagen att skaffa sig rättigheter också till tjänster som erbjuds på basis av on demand-principen på samma sätt som rättigheter till vanlig sändningsverksamhet.

Ändringarna i 4 mom. grundar sig på artikel 3.1 i direktivet om onlinesändningar.

Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 5 mom. genom vilket artikel 8.1 i direktivet om onlinesändningar genomförs. I artikeln föreskrivs det om en situation där ett annat företag än sändarföretaget gör ett program tillgängligt för allmänheten. Om sändarföretaget själv inte alls gör programmet tillgängligt för allmänheten, utan ett distributörsföretag gör programmet tillgängligt för allmänheten för egen räkning, är det fråga om ett enda tillgängliggörande för allmänheten. Bestämmelsen gäller situationer där ett distributörsföretag inte enbart är en teknisk signaldistributör och således underleverantör, utan distributörsföretaget paketerar och säljer kanalens program till konsumenter i sin egen affärsverksamhet. Sändarföretaget fungerar i detta fall endast som sammanställare av kanalens program utan att bedriva affärsverksamhet som baserar sig på tillgängliggörande av sina utsändningar för allmänheten. När det gäller förfarandet för direkt överföring deltar parterna i ett enda tillgängliggörande för allmänheten och i samma ursprungliga utsändning. En sådan situation enligt bestämmelsen där sändarföretaget inte alls sänder utsändningar för egen räkning känner man i dagsläget inte till i fråga om den finländska marknaden för onlinesändningar. För närvarande fungerar distributörsföretagen endast som tekniska signaldistributörer, och sändarföretagen skaffar rättigheter av upphovsmännen för hela sändningskedjan.

Genom bestämmelsen undanröjs eventuella rättsliga oklarheter om huruvida det här är fråga om två upphovsrättsligt relevanta handlingar. Eftersom sändarföretagets och distributörsföretagets handling utgör en upphovsrättsligt relevant handling, det vill säga överföring till allmänheten, måste tillstånd fås av rättsinnehavarna för båda företagens handling. Företagen kan förvärva rättigheterna endast för egen del eller alla behövliga rättigheter både för egen och för det andra företagets räkning. Bestämmelsen utesluter således inte möjligheten att de rättigheter som sändarföretaget förvärvat också omfattar distributörsföretagets handlingar eller tvärtom, utan har som utgångspunkt att båda parterna i princip ansvarar för egen del för att rättigheterna förvärfas. Ett företag ska inte vara solidariskt ansvarigt för eventuella kränkningar av upphovsrätten som ett annat företag gjort sig skyldigt till, till exempel på grund av att de rättigheter som behövs inte har förvärfats. Således har företagen upphovsrättsligt ansvar gentemot upphovsmännen i fråga om sin andel av den helhet som företagen tillsammans tillgängliggör för allmänheten.

Paragrafens 1, 2 och 3 mom. ändras inte.

25 h §. Vidaresändning av radio- och televisionsutsändningar. I 25 h § i gällande lag föreskrivs om vidaresändning av ursprungliga sändningar. Med vidaresändning avses en televisions- eller radioutsändning som sänds samtidigt som den ursprungliga televisions- eller radioutsändningen i oförändrad och oförkortad form till allmänheten av någon annan part än det sändarföretag som sände den ursprungliga utsändningen eller under vars kontroll och ansvar utsändningen sändes. Vidaresändning förutsätter således en ursprunglig utsändning som vidaresänds och samtycke till vidaresändning av det sändarföretag som sände den ursprungliga utsändningen eller under vars kontroll och ansvar utsändningen sändes. Det sätt på vilken den som vidaresänder en utsändning får signalen har ingen rättslig betydelse. Den som vidaresänder kan få signalen på trådlös väg eller direkt från sändarföretaget med hjälp av tekniska system för direkt överföring (*direct injection*). En utsändning anses sändas av den som vidaresänder när denne för egen räkning erbjuder en ny publik tillgång till utsändningen. Således anses till exempel ett företag som gör den tekniska sammanställningen av en ursprunglig utsändning eller som är underleverantör till sändarföretaget fortsättningsvis inte vara den som vidaresänder.

Vid vidaresändning är det inte möjligt att få tillstånd av upphovsmännen på samma sätt som i fråga om ursprungliga utsändningar, eftersom en vidaresändning sker samtidigt som den ursprungliga utsändningen utan att den ursprungliga utsändningen ändras. Därför är utgångspunkten i artikel 9 i direktiv 93/83/EEG om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidaresändning via kabel (*satellit- och kabeldirektivet*) att rättigheter ska förvaltas genom obligatorisk kollektiv licensiering. På så sätt kan man säkerställa att tjänsteleverantörerna får alla de tillstånd de behöver för vidaresändning i rätt tid och på ett centraliserat sätt.

Paragrafen ändras så att den motsvarar kraven i direktivet om onlinesändningar, i synnerhet när det gäller teknikneutrala bestämmelser. Paragrafen ändras också innehållsmässigt för att säkerställa att vidaresändning också kan gälla vidaresändning av sådana anknutna onlinetjänster som avses i 25 f §. Dessutom görs språket i paragrafen enklare och tydligare.

Det föreslås att 1 mom. ändras så att det med stöd av avtalslicens är tillåtet att utöver verk som ingår i en radio- eller televisionsutsändning också vidaresända verk som ingår i en anknuten onlinetjänst. I praktiken kan en samtidig och oförändrad vidaresändning i en anknuten onlinetjänst ske via en så kallad spegelwebbplats ("*mirror site*"), vilket säkerställer att materialet är tillgängligt för allmänheten endast under den tid och i den form som det finns tillgängligt på den ursprungliga plattformen. Vidaresändning kräver tillstånd till exempel när den som sänder vidare upprätthåller och tillhandahåller en spegelwebbplats. Den föreslagna lösningen motsva-

rar den regleringsmodell som tillämpas i 35 § 5 mom. i den danska upphovsrättslagen. I bestämmelsen fastställs inte exakt hur vidareändning ska ske tekniskt, eftersom det är sannolikt att det med tiden kommer att skapas nya tekniska lösningar också för vidareändning av anknutna onlinetjänster.

I 1 mom. förtydligas också att vidareändning av verk som ingår i radio- och televisionsutsändningar förutsätter samtycke av såväl upphovsmannen som sändarföretaget. Ändringen är i linje med gällande 48 § där det föreskrivs om sändarföretagets ensamrätt till sina utsändningar. Bestämmelsen motsvarar artikel 4.1 i direktivet om onlinesändningar, där det föreskrivs om obligatorisk kollektiv förvaltning av rättigheterna till program, och artikel 5.1 i direktivet, enligt vilken medlemsstaterna ska säkerställa att obligatorisk kollektiv förvaltning av rättigheter inte tillämpas på de rättigheter i vidareändningar som utövas av ett sändarföretag vad avser dess egen sändning, oberoende av om de berörda rättigheterna är dess egna eller har överförts till det av andra rättsinnehavare.

Kravet på att även sändarföretaget ska ge sitt samtycke till vidareändning har sitt ursprung i artikel 10 i satellit- och kabeldirektivet och syftar till att säkerställa att konkurrensen mellan det ursprungliga sändarföretaget och den som vidareänder inte snedvrids. Enligt artikel 5.2 i direktivet om onlinesändningar ska medlemsstaterna också säkerställa att om sändarföretag och operatörer av vidareändningstjänster inleder förhandlingar om tillstånd till vidareändning enligt direktivet, ska dessa förhandlingar genomföras i god tro. Enligt artikel 6 i direktivet om onlinesändningar ska medlemsstaterna dessutom säkerställa att det är möjligt att begära stöd från en eller flera medlare som anges i artikel 11 i satellit- och kabeldirektivet om inget avtal ingås mellan den kollektiva förvaltningsorganisationen och operatören av en vidareändningstjänst eller mellan operatören av en vidareändningstjänst och sändarföretaget i fråga om tillstånd till vidareändning av sändningar. Enligt artikel 12 i satellit- och kabeldirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att missbruk av förhandlingspositioner förhindras och att förhandlingarna förs i god tro. Avsikten är således inte att ett sändarföretag godtyckligt och utan grundad anledning ska kunna förbjuda vidareändning av sina utsändningar. Enligt 54 § 1 mom. 5 punkten i den gällande lagen kan tillstånd för vidareändning av en sändning beviljas genom skiljeförfarande, om sändarföretaget utan grundad anledning förbjuder vidareändning via kabel eller ställer oskäliga villkor för sändandet. Detta villkor framgår inte av 25 h § i upphovsrättslagen.

Enligt 25 h § 2 mom. i den gällande lagen tillämpas vad som föreskrivs i 1 mom. inte på vidareändningar via kabel av verk som ingår i utsändningar med ursprung i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om deras upphovsmän har överlåtit rättigheterna till vidareändning via kabel av dem till det sändarföretag vars utsändning vidareändningen gäller. Genom bestämmelsen har det säkerställts att ett sändarföretag kan förhindra vidareändning av sina program via kabel till ett geografiskt område i vilket det själv har förvärvat sändningsrättigheter. Bestämmelsen är onödig till den del som vidareändning av utsändningar enligt den gällande 48 § 1 mom. och den föreslagna ändringen av 25 h § 1 mom. förutsätter sändarföretagets samtycke.

Det föreslås att 2 mom. ändras så att sändarföretaget inte får förbjuda vidareändning av en utsändning utan grundad anledning eller ställa oskäliga villkor för sändandet. Med stöd av bestämmelsen kan sändarföretaget hindra vidareändning av sina program till exempel i ett geografiskt område eller till en på annat sätt angiven publik i fråga om vilka företaget självt har förvärvat sändningsrättigheter. Bestämmelsen grundar sig på artiklarna 11 och 12 i satellit- och kabeldirektivet och på artikel 5.2 i direktivet om onlinesändningar. Det att ett sändarföretag inte får förbjuda vidareändning av utsändningar utan grundad anledning eller ställa oskäliga villkor för sändandet framgår för närvarande endast indirekt av 54 § 1 mom. 5 punkten, enligt vilken

tillstånd för vidareändning kan beviljas genom skiljeförfarande, om sändarföretaget utan grundad anledning förbjuder vidareändning via kabel eller ställer oskäligen villkor för sändandet. Genom den föreslagna ändringen av 2 mom. kopplas kravet på sändarföretagets samtycke enligt 25 h § till förfarandet enligt 54 § 1 mom. 5 punkten.

Det föreslås tekniska ändringar i 3 mom. För att säkerställa teknikneutralitet stryks hänvisningen till vidareändning via kabel. I momentet hänvisas det också till tillstånd till vidareändning enligt 1 mom., eftersom den föreslagna ändringen i fråga om 2 mom. om att överföra sakinnehållet i momentet i fråga till 1 mom. undanröjer oklarheten i den gällande paragrafen om vilka tillstånd som ska beviljas samtidigt. Genom bestämmelsen i 3 mom. har man strävat efter och strävar också i fortsättningen efter att säkerställa att både avtalslicensorganisationens och sändarföretagets tillstånd fås samtidigt, eftersom vidareändningar inte kan sändas utan båda tillstånden. Avtalslicensorganisationen och sändarföretagen överenskommer sinsemellan om de förfaranden som ska följas.

Det föreslås att paragrafens 4 mom. stryks. Enligt det gällande momentet tillämpas avtalslicensbestämmelserna enligt 1 mom. på radio- eller televisionsutskickningar via kabel bara om utskickningen kommer från någon annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Bestämmelsen är otydlig och det är möjligt att tolka den så att det inte är möjligt att stödja sig på avtalslicenssystemet när det är fråga om vidareändning av utskickningar med ursprung i Finland. Dessutom bidrar den åtskillnad som görs i momentet, det vill säga om den ursprungliga utskickningen sker på trådbunden eller trådlös väg, till att skapa tolkningsproblem. Syftet med den föreslagna ändringen är att förtydliga bestämmelsen och till denna del göra regleringen teknikneutral.

På vidareändning tillämpas även i fortsättningen obligatorisk kollektiv förvaltning av rättigheter, vilket i Finland har gjorts med stöd av systemet med avtalslicens.

I fråga om utövande av rättigheterna till vidareändning föreskrivs det i artikel 4.2 och 4.3 i direktivet om onlinesändningar om den kollektiva förvaltningsorganisationens representativitet avseende de rättsinnehavare som inte har överfört förvaltningen av rätten att bevilja och vägra tillstånd för vidareändning till den kollektiva förvaltningsorganisationen. Dessa bestämmelser ingår redan i den gällande avtalslicensbestämmelsen i 26 §. Således motsvarar lagstiftningen till denna del artikel 4.2 och 4.3 i direktivet om onlinesändningar.

26 §. Avtalslicens. Paragrafen ändras så att den är förenlig med artikel 12 i DSM-direktivet. I lagen görs också vissa tekniska och strukturella ändringar. Paragrafen ska dessutom samordnas bättre med lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt.

Paragrafens 1 mom. innehåller bestämmelser om grundstrukturen för systemet med avtalslicens. I momentet ändras uttrycket ”organisation som företräder upphovsmän” till ”kollektiv förvaltningsorganisation” och bestämmelserna om bedömning av representativitet preciseras så att de motsvarar kraven i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt och artikel 12.3 i DSM-direktivet. Det föreskrivs att organisationen ska vara tillräckligt representativ med stöd av sådana fullmakter av upphovsmännen som avses i 5 § 2 mom. i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt. Dessutom förtydligas kriteriet för representativitet i enlighet med artikel 12.3 i direktivet så att representativiteten i fråga om upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område ska bedömas avseende den typ av verk och de rättigheter som avtalet gäller.

I gällande 26 § 1 mom. definieras inte närmare vad som avses med representativitet. I artikel 12 i DSM-direktivet förutsätts det att bedömningen av organisationens representativitet ska grundas på fullmakter som upphovsmännen har gett organisationen avseende typerna av verk eller

rättigheterna i fråga. Med fullmakter av upphovsmännen jämställs också avtal som ingåtts med en annan kollektiv förvaltningsorganisation med stöd av vilka en kollektiv förvaltningsorganisation som ansöker om att bli avtalslicensorganisation har fått tillstånd av den andra kollektiva förvaltningsorganisationen att företräda rättsinnehavarna i organisationen. En kollektiv förvaltningsorganisation som undervisnings- och kulturministeriet har godkänt för att bevilja licenser som grundar sig på avtalslicenssystemet ska i lagen kallas avtalslicensorganisation.

Enligt förslaget föreskrivs det i 2 mom. om den rättsliga ställningen för sådana upphovsmän som inte har gett avtalslicensorganisationen fullmakt. I den gällande paragrafen finns motsvarande bestämmelser i 4 mom. Ordalydelsen i den gällande lagen enligt vilken ”en organisation som avses i 1 mom. bestämmer” om den ersättning som ska betalas för framställning av exemplar av verk eller för tillgängliggörande av verk för allmänheten förtydligas så att lydelsen är ”en i 1 mom. avsedd avtalslicensorganisations stämma bestämmer”. Enligt lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt ska beslut om fördelningen av ersättningar fattas av den kollektiva förvaltningsorganisationens stämma och inte av den operativa ledningen för den kollektiva förvaltningsorganisationen.

Enligt förslaget föreskrivs det i 3 mom. om upphovsmannens rätt till direkt ersättning också när den kollektiva förvaltningsorganisationen har beslutat att ersättningarna ska användas för rättsinnehavarnas gemensamma ändamål. I den gällande paragrafen finns motsvarande bestämmelser i 5 mom. I bestämmelserna görs ändringar av teknisk natur så att de motsvarar bestämmelserna i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt. I momentet preciseras också bestämmelserna om när rätten till ersättning förfaller, eftersom beräkningsformeln enligt den gällande lagen avviker från bestämmelserna i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt. I 27 § i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt föreskrivs det att om utestående upphovsrättsersättningar inte kan fördelas till en rättsinnehavare inom tre år från utgången av den räkenskapsperiod då upphovsrättsersättningarna inkasserades anses ersättningarna vara upphovsrättsersättningar som inte kan fördelas, förutsatt att den kollektiva förvaltningsorganisationen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att identifiera rättsinnehavarna i enlighet med 26 §. Ersättningar som inte kan fördelas får därefter användas i enlighet med vad den kollektiva förvaltningsorganisationens stämma beslutar. De olika beräkningsgrunderna för när rätten till ersättning förfaller i de båda lagarna har lett till osäkerhet om när rätten till ersättning förfaller och när ersättningar som inte kan fördelas kan användas för andra ändamål.

Genom ändringen förtydligas förhållandet mellan upphovsrättslagen och lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt och säkerställs att minimitiden enligt lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt uppnås. Tiden för att kräva ersättning kan bli oskäligt kort beräknad enligt lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt eftersom det i fråga om avtalslicenser mycket väl är möjligt att ersättning för användning betalas redan innan användningen av verket börjar, i synnerhet när upphovsmannen enligt lag inte har förbuds rätt. I allmänhet blir upphovsmannen medveten om användningen av ett verk först efter det att verket har använts. Enligt den föreslagna bestämmelsen förfaller således rätten till ersättning antingen inom tre år efter utgången av det kalenderår under vilket verket har använts eller inom tre år efter utgången av det räkenskapsår under vilket ersättningen för användningen av verket inkasserades, beroende på vilket som inträffar senast.

Enligt förslaget föreskrivs det i 4 mom. om förutsättningarna för att en avtalslicensorganisation ska kunna godkännas. I den gällande lagen föreskrivs det om saken i 2 mom. Formulerings sättet i momentet ändras så att förutsättningarna för godkännande anges i form av en förteckning. Till förutsättningarna för godkännande fogas att organisationen i samband med ansökan ska lämna undervisnings- och kulturministeriet tillräckliga uppgifter för bedömning av representativiteten och lägga fram en plan för hur upphovsmännen informeras om de licenser som organisationen

beviljar, möjligheten att hos organisationen ansöka om ersättning för användning av verk och rätten att förbjuda användning av verk.

Tilläggen grundar sig på artikel 12 i DSM-direktivet. Om ministeriet inte får tillräcklig information om organisationens representativitet, är det inte möjligt att på det sätt som förutsatts i direktivet säkerställa att endast en sådan organisation som kan anses vara representativ med stöd av fullmakter av upphovsmännen och med beaktande av typerna av verk och de tillämpliga rättigheterna godkänns som avtalslicensorganisation.

När det gäller informationskyldigheten förutsätts det i artikel 12.3 led d i direktivet att upphovsmännen, innan verken används med stöd av en licens som beviljats organisationen, under en rimlig tidsperiod informeras om organisationens möjlighet att bevilja licens i enlighet med nationell lagstiftning och direktivet samt om upphovsmännens möjlighet att använda sin förbuds rätt. I bestämmelsen i direktivet beaktas inte de situationer där man i Finland använder avtalslicenssystemet i likhet med inskränkningar i upphovsrätten och där upphovsmännen inte har förbuds rätt. I de situationer där upphovsmännen inte har förbuds rätt kan det i praktiken inte heller ställas som villkor för godkännande av avtalslicensorganisation att åtgärder för att informera om förbuds rätt ska vidtas. Enligt lagen har upphovsmännen däremot också i dessa fall rätt till ersättning och det finns skäl att informera om ansökan av ersättning på behörigt sätt. Vilka informationsåtgärder som i varje enskilt fall kan anses lämpliga beror på den användning som avtalslicensen gäller. Enligt direktivet ska informationsåtgärderna vara effektiva utan krav på att varje rättsinnehavare ska informeras personligen.

Begreppen i momentet ändras också så att de motsvarar de termer som används i de andra momenten.

Enligt förslaget föreskrivs det i 5 mom. om de krav som kan ställas på en organisation som har godkänts som avtalslicensorganisation. Enligt momentet ska det när flera kollektiva förvaltningsorganisationer godkänns att bevilja tillstånd till en viss användning av verk vid behov i besluten om godkännande säkerställas att tillstånden beviljas samtidigt och på villkor som är förenliga med varandra. I beslutet om godkännande kan på avtalslicensorganisationen också ställas villkor som generellt styr avtalsverksamheten. I den gällande lagen ingår dessa bestämmelser i paragrafens 2 mom. Till momentet fogas dessutom en förtydligande bestämmelse enligt vilken avtalslicensorganisationen dessutom ska iaktta vad som i övrigt föreskrivs om kollektiva förvaltningsorganisationers verksamhet i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt.

27 §. Allmänna bestämmelser om överlåtelse. Paragrafens 3 mom. ändras så att det i paragrafen explicit nämns att det finns särskilda bestämmelser om förlagsavtal och avtal om filmning i 32–34 § och 39 § och att dessa förblir presumtionsbestämmelser, det vill säga de ska tillämpas endast om inte något annat har avtalats.

Enligt 4 mom. får avvikelser från bestämmelserna i 30, 31, 38 och 40 §, som gäller upphovsmännens rätt till redovisning om kommersiellt utnyttjande av verk, återkallande av överlåtelse av rättigheter, forskares rätt att parallellpublicera vetenskapliga artiklar som han eller hon har skrivit samt hävning av avtal som gäller filmverk, inte göras till nackdel för upphovsmännen. Däremot kan avtal ingås till fördel för upphovsmännen. Genom den föreslagna bestämmelsen stärks upphovsmännens ställning i avtalsförhållanden och genomförs artikel 23.1 i DSM-direktivet.

Enligt 5 mom. gäller bestämmelserna i 30 och 31 § om upphovsmannens rätt till redovisning om utnyttjande av verk eller rätt att i vissa fall återkalla överlåtelse av upphovsrätten inte upphovsmän till datorprogram, om inte något annat uttryckligen har avtalats. Bestämmelsen grundar sig på artikel 23.2 i direktivet.

29 §. Jämkning av oskäligen avtalsvillkor som gäller överlåtelse av upphovsrätt. Till 2 mom. fogas en uttrycklig hänvisning till att det vid bedömningen av oskäligheten ska fästas uppmärksamhet också vid verkets kommersiella värde och sättet att bestämma ersättningen samt upphovsmannens bidrag i skapandet av verket som helhet.

Enligt artikel 18 i DSM-direktivet har upphovsmän och utövande konstnärer rätt till lämplig och proportionerlig ersättning för kommersiellt utnyttjande av sina verk. Av skäl 73 i direktivet framgår det att när ersättningen bestäms ska man beakta upphovsmannens bidrag till verket i sin helhet och alla andra omständigheter i det enskilda fallet, till exempel praxis på marknaden eller det faktiska utnyttjandet av verket. I vissa fall kan det vara svårt att fastställa verkets kommersiella värde. Detta är fallet till exempel vid indirekt utnyttjande av ett verk i kommersiellt syfte, när verket inte säljs till konsumenter utan intäkterna från utnyttjandet av verket grundar sig på intäkter från reklam. Även sådana indirekta intäkter bör beaktas när verkets kommersiella värde fastställs.

Med sättet att bestämma ersättningen avses att ersättningar kan bestämmas till ett fast belopp och ett engångsbelopp eller basera sig på avsättningen av verket, såsom i allmänhet är fallet i fråga om så kallade royaltyavtal. Ersättningar kan också betalas i form av lön eller vara kombinationer av dessa ersättningsformer. Direktivet utesluter inte i sig möjligheten att även engångsersättningar kan vara skäligen, men eftersom upphovsmännen ofta är den svagare parten i ett avtalsförhållande finns det en risk för att upphovsmännens andel betalas som engångsersättningar så att den slutliga ekonomiska nyttan av utnyttjandet av verket kommer den som kommersialiserar verket till godo. Däremot ökar de ersättningar som baseras sig på royaltyavtal i allmänhet enligt verkets kommersiella framgång. Även om en lön eventuellt kan betecknas som en schablonersättning eller en engångsersättning bör det dock beaktas att lönen i allmänhet täcker den tid som använts för att skapa verket. Ersättning som betalas i form av lön är således inte på samma sätt en schablonersättning och den är i allmänhet inte på samma sätt otillräcklig som en sådan engångsersättning som betalas för slutresultatet och mer sällan innehåller en skälig ersättning för den arbetsinsats som skapandet av verket krävde. Om arbetet endast delvis har utförts i ett anställningsförhållande och delvis utan lön, kan detta dock utgöra en grund för jämkning av ersättningen.

Beaktandet av upphovsmannens bidrag i skapandet av ett verk som helhet gäller i allmänhet situationer där verket har flera upphovsmän. Då är det klart att verkets alla upphovsmän ska behandlas lika och att den ersättning som upphovsmännen får ska stå i rätt proportion till deras bidrag i skapandet av verket. Om det således kan påvisas att en upphovsman har skapat hälften av ett verk men endast får en fjärdedel av den sammanlagda ersättningen till upphovsmännen, kan det antas att ersättningen till upphovsmannen i fråga inte är lämplig och proportionerlig.

I och med de föreslagna ändringarna motsvarar paragrafen artikel 18 i DSM-direktivet, som förutsätter att ersättningarna är skäligen från början, och artikel 20 i direktivet, som gäller jämkande av ersättningar i efterhand på grund av förändrade omständigheter.

30 §. Redovisning om kommersiellt utnyttjande av verk. Den föreslagna paragrafen innehåller bestämmelser om den ursprungliga upphovsmannens rätt att få en redovisning om kommersiellt

utnyttjande av ett verk. Paragrafen ersätter bestämmelserna i den gällande lagens 30 § om avtalsvillkor i fråga om offentligt framförande som blir onödiga när de bestämmelser om upphovsmännens rätt till återkallande som direktivet förutsätter fogas till lagen.

Enligt 1 mom. har den ursprungliga upphovsmannen rätt att i den form och i den omfattning som god sed kräver få en redovisning om kommersiellt utnyttjande av ett verk av den till vilken upphovsmannen har överlåtit sina rättigheter. Med upphovsman avses den som har skapat verket. Det uttryck som används i paragrafen innebär att denna rätt inte övergår med överlåtelsen av upphovsrätten till den som mottar överlåtelsen. Rätten övergår inte heller till en kollektiv förvaltningsorganisation för upphovsrätt, utan på förhållandet mellan verkets användare och den kollektiva förvaltningsorganisationen tillämpas vad som föreskrivs i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt. Bestämmelsen gäller endast kommersiellt utnyttjande av verk och inte vilken som helst användning av ett verk. En separat redovisning om användningen av ett verk kan inte krävas när verket inte utnyttjas kommersiellt i egentlig mening, såsom till exempel i fråga om ett företags logotyp eller webbplats, där värdet inte baserar sig på upphovsrätt eller som inte utgör en del av de produkter eller tjänster som erbjuds konsumenterna. Bestämmelsen är till sin form en generalklausul som ska tillämpas i enlighet med proportionalitetsprincipen. I sista hand ska innehållet i skyldigheten grunda sig på en bedömning från fall till fall.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska man vid bedömningen av förenligheten med god sed beakta målet att säkerställa en hög transparens när det gäller typer av utnyttjande, samtliga intäkter som genererats och all ersättning som ska betalas till upphovsmannen. Avsikten är att säkerställa att upphovsmannen ges en sanningsenlig redogörelse för olika typer av intäkter från kommersiellt utnyttjande utan att någon inkomstkälla hemlighålls.

Enligt 1 mom. 2 punkten ska uppgifternas betydelse beaktas med beaktande av grunderna för bestämmande av ersättningen. Om det med upphovsmannen har avtalats om royaltysättningar ska det ges relevant information om grunderna för dessa ersättningar.

Enligt 1 mom. 3 punkten ska särdragen inom varje sektor beaktas. Inom de sektorer där upphovsmännens inkomstbildning uteslutande grundar sig på royalties och andra direkta upphovsrättsersättningar är det särskilt motiverat att ställa högre krav på rapporteringsskyldigheten.

Enligt 1 mom. 4 punkten ska skyldigheten att lämna en redovisning om användningen av rättigheterna stå i proportion till det kommersiella värdet av utnyttjandet, befintliga rapporteringsmetoder, inklusive den administrativa börda som rapporteringsskyldigheten medför samt upphovsmannens bidrag till verket som helhet. Ibland används verken på ett sätt som inte ger användaren någon intäkt. Det är inte heller ändamålsenligt att lämna en redovisning om all eventuell användning som inte ger användaren någon intäkt med beaktande av att det då inte heller uppkommer någon grund för tilläggsersättning till upphovsmannen. Enbart den omständigheten att utnyttjande av ett verk inte ger någon vinst vid en viss tidpunkt kan dock inte utgöra grund för att avstå från att lämna en redovisning, utan det är fråga om en bedömningsgrund som hänför sig till syftet med och sättet för utnyttjandet. Rapporteringsskyldigheten ska stå i rätt proportion också till hur detaljerad och vilken typ av information upphovsmannen ska få. I fråga om vissa typer av verk finns det ett stort antal upphovsmän och ibland är vissa upphovsmäns bidrag så litet att det inte är ändamålsenligt eller ens möjligt att ge varje upphovsman detaljerad information om användningen av verket. Inom vissa branscher, till exempel inom musikbranschen, har rapporteringspraxis utvecklats och automatiserats avsevärt under de senaste åren. Inom vissa branscher är det inte möjligt att automatisera rapporteringen eller så är det för dyrt i förhållande till den lämpliga och proportionerliga ersättning som ska betalas till upphovsmännen.

Enligt 1 mom. 5 punkten ska eventuella relevanta kollektivavtal eller uppförandekoder för sektorn beaktas. Hur redovisningen ska lämnas ska i allmänhet avtalas i detalj i avtalet om överlåtelse av upphovsrätt. Ett avtalsvillkor enligt vilket upphovsmannen avstår från sin rätt till redovisning enligt paragrafen ska dock vara ogiltigt. I vissa fall kan man i ett kollektivavtal ha kommit överens om lämnandet av redovisning på ett mer ingående sätt än i arbetsavtalet, varvid man kan stödja sig på bestämmelserna i kollektivavtalet. Utgångspunkten är att de villkor för lämnande av redovisning som anges i kollektivavtal eller andra kollektiva avtal ska anses vara förenliga med god sed enligt bestämmelsen. Enligt bestämmelsen ska också alla andra omständigheter som inverkar på bedömningen av saken beaktas.

Enligt 2 mom. krävs ingen separat redovisning om det med stöd av omständigheterna är klart att upphovsmannen faktiskt är medveten om det kommersiella utnyttjandet av verket och de ersättningar som ska betalas till honom eller henne. I synnerhet i fråga om verk som skapats inom ramen för ett anställningsförhållande känner arbetstagarna oftast ganska väl till på vilket sätt verken utnyttjas i arbetsgivarens affärsverksamhet. Då är det inte ändamålsenligt att förutsätta att arbetsgivaren lämnar en särskild skriftlig redovisning om kommersiellt utnyttjande av verken. Om det redan annars kan påvisas att upphovsmannen är medveten om kommersiellt utnyttjande av ett verk, skulle det strida mot proportionalitetsprincipen att förutsätta särskild rapportering.

Enligt 3 mom. har upphovsmannen rätt att begära en redovisning av den till vilken en avtalspart har överlåtit rättigheterna, om upphovsmannens avtalspart på grund av överlåtelsen inte kan fullgöra sin skyldighet enligt 1 mom. att lämna en redovisning. Enligt bestämmelsen kan den till vilken rättigheterna har överlåtits lämna en redovisning antingen direkt till upphovsmannen eller via upphovsmannens avtalspartner. Upphovsmannen har rätt att av avtalsparten få kontaktuppgifter för begäran om uppgifter. I vissa situationer kan den som lämnar redovisningen ha behov av att skydda sin företagshemlighet, och därför kan han eller hon inte förutsättas lämna mycket detaljerade uppgifter till upphovsmannens avtalspartner. Därför är det viktigt att mottagaren av överlåtelsen, om denne så önskar, kan lämna uppgifterna direkt till upphovsmannen. Det är dock oftast mest ändamålsenligt att upphovsmannens avtalspartner ombesörjer att redovisningen lämnas till upphovsmannen. Huvudprincipen bör därför vara att redovisningen lämnas av upphovsmannens avtalspartner.

Enligt 4 mom. får upphovsmannen inte obehörigen röja eller använda uppgifter om företagshemligheter som den som lämnat redovisningen har specificerat. Upphovsmannen har rätt att bevara de erhållna uppgifterna under hela den tid som verket utnyttjas och under en rimlig tid efter det, om detta behövs för jämkning av ersättningen. Genom bestämmelsen samordnas å ena sidan upphovsmannens rätt till redovisning i enlighet med upphovsmannens intressen och å andra sidan rätten till skydd för företagshemligheter för den som kommersiellt utnyttjar verket. I bestämmelsen skyddas upphovsmannens intressen genom att det förutsätts att den som lämnar redovisningen ska specificera vilka uppgifter som omfattas av företagshemligheten.

Genom bestämmelsen genomförs artikel 20 i DSM-direktivet.

Enligt det föreslagna 27 § 4 mom. kan man inte till upphovsmannens nackdel avtala om rätten enligt 30 §. Enligt nämnda 27 § 5 mom. gäller bestämmelserna i 30 § inte upphovsmannen till ett datorprogram, om inte något annat har avtalats. Den sistnämnda bestämmelsen baserar sig på artikel 23.2 i DSM-direktivet.

I fortsättningen ingår bestämmelserna om förvärvarens skyldighet att ge en redogörelse för kommersiellt utnyttjande av ett verk i den nya 30 §. Gällande 35 §, som innehåller bestämmelser om de uppgifter som skall lämnas i samband med redovisningen, föreslås därför bli upphävd.

31 §. Återkallande av överlåtelse av rättigheter. I den föreslagna paragrafen föreskrivs det om upphovsmannens rätt att återkalla överlåtelse av rättigheter när verket inte alls har utnyttjats. De nuvarande bestämmelserna om förlagsavtal i 31 § 1 mom. överförs i ändrad form till 35 § och nuvarande 31 § 2 mom. hävs som föråldrad. På så sätt blir det möjligt att på ett ändamålsenligt sätt placera de nya bestämmelser som DSM-direktivet förutsätter i på varandra följande paragrafer.

Enligt 1 mom. har upphovsmannen rätt att återkalla en överlåtelse av rättigheter eller besluta att överlåtelserns exklusiva karaktär upphör, om ett verk inte har givits ut inom tre år från det att upphovsmannen för egen del har uppfyllt avtalsvillkoren. En ytterligare förutsättning är att verket trots upphovsmannens yrkande inte har givits ut inom sex månader från det att yrkandet framställdes. Därmed träder rätten till återkallande i kraft 3 år och 6 månader efter det att upphovsmannen för egen del har uppfyllt avtalsvillkoren, om inte upphovsmannen har beviljat mottagaren av överlåtelsern mer tid än den i lag föreskrivna tiden på sex månader för att börja utnyttja verket.

Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att upphovsmannens avtalspartner inte kan köpa ensamrätt till ett verk i syfte att hindra att verket kommer på marknaden, vilket har en negativ inverkan såväl på upphovsmännens yttrandefrihet och möjligheter att idka sin näring som på tillgången till verken.

I 2 mom. föreskrivs det att om två eller flera upphovsmän har skapat ett verk tillsammans ska de tillsammans utöva sin rätt att återkalla upphovsrätten.

I 3 mom. föreskrivs det att om ett verk har skapats vid utförande av arbetsuppgifter som följer av ett arbetsavtalsförhållande, har arbetsgivaren icke-exklusiv rätt att använda verket. Det samma gäller tjänsteförhållanden.

Utgångspunkterna och omständigheterna när verk skapas inom ramen för ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande avviker från omständigheterna när verk skapas självständigt. Inom ramen för ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande skapas verket under arbetsgivarens ledning och tillsyn och inom ramen för arbetsuppgifterna. Arbetsgivaren har bestämmande inflytande i fråga om verkets innehåll, form och andra egenskaper. I allmänhet bestämmer arbetsgivaren också när eller i vilket sammanhang verket ska offentliggöras eller ges ut. Arbetet utförs för arbetsgivarens räkning och arbetsgivaren bär de ekonomiska och övriga riskerna med verksamheten. Att arbetsgivaren inte skulle ha rättigheter att utnyttja ett verk som skapats inom ramen för ett anställningsförhållande eller att upphovsmannen helt och hållet skulle kunna återkalla dessa rättigheter strider mot syftet med anställningsförhållandet. Däremot finns det skäl att i de situationer där arbetsgivaren helt har låtit bli att utnyttja verket säkerställa att upphovsmannen trots anställningsvillkoren kan utnyttja det verk som han eller hon skapat. Bestämmelsen har inga konsekvenser för de arbetsrättsliga skyldigheterna.

Enligt hänvisningsbestämmelsen i 4 mom. tillämpas på hävning av avtal som gäller filmverk vad som föreskrivs i 40 §. Filmverk är förknippade med många särdrag och därför finns det skäl att bibehålla bestämmelserna i gällande 40 §. Vanligen är det mycket dyrt att producera filmverk och det förutsätter utöver anskaffning av finansiering även många andra förberedelser, bland annat anställning av den personal som behövs för produktionen av filmen. Det framgår också av artikel 22 i direktivet att när det gäller återkallande av rättigheter kan olika bestämmelser tillämpas på olika typer av verk. Det är uppenbart att man i direktivet särskilt har tänkt på behovet av att ta hänsyn till särdragen i produktionen av filmverk.

Enligt det föreslagna 27 § 4 mom. kan man inte till upphovsmannens nackdel avtala om rätten enligt 31 §. Enligt nämnda 27 § 5 mom. gäller bestämmelserna i 31 § inte upphovsmannen till ett datorprogram, om inte något annat har avtalats. Den sistnämnda bestämmelsen baserar sig på artikel 23.2 i DSM-direktivet.

Bestämmelserna i den gällande lagen om upphovsmannens rätt att häva ett avtal ska i fortsättningen ingå i den rätt till återkallande av rättigheterna som föreslås i 31 § och som bättre än nuvarande bestämmelser tryggar upphovsmannens ställning i avtalsförhållandet. Således föreslås det att man upphäver gällande 33 §, som gäller skyldigheter i anslutning till utgivning, och som innehåller bestämmelser om upphovsmannens rätt att häva avtalet, om förläggaren inte inom skälig tid har gett ut verket. Det föreslås också att man upphäver gällande 34 §, som innehåller bestämmelser om hävning av avtal till följd av försummelse av utgivning av verket.

32 §. Utgivning av upplagor. Bestämmelserna i gällande 32 § om utgivning av upplagor upphävs såsom föråldrade.

33 §. Skyldigheter i samband med utgivning. Det föreslås att den gällande 33 §, som gäller skyldigheter i anslutning till utgivning och innehåller bestämmelser om upphovsmannens rätt att häva ett avtal om förläggaren inte har spritt verket inom en skälig tid, ska slopas. Bestämmelserna om upphovsmannens rätt att häva avtal i den gällande lagen ingår i fortsättningen i rätten att återkalla avtal enligt den föreslagna 31 §, vilket tryggar upphovsmännens ställning i avtalsförhållanden bättre än för närvarande.

34 §. Försummelse av utgivning. Bestämmelserna om försummelse av utgivning i den gällande 34 § slopas i paragrafen. I fortsättningen ingår de allmänna bestämmelserna om återkallande av överlåtelse av upphovsrätt i 31 §.

35 §. Förlagsavtal. Bestämmelserna i gällande 35 §, som gäller uppgifter om upplaga och redovisning ersätts med bestämmelserna om förlagsavtal i gällande 31 §, vars 1 mom. ändras och blir 1 mom. Bestämmelser om redovisning av kommersiellt utnyttjande av verk ingår framöver i 30 §.

Enligt det föreslagna 35 § 1 mom. överlåter upphovsmannen till förläggaren genom ett förlagsavtal rätt att genom tryck eller på annat sätt mångfaldiga och ge ut ett litterärt eller konstnärligt verk. Ordalydelsen ”genom tryck eller liknande” i den gällande lagen ändras till ”på annat sätt”, varvid bestämmelsen är teknikneutral och omfattar även digital utgivning av böcker.

Enligt det föreslagna 2 mom. övergår rätten att ge ut ett verk som ljudbok eller i översättning inte till förläggaren, om inte upphovsmannen och förläggaren uttryckligen har avtalat om detta. När det gäller ljudböcker och översättningar ändras uttrycksformen för verket så att det inte finns skäl att utgå ifrån att rättigheterna överförs till förläggaren, om det inte särskilt har avtalats om detta. Genom bestämmelsen stärks upphovsmännens ställning. Det gällande 31 § 2 mom., som gäller äganderätten till manuskript, upphävs såsom föråldrat.

36 §. Ny utgivning. I paragrafen föreskrivs det om ny utgivning. I paragrafen föreskrivs det att i de fall då framställningen av en ny upplaga påbörjas senare än ett år efter det att den föregående upplagan gavs ut eller om verket på annat sätt ges ut på nytt ska upphovsmannen före en sådan ny utgivning ges tillfälle att göra sådana ändringar i verket som kan vidtas utan oskälig kostnad och som inte ändrar verkets karaktär. Bestämmelsen motsvarar 36 § i den gällande lagen med den ändringen att det utöver ny upplaga kan vara fråga om ny utgivning på andra sätt. När böcker ges ut i digital form, är det inte fråga om nya upplagor i egentlig mening. Däremot kan verk ges ut på nytt till exempel så att verkets innehåll eller språkdräkt uppdateras.

37 §. Upphovsmannens rätt att ge ut verk. I paragrafen föreskrivs det om upphovsmannens rätt att ge ut verk. Enligt 1 mom. får upphovsmannen inte på nytt ge ut verket i den form och på det sätt som avses i avtalet innan utnyttjandet av verket enligt avtalet har upphört.

Bestämmelserna i 1 mom. i den gällande lagen ändras så att hänvisningen till utsålda upplagor stryks och rätten till ny utgivning kopplas till villkoret att utnyttjandet av verket enligt avtalet ska ha upphört. Genom ändringen tas utvecklingen och digitaliseringen av publikationsverksamheten i beaktande.

Enligt 2 mom. får ett litterärt verk dock sedan femton år förflutit efter det år då utgivningen påbörjades av upphovsmannen tas in i en samling av upphovsmannens samlade eller valda arbeten. Det föreslås att ordet ”upplaga” i 2 mom. i den gällande lagen byts ut mot ordet ”samling”. Ändringen är i linje med ändringen i 1 mom.

38 §. Upphovsmannens rätt att parallellpublicera vetenskapliga artiklar. Bestämmelserna i 38 § i den gällande lagen om hur lagens bestämmelser om förlagsavtal tillämpas på bidrag slopas som föråldrade. I den nya 38 § föreskrivs det om upphovsmannens rätt att parallellpublicera vetenskapliga artiklar.

Enligt det föreslagna 1 mom. har upphovsmannen rätt att i ett öppet publikationsarkiv parallellpublicera en vetenskaplig artikel som han eller hon har skrivit så att artikeln är fritt och kostnadsfritt tillgänglig för allmänheten via ett datanät. Bestämmelsen i 1 mom. ger upphovsmannen till en vetenskaplig artikel en oeftergivlig rätt att publicera en artikel som han eller hon skrivit till exempel i ett universitets öppna publikationsarkiv. Upphovsmannen till en vetenskaplig artikel kan fritt välja om han eller hon parallellpublicerar sin artikel och, om han eller hon publicerar den, när och i vilket publikationsarkiv artikeln ska publiceras och om den ska publiceras i ett eller flera publikationsarkiv. Med öppet publikationsarkiv avses i första hand en nättjänst som innehåller heltexter av vetenskapliga publikationer och forskningspublikationer och som är fritt och kostnadsfritt tillgänglig för allmänheten via ett datanät. Den som upprätthåller ett öppet publikationsarkiv kan vara en privat eller en offentlig aktör, till exempel en högskola eller ett forskningsinstitut. Ett öppet publikationsarkiv kan vara en enskild organisations system eller flera organisationers gemensamma system. Ett öppet publikationsarkiv kan utöver parallellpubliceringar av vetenskapliga artiklar innehålla till exempel högskolornas seriepublikationer, andra publikationer eller examensarbeten.

Enligt 2 mom. har varje upphovsman den rätt som föreskrivs i 1 mom., om två eller flera upphovsmän tillsammans har skrivit en vetenskaplig artikel. Upphovsmannens rätt till parallellpublicering är således oberoende av rättigheterna för andra upphovsmän som medverkat i skrivandet av den vetenskapliga artikeln.

I fråga om den rätt som föreskrivs i denna paragraf får enligt 27 § 4 mom. inte något annat avtalas som är till nackdel för upphovsmannen. Upphovsmannen till en vetenskaplig artikel har således rätt till parallellpublicering trots villkoren i ett förlagsavtal mellan upphovsmannen och en kommersiell förläggare.

Paragrafen ska tillämpas endast på vetenskapliga artiklar och inte på vetenskapliga monografier. Eftersom den rätt som föreskrivs i paragrafen endast gäller parallellpublicering av vetenskapliga artiklar, har en forskare inte heller rätt att låta en annan kommersiell förläggare utnyttja en vetenskaplig artikel som forskaren har skrivit. I propositionen föreslås inga embargo-tider, utan upphovsmannen kan vid en tidpunkt som han eller hon väljer i ett öppet publikationsarkiv parallellpublicera en artikel som han eller hon skrivit oberoende av när förläggaren publicerar artikeln.

Syftet med de nya bestämmelserna är att undanröja motstridigheter mellan förlagsavtal som en forskare har ingått och finansieringsvillkoren för forskningsprojekt. I finansieringsvillkoren för forskningsprojekt förutsätts det ofta att de artiklar som forskningsprojektet resulterar i sparas i ett öppet publikationsarkiv. Samtidigt överför forskaren ofta genom ett förlagsavtal ensamrätten att göra publikationerna tillgängliga för allmänheten. Då uppstår en motstridig situation där forskaren är tvungen att antingen bryta mot villkoren i förlagsavtalet eller mot forskningsfinansiärens villkor. Syftet med de nya bestämmelserna är att stärka forskarens ställning i förhållande till förläggaren och att främja den öppna vetenskapen.

40 §. Hävning av avtal som gäller filmverk. Det föreslås att paragrafens rubrik ändras så att det bättre beskriver paragrafen innehåll. Syftet med ändringen är att förtydliga att paragrafen endast gäller hävning av avtal som gäller filmverk. De allmänna bestämmelserna om återkallande av överlåtelse av upphovsrätt ska ingå i 31 §.

Genom den bestämmelse som föreslås i 27 § ändras 40 § så att den blir tvingande på så sätt att avvikelser från bestämmelserna i paragrafen inte får göras till nackdel för upphovsmannen. Ändringen grundar sig på artikel 22 i DSM-direktivet.

45 §. Utövande konstnär. Paragrafen ändras så att utövande konstnärers rättigheter till framföranden som tagits upp på bild- och ljudupptagningar förenhetligas och slås samman till en enda bestämmelse i 2 mom. Efter ändringen omfattar ensamrätten för utövande konstnärer som uppträder på en bildupptagning på motsvarande sätt som för utövande konstnärer som uppträder på en ljudupptagning även offentliga framföranden av upptagna framföranden och annan överföring till allmänheten än sådan som sker på begäran. I fortsättningen har således alla utövande konstnärer, såsom musiker, skådespelare och dansare, samma rättigheter till upptagningar av sina framföranden. Dessa rättigheter omfattar ensamrätt att överföra upptagningen på en anordning genom vilken den kan återges samt ensamrätt att göra upptagna framföranden tillgängliga för allmänheten, offentligt framförande av upptagningen till en vid framförandet närvarande publik, överföring av upptagningen till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, vilket även omfattar överföring av verket på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer, samt spridning av exemplar av upptagningen till allmänheten. Eftersom skyddet för ljudupptagningar och bildupptagningar då i princip är desamma både i fråga om tid och omfattning, föreskrivs det om skyddet i en och samma bestämmelse i 2 mom.

I 4 och 5 mom. bibehålls de gällande bestämmelserna om separata skyddstider för ljud- och bildupptagningar som ges ut eller görs tillgängliga för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen och innan 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum. Direktiv 2006/116/EG om skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter (skyddstidsdirektivet), ändrat genom direktiv 2011/77/EU, förutsätter en längre skyddstid för framföranden som tagits upp på ljudupptagningar än framföranden som tagits upp på bildupptagningar. Eftersom de föreslagna ändringarna innebär att alla utövande konstnärers rättigheter motsvarar varandra kan bestämmelser om olika skyddstider för upptagningar utfärdas i ett nytt 3 mom. i stället för i nuvarande 4 och 5 mom. Nuvarande 6 och 7 mom. blir 4 och 5 mom.

För att paragrafens hänvisningsbestämmelse i det föreslagna 5 mom. ska motsvara de föreslagna ändringarna görs en teknisk ändring i bestämmelsen genom en hänvisning till 1—3 mom. Till momentet fogas också hänvisningar till 13 b, 16 g, 16 h och 23 §. Den nya 13 b § gäller användning av verk för datautvinning och 16 g och 16 h § gäller användning av utgångna verk i kulturinstitutioner med stöd av avtalslicens eller inskränkningar i upphovsrätten. Den ändrade 23 § gäller användning av ett verk i ett nytt verk, inklusive användning av ett verk i parodier,

karikatyrer och pastischer i enlighet med god sed samt sporadiskt inkluderande av ett verk i ett annat verk, förutsatt att verket då är av underordnad betydelse.

46 §. Producent av ljudupptagning. Till 3 mom. fogas hänvisningar till 13 b, 16 g, 16 h och 23 §. Den nya 13 b § gäller användning av verk för datautvinning och 16 g och 16 h § gäller användning av utgångna verk i kulturarvsinstitutioner med stöd av avtalslicens eller inskränkningar i upphovsrätten. Den ändrade 23 § gäller användning av ett verk i ett nytt verk, inklusive användning av ett verk i parodier, karikatyrer och pastischer i enlighet med god sed samt sporadiskt inkluderande av ett verk i ett annat verk, förutsatt att verket då är av underordnad betydelse.

46 a §. Producent av bildupptagning. Till 3 mom. fogas hänvisningar till 13 b, 16 g, 16 h och 23 §. Den nya 13 b § gäller användning av verk för datautvinning och 16 g och 16 h § gäller användning av utgångna verk i kulturarvsinstitutioner med stöd av avtalslicens eller inskränkningar i upphovsrätten. Den ändrade 23 § gäller användning av ett verk i ett nytt verk, inklusive användning av ett verk i parodier, karikatyrer och pastischer i enlighet med god sed samt sporadiskt inkluderande av ett verk i ett annat verk, förutsatt att verket då är av underordnad betydelse.

47 §. Användning av ljudupptagningar och av musikupptagningar med visuella element. Hänvisningen i 1 mom. till 45 § 4 mom. föreslås bli ändrad till en hänvisning till 45 § 3 mom. Det är fråga om en teknisk ändring på grund av en ändring av strukturen i 45 §.

Till 4 mom. fogas hänvisningar till 23 och 30 §. Av förarbetena till det gällande momentet framgår enligt RP 28/2004 rd att det ”med hänvisningarna till 21, 22 och 25 b § klargörs att för användning av fonogram i de i inskränkingsbestämmelserna avsedda fall inte ska uppstå en rätt till ersättning. Genom en hänvisning till tillämpningen av 11 § 2 mom. fastställs att utövande konstnärernas moraliska rättigheter bör respekteras när ljudupptagningar och musikupptagningar med visuella element används i enlighet med inskränkningarna.”

Till momentet fogas hänvisning till den nya 23 § i syfte att förtydliga att en producent eller utövande konstnär inte har rätt till ersättning när ett framförande som är en parodi, karikatyr eller pastisch eller ett framförande där ett sådant sporadiskt inkluderande som avses i paragrafen ingår används vid sådant offentligt framförande, sådan ursprunglig överföring till allmänheten eller sådan vidaresändning som avses i 47 §. I fråga om utövande konstnärers rättigheter fogas till momentet också en hänvisning till rätten att få en redovisning om kommersiellt utnyttjande av ett verk i enlighet med 30 §.

48 §. Radio- och televisionsföretag. Till 4 mom. fogas en hänvisning till tillämpningen av 13 b, 16 g, 16 h och 23 §. Den nya 13 b gäller användning av verk för datautvinning och de nya 16 g och 16 h § användning av utgångna verk i kulturarvsinstitutioner med stöd av avtalslicens eller inskränkning i upphovsrätten. Den ändrade 23 § gäller användning av ett verk i ett nytt verk, inklusive användning av ett verk i parodier, karikatyrer och pastischer i enlighet med god sed samt sporadiskt inkluderande av ett verk i ett annat verk, förutsatt att verket då är av underordnad betydelse.

Dessutom ändras hänvisningen till 25 h § så att hänvisningen gäller hela paragrafen och inte endast 1 mom. I momentet stryks också ordet ”via kabel” i samband med vidaresändning samt bestämmelsen enligt vilken 25 h § 1 mom. och 25 i § 1 mom. ska tillämpas på vidaresändningar, utom när utsändningen har sitt ursprung i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, varvid i stället för nämnda bestämmelser ska tillämpas 25 h § 3 mom. Ändringen är i linje med de ändringar som föreslås i 25 h §.

49 §. Framställare av katalog och databas. I paragrafens 3 mom. införs en hänvisning till 13 b, 16 g, 16 h och 23 §. Den nya 13 b § gäller användning av verk för datautvinning och 16 g och 16 h § gäller användning av utgångna verk i kulturarvsinstitutioner med stöd av avtalslicens eller in-skränkningar i upphovsrätten. Den ändrade 23 § gäller användning av ett verk i ett nytt verk, inklusive användning av ett verk i parodier, karikatyrer och pastischer i enlighet med god sed samt sporadiskt inkluderande av ett verk i ett annat verk, förutsatt att verket då är av underordnad betydelse.

49 a §. Fotograf. Till 3 mom. fogas hänvisningar till 13 b, 16 g, 16 h och 23 §. Den nya 13 b § gäller användning av verk för datautvinning och 16 g och 16 h § gäller användning av utgångna verk i kulturarvsinstitutioner med stöd av avtalslicens eller inskränkningar i upphovsrätten. Den ändrade 23 § gäller användning av ett verk i ett nytt verk, inklusive användning av ett verk i parodier, karikatyrer och pastischer i enlighet med god sed samt sporadiskt inkluderande av ett verk i ett annat verk, förutsatt att verket då är av underordnad betydelse.

Till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. där området för skydd av närstående rättigheter för fotografier begränsas. Det föreslås att en fotograf inte ska ha i 1 mom. avsedd rätt till ett fotografi av ett verk vars skyddstid har löpt ut. Genom bestämmelsen genomförs artikel 14 i DSM-direktivet, som gäller inskränkning av upphovsrätten och närstående rättigheter i fråga om exemplar som framställts av bildkonstverk som är fria för var och en att använda.

Bestämmelsen ska i praktiken tillämpas på alla visuella verk, såsom fotografier eller andra bildkonstverk, museiföremål, minnesmärken, fasta fornlämningar och andra alster av byggnadskonst, konsthantverk eller konstindustri, för vilka upphovsrättens giltighetstid har löpt ut och som således är fria för var och en att använda. Bestämmelsens tillämpningsområde omfattar också till exempel stillbilder av filmverk. Enligt punkt 5 i kommissionens rekommendation 2011/711/EU om digitalisering av och tillgång via internet till kulturellt material och digitalt bevarande ska medlemsstaterna förbättra tillgången till och användningen av digitaliserat offentligt kulturmateriäl. Enligt skäl 1 i rekommendationen omfattar det kulturella materialet tryckta medier (böcker, tidskrifter, tidningar), fotografier, museiföremål, arkiverade dokument, ljud och audiovisuellt material, monument och arkeologiska platser.

50 §. Tidnings- och tidskriftsförläggare. I paragrafen föreskrivs om skydd av tidnings- och tidskriftsförläggares närstående rättigheter. Genom paragrafen genomförs bestämmelserna i artikel 15 i DSM-direktivet, som syftar till att förenhetliga det rättsliga skyddet av tidningar och tidskrifter. Genom de ändringar som görs i paragrafen upphävs skyddet av pressmeddelanden enligt den gällande lagen.

Enligt 1 mom. har en tidnings- eller tidskriftsförläggare uteslutande rätt att bestämma om framställningen av exemplar av en tidning eller tidskrift och om tillgängliggörandet av dem för allmänheten i en tjänst som tillhandahålls i ett datanät. Som tidning eller tidskrift betraktas en publikation som uppfyller de kumulativa villkor som nämns i momentet, det vill säga den 1) består av en samling i huvudsak litterära verk av journalistiskt slag och andra verk eller skyddade objekt, 2) utgör ett enskilt nummer av en periodiskt utgiven eller regelbundet uppdaterad tidning eller tidskrift under en gemensam titel, 3) har som syfte att informera allmänheten om nyheter eller andra teman, och 4) publiceras på initiativ av en förläggare och under dennes redaktionella ansvar och kontroll. Skyddet av tidningar och tidskrifter förutsätter däremot inte originalitet. Som tidningar eller tidskrifter betraktas såväl tryckta tidningar som nätpublikationer, men ensamrätten gäller endast informationssamhällets tjänsteleverantörers onlineanvändning av tidningar och tidskrifter. Enligt skäl 55 och 56 i ingressen till direktivet ska som utgivare av presspublikationer betraktas tjänsteleverantörer, till exempel nyhetsutgivare eller nyhetsbyråer,

men inte webbplatser, till exempel bloggar, som publicerar information i samband med verksamhet där ingen tjänsteleverantör, såsom en nyhetsutgivare, är initiativtagare till eller har redaktionellt ansvar respektive kontroll över verksamheten.

Enligt skäl 54 till direktivet är syftet med skyddsformen att skydda utgivare av presspublikationer mot återanvändning i tjänster för mediebevakning och nyhetsaggregation, där återanvändning av presspublikationer är ett viktigt inslag i affärsmodellen och en betydande inkomstkälla. Enligt direktivet har utgivare av presspublikationer problem med licensieringen av onlineutnyttjande av deras publikationer till aktörer som tillhandahåller den typen av tjänster, vilket gör det svårare för utgivarna att få tillbaka sina investeringar. Enligt direktivet är det under omständigheter där utgivare av presspublikationer inte erkänns som rättsinnehavare ofta komplext och ineffektivt att licensiera och hävda rättigheter för presspublikationer som används online av informationssamhällets tjänsteleverantörer i den digitala miljön. Enligt skäl 55 till direktivet måste utgivares organisatoriska och finansiella bidrag till produktion av presspublikationer erkännas och främjas ytterligare för att säkerställa hållbarheten i förlagsbranschen, och därigenom garantera tillgången till tillförlitlig information. Paragrafen ska utöver på nyhetsaggregatorer och mediebevakning också tillämpas på andra leverantörer av informationssamhällets tjänster, såsom andra förläggare av tidningar eller tidskrifter, när de använder tidningar eller tidskrifter som omfattas av skyddet.

Skyddet omfattar inte framställning av exemplar av tidningar eller tidskrifter genom tryckning eller spridning av tryckta exemplar, men tidningar eller tidskrifter kan även i fortsättningen förhindra sådan användning med stöd av uteslutande rätt som förvärvats av upphovsmän och andra rättsinnehavare.

Skyddet av tidningar och tidskrifter gäller både användning av dem i sin helhet och användning av delar av dem. I 1 mom. utsträcks den uteslutande rätten också till användning av en kvantitativt eller kvalitativt sett väsentlig del av en tidning eller tidskrift. Vid tolkningen av bestämmelsen ska det beaktas att även återkommande användning av icke väsentliga delar kan vara av betydelse med tanke på sådana tjänster som informationssamhällets tjänsteleverantörer tillhandahåller, i synnerhet kvalitativt sett, och sådan användning kan som helhet betraktat således omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde. Exemplar av material som behandlas och ställs till kundernas förfogande framställs till exempel inom mediebevakning och i nyhetsaggregatorer ofta i stor skala. Enligt Europeiska kommissionens bakgrundsutredningar för direktivet räcker detta för många användare, vilket innebär att de inte går till ursprungskällan för att läsa artiklarna.

Enligt direktivet ska skyddet inte gälla enskilda ord och mycket korta utdrag. Sådana delar ska i allmänhet anses vara icke väsentliga och deras användning kan vanligen inte anses påverka de investeringar som gjorts av utgivare av presspublikationer. I skäl 58 till direktivet konstateras det dock att även om användningen av enskilda ord och mycket korta utdrag i princip inte ska omfattas av den uteslutande rätten, ska man dock beakta den massiva sammanställning och användning av presspublikationer som informationssamhällets tjänsteleverantörer ägnar sig åt.

Ordalydelsen i artikel 15 i direktivet är i viss mån oklar när det gäller om utdrag som är mer omfattande än enskilda ord helt och hållet kan lämnas utanför skyddet och om utdrag som är mer omfattande än enskilda ord eller mycket korta utdrag alltid ska omfattas av skyddet. På basis av skäl 58 till direktivet verkar det som att enskilda ord aldrig kan omfattas av skyddet, medan utdrag som inte är mycket korta däremot omfattas av skyddet, om de kan anses gynna affärsverksamheten för en leverantör av informationssamhällets tjänster och på motsvarande sätt minska värdet av tidnings- eller tidskriftsförläggarens affärsverksamhet. Ordalydelsen i skäl 58 till direktivet tyder på att man snarare än att beakta ett enskilt utdrags omfattning bör beakta

hur återkommande, systematisk och innehållsmässigt omfattande informationssamhällets tjänsteleverantörs användning som helhet betraktat är. I skäl 57 till direktivet preciseras det att skyddet inte får utvidgas till att omfatta enbart fakta som rapporteras i presspublikationer, vilket även bör beaktas vid tolkningen av vad som ska anses utgöra en väsentlig del av en tidning eller tidskrift.

Formuleringen i direktivet påminner starkt om ordalydelsen i databasdirektivet (96/9/EG), enligt vilket även återkommande användning av icke väsentliga delar av en databas ska anses omfattas av rätten till databaser. I 49 § i upphovsrättslagen har bestämmelsen i databasdirektivet genomförts genom att det föreskrivs att rätten till databaser omfattar uteslutande rätt att förfoga över arbetets hela innehåll eller över en kvalitativt eller kvantitativt sett väsentlig del av det. Även användningen av icke väsentliga delar ska således kunna anses utgöra en kvalitativt eller kvantitativt sett väsentlig del när det är fråga om återkommande användning. Ordalydelsen i den föreslagna bestämmelsen motsvarar således det vedertagna uttryckssätt som används i 49 § i upphovsrättslagen och det syfte som anges i skäl 58 till DSM-direktivet.

När det är fråga om användning av en del av en tidning eller tidskrift är det skäl att särskilt lyfta fram att användning av utdrag kan vara tillåten till exempel med stöd av citaträtten enligt 22 § i upphovsrättslagen eller någon annan inskränkning i upphovsrätten. Bestämmelser om närstående rättigheter i förhållande till de inskränkningar i upphovsrätten som föreskrivs i upphovsrättslagen föreslås i 4 mom.

Enligt 2 mom. 1 punkten ska vetenskapliga eller akademiska periodiska publikationer inte omfattas av tidnings- eller tidskriftsförläggarens uteslutande rätt. Enligt 2 mom. 2 punkten tillämpas skyddet av tidnings- och tidskriftsförläggares närstående rättigheter inte på tidningar eller tidskrifter eller delar av dem som görs tillgängliga för allmänheten i datanät i annat syfte än förvärvssyfte. Genom bestämmelsen genomförs artikel 15.1 andra stycket i direktivet, enligt vilket den uteslutande rätten inte gäller för enskilda användares privata eller icke-kommersiella användning av presspublikationer. För tillämpningen av bestämmelsen i fråga saknar det betydelse vilken webbplats eller tjänst som används för att göra tidningar eller tidskrifter eller delar av dem tillgängliga för allmänheten. Bestämmelsen gäller såväl användning för privata ändamål, till exempel på Twitter eller i en Facebook-grupp för att utöva en enskilds yttrandefrihet, som användning i annat än kommersiellt syfte för en juridisk persons räkning. Således kan en person som handlar för ett aktiebolags räkning publicera en tidningsartikel om aktiebolaget till exempel på Twitter trots att tidningsförläggaren har uteslutande rätt. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa medborgarnas yttrandefrihet i datanät.

Enligt 2 mom. 3 punkten tillämpas uteslutande rätt inte på hyperlänkning. Således gäller den uteslutande rätten inte tillgängliggörande av tidningar och tidskrifter för allmänheten genom hyperlänkning. Genom bestämmelsen genomförs artikel 15.1 tredje stycket i direktivet.

Enligt 2 mom. 4 punkten ska den uteslutande rätten för tidnings- och tidskriftsförläggare inte tillämpas på sådana upphovsrättsskyddade verk eller andra av närstående rättigheter skyddade objekt som ingår i en tidning eller tidskrift och vars skyddstid har löpt ut. Sådana verk eller andra alster kan inte på nytt omfattas av skydd även om de ingår i en tidning eller tidskrift.

Enligt 2 mom. 5 punkten ska en tidnings- eller tidskriftsförläggares närstående rättigheter inte tillämpas på verk eller andra skyddade objekt som ingår i en tidning eller tidskrift och vars användning upphovsmannen till verket eller en innehavare av närstående rättigheter har gett sitt tillstånd till. I en situation där upphovsmannen har beviljat en tidnings- eller tidskriftsförläggare icke-exklusiv rätt att använda ett verk har upphovsmannen fortfarande rätt att bevilja även andra användare tillstånd att använda verket. För att skydda dessa användare mot krav från tidnings-

eller tidskriftsförläggaren är det nödvändigt att föreskriva att användning som sker med stöd av upphovsmannens tillstånd inte ska anses kränka tidnings- eller tidskriftsförläggarens närstående rättigheter, även om verket också ingår i en tidning eller tidskrift som tidnings- eller tidskriftsförläggaren gett ut. I de fall då upphovsmannen har gett tidnings- eller tidskriftsförläggaren uteslutande rätt att använda verket har upphovsmannen inte längre rätt att förfoga över verket.

Genom 2 mom. 4 och 5 punkten genomförs artikel 15.2 andra stycket i direktivet.

I 3 mom. föreskrivs om skyddstiden för tidnings- och tidskriftsförläggares närstående rättigheter. Enligt bestämmelsen gäller den rätt som föreskrivs för tidnings- och tidskriftsförläggare i 1 mom. tills två år har förflutit från utgången av det år då tidningen eller tidskriften eller en del av den publicerades första gången. Skyddstiden beräknas således från den tidpunkt då en nyhetsartikel eller någon annan artikel som ingår i en tidning eller tidskrift för första gången har publicerats i tidningen eller tidskriften och en ny skyddstid börjar inte löpa på grund av att artikeln eventuellt har publicerats på nytt. Genom bestämmelsen genomförs artikel 15.4 första stycket i direktivet.

Enligt 4 mom. gäller vad som i 2 kap. föreskrivs om inskränkningar i upphovsrätten och om avtalslicenser i tillämpliga delar tidnings- och tidskriftsförläggares närstående rättigheter. På grund av karaktären hos tidnings- och tidskriftsförläggares närstående rättigheter är många av inskränkningarna i upphovsrätten endast delvis tillämpliga på dessa rättigheter, eftersom inskränkningarna i upphovsrätten i allmänhet är tillämpliga oberoende av om det är fråga om analog eller digital användning av ett verk eller något annat skyddat objekt. En del av inskränkningarna i upphovsrätten är också sådana att de endast är tillämpliga på annan användning än användning av informationssamhällets tjänsteleverantörer och de påverkas således inte heller i övrigt av de närstående rättigheterna för tidnings- och tidskriftsförläggare. Genom bestämmelsen genomförs artikel 15.3 i direktivet.

Enligt 5 mom. påverkar skyddet för tidnings- och tidskriftsförläggare inte den rätt som upphovsmannen eller innehavaren av något annat skyddat objekt enligt upphovsrättslagen har till ett verk eller något annat skyddat objekt som ingår i en tidning eller tidskrift. Skyddet påverkar således inte i fråga om verk som ingår i en tidning eller tidskrift det skydd som föreskrivs i upphovsrättslagen för upphovsmän, fotografer och producenter av ljud- eller bildupptagningar eller utövande konstnärer. Tidnings- och tidskriftsförläggares närstående rättigheter påverkar således inte till exempel skyddstiden för självständiga och originella verk som ingår i en tidning eller tidskrift eller upphovsmannens rätt att förfoga över verket. I bestämmelsen tas inte ställning till i vilken utsträckning rättigheterna övergår till förläggaren i fråga om verk som skapats inom ramen för ett anställningsförhållande, utan detta bestäms enligt det gällande rättsläget. Bestämmelsen har inte heller någon inverkan på i vilken mån till exempel de principer som framgår av arbetslagstiftningen begränsar rätten att bedriva konkurrerande näringsverksamhet i fråga om upphovsmän som står i anställningsförhållande till tidnings- eller tidskriftsförläggaren. Genom bestämmelsen genomförs artikel 15.2 första stycket i direktivet.

Enligt 6 mom. har upphovsmannen till ett verk eller innehavaren av något annat skyddat objekt som ingår i en tidning eller tidskrift rätt till en lämplig andel av den ersättning som förläggaren får för utövande av den rätt som avses i 1 mom. Bestämmelsen kan förstås mot bakgrund av att redaktörer och andra upphovsmän i allmänhet endast överlåter sina rättigheter för användning i en viss tidning eller tidskrift och att överlåtelserna således inte omfattar användning i annan affärsverksamhet. I enlighet med artikel 18 i direktivet förutsätts det dessutom att upphovsmännen får en lämplig och proportionell ersättning för användningen av sitt verk. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att den ekonomiska nytta som användningen av tidningar och tidskrifter

medför fördelas mellan både tidningsförläggare och upphovsmän. Om tidnings- eller tidskriftsförläggaren beviljar tillstånd att använda tidningen eller tidskriften utan ersättning, kommer inte heller upphovsmännen att få extra inkomster av informationssamhällets tjänsteleverantörers användning av tidningen eller tidskriften.

50 c §. *Användning av verk som skyddats med tekniska åtgärder.* Det föreslås att 1 mom. ändras så att även om ett verk har skyddats med effektiva tekniska åtgärder ska det vara möjligt att använda verket inte bara för utnyttjande av de inskränkningar i upphovsrätten som för närvarande nämns i paragrafen utan också för att utnyttja följande inskränkningar i upphovsrätten: för datautvinning enligt 13 b §, för undervisnings- och forskningsändamål enligt 14 § 1 mom. och för användning av utgångna verk i arkiv och i för allmänheten öppna bibliotek och museer enligt 16 g och 16 h §. Genom bestämmelsen genomförs artikel 7 i DSM-direktivet.

54 §. *Skiljeförfarande.* Det föreslås att 1 mom. 3 punkten ändras så att hänvisningen till 14 § 1 mom. ändras till en hänvisning till 14 § 4 mom. Ändringen beror på den strukturella ändring som föreslås i 14 § och som innebär att bestämmelserna om avtalslicens flyttas till 14 § 4 mom.

Det föreslås att 1 mom. 5 punkten ändras så att ordet ”via kabel” stryks i samband med vidare-sändning samt bestämmelsen om att utsändningen ska ha sitt ursprung i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Ändringen är i linje med de ändringar som föreslås i 25 h §.

Paragrafens 4 mom. ändras så att det i stället för hänvisningen till 14 § 1 mom. hänvisas till 14 § 4 mom. och i stället för hänvisningen till 25 h § 1 eller 2 mom. hänvisas till 25 h § i dess helhet. Ändringen är i linje med ändringarna i 14 och 25 h §.

55 a §. *Ansvar för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll avseende material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten och som kränker upphovsrätten.* I paragrafen föreskrivs det om under vilka förutsättningar en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll kan anses vara ansvarig för användningen av ett verk på ett sätt som omfattas av upphovsmannens ensamrätt enligt 2 § i upphovsrättslagen.

Det i paragrafen använda begreppet onlineleverantör av delningstjänster för innehåll motsvarar definitionen i artikel 2.6 i DSM-direktivet. Enligt definitionen i direktivet avses med onlineleverantör av delningstjänster för innehåll en leverantör av en av informationssamhällets tjänster ”som har som huvudsyfte eller ett av sina huvudsyften att lagra och ge allmänheten tillgång till en stor mängd upphovsrättsskyddade verk eller andra skyddade alster som laddats upp av dess användare, som leverantören ordnar och marknadsför i vinstsyfte”.

I stället för ”användare”, som används i direktivet, används i paragrafen ”innehållsproducent”, som motsvarar den term som används i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014). Onlinetjänster för delning av innehåll har vanligen två typer av användare: de som lagrar material i tjänsten för allmänheten och de som läser, lyssnar eller tittar på material som gjorts tillgängligt för allmänheten. För att göra en tydlig åtskillnad mellan de olika användarna används i bestämmelsen ”innehållsproducent” för de användare som lagrar material för allmänheten.

En onlinetjänst för delning av innehåll är en tjänst som erbjuder innehållsproducenter en möjlighet att lagra material för överföring till allmänheten, men tjänsten som helhet betraktad kan jämföras med en innehållstjänst online. I skäl 62 i direktivet preciseras det att definitionen av onlineleverantör av delningstjänst för innehåll bör endast inriktas på onlinetjänster som spelar en viktig roll på innehållsmarknaden online genom att de konkurrerar med andra onlinetjänster

för innehåll, till exempel tjänster för streamning av ljudfiler och videor, för samma användargrupper. Sammanfattningsvis kan det konstateras att medan innehållet i en innehållstjänst online baserar sig på tjänsteleverantörens val, väljer en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll inte aktivt på förhand de innehåll som erbjuds i tjänsten, utan innehållsproducenterna ansvarar för valet av de innehåll som ska erbjudas i tjänsten och för lagringen av dem. I övrigt kan affärsmodellen för en onlinetjänst för delning av innehåll jämföras med den verksamhet som bedrivs av innehållstjänster online så att tjänsten får intäkter genom att tillgängliggöra, sammanställa, ordna och marknadsföra innehåll samt genom att utnyttja konsumenternas efterfrågan. Situationen är i huvudsak densamma också i fråga om reklamfinansierade eller avgiftsbelagda innehållstjänster. Även om onlinetjänster för delning av innehåll i allmänhet är avgiftsfria för användarna, utesluter direktivet inte möjligheten att en sådan tjänst kan ta ut en avgift av användarna för användning av tjänsten.

Onlinetjänster för delning av innehåll är begreppsmässigt tjänster som kan jämföras med innehållstjänster online, men samtidigt hör de till en sådan kategori av lagringstjänster som avses i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation. Upphovsrättslagens särskilda bestämmelser om onlinetjänster för delning av innehåll tillämpas dock inte på andra lagringstjänster. Onlinetjänster för delning av innehåll bör begreppsmässigt hållas åtskilda även från sådana i 25 § i upphovsrättslagen avsedda tjänster för nätlagring av tv-program, som till sin karaktär är innehållstjänster online och inte onlinetjänster för delning av innehåll.

Enligt skäl 62 i direktivet kan som onlinetjänster för delning av innehåll inte betraktas sådana tjänster som har ett annat huvudsyfte än att ge innehållsproducenterna möjlighet att ladda upp och dela en stor mängd upphovsrättsskyddat innehåll i syfte att erhålla vinst av den verksamheten. Som exempel på tjänster som inte omfattas av tillämpningsområdet nämns i artikel 2.6 och skäl 62 i direktivet tjänster för elektronisk kommunikation, molntjänster för företag, molntjänster som ger konsumenterna möjlighet att ladda upp innehåll för eget bruk och näthandelsplatser. Handelsplatsernas huvudsakliga verksamhet är i allmänhet detaljhandel på nätet som inte inbegriper tillgång till upphovsrättsligt skyddat innehåll. Enligt artikel 2.6 i direktivet ska definitionen inte heller omfatta leverantörer av tjänster som plattformar för utveckling och delning av programvara med öppen källkod, fillagringsplatser för vetenskapligt och pedagogiskt material utan vinstsyfte samt onlineencyklopedier utan vinstsyfte. Förteckningen i direktivet över tjänster som inte omfattas av definitionen av onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll är inte uttömmande.

Tjänster som inte tillhandahåller allmänheten innehåll som innehållsproducenterna har lagrat i tjänsten omfattas inte av definitionen av onlinetjänster för delning av innehåll. Utanför bestämmelsens tillämpningsområde faller således i enlighet med vad som föreskrivs i direktivet till exempel sådana tjänster i vilka verk streamas i realtid utan att de lagras i tjänsten. Även tjänster som länkar till innehåll som lagrats i en annan tjänst faller utanför tillämpningsområdet. Även om direktivets bestämmelser inte är tillämpliga på sådana tjänster innebär det inte nödvändigtvis att tjänster av det slag som beskrivs ovan är fria från ansvar. EU-domstolen har till exempel i *Stichting Brein* -målet C-610/15 ansett att en tjänst vars syfte är att göra intrång i upphovsrätt eller tillhandahålla fysiska förutsättningar för intrång är ansvarig för ett intrång i upphovsrätten. Avsikten är inte att ändra denna utgångspunkt vare sig genom direktivet eller genom de nationella bestämmelser som följer av direktivet. På samma sätt inverkar bestämmelserna enligt direktivet inte på ansvaret för sådana innehållstjänster som själva väljer vilka innehåll som ska ges ut.

I sista hand ska det bedömas från fall till fall om definitionen av onlinetjänst för delning av innehåll är tillämplig på en tjänst. Sociala medier omfattas således av tillämpningsområdet om de konkurrerar på marknaden med innehållstjänster såsom tjänster som erbjuder videor, musik

eller böcker. Syftet med den nya regleringen är att skapa jämlikare verksamhetsförutsättningar mellan innehållstjänsterna online och onlinetjänsterna för delning av innehåll och säkerställa att onlinetjänsterna för delning av innehåll inte kategoriskt kan gömma sig bakom bestämmelserna om ansvarsfrihet och på så sätt undvika skyldigheten att inhämta de tillstånd som behövs av upphovsmännen. Eftersom onlineleverantörerna av delningstjänster för innehåll kommersiellt utnyttjar innehåll som innehållsproducenterna har lagrat i tjänsten, är det motiverat att kräva särskild omsorgsfullhet av dessa tjänsteleverantörer för att säkerställa att innehåll som gör intrång i upphovsrätten inte görs tillgängligt för allmänheten i tjänsten.

Det ansvar som onlinetjänsterna för delning av innehåll har för innehåll som gör intrång i upphovsrätten påverkar inte det ansvar som tjänsterna i fråga har för annat olagligt innehåll, utan artikel 14 i direktiv 2000/31/EG om elektronisk handel och de nationella bestämmelser som följer av det ska enligt artikel 17.3 i DSM-direktivet även i fortsättningen tillämpas på annat olagligt innehåll samt på andra lagringstjänster än onlinetjänster för delning av innehåll. På sådana andra lagringstjänster tillämpas således i fråga om material som kränker upphovsrätten även i fortsättningen bestämmelserna i 189–194 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation.

Enligt det föreslagna 55 a § 1 mom. ansvarar en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll för i 2 § avsedd framställning och överföring till allmänheten av ett exemplar av ett verk när tjänsteleverantören inte har vidtagit lämpliga åtgärder för att inhämta tillstånd av upphovsmannen eller trots det krav på avlägsnande som upphovsmannen framställt inte har vidtagit lämpliga åtgärder för att identifiera material som kränker upphovsrätten och för att göra materialet oåtkomligt för allmänheten. Krav på avlägsnande kan framställas på upphovsmannens vägnar också av den som har rätt att handla för upphovsmannens räkning. Om upphovsrätten har övergått till någon annan, kan krav i princip framställas av den till vilken upphovsrätten har övergått. Upphovsmannen har också kunnat bemyndiga någon annan, till exempel en kollektiv förvaltningsorganisation eller någon annan tjänsteleverantör som tjänar upphovsmännens intressen, att bevaka upphovsmannens rättigheter.

Utgångspunkten för regleringen är att en onlinetjänst för delning av innehåll erbjuder allmänheten tillgång till material som innehållsproducenterna har lagrat i tjänsten. När tjänstens ansvar bedöms ska det beaktas att tjänsteleverantören inte på förhand kan veta vilka verk eller andra skyddade objekt innehållsproducenterna kommer att lagra i tjänsten och att tjänsteleverantören inte heller kan antas ha kännedom om alla eventuella verk och deras upphovsmän.

Utgångspunkten är också att upphovsrätten är ostridig. Om det finns oklarheter eller motstridiga uppgifter om upphovsmännen till det material som finns i tjänsten, ska man först utreda och avgöra vem som har rätt att framställa yrkanden som gäller verket i fråga. En sådan situation kan uppstå till exempel om två eller flera kompositörer var och en ovetande om varandra har skapat och registrerat rättigheterna till en viss komposition i det register över verk som förs av den kollektiva förvaltningsorganisationen.

Det bör också beaktas att det inte finns något officiellt och giltigt upphovsrättsregister eftersom erhållande av upphovsrättsskydd inte kräver registrering. Det är således i princip inte möjligt att förutsätta att upphovsmannen lägger fram bevis på att han eller hon är upphovsman till ett verk, att upphovsrätten har antecknats i ett register som förs av en kollektiv förvaltningsorganisation för upphovsrätt eller att det för återopande av upphovsrätt ska läggas fram entydiga bevis på att upphovsrätten har övergått till den som beviljar onlineleverantören av delningstjänster för innehåll rätt att använda ett verk eller kräver att materialet avlägsnas. Om olika aktörer hävdar att de är upphovsman till ett verk eller att de företräder upphovsmannen, bör det dock vara

möjligt att kräva bevis på att aktören i fråga är upphovsman till verket eller företräder upphovsmannen.

Utgångspunkten är att tjänsteleverantören – senast när upphovsmannen träder fram och beviljar tillstånd till användning eller begär att det material som upphovsmannen äger och åberopar ska göras oåtkomligt för allmänheten – ska vidta lämpliga åtgärder för att inhämta tillstånd eller för att göra material som gör intrång i upphovsmannens upphovsrätt oåtkomligt för allmänheten.

I artikel 17.4 i direktivet konstateras det att tjänsteleverantörerna är skyldiga att ”göra vad de vad kan” för att erhålla ett tillstånd och ”i enlighet med höga branschstandarder för god yrkessed göra vad de kan” för att säkerställa att vissa objekt som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter och i fråga om vilka rättsinnehavarna har försett tjänsteleverantörerna med ”relevant och nödvändig information” inte är tillgängliga. Under alla omständigheter är tjänsteleverantörerna enligt direktivet skyldiga att, efter att mottagit ”en tillräckligt välgrundad underrättelse” från rättsinnehavarna agera snabbt för att omöjliggöra åtkomst till de underrättade verken och alstren eller avlägsna dem från sina webbplatser. Vid fastställandet av om åtgärderna är lämpliga och uppfyller kraven enligt artikel 17.4 ska enligt artikel 17.5 åtgärderna vara proportionerliga med hänsyn till proportionalitetsprincipen.

I 2 och 3 mom. preciseras vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av de i 1 mom. avsedda åtgärdernas proportionalitet. Enligt artikel 17.5 i direktivet ska proportionalitetsprincipen beaktas vid fastställandet av om en tjänsteleverantör har fullgjort sina skyldigheter enligt punkt 4, med beaktande av bland annat typen av tjänst, publiken och tjänstens omfattning samt vilken typ av objekt som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter som har laddats upp av innehållsproducenterna samt tillgången till lämpliga och effektiva medel och tjänsteleverantörernas kostnad för dem. Förteckningen i direktivet är inte uttömmande. Med bedömningskriterierna i 2 och 3 mom. eftersträvas i enlighet med direktivet en balans mellan å ena sidan upphovsmannens äganderätt och å andra sidan tjänsteleverantörernas näringsfrihet, så att tjänsteleverantörernas omsorgsplikt förblir skälig. När åtgärder vidtas ska också innehållsproducenternas rättigheter beaktas.

Enligt den föreslagna 2 mom. 1 punkten ska typen av material beaktas vid bedömningen av åtgärdernas proportionalitet. Det kan till exempel inte anses vara lämpligt och proportionerligt att det krävs att en tjänst som enbart är avsedd för delning av fotografier för säkerhets skull ska inhämta tillstånd också för användning av andra typer av verk eller att en tjänst som enbart delar ljudfiler ska inhämta tillstånd inte bara för ljudspår utan också för bilder som ingår i audiovisuella verk. Typen av material inverkar också på hur lätt det är att identifiera upphovsmännen till verken och inhämta de tillstånd som behövs.

Enligt den föreslagna 2 mom. 2 punkten ska man vid bedömningen av åtgärdernas proportionalitet beakta hur vanligt det material som kränker upphovsrätten är i tjänsten. Ju större risken är för att det i tjänsten finns material som kränker upphovsrätten, desto effektivare åtgärder krävs av tjänsteleverantören för att identifiera rättsinnehavarna och inhämta användningstillstånd också på förhand. Även i de fall där en viss typ av verk används mer sällan ska tjänsteleverantören ändå inhämta tillstånd till användning senast när ett sådant kan fås av upphovsmannen.

Enligt den föreslagna 2 mom. 3 punkten påverkas åtgärdernas proportionalitet också av tillgången till de uppgifter som behövs för att identifiera upphovsmannen och inhämta användningstillstånd. För det första har det betydelse i vilken mån verken kan identifieras bland det material som lagrats i tjänsten. Upphovsmännen till vissa typer av verk är lättare att identifiera än andra. I vissa fall kan rättigheterna till olika versioner av ett verk innehas av olika parter. I

sådana fall kan det vara särskilt utmanande att för det första identifiera vilken version av verket det är fråga om och för det andra fastställa vem som innehar upphovsrätten. Utan uppgifter om upphovsmannen är det ofta svårt att identifiera ens den kollektiva förvaltningsorganisation eller någon annan som företräder upphovsmannen. Det är emellertid ofta lättare att få förhandlingskontakt när upphovsrätten förvaltas centraliserat, till exempel av en kollektiv förvaltningsorganisation eller någon annan aktör.

Enligt den föreslagna 2 mom. 4 punkten är det vid bedömningen av om skyldigheten att inhämta tillstånd är proportionerlig skäl att beakta omfattningen av de användningstillstånd som tillhandahålls och lämpligheten för tjänsteleverantörens behov. Enbart den omständigheten att ett visst verk ännu inte har lagrats i tjänsten befriar inte tjänsteleverantören från skyldigheten att sträva efter att på förhand få tillstånd av upphovsmännen, om detta är möjligt till exempel utifrån lösningar baserade på ramavtal så att ersättning betalas i enlighet med den faktiska användningen. Omfattningen och betydelsen av den repertoar som upphovsmännen företräder inverkar med tanke på tjänstens innehåll även i detta fall på bedömningen av om det kan anses vara proportionerligt att tillstånd ska inhämtas på förhand av en viss upphovsman för den händelse att innehållsproducenten lagrar verket i fråga i tjänsten och gör det tillgängligt för allmänheten. I skäl 61 i direktivet understryks det att licensieringsavtal bör säkerställa rättvisa villkor och rimlig jämvikt mellan båda parter. Enligt direktivet ska utgångspunkten vara avtalsfrihet och rättsinnehavarna bör inte vara skyldiga att ge tillstånd eller ingå licensavtal.

Enligt den föreslagna 2 mom. 5 punkten ska man vid bedömningen av om skyldigheterna är proportionerliga också beakta skäligheten i villkoren för användningstillstånd med beaktande av värdet av de rättigheter som är föremål för användningen i tjänsteleverantörens affärsverksamhet. Tjänsteleverantörerna och upphovsmännen ska förhandla om villkoren i god tro och i enlighet med lojalitetsprincipen. Upphovsmännen ska öppet ge tjänsteleverantören all relevant information om den repertoar de tillhandahåller och tjänsteleverantörerna ska i sin tur lämna all relevant information om tjänsten. Till den del en kollektiv förvaltningsorganisation avtalar om användning av verk för upphovsmännens räkning tillämpas dessutom bestämmelserna i 33—38 § i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt. Bestämmelserna gäller bland annat den kollektiva förvaltningsorganisationens skyldighet att erbjuda licenser, att förhandla om licensieringen i ärligt uppsåt, att erbjuda licenser på objektiva och icke-diskriminerande grunder samt i övrigt på skäliga villkor samt användarnas rapporteringsskyldighet. Om tjänsteleverantören inte godkänner den erbjudna licensen, ska tjänsteleverantören vidta sådana lämpliga åtgärder som avses i 1 mom. 2 punkten för att göra material som kränker upphovsrätten oåtkomligt.

Enligt den föreslagna 2 mom. 6 punkten kan domstolen också beakta andra omständigheter som inverkar på bedömningen av åtgärdernas proportionalitet.

I 3 mom. föreskrivs det om de omständigheter som ska beaktas vid tillämpningen av skyldigheten enligt 1 mom. 2 punkten att vidta lämpliga åtgärder för att göra material som kränker upphovsrätten oåtkomligt för allmänheten. Enligt 1 punkten ska man beakta typen av online-tjänst för delning av innehåll, publiken och tjänstens omfattning, inklusive om tjänsten har varit tillgänglig inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet under mindre än tre år, om tjänsteleverantörens årsomsättning är lägre än 10 miljoner euro beräknat i enlighet med Europeiska kommissionens rekommendation 2003/361/EG och om det genomsnittliga antalet enskilda besökare i tjänsten, beräknat på basis av det senaste kalenderåret, är högst fem miljoner.

Större tjänsteleverantörer som har en betydande publik och mycket material som lagrats i tjänsten av innehållsproducenterna och som eventuellt kränker upphovsrätten kan förutsättas vidta mer betydande åtgärder för att identifiera material som kränker upphovsrätten och förhindra

åtkomst till materialet. Mindre tjänsteleverantörer bör kunna tillämpa enklare lösningar, förutsatt att dessa lösningar inte leder till att material som inte kränker upphovsrätten görs oåtkomligt.

Nya företag som har varit verksamma på marknaden endast en kort tid kan inte förutsättas vidta några sådana åtgärder som syftar till att förebygga att material som kränker upphovsrätten lagras i tjänsten, utan det bör anses vara tillräckligt att sådant material görs oåtkomligt för allmänheten i efterhand på begäran av upphovsmannen.

Enligt den föreslagna 3 mom. 2 punkten ska också typen av material beaktas vid bedömningen av åtgärdernas proportionalitet. När en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll erbjuder allmänheten tillgång till flera olika typer av material, ska man i de krav som ställs på tjänsteleverantören beakta hur vanliga de olika typerna av material är. Ju mer allmän en viss typ av material är i en tjänst, desto mer motiverat är det att förvänta sig att tjänsteleverantören vidtar åtgärder för att bland typen av material i fråga hitta sådant material som kränker upphovsrätten. Det kan inte förutsättas att en tjänst som enbart är avsedd för delning av fotografier skaffar system som gör det möjligt att identifiera och förhindra åtkomst även till till exempel ljudfiler. Vid en bedömning av om skyldigheterna är proportionerliga kan det också anses vara av betydelse att uphovsmannen har lämnat tjänsteleverantören tillräckliga och relevanta uppgifter för att verket eller något annat skyddat objekt ska kunna identifieras bland det innehåll som laddats ner i tjänsten. Även i detta sammanhang finns det skillnader mellan olika typer av verk när det gäller hur lätt det är att identifiera material som kränker upphovsrätten.

Tillgången till tekniska system för identifiering av innehåll kan också variera beroende på typen av material. Exempelvis är de lösningar som möjliggör identifiering av material som kränker upphovsrätten för närvarande mer avancerade när det gäller ljudupptagningar än till exempel den teknik som används för att identifiera text som kränker upphovsrätten.

Enligt den föreslagna 3 mom. 3 punkten inverkar också utvecklingen av, kostnaderna för och effektiviteten hos de tekniska systemen för identifiering av verk på vilka åtgärder tjänsteleverantören ska vidta. Till exempel i fråga om vetenskapliga artiklar skaffar förläggaren vanligen ensamrätt till den slutliga texten, medan uphovsmannen kan ha korrektur exemplar av verket som han eller hon kan distribuera fritt. Det kan vara svårt att identifiera de olika versionerna, och därför kan utvecklingen av identifieringsmetoderna ha en direkt inverkan på de krav som ställs på tjänsteleverantörerna. Detta gäller både skyldigheten att se till att det tillstånd som behövs har inhämtats för de olika versionerna av verket och skyldigheten att skilja på de olika versionerna i samband med att åtkomst hindras.

Om det i tjänsten endast sällan finns material som kränker upphovsrätten eller om tjänsten som helhet betraktad är sådan att det kan bedömas att material som kränker upphovsrätten förekommer endast i begränsad omfattning, bör de krav som ställs på tjänsteleverantören vara lägre. Det kan inte heller förutsättas att tjänster som har få användare ska vidta lika omfattande åtgärder som tjänster som har ett stort antal användare. Denna aspekt har beaktats både i 2 mom. 2 punkten och i 3 mom. 1 punkten.

I fråga om en onlinetjänst för delning av innehåll som har varit tillgänglig inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet under mindre än tre år, vars årsomsättning är lägre än 10 miljoner euro beräknat i enlighet med Europeiska kommissionens rekommendation 2003/361/EG och vars genomsnittliga antal enskilda besökare, beräknat på basis av det senaste kalenderåret, är högst fem miljoner, föreskrivs det i den föreslagna 3 mom. 1 punkten, som motsvarar artikel 17.6 i direktivet, att det med hänsyn till proportionalitetsprincipen inte kan anses vara proportionerligt att en sådan tjänsteleverantör ska vara skyldig att ta i bruk system för identifiering av

material som kränker upphovsrätten, utan det ska anses tillräckligt att tjänsteleverantören avlägsnar material som kränker upphovsrätten i efterhand på begäran av upphovsmannen.

Enligt den föreslagna 3 mom. 4 punkten har uppgifternas kvalitet betydelse vid bedömningen av de krav som ställs på tjänsteleverantören. Kvaliteten på de uppgifter som upphovsmannen lämnar tjänsteleverantören har betydelse för hur effektivt innehållet kan identifieras. Utgångspunkten är att upphovsmannen ska lämna alla relevanta och behövliga uppgifter om verket eller andra motsvarande uppgifter med hjälp av vilka tjänsteleverantören kan identifiera material som kränker upphovsrätten. Vilka uppgifter som är relevanta och behövliga beror på det tekniska system som tjänsteleverantören har tagit i bruk samt på om det är fråga om att göra material som redan har publicerats i tjänsten oåtkomligt. I allmänhet kan det inte anses vara tillräckligt att lämna enbart uppgifter om verket, såsom namnet på verket och upphovsmannen eller andra rättsinnehavare eller ett standardiserat identifikationsnummer, utan identifieringen av material som kränker upphovsrätten kan dessutom förutsätta att upphovsmannen har lämnat tjänsteleverantören en referensfil för verket som uppfyller vissa tekniska krav. Uppgifternas kvalitet har också betydelse när det gäller att särskilja material som kränker upphovsrätten från material som inte kränker upphovsrätten. En fonogramproducentens rätt kan omfatta till exempel fågellåten som tagits upp på ett fonogram. Om det utifrån det material som rättsinnehavaren har tillhandahållit inte är möjligt att skilja fonogrammet från andra fonogram som innehåller låten från samma fågelart, ska detta kunna beaktas vid bedömningen av om åtgärderna är lämpliga och proportionerliga.

Enligt den föreslagna 3 mom. 5 punkten ska man vid bedömningen av åtgärdernas proportionalitet också beakta innehållsproducenternas rätt att använda ett verk på ett sätt som inte kränker upphovsrätten. Utvecklingen av identifieringsmetoder kan också påverka möjligheterna att bedöma om ett verk använts i enlighet med ett av de lagstadgade inskränkningarna i upphovsrätten. Om valet står mellan två eller flera olika system och beroende på om det finns en verklig risk för att material som inte kränker upphovsrätten felaktigt görs oåtkomligt, ska onlinetjänsten för delning av innehåll välja det system som bäst kan identifiera när användning är tillåten med stöd av en inskränkning i upphovsrätten. Dessutom ska det förutsättas att systemets effektivitet står i rimlig proportion till kostnaderna för det.

I 2 och 3 mom. anges de omständigheter som åtminstone ska beaktas, men enligt 2 mom. 6 punkten och 3 mom. 6 punkten kan domstolen beakta även andra omständigheter som eventuellt inverkar på bedömningen av proportionaliteten. Sådana omständigheter kan vara till exempel praxis som eventuellt utvecklas inom en bransch, eventuella rekommendationer från Europeiska kommissionen, uppförandekoder för en bransch och andra aspekter som inverkar på tolkningen av vilka krav som rimligen kan ställas på verksamhet som bedrivs av onlinetjänster för delning av innehåll.

Enligt 4 mom. kan en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll inte anses ha handlat i strid med sina skyldigheter enligt 1 mom. när leverantören i enlighet med upphovsrättstvetenämndens rekommendation enligt 55 i § återställer allmänhetens åtkomst till materialet. I det fallet att innehållsproducentens material senare visar sig kränka upphovsrätten kan onlineleverantören av delningstjänster för innehåll inte anses ha handlat i strid med 1 mom., om tjänsteleverantören utan dröjsmål efter det att domstolen meddelat beslut eller föreläggande gör materialet oåtkomligt för allmänheten.

Paragrafen grundar sig på artiklarna 17.4–17.6 i DSM-direktivet.

55 b §. *Informationsskyldighet för onlinetjänster för delning av innehåll.* Enligt 1 mom. ska onlineleverantören av delningstjänster för innehåll i samband med tjänsten offentliggöra uppgifter om en kontaktpunkt, inklusive en e-postadress, som kan användas för kontakter enligt denna lag mellan upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning, innehållsproducenten och upphovsrättstvistnämnden. Kontakterna kan gälla kommunikation i anslutning till beviljande av användningstillstånd, begäran om avlägsnande eller förfarandet för begäran om återställande. Dessutom ska uppgifter lämnas om vilka uppgifter tjänsteleverantören behöver för att kunna fullgöra skyldigheterna enligt 55 a § att identifiera material som kränker upphovsrätten och göra materialet oåtkomligt eller att av upphovsmannen inhämta det tillstånd som användningen av materialet förutsätter. Enligt paragrafen ska uppgifter också lämnas om på vilket sätt och i vilken form upphovsmannen ska lämna uppgifterna till tjänsteleverantören. Tjänsteleverantören ska dessutom informera upphovsmännen om de metoder som leverantören har för att identifiera material som kränker upphovsrätten och göra materialet oåtkomligt för allmänheten samt om var upphovsmannen kan få närmare information om metoderna, till exempel information om det tekniska stöd som erbjuds.

Till informationsskyldigheterna för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll hör också skyldighet att lämna uppgifter om de verk som får användas i tjänsten med stöd av ett användningstillstånd som tjänsteleverantören har inhämtat. Dessa uppgifter behövs framför allt för att innehållsproducenterna utifrån dem ska kunna bedöma om ytterligare rättigheter eventuellt behövs för användning av ett visst material. Även upphovsmännen kan ha ett motiverat behov av uppgifterna eftersom de gör det möjligt för upphovsmännen att identifiera eventuella felaktiga licensieringskrav till exempel i en situation där någon obehörigen försöker utnyttja ett verk som upphovsmannen skapat. Hur detaljerade uppgifter som kan krävas beror på vilken typ av verk det är fråga om och på strukturen för marknaden för rättigheterna. När det till exempel är fråga om en typ av verk och en repertoar som förvaltas av en kollektiv förvaltningsorganisation ska en hänvisning till typen av verk och till den kollektiva förvaltningsorganisationen anses tillräcklig, eftersom enligt lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt är den kollektiva förvaltningsorganisationen skyldig att ge närmare information om den repertoar som den företräder.

Onlineleverantören av delningstjänster för innehåll ska dessutom informera att innehållsproducenten har rätt att åberopa inskränkningar enligt upphovsrättslagen samt ge tillräckliga anvisningar om förfarandet för begäran om återställande. Dessa informationsskyldigheter är viktiga särskilt med tanke på innehållsproducenternas intressen.

I 2 mom. föreskrivs det om skyldigheten för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att lämna uppgifter på begäran av upphovsmannen. Till dessa uppgifter hör uppgifter om antalet innehållsproducenter som har sparat verket i tjänsten, antalet användare som har läst, tittat eller lyssnat på verket i tjänsten samt uppgifter om de inkomster som onlineleverantören av delningstjänster för innehåll har fått av användningen av verket i tjänsten. Uppgifterna kan behövas för att upphovsmannen ska kunna bedöma verkets kommersiella potential.

Paragrafen grundar sig på artikel 17.8 andra stycket i DSM-direktivet.

55 c §. *Skyldighet för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att göra material oåtkomligt för allmänheten.* I paragrafen föreskrivs om skyldigheten för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att göra material som kränker upphovsrätten oåtkomligt. Paragrafens 1 mom. gäller situationer där materialet helt motsvarar det verk som krävs ska bli avlägsnat. Bestämmelserna i 2 mom. gäller däremot situationer när identifieringsåtgärderna enligt 55 a § 1 mom. 2 punkten visar att materialet inte till alla delar motsvarar det verk som krävs bli avlägsnat och situationer när innehållsproducenten har ansett att användning av verket är tillåten till exempel med stöd av en inskränkning i upphovsrätten eller ett avtal. I paragrafen föreskrivs

således både om situationer där material som redan finns tillgängligt för allmänheten i tjänsten görs oåtkomligt och situationer där material som identifieras innan materialet publiceras i tjänsten görs oåtkomligt.

Genom bestämmelserna genomförs skyldigheten enligt artikel 17.4 b och c i direktivet att göra material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten oåtkomligt före eller efter publiceringen samt skyldigheten enligt artikel 17.7 att säkerställa att samarbetet mellan tjänsteleverantörer och rättsinnehavare inte leder till att det inte går att få tillgång till material som laddats upp i tjänsten och som inte kränker upphovsrätten eller närstående rättigheter. Dessutom beaktas kravet i artikel 17.8 om att tillämpningen av artikeln inte får leda till en allmän övervakningsskyldighet.

Formuleringen i de föreslagna bestämmelserna för genomförandet av de ovan nämnda skyldigheterna enligt direktivet ska förstås i ljuset av EU-domstolens beslut i målet *C-18/18 Glawisch-nig-Piesczek*. I målet ansåg EU-domstolen att det inte var fråga om en allmän övervakningsskyldighet när tjänsteleverantören genom föreläggande av domstolen ålades en skyldighet att göra ett visst meddelande oåtkomligt, oavsett vem som lagrar meddelandet i tjänsten, och en skyldighet att blockera åtkomsten till uttalanden som motsvarar meddelandet och som samma person lagrade i tjänsten. I det senare fallet ska uttalandena enligt domstolens uppfattning vara så likadana att det är otvetydigt att det material som ska avlägsnas är olagligt.

Enligt 1 mom. är onlineleverantören av delningstjänster för innehåll skyldig att omedelbart göra sådant material oåtkomligt för allmänheten som utifrån de identifieringsåtgärder enligt 55 a § 1 mom. 2 punkten som tjänsteleverantören vidtagit helt motsvarar det verk som upphovsmannen kräver att ska avlägsnas. Enligt bestämmelsen ska det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten omedelbart göras oåtkomligt. Bestämmelsen är tillämplig både på situationer där material som redan finns tillgängligt för allmänheten i tjänsten görs oåtkomligt och på situationer där material som identifieras innan materialet publiceras i tjänsten görs oåtkomligt.

En förutsättning för att material ska kunna göras oåtkomligt är att det utifrån innehållsproducentens utredning eller av någon annan orsak inte kan anses vara möjligt att använda verket med stöd av lag. Som tillåten användning enligt lag ska betraktas all användning av ett verk som är tillåten enligt upphovsrättslagen, till exempel i följande fall: 1) föremålet för användningen uppfyller inte villkoren för att få upphovsrättsskydd, till exempel när det material som används inte är originellt och inte uppnår verkshöjden, 2) föremålet för användningen är en handling som inte åtnjuter upphovsrättsskydd enligt 9 § i upphovsrättslagen, 3) användningen av verket är tillåten med stöd av en inskränkning i upphovsrätten enligt upphovsrättslagen, eller 4) upphovsmannen har gett tillstånd till användning av verket. Med det sistnämnda avses både situationer där innehållsproducenten har fått tillstånd av upphovsmannen att använda verket och situationer där upphovsmannen har beviljat tillstånd att använda verket genom en ensidig viljeyttring, till exempel med en licens för öppen källkod eller en creative commons-licens.

Det föreslagna 2 mom. gäller situationer när de identifieringsåtgärder som onlineleverantören av delningstjänster för innehåll vidtagit visar att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten inte till alla delar motsvarar det verk som upphovsmannen kräver att ska avlägsnas, liksom också situationer när det utifrån innehållsproducentens utredning eller någon annan orsak kan anses vara möjligt att användning av verket är tillåten med stöd av lag eller avtal. Då ska onlineleverantören av delningstjänster för innehåll omedelbart informera upphovsmannen om motsvarigheten i det material som avses ovan samt om de motiveringar som innehållsproducenten lagt fram eller om andra orsaker på basis av vilka användningen av verket kan vara tillåten med stöd av lag eller avtal. Om upphovsmannen efter att ha fått ovan nämnda informat-

ion försäkrar att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten kränker upphovsmannens upphovsrätt, ska onlineleverantören av delningstjänster för innehåll omedelbart efter att ha fått upphovsmannens försäkran göra materialet oåtkomligt för allmänheten.

I samband med att onlineleverantören av delningstjänster för innehåll informerar upphovsmannen om att tjänsteleverantören har identifierat material som eventuellt kränker upphovsmannens upphovsrätt, ska upphovsmannen också informeras om innehållsproducentens eventuella motiveringar på basis av vilka innehållsproducenten anser att användning av verket eller en del av det är tillåten. Innehållsproducentens motiveringar kan i princip grunda sig antingen på en inskränkning i upphovsrätten eller på ett användningstillstånd som innehållsproducenten fått av upphovsmannen. Det är också möjligt att innehållsproducenten åberopar att det är fråga om ett självständigt och originellt verk som skapats av innehållsproducenten. Det är inte uteslutet att två upphovsmän oberoende av varandra har skapat verk som är så lika varandra att de inte kan särskiljas.

Om till exempel en förläggare har begärt att vetenskapliga artiklar som förläggaren har gett ut ska göras oåtkomliga, kan det mycket väl uppstå en situation där systemen för identifiering av innehåll har identifierat ett verk som identiskt, även om det är fråga om två olika versioner av samma verk. Om innehållsproducenten lagrar versionen före den publicerade versionen av artikeln i tjänsten, kränker detta inte den ensamrätt till den publicerade versionen som överförs till förläggaren. Skillnaden mellan de två versionerna kan dock vara så liten att ett eventuellt automatiskt system för innehållsidentifiering inte kan urskilja skillnaden. I en sådan situation är skillnaderna mellan versionerna av ett verk inte av betydelse med tanke på uppkomsten av upphovsrätt, utan det är fråga om en åtskillnad mellan två versioner av samma verk som görs utifrån ett avtal och rättigheterna kan i ett sådant fall tillkomma olika parter.

I bestämmelsen anges inte närmare på vilket sätt tjänsteleverantören ska göra det möjligt för innehållsproducenterna att lägga fram motiveringar. Exempelvis kan innehållsproducenten fylla i en elektronisk blankett i samband med lagringen av materialet eller i samband med den tekniska processen för identifiering av innehållet.

Däremot förpliktar bestämmelsen tjänsteleverantören att omedelbart informera upphovsmannen om eventuella kränkningar av upphovsrätten samt om innehållsproducentens eventuella motiveringar som gäller användning av verket. Detta gör det möjligt för upphovsmannen att automatiskt få information om eventuella kränkningar av upphovsrätten och att bedöma dem och omedelbart reagera på dem samt att i rätt tid få verk som kränker rättigheterna avlägsnade i tjänsten.

Syftet med bestämmelsen är också att göra det möjligt för upphovsmannen eller den som handlar för upphovsmannens räkning att få alla uppgifter som behövs för att bedöma om identifierat material som eventuellt kränker upphovsrätten har använts obehörigen.

Förfarandet gör det möjligt att redan direkt i samband med lagringen av material i en tjänst göra material som kränker upphovsrätten oåtkomligt i tjänsten. Samtidigt undviks den allmänna övervakningsskyldighet som är förbjuden enligt EU-lagstiftningen.

Paragrafen baserar sig på artiklarna 17.4 b och c, 17.7 första stycket, 17.8 första stycket och 17.9 i direktivet.

55 d §. Förbud mot att framställa ogrundade krav på avlägsnande. Enligt paragrafen får en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll inte åläggas att göra sådant material oåtkomligt

för allmänheten som innehållsproducenten har lagrat i tjänsten och som inte kränker upphovsrätten. Möjligheten enligt artikel 17 i direktivet att upphovsmännen kan kräva att material som innehållsproducenterna lagrat i tjänsten avlägsnas eller görs oåtkomligt gäller endast material som kränker upphovsrätten eller närstående rättigheter. Däremot gäller arrangemanget inte eventuellt annat lagstridigt material. Ett krav på avlägsnande, det vill säga en begäran till onlineleverantören av delningstjänster för innehåll att denne ska göra material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten oåtkomligt för allmänheten, får däremot inte avse material som inte gör intrång i upphovsrätten, såsom till exempel då ett verk använts med stöd av en inskränkning i upphovsrätten. Den som kräver att materialet avlägsnas i tjänsten ska handla omsorgsfullt så att inte material som inte kränker upphovsrätten görs oåtkomligt.

55 e §. Anmälan till innehållsproducenten. Paragrafen innehåller en förteckning över de uppgifter som ska ingå i den anmälan som onlineleverantören av delningstjänster för innehåll ska lämna till innehållsproducenten. Anmälan ska göras omedelbart när material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten har gjorts oåtkomligt för allmänheten i enlighet med 55 a § 1 mom. 2 punkten.

Enligt 55 e § i förslaget ska anmälan innehålla uppgifter om vilket material som gjorts oåtkomligt, motivering till att materialet gjorts oåtkomligt och specificerad information om det verk vars rättigheter material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten anses kränka. Dessutom ska anmälan innehålla namn och e-postadress till den som framställt begäran om avlägsnande. Dessa uppgifter behövs för att innehållsproducenten ska veta vilka verk eller andra skyddade objekt kravet gäller och för att det i samband med tvistlösning ska vara möjligt att kontakta den som framställt begäran om avlägsnande. Om innehållsproducenten när materialet lagras i tjänsten eller senare har lämnat tjänsteleverantören uppgifter om de grunder med stöd av vilka innehållsproducenten anser att materialet är lagenligt, ska anmälan innehålla uppgifter om de grunder med stöd av vilka det har ansetts att materialet trots det kränker upphovsmännens upphovsrätt. Den anmälan som lämnas till innehållsproducenten ska dessutom innehålla anvisningar om de tillgängliga besvärs- och rättsmedlen, inklusive anvisningar om det förfarande för begäran om rättelse som innehållsproducenten tillhandahåller, om hur innehållsproducenten kan föra begäran om återställande till upphovsrättstvistnämnden för behandling, om möjligheten att yrka på gottgörelse och skadestånd för ogrundad begäran om avlägsnande och om möjligheten att föra en tvist som gäller förhindrande av åtkomst till domstolen för avgörande. Anmälan ska också innehålla tjänsteleverantörens e-postadress, som kan användas vid förfarandet för begäran om återställande.

Att en anmälan enligt paragrafen lämnas till innehållsproducenten är en grundläggande förutsättning för att innehållsproducenten ska kunna tillämpa rättsmedlen.

Paragrafen grundar sig på artikel 17.9 i direktivet.

55 f §. Skyldighet för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att tillhandahålla möjligheter till lösning av meningsskiljaktigheter i tjänsten. I paragrafen föreskrivs det att en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll ska för innehållsproducenten och upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning tillhandahålla rättidiga möjligheter att behandla meningsskiljaktigheter som gäller förhindrande av allmänhetens åtkomst till material som innehållsproducenten har lagrat i tjänsten.

Det ska vara möjligt för innehållsproducenten att innan eller senast i samband med att åtkomst förhindras ge upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning en utredning om de grunder enligt vilka materialet inte kränker upphovsmännens upphovsrätt. Upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning ska efter att ha fått innehållsproducentens utredning

kunna bekräfta sin begäran om att materialet ska göras oåtkomligt för allmänheten utan dröjsmål och effektivt i enlighet med 55 c § 2 mom. När innehållsproducenten har fått anmälan om avlägsnande av onlineleverantören av delningstjänster för innehåll ska producenten kunna ge upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning ett bemötande och begära rättelse. Upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning ska efter det tillhandahållas möjlighet att behandla innehållsproducentens begäran om rättelse, varefter åtkomsten till materialet vid behov ska återställas i samarbete med onlineleverantören av delningstjänster för innehåll.

Paragrafen grundar sig på artikel 17.9 i direktivet.

55 g §. Begäran om återställande. I paragrafen föreskrivs det om inledande av ett ärende som gäller begäran om återställande i upphovsrättstvistnämnden. Enligt 1 mom. kan innehållsproducenten, om denne anser att ett förhindrande av åtkomst enligt 55 a § 1 mom. 2 punkten saknar grund, begära återställande av åtkomsten till materialet genom att hos upphovsrättstvistnämnden framställa en begäran om återställande, om inte allmänhetens åtkomst till materialet har återställts före det. Ett ärende inleds i upphovsrättstvistnämnden genom en elektronisk ansökan.

I 2 mom. föreskrivs det om de uppgifter som begäran om återställande ska innehålla. Utgångspunkten är att begäran om återställande ska innehålla alla uppgifter som behövs för behandlingen av begäran om återställande. Begäran om återställande ska innehålla namn och e-postadress till den som framställt begäran om återställande samt de uppgifter som framgår av anmälan om avlägsnande enligt 55 e §, till exempel en kopia av anmälan om avlägsnande. Av anmälan om avlägsnande ska framgå de uppgifter som är nödvändiga för att tvisten ska kunna behandlas, såsom parternas e-postadresser, uppgifter om det verk vars rättigheter påstås ha kränkts samt eventuella motiveringar som upphovsmannen har framfört till stöd för bedömningen att materialet kränker upphovsmannens upphovsrätt.

I begäran om återställande ska det dessutom specifikt anges vilket material som anses ha gjorts oåtkomligt utan grund och i den mån det är möjligt ska en kopia av materialet lämnas till upphovsrättstvistnämnden. I de situationer där det material som är föremål för tvisten endast finns på tjänsteleverantörens servrar, kan upphovsrättstvistnämnden för behandlingen av begäran om återställande be tjänsteleverantören ge tillgång till materialet eller en kopia av det.

Begäran om återställande ska underbyggas med en redogörelse för de fakta och de juridiska eller avtalsmässiga eller andra orsaker på basis av vilka förhindrandet av åtkomst anses sakna grund. Begäran om återställande ska också innehålla ett eventuellt yrkande på gottgörelse eller skadestånd med motiveringar. Dessutom ska det finnas möjlighet att lägga fram sådan tillgänglig bevisning som behövs för att avgöra ärendet, såsom en kopia av det verk som kränkningen gäller, av material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten eller av eventuella avtal eller användningsvillkor som är relevanta i ärendet. Begäran om återställande ska också innehålla en försäkran av den som framställt begäran om återställande om att denne är den innehållsproducent vars material har avlägsnats eller att denne har rätt att handla för innehållsproducentens räkning.

55 h §. Upphovsrättstvistnämnden. I paragrafen förslås bestämmelser om upphovstvistnämnden och nämndens uppgifter. Enligt 1 mom. är upphovsrättstvistnämnden ett oberoende och opartiskt alternativt tvistlösningsorgan som behandlar innehållsproducenternas begäranden om återställande och ger rekommendationer om gottgörelse eller skadestånd enligt 55 k.

Enligt 2 mom. drivs upphovsrättstvistnämndens verksamhet av en opartisk och tillförlitlig juridisk person som har de tekniska och funktionella förutsättningar som krävs för skötseln av

uppgiften och som statsrådet i enlighet med den juridiska personens samtycke godkänner för uppdraget för viss tid, högst fem år i sänder. Dessutom föreskrivs det att det i beslutet om godkännande kan ställas närmare villkor för styrningen av förvaltningen av upphovsrättstvistnämnden. Villkoren för styrningen av verksamheten gäller närmast frågor gällande ekonomi och administrativa lösningar i anslutning till förvaltningen. Det ska förutsättas att behandlingen av ärenden i nämnden ordnas så att avgöranden som gäller begäran om återställande fås snabbt.

Enligt 3 mom. ska nämndens medlemmar utses genom beslut av statsrådet.

Enligt 4 mom. utfärdas närmare bestämmelser om tillsättandet av upphovsrättstvistnämnden och nämndens sammansättning, behörighetsvillkoren och jäv för nämndens medlemmar, nämndens beslutsfattande, dokumentförvaltningen och finansieringen av nämndens verksamhet genom förordning av statsrådet.

55 i §. Behandling av ärenden i upphovsrättstvistnämnden. I paragrafen föreskrivs det om behandlingen av ärenden som gäller begäran om återställande i upphovsrättstvistnämnden. Enligt 1 mom. ska upphovsrättstvistnämnden utan dröjsmål ta upp ärendet till behandling och ge upphovsmannen och onlineleverantören av delningstjänster för innehåll möjlighet att ge ett bemötande i ärendet. Nämnden kan också vid behov begära ytterligare information i ärendet av en part i tvisten eller av någon annan aktör.

Enligt 2 mom. kan upphovsrättstvistnämnden besluta att avskriva en begäran om återställande, om onlineleverantören av delningstjänster för innehåll meddelar att denne i samarbete med upphovsmannen har återställt materialet inom två dygn från det att nämnden har underrättat parterna om det ärende som inletts och begärt deras bemötande. En sådan självrättelse inom tidsfristen leder således till att tvistemålet förfaller.

Enligt 3 mom. ska upphovsrättstvistnämnden ta ställning till om det är uppenbart att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten kränker upphovsmannens upphovsrätt och om det således är tydligt att det finns grundad anledning att göra materialet oåtkomligt för allmänheten. Om nämnden utifrån den information och de bevis den fått anser att det inte finns obestridliga grunder för att förhindra åtkomst, ska nämnden meddela ett avgörande om detta och en rekommendation om återställande av materialet.

Nämndens avgörande kan också innehålla en rekommendation om ersättning som betalas till användaren för skada eller annan olägenhet som orsakas av avlägsnande utan grund. Utgångspunkten är att den som har krävt att materialet ska göras oåtkomligt ska svara för ersättningen. Nämndens avgörande är inte bindande för domstolen. När onlineleverantören av delningstjänster för innehåll med anledning av ett avgörande återställer åtkomsten till materialet, ska tjänsteverantören anses handla i enlighet med den omsorgsplikt som anges i 55 a §.

Enligt 4 mom. ska upphovsrättstvistnämndens avgöranden delges den som framställt begäran om återställande, upphovsmannen och onlineleverantören av delningstjänster för innehåll.

Enligt 5 mom. är behandlingen av ansökan i nämnden avgiftsfri för innehållsproducenten. Parterna i tvisten svarar själva för sina egna kostnader för behandlingen av ärendet.

Genom paragrafen genomförs artikel 17.9 i DSM-direktivet, som förutsätter åtgärder för att säkerställa att användarna har tillgång till snabba och effektiva mekanismer för tvistlösning, inklusive tvistlösningsmekanismer utanför domstol.

55 j §. *Offentlighet för avgöranden av upphovsrättstvistenämnden.* I paragrafen föreskrivs det om upphovsrättstvistenämndens skyldighet att på sin webbplats publicera uppgifter om sina avgöranden. Enligt bestämmelsen ska det åtminstone publiceras uppgifter om det material som lagrats i tjänsten och som avgörandet gäller och om det verk som den påstådda kränkningen av upphovsrätten gäller samt huvudpunkterna i avgörandet med motivering.

Det ligger i allmänhetens intresse att nämndens avgöranden är offentliga och att de centrala frågor som bedömts i ärendet och huvudpunkterna i avgörandet med motivering är lättillgängliga. Informationen kan vara till nytta för andra leverantörer av delningstjänster för innehåll, andra upphovsmän och allmänheten. Eftersom uppgifterna om verk kan innehålla uppgifter som avslöjar en tvistande parts identitet och eftersom tillämpningen av Europeiska unionens personuppgiftsförordning (EU/2016/679) kan orsaka osäkerhet i fråga om den behandlingsgrund som förutsätts i förordningen, är det skäl att i lagen precisera att de uppgifter som behövs för att identifiera ett material eller ett verk kan behandlas och offentliggöras på grundval av en lagstadgad skyldighet. Utan de uppgifter som behövs för att identifiera föremålet för tvisten är avgörandena inte till stor nytta till exempel med tanke på arbetet med att utveckla lämpliga system för identifiering av innehåll.

55 k §. *Gottgörelse och skadestånd.* Enligt 1 mom. har innehållsproducenten rätt till gottgörelse för ogrundat avlägsnande av material av den som har krävt att onlineleverantören av delningstjänster för innehåll utan en i upphovsrättslagen angiven grund ska avlägsna det material som användaren har lagrat i onlinetjänsten för delning av innehåll. Enligt bestämmelsen ska gottgörelsen stå i rättvis proportion till förfarandets klandervärdhet och konsekvenser för innehållsproducenten. Enligt 55 d § är det förbjudet att framställa ogrundade krav på avlägsnande.

Syftet med bestämmelsen är att i enlighet med artikel 17.7 i DSM-direktivet säkerställa att samarbetet mellan upphovsmän och onlineleverantörer av delningstjänster av innehåll inte leder till att det inte går att få tillgång till material som inte kränker upphovsrätten, inklusive situationer där användning av verket är tillåten med stöd av en inskränkning i upphovsrätten. Om material som innehållsproducenten har velat tillgängliggöra för allmänheten görs oåtkomligt utan laglig grund påverkar det innehållsproducentens yttrandefrihet och eventuellt även andra grundläggande fri- och rättigheter, såsom näringsfriheten.

Vid bedömningen av förfarandets klandervärdhet och konsekvenser samt av gottgörelsens storlek ska särskild hänsyn tas till förfarandets uppsåt och skadesyfte, hur länge åtkomsten förhindrats, typen av material och den olägenhet som förfarandet orsakat innehållsproducenten. Eftersom upphovsrätten inte är en registrerad rättighet och det inte heller finns andra garantier i lagstiftningen för att säkerställa att det inte är möjligt att framställa en ogrundad begäran om avlägsnande behövs det bestämmelser om innehållsproducentens rätt till gottgörelse när material som innehållsproducenten har lagrat i tjänsten har gjorts oåtkomligt utan en i upphovsrättslagen angiven grund. Det är således inte helt uteslutet att de system för identifiering av innehåll som avses i 55 a § 1 mom. 2 punkten kan användas i syfte att skada innehållsproducenten. Om till exempel den som framställt ett ogrundat krav på avlägsnande inte äger rättigheterna till ett verk men utnyttjar möjligheten enligt lag att göra materialet otillgängligt för allmänheten till exempel i syfte att störa innehållsproducentens politiska kampanj, är det tydligt fråga om ett synnerligen klandervärdt förfarande. Om ett sådant förfarande leder till att innehållsproducentens valkampanj störs i betydande grad bör det kunna anses rimligt att innehållsproducenten gottgörs för den olägenhet som förfarandet orsakar.

Även om ogrundade begäranden om avlägsnande sannolikt ofta är uppsåtliga, kan de dock ibland vara förståeliga och grunda sig till exempel på en felaktig tolkning av upphovsrättslagen eller bero på oklarheter i tolkningen av upphovsrättslagen. Det kan till exempel vara svårt att

bedöma hur mycket man får citera enligt citaträtten. Det är dock skäl att i första hand hänvisa oklara och tvistiga ärenden till domstol för avgörande. Detta anger också ordalydelsen i direktivet, som säger att ett arrangemang enligt artikel 17.4 i DSM-direktivet inte får leda till att det inte går att få tillgång till material som inte kränker upphovsrätten, inbegripet situationer där användningen grundar sig på en inskränkning av upphovsrätten.

Enligt 1 mom. ska det när gottgörelsen bestäms också beaktas hur länge åtkomst förhindrats. I allmänhet kan det anses att ju längre tid åtkomsten förhindras, desto större skada orsakar den innehållsproducenten. Dessutom bör hänsyn tas till den typ av material som ska ges ut. Materialet kan vara "tidskänsligt" på ett sådant sätt att förhindrande eller fördröjning av utgivningen orsakar betydande olägenhet. Så är fallet till exempel när det gäller nyhets- och aktualitetsmaterial.

Det föreslås inga bestämmelser om ett maximi- eller minimibelopp för gottgörelsen. I motsvarande fall talar man i andra lagar i allmänhet om rätt måttfulla gottgörelser, ofta endast några hundra eller några tusen euro. Däremot ska ersättningen i särskilt klandervärda och grova fall kunna vara större än så.

Enligt förslaget kan gottgörelsen jämkas eller inte alls påföras, om den blir oskälig särskilt med beaktande av om den som brutit mot förbudet har försökt förhindra eller undanröja konsekvenserna av förfarandet och med hänsyn till dennes ekonomiska ställning. Exempelvis bör en grund för att inte påföra gottgörelse vara att åtkomst till materialet har återställts mycket snart i det rättelseförfarande som tjänsteleverantören tillhandahåller.

Enligt 2 mom. har innehållsproducenten dessutom rätt till ersättning för ekonomisk skada som har orsakats av ogrundat avlägsnande. En förutsättning för skadestånd är att skadans orsakssamband och skadans omfattning kan påvisas.

På jämkningen av skadeståndet och fördelningen av skadeståndsskyldigheten tillämpas skadeståndslagen (412/1974). Enligt 2 kap. 1 § i skadeståndslagen är det möjligt att jämka skadeståndet, om skadeståndsskyldigheten bedöms oskäligt betungande med hänsyn till skadevållarens och den skadelidandes ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt. Om skadan har orsakats uppsåtligt, ska dock fullt skadestånd dömas ut, om det inte av särskilda skäl bedöms skäligt att nedsätta skadeståndet.

Vid jämkning av skadestånd kan också den ersättningsskyldiges ålder och andra aspekter som gäller den ersättningsskyldige beaktas. kan skadeståndet jämkas enligt vad som är skäligt, om den skadelidande har medverkat till skadan eller om någon annan omständighet, som inte ingick i den skadevållande handlingen också har orsakat skadan. I skadeståndslagen finns också bestämmelser om skadevållarnas solidariska ansvar och om fördelningen av ersättningen mellan de skadeståndsskyldiga.

Enligt det föreslagna 3 mom. tillämpas på upphovsmannens rätt till ersättning vad som föreskrivs i 57 § i upphovsrättslagen. Enligt 57 § har upphovsmannen rätt till vederlag för användning av verket samt dessutom rätt till ersättning för all annan förlust, även lidande och annan olägenhet. Upphovsmannen har dessutom rätt till ersättning för förlust, lidande och annan olägenhet som orsakats av annat än användning av ett verk, när det är fråga om vissa gärningar som är straffbara enligt strafflagen eller upphovsrättslagen samt till skadestånd på det sätt som föreskrivs i skadeståndslagen.

551 §. Rätt att väcka talan i vissa fall. Enligt 1 mom. har innehållsproducenten rätt att föra talan mot upphovsmannen för att fastställa att innehållsproducenten har rätt att använda ett verk med

stöd av en inskränkning i upphovsrätten enligt upphovsrättslagen eller ett avtal som ingåtts med upphovsmannen, och för att förplikta en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll att göra det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten åtkomligt för allmänheten. Innehållsproducenten kan ha ett motiverat behov av att på förhand utreda om användningen av ett verk är tillåten med stöd av upphovsrättslagen redan innan materialet lagras i onlinetjänsten för delning av innehåll. Domstolens avgörande behövs oftast för att avgöra om ett material kränker upphovsrätten i situationer där en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll har gjort material oåtkomligt för allmänheten. Domstolen kan fastställa att den innehållsproducent som lagrat materialet i onlinetjänsten för delning av innehåll har rätt att använda verket med stöd av en lagstadgad inskränkning i upphovsrätten eller ett avtal som ingåtts med upphovsmannen. Domstolen kan också förbjuda onlineleverantören av delningstjänster för innehåll att göra det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten oåtkomligt för allmänheten.

Genom bestämmelsen genomförs skyldigheten enligt artikel 17.7 i DSM-direktivet att säkerställa att samarbetet mellan upphovsmannen och onlineleverantören av delningstjänster för innehåll enligt artikel 17.4 inte får leda till att det inte går att få tillgång till material som inte kränker upphovsrätten, samt kravet enligt artikel 17.9 att innehållsproducenten ska ha tillgång till domstol eller en annan relevant rättslig myndighet för att hävda sin rätt att utnyttja ett undantag från eller en inskränkning i upphovsrätten eller närstående rättigheter.

I 2 mom. föreskrivs det om rätten för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att föra talan utifrån vilken domstolen för viss tid kan förbjuda den som upprepade gånger har framställt ogrundade krav på avlägsnande att använda de metoder som avses i 55 a § 1 mom. 2 punkten för identifiering av verk och förhindrande av åtkomst till dem, och om förfarandet är ägnat att orsaka betydande olägenhet, permanent förbjuda. Enligt bestämmelsen gäller förbudet endast ett sådant förfarande som avses i 55 a § 1 mom. 2 punkten. Förbudet påverkar däremot inte upphovsmannens möjlighet att begära ett föreläggande av domstolen om verkställande av upphovsrätten på det sätt som föreskrivs i 60 b, 60 c, 60 d och 60 e §.

Syftet med bestämmelsen är att förebygga missbruk av system för att göra material oåtkomligt. Sådana system kan också medföra stora olägenheter för onlinleverantören av delningstjänster för innehåll. Eftersom det är viktigt att säkerställa att upphovsmännens upphovsrätt kan verkställas på ett effektivt sätt, är det dock skäl att utgå ifrån att förbud mot att använda metoder för identifiering av verk och förhindrande av åtkomst endast meddelas för en viss tid, om det inte finns särskilda skäl att permanent förbjuda användning av sådana metoder. Ett permanent förbud kan komma i fråga närmast i sådana fall där förhindrande av åtkomst har begärts i skadesyfte eller där ett förfarande som strider mot 55 d § i övrigt kan anses vara synnerligen klandervärt och det kan bedömas att den som framställt ogrundade krav på avlägsnande sannolikt kommer att använda medel för identifiering av verk eller förhindrande av åtkomst även i fortsättningen på ett lagstridigt sätt.

55 m §. Avtalsvillkor som gäller behandling av tvister. Enligt paragrafen är ett villkor i ett avtal som ingåtts innan en tvist uppkommit och som anger att ett tvistemål mellan innehållsproducenten och tjänsteleverantören ska avgöras genom skiljeförfarande eller med stöd av vilket innehållsproducenten avstår från sin rätt att åberopa en inskränkning i upphovsrätten enligt denna lag inte bindande för innehållsproducenten. Syftet med paragrafen är att ge innehållsproducenten, som är i en svagare ställning, det rättsskydd som behövs för den händelse att syftet med avtalet är att försämra innehållsproducentens rättsskydd.

Genom bestämmelsen genomförs kravet enligt artikel 17.9 i DSM-direktivet att metoder för tvistlösning utanför domstol inte får förvägra innehållsproducenten dennes rättsliga skydd enligt den nationella lagstiftningen eller begränsa dennes rätt att använda effektiva rättsmedel och

vända sig till domstol eller annan relevant rättslig myndighet samt kravet på att direktivet inte på något sätt får påverka legitim användning, såsom användning inom ramen för de undantag eller inskränkningar som föreskrivs i unionslagstiftningen.

55 n §. Tillämpning av bestämmelserna på närstående rättigheter. Enligt paragrafen ska bestämmelserna om tjänsteleverantörens ansvar för material som lagrats i tjänsten och som kränker upphovsrätten tillämpas förutom på verk också på objekt som skyddas av närstående rättigheter, varom föreskrivs i kapitel 5 i upphovsrättslagens.

64 §. Territoriell tillämpning av närstående rättigheter. Det föreslås att 9 mom. ändras så att det gäller skyddet för tidnings- och tidskriftsförläggare, som det föreslås stiftas om i 50 §. Den territoriella tillämpningen av skyddet begränsas till tidnings- och tidskriftsförläggare som är etablerade i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Genom bestämmelsen genomförs artikel 15.1 första stycket i DSM-direktivet. Enligt skäl 55 till direktivet kan en förläggare anses vara etablerad i den stat där förläggaren har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudanläggning.

64 b §. Gränsöverskridande radio- eller televisionsutsändningar. Det föreslås att paragrafen ändras så att bestämmelserna i den gällande 64 b § tas in oförändrade i en ny 64 e § och att det i 64 b § föreskrivs om principen om ursprungsland i fråga om geografiskt gränsöverskridande radio- och televisionsutsändningar. Syftet med ändringen är att placera den nya paragrafen om principen om ursprungsland i fråga om televisions- och radioutsändningar som inte sänds via satellit efter bestämmelsen om ursprungsland i fråga om satellitsändningar i 64 a §. Genom den nya 64 b § genomförs bestämmelserna om ursprungslandsprincipen i artikel 3 i direktivet om onlinesändningar.

I 1 mom. föreskrivs det att tillgängliggörande för allmänheten av en geografiskt gränsöverskridande radio- eller televisionsutsändning anses ske uteslutande i den stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet där sändarföretaget är etablerat. Bestämmelsen föreslås gälla radioprogram och sådana televisionsprogram som antingen är nyhets- eller aktualitetsprogram eller televisionsprogram som sändarföretaget själv producerar och finansierar.

Nyhets- eller aktualitetsprogram definieras inte närmare i direktivet om onlinesändningar. Europeiska unionens domstol har i samband med informationssamhällsdirektivet (2001/29/EG) tolkat en aktuell händelse så att den avser ”en händelse, som, vid den tidpunkt då det rapporteras om den, är av informationsintresse för allmänheten” (Europeiska unionens domstols dom av den 29 juli 2019 i mål C-516/17, Spiegel Online, punkt 67). Ett nyhetsprogram kan således betraktas som ett program som behandlar, rapporterar eller analyserar en eller flera aktuella händelser. Med aktualitetsprogram avses på motsvarande sätt ett program som fokuserar på en aktuell händelse och som också omfattar annat innehåll än innehållet i ett nyhetsprogram. Med televisionsprogram som ett sändarföretag självt producerar och finansierar avses enligt direktivet onlinesändningar produktioner som sändarföretaget utför genom användning av dess egna resurser. Enligt skäl 10 i direktivet omfattas också sändarföretagets egna produktioner av bestämmelsens tillämpningsområde när finansieringen kommer från offentliga medel. Ursprungslandsprincipen tillämpas däremot inte i enlighet med direktivet på samproduktioner eller på produktioner som sändarföretaget beställt av producenter som är oberoende av sändarföretaget.

Med stöd av bestämmelsen om ursprungslandsprincipen anses en upphovsrättsligt relevant gärning i samband med ett sändarföretags radio- eller televisionsutsändningar äga rum endast i den EES-stat där sändarföretaget huvudsakligen är etablerat. Sändarföretaget ska således skaffa alla

tillstånd som behövs för tillgängliggörande för allmänheten av radio- eller televisionsutsändningar inom EES-området endast i staten i fråga, om sändarföretaget vill sända radio- och televisionsutsändningar över gränserna. En sådan gränsöverskridande radio- eller televisionsutsändning som avses i bestämmelsen ska vara sändarföretagets ursprungliga utsändning som gjorts tillgänglig för allmänheten. Bestämmelsen gäller tillgängliggörande av verk för allmänheten i en anknuten onlinetjänst som erbjuds av sändarföretaget eller under dess kontroll och ansvar.

I skäl 12 i direktivet anges det att ”eftersom tillhandahållandet av, tillgången till eller användningen av en anknuten onlinetjänst enligt detta direktiv anses inträffa enbart i den medlemsstat där sändarföretaget har sin huvudsakliga etableringsort, även om den anknutna onlinetjänsten i själva verket kan tillhandahållas över gränserna till andra medlemsstater, är det nödvändigt att säkerställa att parterna vid fastställandet av den summa som ska betalas för de berörda rättigheterna beaktar den anknutna onlinetjänstens alla aspekter, såsom tjänstens egenskaper, däribland hur länge de inkluderade programmen är tillgängliga online, publik – både publiken i den medlemsstat där sändarföretaget har sin huvudsakliga etableringsort och i andra medlemsstater där den anknutna onlinetjänsten kan nås och användas – och de språkversioner som erbjuds. Det bör ändå fortfarande vara möjligt att använda specifika metoder för beräkning av den summa som ska betalas för de rättigheter som omfattas av ursprungslandsprincipen, såsom metoder som bygger på sändarföretagets intäkter från onlinetjänsten, som används i synnerhet av radiobolagen.”

Enligt skäl 13 i direktivet kommer det mot bakgrund av principen om avtalsfrihet fortsättningsvis att vara möjligt att begränsa utnyttjandet av de rättigheter som berörs av den ursprungslandsprincip som fastställs i direktivet, förutsatt att alla sådana begränsningar är förenliga med unionsrätten.

I 2 mom. lämnas utsändningar av televisionsprogram som innehåller idrottsevenemang och verk som ingår i dem utanför tillämpningsområdet. Principen om ursprungsland ska dock tillämpas på nyhets- och aktualitetsprogram som innehåller utdrag ur idrottsevenemang. Att idrottsevenemang inte omfattas av ursprungslandsprincipen beror på att försäljningen av TV-rättigheter till idrottsevenemang har stor ekonomisk betydelse för arrangörerna, även om arrangörer av idrotts-evenemang i princip inte har ensamrätt enligt upphovsrättslagen. Bestämmelsen påverkar inte tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1128 om gränsöverskridande portabilitet för innehållstjänster online på den inre marknaden. Genom 1 och 2 mom. genomförs artikel 3.1 i direktivet om onlinesändningar.

Enligt 3 mom. tillämpas principen om ursprungsland enligt 1 mom. inte på sådan satellitförmedling som avses i 64 a §. Genom bestämmelsen förtydligas förhållandet mellan 64 a och 64 b §.

Enligt 4 mom. kan territoriellt utnyttjande av rättigheter begränsas genom avtal trots 1 mom., om inte något annat följer av Europeiska unionens lagstiftning. Det är fråga om en förtydligande bestämmelse, eftersom det annars är möjligt att tolka att det enligt 1 mom. inte är möjligt att avtala om territoriella begränsningar. Enligt skäl 11 i direktivet bör ursprungslandsprincipen varken leda till en skyldighet för sändarföretag att överföra eller göra sina program tillgängliga för allmänheten i sina anknutna onlinetjänster eller tillhandahålla sådana anknutna onlinetjänster i en annan medlemsstat än den medlemsstat där de har sitt huvudsakliga säte. På samma sätt är det möjligt att i avtal med upphovsmännen komma överens om territoriella begränsningar av licenser. Genom 1 och 4 mom. genomförs artikel 3.3 i direktivet om onlinesändningar.

64 c §. *Territoriell tillämpning av inskränkningen gällande användning i undervisningssyfte.* Det föreslås att en ny 64 c § fogas till upphovsrättslagen. Enligt paragrafen tillämpas vad som i 14 § 1 mom. föreskrivs om användning av verk i undervisningsverksamhet på undervisningsverksamhet som bedrivs av utbildningsanordnare som är etablerade i Finland oberoende av i vilken stat deltagarna i undervisningen befinner sig. Genom den föreslagna paragrafen föreskrivs om de geografiskt gränsöverskridande konsekvenserna av inskränkningen i upphovsrätten gällande användning i undervisnings- och forskningssyfte enligt 14 § 1 mom. och om iakttagande av principen om den stat där läroanstalten är etablerad. Genom bestämmelsen stärks läroanstalternas möjlighet att tillämpa inskränkningen enligt 14 § 1 mom. när de erbjuder distansundervisning så att det är möjligt att delta i undervisningen från en annan stat även över de geografiska gränserna. Genom bestämmelsen genomförs artikel 5.3 i DSM-direktivet.

64 d §. *Territoriell tillämpning av bestämmelserna om användning av utgångna verk.* I paragrafen föreskrivs det att bestämmelserna i 16 g—16 h § om användning av utgångna verk i arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer tillämpas på verk som används av ett arkiv eller av ett för allmänheten öppet bibliotek eller museum som är etablerat i Finland, oberoende av i vilken stat verket är tillgängligt. Genom bestämmelsen genomförs artikel 9 i DSM-direktivet.

64 e §. *Tillämpning av bestämmelserna om tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning.* Den föreslagna paragrafen motsvarar till sitt innehåll 64 b § i den gällande lagen. Paragrafen innehåller bestämmelserna i den gällande 64 b § om den territoriella tillämpningen av bestämmelserna om tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning. Det är fråga om en teknisk ändring, eftersom bestämmelserna i 64 b § överförs som sådana till en ny 64 e §.

7.1 Lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation

184 §. *Ansvarsfrihet vid lagring av information.* Till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket bestämmelserna i 55 a—55 n § i upphovsrättslagen ska tillämpas på det ansvar som onlinetjänstleverantören av delningstjänster för innehåll har för material som innehållsproducenten har lagrat i tjänsten och som gör intrång i upphovsrätten.

I 22 kap. i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation ingår bestämmelser om tillhandahållande av informationssamhällets tjänster. I 184 § och de därpå följande paragraferna föreskrivs det om tillhandahållande av lagringstjänster och särskilt om spärrning av material som gör intrång i upphovsrätten i lagringstjänster (189 § och 191—193 §). Bestämmelserna i dessa paragrafer ska även i fortsättningen tillämpas på sådana lagringstjänster som inte är onlinetjänster för delning av innehåll.

Däremot ska de föreslagna bestämmelserna i upphovsrättslagen tillämpas på det ansvar som onlinetjänsten för delning av innehåll har för material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten. På dessa onlinetjänsters ansvar för annat olagligt material än sådant som gör intrång i upphovsrätten tillämpas även i fortsättningen bestämmelserna om lagringstjänster i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Enligt förslaget upphävs bemyndigandet i 16 e § i upphovsrättslagen att genom förordning av statsrådet föreskriva om de arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer som kan använda verk på det sätt som föreskrivs i lagen. De bestämmelser som utfärdats med stöd av den nämnda bestämmelsen om bemyndigande ska strykas ur upphovsrättsförordningen (574/1995). I samma sammanhang slopas också bestämmelserna om kompensation för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk, eftersom det kompensationssystem som avses i förordningen har upphävts genom lagen om ändring av upphovsrättslagen (1171/2014).

I det föreslagna 55 h § i upphovsrättslagen ingår ett bemyndigande att genom förordning av statsrådet utfärda närmare bestämmelser om tillsättandet av upphovsrättstvistnämnden och dess sammansättning, behörighetsvillkor och jäv för nämndens medlemmar, nämndens beslutsfattande, dokumentförvaltningen och finansieringen av nämndens verksamhet.

9 Ikraftträdande

DSM-direktivet och direktivet om onlinesändningar borde ha satts i kraft senast den 7 juni 2021. Kommissionen inledde den 23 juli 2021 ett överträdelseförfarande för Finlands del genom att lämna in en formell underrättelse.

Den formella underrättelsen är den första fasen i ett överträdelseförfarande enligt artikel 258 i FEUF. Om kommissionen är missnöjd med Finlands svar, kan den ge Finland det motiverade yttrande som avses i bestämmelsen i fråga och, om den efter svaret på det motiverade yttrandet finner det befogat, föra ärendet till EU-domstolen för behandling.

Avsikten är att de föreslagna lagarna ska träda i kraft så snart som möjligt våren 2022. Tillämpningen av bestämmelserna i 55 a-55 n § i det föreslagna 6 a kap. i upphovsrättslagen (ansvar för material som kränker upphovsrätten för den som tillhandahåller tjänster för delning av nätinnehåll) förutsätter att man genom statsrådets förordning utfärdar närmare bestämmelser gällande upphovsrättstvistnämnden och att det i tilläggsbudgeten för år 2022 anvisas det behövliga anslaget för upphovsrättstvistnämndens verksamhet samt att statsrådet utser medlemmarna i nämnden. Bestämmelserna förutsätter också beredskap hos leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll som utgör föremål för regleringen, eftersom bestämmelserna har en betydande inverkan på verksamheten hos leverantörerna av onlinetjänster för delning av innehåll samt på de tekniska system som ska genomföras i tjänsterna. Av ovan nämnda orsaker avses de föreslagna 55 a-55 n § träda i kraft tidigast sex månader efter lagens ikraftträdande. Lagen om ändring av 184 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation ska träda i kraft samtidigt som bestämmelserna i 55 a-55 n §.

Den föreslagna 50 § ska inte tillämpas på tidningar och tidskrifter som har publicerats före den 6 juni 2019. Bestämmelsen baserar sig på artikel 15 i DSM-direktivet.

10 Verkställighet och uppföljning

Verkställighet och uppföljning av direktiv

Enligt artikel 12 i DSM-direktivet ska kommissionen senast den 10 april 2021 överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet om användningen i medlemsstaterna av de nationella licensieringssystem som baserar sig på kollektiv licensiering med utsträckt verkan. Medlemsstaterna åläggs en permanent skyldighet att underrätta kommissionen om tillämpningsområdet

för de nationella bestämmelserna, syften för och typer av deras licenser som med stöd av bestämmelserna i fråga kan införas, kontaktuppgifter till de organisationer som beviljar licenser samt hur man kan få information om licensieringen och rättsinnehavarnas möjlighet att utöva sin förbuds rätt. Kommissionen offentliggör dessa uppgifter.

Enligt artikel 13 i DSM-direktivet ska medlemsstaterna senast den 7 juni 2021 underrätta kommissionen om det opartiska organ eller de medlare som avses i artikeln och som bistår parterna och ger råd i fråga om licensieringen eller information om den källa, där informationen i fråga finns att hämta.

Enligt artikel 17.10 i DSM-direktivet utfärdar kommissionen riktlinjer för tillämpning av artikeln särskilt vad gäller det samarbete mellan de rättsinnehavare och onlineleverantörer av delningstjänster som avses i artikeln. I fråga om sin juridiska karaktär är kommissionens riktlinjer en rekommendation som inte binder medlemsstaterna. Kommissionen utfärdade sina riktlinjer 4.6.2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0288>. Tidsfristen för det nationella genomförandet av DSM-direktivet och direktivet om sändning och vidare sändning av TV- och radioprogram var den 7 juni 2021.

Polen har väckt talan mot Europaparlamentet och rådet i Europeiska unionens domstol angående om artikel 17.4 är förenlig med Europeiska unionens stadga (ärende C-401/19). Generaladvokaten gav sitt förslag till avgörande den 15 juli 2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A62019CC0401>.

Enligt artikel 24 i DSM-direktivet granskas genomförandet av direktivet i medlemsstaterna samt dess effekter på den inre marknadens funktion i den kontaktkommitté som inrättats enligt informationssamhällsdirektivet.

Enligt artikel 26 i DSM-direktivet tillämpas direktivet på alla verk och andra alster som skyddas av nationell lagstiftning om upphovsrätt som är i kraft den 7 juni 2021 eller senare. Enligt samma artikel ska direktivet tillämpas utan att det påverkar åtgärder som har vidtagits och rättigheter som har förvärvats före den 7 juni 2021.

Enligt övergångsbestämmelsen i artikel 27 i DSM-direktivet ska avtal om licensiering eller överlåtelse av upphovsmäns och utövande konstnärers rättigheter omfattas av det transparenskrav som fastställs i artikel 19 från och med den 7 juni 2022.

Enligt artikel 30 i DSM-direktivet ska kommissionen tidigast den 7 juni 2026 genomföra en översyn av detta direktiv och lägga fram en rapport om de viktigaste resultaten för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Kommissionen ska senast den 7 juni 2024 bedöma följderna av det särskilda ansvarssystem som anges i artikel 17 som är tillämpligt på onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll som har en årsomsättning på mindre än 10 miljoner euro och vars tjänster har varit tillgängliga för allmänheten i unionen i mindre än tre år. Medlemsstaterna åläggs i direktivet skyldigheten att ge kommissionen den information den behöver för översyn.

Enligt artikel 10 i direktivet om sändning och vidare sändning av TV- och radioprogram ska kommissionen tidigast den 7 juni 2025 genomföra en översyn av detta direktiv och lägga fram en rapport om de huvudsakliga resultaten för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Medlemsstaterna åläggs i direktivet skyldigheten att ge kommissionen den information den behöver för översyn.

Enligt artikel 11 i direktivet om sändning och vidareändring av TV- och radioprogram ska avtal om utövandet av upphovsrätt och närstående rättigheter av relevans för överföring till allmänheten av verk eller andra skyddade alster, trådbundet eller trådlöst, och tillgängliggörande för allmänheten av verk eller andra skyddade alster, trådbundet eller trådlöst, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer, som inträffar vid tillhandahållandet av en anknuten onlinetjänst samt för mångfaldigande som krävs för tillhandahållande av, tillgång till eller användning av en sådan anknuten onlinetjänst vilka är i kraft den 7 juni 2021 omfattas av artikel 3 från och med den 7 juni 2023 om de löper ut efter det datumet.

Uppföljning av föreslagna lagändringar

Uppföljningen av de föreslagna lagändringarna ska genomföras i samband med kommissionens översyn som presenteras ovan och huvudsakligen inom ramen för arbetet i den kontaktkommitté som inrättats enligt informationssamhällsdirektivet.

Dessutom följer Kulturpolitiska forskningscentret (Cupore) på uppdrag av undervisnings- och kulturministeriet regelbundet upp hur upphovsrättssystemet fungerar enligt en metodologi som gäller utvärdering av upphovsrättssystemet. Metodologin presenteras i följande publikation: https://www.cupore.fi/images/tiedostot/framework_verkkoversio_final.pdf. Till metodologi-handboken hör även en så kallad verktygslåda för tillämpning av metodologin, https://www.cupore.fi/images/tiedostot/questionnaires_verkkoversio_final.pdf.

11 Förhållande till andra propositioner

11.1 Samband med andra propositioner

11.2 Förhållande till budgetpropositionen

Upphovsrättstvistenämnden beräknas årligen föranleda kostnader på ca 170 000 euro, som bör betalas ur statsbudgeten. Den tilläggsfinansiering som behövs år 2022 kommer att föreslås bli behandlad i samband med tilläggsbudgeten för 2022 och i samband med rambeslutet för statsfinanserna för de följande åren 2023–2025. Behovet av tilläggsanslag är permanent.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Då upphovsrättslagstiftningen reglerar förhållandet mellan upphovsrättsinnehavaren och andra personer är det viktigt att alla grundläggande rättigheter som är av betydelse för regleringen beaktas på ett balanserat sätt. Regleringen får t.ex. inte leda till en oskälig begränsning av rättigheterna varken för upphovsrättsinnehavare eller för användare av verk. Balansen mellan de grundläggande fri- och rättigheterna bör beaktas också vid tolkningen och tillämpningen av upphovsrättslagstiftningen. (GrUU 7/2005 rd, s. 2)

De viktigaste frågorna som gäller avvägningen av de grundläggande fri- och rättigheterna gäller den föreslagna bestämmelsen i 6 a kap. i upphovsrättslagen om ansvaret för den som tillhandahåller en onlinetjänst för delning av innehåll för sådant intrångsgörande material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten. Denna lagstiftningshelhet förutsätter en noggrann avvägning mellan upphovsmannens äganderätt, näringsfriheten för onlineleverantören av delningstjänster för innehåll och innehållsproducentens yttrandefrihet.

Egendomsskyddet

Enligt 15 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens egendom tryggad. Grundlagsutskottet har i sin praxis ansett att till det egendomsskydd som tryggas i momentet hör förutom makt att använda sin egendom på önskat sätt (besittningsrätt) även makt att bestämma över den (dispositionsrätt) t.ex. genom försäljning av den (se t.ex. GrUU 49/2005 rd, s. 2/I-II).

Upphovsrätten som en immateriell rättighet av förmögenhetsvärde omfattas av det egendomsskydd som enligt vedertagen praxis tryggas i 15 § i grundlagen (GrUU 1/1995 rd, s. 1/II, GrUU 7/2005 rd, s. 2/I). Egendomsskyddet gäller framför allt upphovsmannens ekonomiska rättigheter, såsom rätten att bestämma om kommersiell eller annan ekonomiskt betydelsefull användning av ett verk. Upphovsmannens idéella rättigheter har dessutom beröringspunkter med de grundläggande fri- och rättigheterna, såsom det hedersskydd som tryggas i 10 § i grundlagen och den viljefrihet och självbestämmanderätt som ingår i 7 § i grundlagen. (GrUU 28/2004 rd, s. 4/I)

Trots egendomsskyddet kan man således genom lag ålägga en skyldighet att tåla begränsningar i användningen av egendomen för att skydda andra grundläggande fri- och rättigheter. Även Finlands internationella förbindelser och EU-lagstiftningen inverkar på förutsättningarna för att inskränka upphovsmannens ensamrätt. Internationella avtal på upphovsrättens område samt informations samhällsdirektivet ställer vissa specialvillkor för inskränkning av upphovsrätten. Enligt artikel 9.2 i Bernkonventionen om skydd för litterära och konstnärliga verk kan medlemsstaterna i sin lagstiftning tillåta mångfaldigande av verk i särskilda fall, förutsatt att detta inte strider mot normal användning av verket och inte oskäligt inkräktar på upphovsmannens lagliga intressen. Detta s.k. trestegstestet ingår också i Världsförbundet för den intellektuella äganderätten WIPO:s upphovsrättsfördrag (FördrS 17/2010) och har också skrivits in i artikel 5.5 i informations samhällsdirektivet.

Trestegstestet har samband med grunderna för upphovsrätten och särskilt med utgångspunkten att upphovsrätten strävar efter att skapa jämlika konkurrensförhållanden på innehållsmarknaden. Syftet med upphovsrätten är däremot inte att förhindra eller begränsa informationsgången. I ingressen till WIPO-fördraget konstateras att syftet med den nya konventionen är att upprätthålla en balans mellan upphovsmän och allmänintresset, särskilt i syfte att säkerställa undervisning, forskning och informationsförmedling, såsom framgår av Bernkonventionen. I artikel 10 i WIPO-fördraget har trestegstestet skrivits om och i den tolkningsanvisning som gäller detta (agreed statement) konstateras att avtalsparterna kan utvidga de inskränkningar av upphovsrätten i den digitala miljön som ingår i de nationella lagarna eller skapa nya inskränkningar av upphovsrätten som lämpar sig för den digitala miljön.

Bakom de inskränkningar av upphovsrätten som föreskrivs i 2 kap. upphovsrättslagen ligger vanligen en annan grundläggande rättighet, och genom inskränkningarna eftersträvas balans med tanke på tillgodoseendet av de olika grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt förslaget ska 14, 18 och 21 § i upphovsrättslagen ändras så att de grundläggande kulturella rättigheterna, inklusive undervisnings- och forskningsfriheten, bättre än för närvarande tryggas genom

bestämmelserna. I upphovsrättslagen föreslås även vissa inskränkningar i upphovsrätten som tillåter 1) användning av ett verk för datautvinning, inklusive datautvinning i vetenskapligt forskningssyfte, 2) användning av utgångna verk i arkiv och på bibliotek och museer som är öppna för allmänheten i vissa fall, 3) användning av ett verk i ett nytt verk, såsom karikatyr, parodi och pastisch, samt 4) tillfällig inkludering av ett verk i ett annat verk. De föreslagna inskränkningarna av upphovsrätten har ett nära samband med tryggheten av de grundläggande fri- och rättigheter som är skyddade i grundlagen, såsom kulturella rättigheter och yttrandefrihet. Till den del det är fråga om datautvinning för annat än vetenskaplig forskning är det också fråga om tryggheten av fri konkurrens och friheten att idka näring i en situation där verket utnyttjas endast indirekt, dvs. ett exemplar av verket framställs enbart för analys av information med tekniska metoder och verket inte görs tillgängligt för allmänheten. Framställning av exemplar som behövs för analys av ett verk eller av information som ingår i ett verk kan inte anses ha någon betydande inverkan på upphovsmannens egendomsskydd, när det på detta sätt framställda exemplaret inte görs tillgängligt för allmänheten.

I de föreslagna ändringarna av 14 och 18 § i upphovsrättslagen behålls upphovsmannens rätt till ersättning, vilket för sin del tryggar upphovsmannens ekonomiska intressen och lindrar inskränkningens inverkan på egendomsskyddet.

Det föreslås att 26 § om avtalslicenssystemet kompletteras med bestämmelser som bidrar till att stärka upphovsmännens egendomsskydd. Enligt förslaget ska representativiteten för den kollektiva förvaltningsorganisationen bedömas utifrån organisationens fullmakter. Avsikten med den föreslagna ändringen är att utesluta möjligheten att enbart medlemskap i föreningen kan leda till slutsatsen att föreningen har rätt att bestämma om upphovsmannens egendom. Denna principiella utgångspunkt har redan tidigare tryggats i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt, så till denna del är det närmast fråga om en förtydligande ändring. Avtalslicensorganisationen åläggs också en skyldighet att informera upphovsmännen, i synnerhet dem som inte har gett avtalslicensorganisationen fullmakt att förvalta sin upphovsrätt, om en avsikt att bevilja användningstillstånd, upphovsmannens möjlighet att söka ersättning för användningen av ett verk och upphovsmannens rätt att förbjuda användningen av ett verk. Genom dessa åtgärder stärks upphovsmännens möjligheter att i praktiken bestämma över sina verk och att delta i de inkomstflöden som uppstår vid utnyttjandet av verken.

Enligt förslaget fogas till 3 kap. upphovsrättslagen bestämmelser som tryggar de ursprungliga upphovsmännens ställning i avtalsförhållandet. Betydelsefulla med tanke på egendomsskyddet är i synnerhet de föreslagna bestämmelser som fogas till 30 § och som tryggar upphovsmannens rätt att få tillbörlig information om kommersiellt utnyttjande av sina verk samt de bestämmelser som fogas till 31 § och som tryggar upphovsmannens rätt att återta sin upphovsrätt om verket inte har utnyttjats. Eftersom bestämmelserna är tvingande på ett sådant sätt att man inte kan komma överens om dem till nackdel för upphovsmannen, är det fråga om att inskränka avtalsfriheten.

Avtalsfriheten tryggas inte som sådan uttryckligen i grundlagen. Också regleringen av avtalsrätten hör i princip till området för vanlig lagstiftning (GrUU 26/2008 rd, s. 2/II, GrUU 3/1982 rd, s. 2/II). Avtalsfriheten skyddas dock i viss mån genom generalklausulen om egendomsskydd i 15 § 1 mom. i grundlagen (RP 309/1993 rd, s. 62, GrUU 15/2004 rd, s. 4/II, GrUU 33/1998 rd, s. 1/I).

Avtalsfriheten kan därmed begränsas, om begränsningarna uppfyller de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. De föreslagna 30 och 31 § i upphovsrättslagen gäller avtalsförhållandet mellan den ursprungliga upphovsmannen och

den utövande konstnären och ett företag eller en användare som utnyttjar det upptagna framförandet kommersiellt. I detta avtalsförhållande kan upphovsmannen eller den utövande konstnären anses vara en svagare avtalspart. Bestämmelserna har däremot inga konsekvenser för sådana företag och andra juridiska eller fysiska personer som inte utnyttjar verk kommersiellt, även om de begår en gärning som enligt upphovsrättslagen omfattas av upphovsrätten. I praktiken gäller bestämmelserna yrkesmässig användning av verk, dvs. innehållsindustrin, såsom förläggare, skivbolag, filmproducenter eller sändarföretag. Bestämmelserna kan således också anses vara förenliga med proportionalitetsprincipen.

Den föreslagna 30 § ålägger användarna att i enlighet med god sed ge upphovsmännen en redovisning om kommersiellt utnyttjande av verk. Dessa bestämmelser har ingen direkt inverkan på den förmögenhetsrättsliga ställningen mellan parterna, men tillgången till redovisning främjar upphovsmännens möjligheter att få adekvat information om kommersiellt utnyttjande av sina verk och inverkar på upphovsmännens möjlighet att bedöma om de har fått adekvat ersättning för utnyttjande av sina verk. Lämnandet av redovisningen medför dock en administrativ börda för användaren, vilket har indirekta konsekvenser för användarens förmögenhetsrättsliga ställning som förvärvare av rättigheter.

Den föreslagna 31 §, som gäller upphovsmannens rätt att återkalla rättighetsöverlåtelsen, har däremot en direkt inverkan på avtalsparternas förmögenhetsrättsliga ställning. Bestämmelsen gäller sådana situationer där upphovsmannen har överlåtit sin upphovsrätt till den användare som ansvarar för det kommersiella utnyttjandet av verket, men användaren inte har gjort verket tillgängligt för allmänheten i enlighet med avtalet. När användaren för egen del inte har fullgjort sina avtalsförpliktelser, är det fråga om avtalsbrott på basis av vilket upphovsmannen då kan ha rätt att häva avtalet redan enligt allmänna avtalsrättsliga principer. Det vore uppenbart oskäligt att förutsätta att upphovsmannen blir bunden av rättighetsöverlåtelsen i en situation där verket inte har offentliggjorts, eftersom upphovsmannen i allmänhet får ersättning i form av royalty endast på basis av försäljning, med undantag för eventuellt förskott. Det är i och för sig skäl att beakta att upphovsmannens rätt att ångra sig i förslaget inte är bunden till vad som överenskommit om upphovsrättsersättningar. Upphovsmannen ska ha rätt att återkalla rättighetsöverlåtelsen oberoende av om det har avtalats om royaltybaserad ersättning, engångsersättning eller överlåtelse av rätt utan ersättning, om verket inte har utnyttjats i enlighet med avtalet.

Ur användarens synvinkel innebär återkallande av rättighetsöverlåtelse att egendomen, dvs. upphovsmannens ekonomiska rättigheter, återgår till upphovsmannen. Med tanke på användarens förmögenhetsrättsliga ställning är det dock av betydelse att ett återkallande av rätten inte är omedelbart, utan att överlåtelsen av upphovsrätten förblir i kraft om användaren börjar utnyttja verket inom ramen för den lagfästa s.k. nådetiden. Det kan tänkas att i en situation där användaren inte inom en i lagen angiven skälig tid har börjat utnyttja verket och utnyttjandet inte heller har inletts inom den i lagen angivna tiden efter det att upphovsmannen har meddelat om sin avsikt att utnyttja sin ångerrätt, är förmögenhetens värde för användaren antagligen obetydlig eftersom utnyttjandet av förmögenheten inte ens har påbörjats. De föreslagna bestämmelserna om ångerrätten kan anses ha godtagbara grunder, eftersom syftet med bestämmelserna är att skydda den svagare parten i avtalsförhållandet, tillgodose upphovsmannens yttrandefrihet och på motsvarande sätt förbättra tillgången till verk i allmänhetens intresse och ett effektivt utnyttjande av verken. Syftet med bestämmelserna är dessutom att trygga upphovsmannens möjligheter att idka näring. Bestämmelserna kan också anses vara förenliga med proportionalitetsprincipen, eftersom bestämmelserna gäller enbart kommersiellt utnyttjande av verk och deras inverkan begränsas till situationer där det på grund av användarens passivitet finns risk för att förmögenhetsrätten inte alls utnyttjas.

Förslaget om att utvidga ensamrättigheterna till skydd för framföranden som tagits upp på bildupptagningar stärker den rättsliga ställningen och egendomsskyddet för skådespelare och andra utövande konstnärer som uppträder på bildupptagningar.

Upphovsrätten är en tidsmässigt begränsad förmögenhetsrätt. Efter att skyddstiden har gått ut kan verk användas fritt, och det är således inte längre möjligt att begränsa konkurrensen med hjälp av upphovsrätten efter att skyddstiden har gått ut. Upphovsrätten har även i övrigt en betydande inverkan på förutsättningarna för kommunikation. I förslaget ingår bestämmelser som inskränker fotografens ensamrätt så att fotografier av sådana verk som åtnjuter upphovsrättsligt skydd men vars skyddstid har gått ut inte längre omfattas av skyddet. Syftet med förslaget är att säkerställa att upphovsrätten inte indirekt kan förlängas via närstående rättigheter. Bestämmelserna inverkar på omfattningen av fotografens ensamrätt och därmed på skyddet av fotografens egendom. Bestämmelsernas inverkan är dock relativt begränsad, och den inverkar inte på principerna om det förmögenhetsrättsliga skyddet för fotografer.

Genom de föreslagna bestämmelserna om tidningsförläggares närstående rättigheter skapas ett nytt egendomsskydd i upphovsrättslagen. Dessa bestämmelser påverkar inte upphovsmannens eller någon annan berörd innehavares rättigheter. Upphovsmannen till ett verk som ingår i en tidning eller tidskrift eller innehavaren av något annat skyddsobjekt ska däremot ha rätt att få en skälig andel av ersättningen av tidningsförläggaren, vilket är ägnat att stärka upphovsmännens och andra rättsinnehavares förmögenhetsrättsliga ställning. Tidningsförläggarnas närstående rätt bedöms ha en ringa inverkan på fysiska personers förmögenhetsrättsliga ställning eller yttrandefrihet, eftersom dessa inte heller i fortsättningen åläggs att skaffa tillstånd av tidningsförläggare att använda tidningarnas innehåll t.ex. i sociala medier. Däremot inverkar tidningsförläggarnas närstående rätt på nyhetsaggregatorers och mediebevakningstjänsters ekonomiska ställning, eftersom de i fortsättningen inte kan använda tidningarna i dessa tjänster utan tidningsförläggarnas tillstånd.

Genom de föreslagna bestämmelserna om ansvaret för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll stärks upphovsmännens rätt att förfoga över användningen av sina verk i dessa tjänster och att verkställa sina rättigheter. Upphovsmännen kan kräva att onlineleverantören av delningstjänster för innehåll skaffar tillstånd för användning av sina verk och i sista hand ställa tjänsteleverantören till svars för intrång i upphovsrätten, om leverantören av nättjänsten inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt 55 a §, dvs. har vidtagit lämpliga och proportionella åtgärder för att skaffa tillstånd för användning av verket eller för att göra ett sådant verk oåtkomligt som utan tillstånd har lagrats i tjänsten i syfte att tillgängliggöra det för allmänheten. Möjligheten att förhindra åtkomst, även på förhand, till material som kränker upphovsmannens upphovsrätt förbättrar avsevärt upphovsmannens egendomsskydd. Upphovsmannen, eller den som agerar på upphovsmannens initiativ, utövar samtidigt en betydande makt i förhållande till de personer (innehållsproducenter) som strävar efter att lagra material i tjänsten i syfte att göra det tillgängligt för allmänheten. Det är naturligt att bedöma relationen i fråga, i synnerhet innehållsproducenternas ställning, med tanke på yttrandefriheten och med beaktande av frågorna om utövning av offentlig makt och rättsskydd. Med tanke på egendomsskyddet bör det dock konstateras att för att upphovsrätten ska kunna skyddas kan upphovsmannen eller den som handlar på dennes vägnar dock inte anses ha rätt att kräva att sådant material som inte kränker upphovsrätten avlägsnas. Detta har också samband med förbudet mot missbruk av rättigheter i 54 § i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

Näringsfrihet

Näringsfriheten enligt 18 § i grundlagen ger var och en rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Eftersom näringsfrihet är en grundlagsskyddad grundläggande rättighet, ska bestämmelser om begränsning av näringsverksamhet, såsom tillståndsplikt, utfärdas genom en lag som ska uppfylla de allmänna villkoren för en lag som begränsar en grundläggande fri- eller rättighet. (RP 194/2001 rd, s. 10) Bestämmelserna om ansvarsfrihet för lagringstjänsterna i lagen om tillhandahållande av informationshällets tjänster (den nuvarande lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation) har i grundlagsutskottets utlåtandep Praxis ansetts vara av betydelse med tanke på näringsfriheten. (GrUU 60/2001 rd, s. 2). Dessutom baserar sig den näringsverksamhet som utövas av dem som utnyttjar upphovsrättsligt skyddat material på anskaffning av de rättigheter som behövs för användningen av materialet. (RP 28/2004 rd, s. 143)

Näringsfriheten tryggas också i artikel 16 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Europeiska unionens domstol har i sin rättspraxis konstaterat att näringsfriheten innefattar rätten för ett företag att fritt kunna bestämma om de ekonomiska, tekniska och finansiella resurser som företaget har till sitt förfogande, inom ramen för det ansvar som företaget har för sina egna åtgärder. (dom den 27 mars 2014, UPC Telekabel Wien GmbH mot Constantin Film Verleih GmbH och WEGA Filmproduktionsgesellschaft GmbH, C-314/12, EU:2014:192, PUNKT 49). Näringsfriheten omfattar också bl.a. avtalsfrihet. (dom den 18 juli 2013, C - 426/11 mark Alemo-Herron m.fl. mot Parkwood Leisure Ltd., EU:C:2013:521, punkt 32)

Enligt förslaget ska de som tillhandahåller onlinetjänster för delning av innehåll vidta lämpliga och proportionella åtgärder för att från innehavarna av upphovsrätt få tillstånd till överföring av verket till allmänheten. Det bör beaktas att bestämmelserna inte påverkar näringsfriheten för innehavare av upphovsrätt eller onlineleverantör av delningstjänster för innehåll, eftersom innehavarna av upphovsrätt inte är skyldiga att bevilja tillstånd och onlineleverantör av delningstjänster för innehåll inte är skyldiga att skaffa tillstånd. Vardera har således möjlighet att besluta att man i en tjänst i stället begränsar allmänhetens åtkomst till verket.

Europeiska unionens domstol har ansett att näringsfriheten begränsas genom ett föreläggande av en nationell domstol som förbjuder en internetleverantör att ge sina kunder tillträde till webbplatser där skyddat material har laddats upp utan rättsinnehavarnas tillstånd. Bestämmelsen begränsar den fria användningen av tjänsteleverantörens tillgängliga resurser, eftersom den ålägger tjänsteleverantören en skyldighet att vidta åtgärder som kan medföra stora kostnader för tjänsteleverantören eller som kan ha en betydande inverkan på organiseringen av tjänsteleverantörens funktioner eller som kan kräva svåra och komplexa tekniska lösningar. (dom den 27 mars 2014, UPC Telekabel Wien GmbH mot Constantin Film Verleih GmbH och WEGA Filmproduktionsgesellschaft GmbH, C-314/12, EU:2014:192, 50 punkten)

Europeiska unionens domstol har också ansett att ett föreläggande av en nationell domstol att införa ett förebyggande system för filtrering för all information som förmedlas via en tjänst i syfte att förhindra intrång i immateriella rättigheter avsevärt ingriper i näringsfriheten för leverantören av internetanslutning, eftersom den ålägger tjänsteleverantören att införa ett komplicerat, dyrt och permanent datatekniskt system enbart på dennes bekostnad. (dom den 24 november 2011, Scarlet Extended SA mot Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM), C-70/10, EU:2011:771, 46–48 punkten)

Enligt Europeiska unionens domstol ingrep man dock inte genom det domstolsföreläggande som bedömdes i mål C-314/12 i det centrala innehållet i näringsfriheten för internetleverantörer. Föreläggandet gav tjänsteleverantören rätt att välja de åtgärder som bäst motsvarade de tillgängliga resurserna och kapaciteten och som var förenliga med andra skyldigheter och utmaningar som tjänsteleverantören måste klara av vid utövandet av sin verksamhet. Dessutom

kunde tjänsteleverantören befrias från sitt ansvar genom att visa att den vidtagit alla rimliga åtgärder. (Dom 27 mars 2014, UPC Telekabel Wien GmbH mot Constantin Film Verleih GmbH och WEGA Filmproduktionsgesellschaft GmbH, C-314/12, EU:2014:192, 51–53 punkten).

I propositionen föreskrivs om de förutsättningar under vilka en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll kan befrias från ansvar för sådant intrångsgörande material som användaren lagrat i tjänsten. Dessa bestämmelser om tjänsteleverantörens ansvarsfrihet kan enligt grundlagsutskottets praxis anses vara betydelsefulla med tanke på näringsfriheten. Enligt EU-domstolens praxis är det av betydelse om bestämmelserna begränsar den fria användningen av de resurser som onlineleverantören av delningstjänster för innehåll har till sitt förfogande och, om så är fallet, på vilka grunder. För att man inte ska ingripa i det centrala innehållet i näringsfriheten, ska bestämmelserna ge tjänsteleverantörerna tillräckligt med frihet att välja åtgärder genom vilka de fullgör de skyldigheter som föreläggandet berör. Å andra sidan ska bestämmelserna om ansvarsfrihet i enlighet med de nationella förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna vara godtagbara, exakta, noggrant avgränsade och proportionella. När de grundläggande fri- och rättigheterna begränsas ska man också se till att rättsskyddsarrangemangen är tillräckliga, att skyldigheterna i fråga om de mänskliga rättigheterna iakttas och att begränsningarna inte ingriper i kärnområdet för de grundläggande fri- och rättigheterna.

Enligt förslaget förutsätter den ansvarsfrihet som den som tillhandahåller onlinetjänster för delning av innehåll har i fråga om framställning och överföring till allmänheten av exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk att denne vidtagit lämpliga åtgärder för att erhålla det tillstånd som behövs av upphovsmannen eller på begäran av upphovsmannen vidtagit lämpliga åtgärder för att identifiera material som gör intrång i upphovsrätten och för att göra det omöjligt att ta del av tjänsten. Onlineleverantör av delningstjänster för innehåll åläggs i anslutning till detta en informationsskyldighet och en skyldighet att förhindra tillgång till material som kränker upphovsrätten. De åtgärder som krävs för att fullgöra de skyldigheter som åläggs i lagen kan medföra betydande kostnader för tjänsteleverantörerna, och därför begränsas näringsfriheten delvis genom bestämmelserna. Genom bestämmelserna får tjänsteleverantören dock välja de åtgärder som bäst motsvarar de resurser och den kapacitet som tjänsteleverantören har till sitt förfogande och som är förenliga med andra skyldigheter och utmaningar som tjänsteleverantören ska sköta i sin verksamhet. I den föreslagna lagen tas det till exempel inte ställning till med vilka tekniska lösningar tjänsteleverantörerna kan fullgöra sina skyldigheter. Således kan det anses att bestämmelserna inte ingriper i det centrala innehållet i tjänsteleverantörernas näringsfrihet.

Eftersom de skyldigheter som gäller onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll delvis begränsar användningen av tjänsteleverantörens tillgängliga resurser, ska de föreslagna bestämmelserna vara förenliga med förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Näringsfriheten förutsätter dessutom att tjänsteleverantörerna kan lita på att de befrias från ansvar utan att i oskälig grad använda resurser för att uppfylla de krav som ställs på ansvarsfrihet. För att trygga detta preciseras i lagen för det första förutsättningarna för ansvarsfrihet för tjänsteleverantörerna genom uttryckliga bestämmelser om omständigheter som beaktas vid bedömningen av åtgärdernas proportionalitet. För det andra fastställs det i bestämmelserna för att säkerställa en exakt avgränsning av tillämpningsområdet under vilka omständigheter tjänsteleverantörerna är skyldiga att vidta åtgärder och hurdana uppgifter tjänsteleverantörens skyldighet att lämna uppgifter omfattar.

Syftet med den förpliktelse att agera som ålagts den som tillhandahåller onlinetjänster för delning av innehåll är att skydda upphovsmännens immateriella rättigheter, som åtnjuter grundlagsenligt skydd. Tillgodoseendet av upphovsmännens egendomsskydd är en godtagbar grund för att begränsa en annan grundläggande fri- och rättighet. Begränsningen ska dock vara nödvändig för att detta mål ska nås och stå i rätt proportion till det mål som eftersträvas. Kommunikationerna via nätplattformar sker vanligtvis snabbt och heltäckande, vilket gör det möjligt att snabbt och i hög grad göra nätinnehåll tillgängligt för allmänheten i stora mängder. Detta gör det också möjligt att snabbt sprida material som kränker upphovsrätten till allmänheten, vilket kan vara särskilt skadligt för rättsinnehavarna. Å andra sidan uppladdas i onlinetjänster för delning av innehåll också lagligt upphovsrättsligt skyddat material t.ex. med stöd av ett tillstånd eller en inskränkning av upphovsrätten enligt upphovsrättslagen och material som är fritt från upphovsrätt. För att såväl innehållsproducenterna, dvs de som använder onlinetjänsten för delning av innehåll för att lagrar material i tjänsten i avsikt att göra det tillgängligt för allmänheten, yttrandefrihet och upphovsmännens egendom vara lika skyddade, är det nödvändigt att ålägga tjänsteleverantören skyldigheter som styr tjänsteleverantören att använda resurser t.ex. för identifiering av innehåll som lagrats i tjänsten. På detta sätt kan man dels förhindra åtkomsten till material som kränker upphovsrätten, dels trygga åtkomsten till lagligt material.

Yttrandefrihet

Enligt 12 § i grundlagen har var och en yttrandefrihet. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Närmare bestämmelser om yttrandefriheten utfärdas genom lag. Den nämnda paragrafen i grundlagen innehåller bl.a. en generalklausul om yttrandefrihet, en bestämmelse om rättigheter som hör till yttrandefriheten och ett förbud mot förhandshinder för utövande av dessa rättigheter. Dessutom innehåller den ett krav på att utövandet av yttrandefriheten ska regleras genom lag.

Det centrala syftet med yttrandefriheten är att garantera den fria opinionsbildning som utgör en förutsättning för ett demokratiskt samhälle, öppen offentlig debatt, massmediernas fria utveckling och pluralism samt möjligheten till offentlig kritik av maktutövningen (GrUU 16/2013 rd, s. 2, GrUU 26/2002 rd, s. 2). Yttrandefriheten har traditionellt framför allt betraktats som en grundläggande politisk rättighet (RP 309/1993 rd, GrUU 16/2013 rd s. 2, GrUU 26/2002 rd, s. 2, GrUU 19/1998 rd, s. 5). Trots grundtanken begränsar sig yttrandefriheten inte enbart till politiska uttryck, utan också andra uttrycksformer omfattas av yttrandefriheten. Det grundlagsenliga skyddet för yttrandefriheten omfattar information, åsikter och andra meddelanden oberoende av innehållet (RP 309/1993 rd).

Yttrandefriheten är inte bunden till någon särskild form av kommunikation, t.ex. ett tryckt ord, utan yttrandefriheten tryggas oberoende av vilken metod som används för att uttrycka eller offentliggöra ett meddelande (RP 309/1993 rd). Yttrandefriheten förstås i grundlagen i vid bemärkelse och som instrumentneutral (GrUU 9/2004 rd, s. 3, GrUU 60/2001 rd, s. 2). Yttrandefriheten ger allmänt skydd för olika former av kreativ verksamhet och självuttryck (RP 309/1993 rd).

Yttrandefriheten har i grundlagen ansetts vara mycket omfattande på samma sätt som i de internationella människorättskonventionerna. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Med spridning avses all slags publicering, spridning och förmedling av meddelanden. De dimensioner av yttrandefriheten som framgår av bestämmelsen ska i allmänhet inte tolkas för snävt. Sålunda ger bestämmelsen om yttrandefrihet t.ex. skydd mot det allmänna ingrepp i pressens redaktionella arbete redan innan meddelandet egentligen uttrycks och publiceras (RP 309/1993 rd).

I grundlagen tryggas yttrandefriheten "utan att någon i förväg hindrar detta". Bestämmelsen förbjuder både förhandsgranskning av sedvanliga meddelanden och andra åtgärder i förväg som innebär ett ingrepp i yttrandefriheten. (RP 49/2018 rd, s. 133, GrUU 40/2017, s. 2). Ett exempel på detta är att kräva tillstånd som villkor för att få publicera en tryckalster (RP 309/1993 rd) eller föreskrivande att utövandet av yttrandefriheten är anmälningspliktigt (GrUU 14/2000 rd, s. 3).

I grundlagen bevaras möjligheten att i efterhand övervaka utövandet av yttrandefriheten med hjälp av straff- och skadeståndslagstiftningen. Yttrandefrihetens ställning som en grundläggande rättighet begränsar dock möjligheterna att ingripa i dess användning i efterhand. Begränsningarna innehåller allmänna krav på att regleringen ska vara godtagbar, exakt och noggrant avgränsad samt att det allmänna ska vidta åtgärder i rätt proportion till utövandet av yttrandefriheten (GrUU 19/2008 rd, s. 4, GrUB 14/2002 rd, s. 4, GrUU 60/2001 rd, s. 2–3). Exempelvis långtgående eller omfattande kriminaliseringar av yttrandefriheten kan vara problematiska med tanke på bestämmelsen om yttrandefrihet (RP 309/1993 rd, GrUU 16/2013 rd s. 2, GrUU 13/2004 rd, s. 2, GrUU 26/2002 rd, s. 2–4, GrUU 37/1998 rd, s. 3, GrUU 23/1997 rd).

Reglering som begränsar yttrandefriheten ska ha en godtagbar grund och regleringen ska vara exakt och noggrant avgränsad (GrUU 28/2008 rd, GrUU 67/2002 rd och GrUU 41/2000 rd). Särskilt den snabba och omfattande kommunikationen i datanät kan dock föra fram nya aspekter som är betydelsefulla med tanke på utövandet av yttrandefriheten. (GrUU 60/2001 rd, s. 1)

För att kravet på exakthet och noggrann avgränsning ska uppfyllas förutsatte grundlagsutskottet t.ex. i samband med lagen om tillhandahållande av informationssamhällets tjänster (den nuvarande lagen om tillhandahållande av elektroniska tjänster) att det i motiveringen preciseras att innehållet i eller förmedlingen av den information som är föremål för spärningsbestämelsen är lagstridig. (GrUU 60/2001 rd, s. 2) Enligt grundlagsutskottet kan ett förordnande om spärning av material som kränker upphovsrätten inte meddelas till exempel enbart på basis av kändens ensidiga och subjektiva uppfattning om saken. Därför bör man i samband med skälighetsbedömningen också fästa uppmärksamhet vid att de grunder som kändens anfört till stöd för sitt yrkande är korrekta. Föreläggandet om avbrytande får inte ingripa i tillgängliggörandet av material för allmänheten i större utsträckning än vad som är nödvändigt med tanke på skyddet av upphovsrätten. (GrUU 15/2006 rd, s. 2). När det gäller kravet på att inskränkningen skall vara godtagbar är en godtagbar grund för inskränkning av yttrandefriheten strävan att skydda upphovsrätten framför allt för att upphovsrätten åtnjuter grundlagskydd genom bestämmelserna om egendomsskydd i 15 §. (GrUU 60/2001 rd, s. 3)

I regeringens proposition med förslag till lag om tillhandahållande av informationssamhällets tjänster konstateras att "en tjänsteleverantör ingriper i innehållsproducentens yttrandefrihet när denne på eget initiativ med stöd av 15 § 1 mom. 2 punkten (184 § i den gällande lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation) gör intrång i rätten att få information. Tjänsteleverantören ska då anses sköta en offentlig förvaltningsuppgift och utöva offentlig makt i den bemärkelse som anges i 124 § i grundlagen. Av denna anledning ska det ses till att det finns tillräckliga garantier för innehållsproducentens rättsskydd." (RP 194/2001 rd, s. 42).

Grundlagsutskottet ansåg det vara problematiskt att koppla ansvaret för leverantören av lagringstjänster (184 § i den nuvarande lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation) enbart till upphovsrättsinnehavaren eller dennes företrädares anmälan när det är fråga om upphovsrätt som är tvistig. Grundlagsutskottet ansåg dock att bestämmelserna om upphovsrätt till

denna del är förenliga med kravet på proportionalitet, eftersom innehållsproducenten har möjlighet att ge ett bemötande med anledning av anmälan och på så sätt få materialet åtkomligt för allmänheten på nytt. Utskottet ansåg det dock befogat att överväga att ordna denna reglering genom domstolsförfaranden, vilket skulle ha lett till ett system som är tydligare för tjänsteleverantören och förhindra att yttrandefriheten äventyras på grund av åberopandet av upphovsrätten. (GrUU 60/2001 rd, s. 3)

Enligt förslaget är den som tillhandahåller onlinetjänster för delning av innehåll skyldig att på upphovsmannens begäran göra material som kränker upphovsrätten oåtkomligt. Förhindrande av åtkomst kan också ske innan det publiceras i tjänsten i det skede då innehållsproducenten lagrar materialet i tjänsten i syfte att göra det tillgängligt för allmänheten. Utgångspunkten för propositionen är att den som tillhandahåller onlinetjänster för delning av innehåll fullgör sin omsorgsplikt enligt direktivet och lagen när den på begäran av upphovsmannen i förhand gör sådant material oåtkomligt som fullständigt motsvarar ett upphovsrättsligt skyddat verk som upphovsmannen äger eller alternativt, ifall det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten redan har publicerats, på upphovsmannens begäran i efterskott gör oåtkomligt sådant material som upphovsmannen har identifierat i tjänsten och som upphovsmannen anser kränka upphovsrätten. Om det däremot inte är säkert att material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten gör intrång i upphovsrätten antingen för att innehållsproducenten på förhand har indikerat att det finns en lagstadgad eller avtalsbaserad rätt till användningen av verket eller för att materialet avviker från det referensmaterial som upphovsmannen har levererat till leverantören av onlinetjänsten för delning av innehåll, ska tjänsteleverantören, innan tillgången till materialet förhindras, kontrollera av upphovsmannen om materialet gör intrång i upphovsmannens rätt.

Enligt artikel 17.8 i DSM-direktivet får tillämpningen av direktivet inte leda till en allmän övervakningsskyldighet. Till denna del hänvisar direktivet vidare till artikel 15 i direktivet om elektronisk handel, där medlemsstaterna förbjuds att ålägga tjänsteleverantörer bl.a. i fråga om tillhandahållande av lagringstjänster en allmän skyldighet att övervaka de uppgifter som överförs och lagrats och en allmän skyldighet att aktivt försöka reda ut fakta eller omständigheter som tyder på olaglig verksamhet. En central fråga är när det är fråga om en allmän övervakningsskyldighet. Europeiska unionens domstol har ansett att artikel 15.1 i direktivet om elektronisk handel ska tolkas så att den inte utgör ett hinder för att en domstol i en medlemsstat i enskilda fall kan ålägga tjänsteleverantören att avlägsna uppgifter som konstaterats vara olagliga, oberoende av om uppgifterna har lagrats av samma eller olika personer. Dessutom kan domstolen ålägga tjänsteleverantören att avlägsna eller förhindra åtkomst till uppgifter som en viss användare laddat upp och vars innehåll motsvarar uppgifter som tidigare konstaterats vara olagliga, förutsatt att meddelandet i fråga till väsentliga delar är oföränderligt i förhållande till det innehåll som konstaterats vara olagligt och förutsatt att det inte krävs någon självständig bedömning av tjänsteleverantören för att konstatera att uppgifterna är olagliga (dom 31.19.2019, Eva Glawischnig-Piesczek mot Facebook Ltd, C-18/18, EU:2019:821).

I fråga om genomförandet av artikel 17 i DSM-direktivet är det således av central betydelse vad som avses med en allmän övervakningsskyldighet, och vilka villkor som ska uppfyllas för att man ska kunna tala om en sådan allmän övervakningsskyldighet som är förbjuden enligt EU-rätten. EU-domstolen har å sin sida i mål C-360/10 (dom den 16 februari 2016, Belgische Vereniging van auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) vs. Netlog NV, C-360/10, EU:2012:85) ansett det oförenligt med EU-rätten att det ges ett föreläggande som i praktiken skulle innebära, att en tjänsteleverantör är tvungen att införa ett system för filtrering för att identifiera sådana filer uppladdade av tjänstens användare som kan innehålla upphovsrättsligt skyddade verk som ägs av en innehavare av en immaterialrättighet och med hjälp av vilken det skulle fastställas vilka filer som framställts och gjorts tillgängliga för allmänheten

olagligt. Därefter skulle den göra de filer som den klassificerat som olagliga oåtkomliga. I fallet har det således ansetts vara fråga om en förbjuden förhandstillsyn att leverantören av lagringstjänster aktivt förutsätts övervaka nästan alla lagrade uppgifter och alla användare av tjänsten i fråga. Avgörandet motsvarar EU-domstolens avgörande i mål C-70/10 (dom den 24 november 2011, Scarlet Extended SA mot Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM), C-70/10, EU:C:2011:771).

Frågan om huruvida artikel 17 i DSM-direktivet och i synnerhet dess punkt 4, där det föreskrivs om skyldigheten för leverantören av en onlinetjänst för delning av innehåll att förhindra åtkomst till material som påstås göra intrång i upphovsrätten, utgör en sådan övervakningsskyldighet som är förbjuden enligt direktivet och strider mot yttrandefriheten som tryggas i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, är aktuell vid Europeiska unionens domstol i och med att Polen har yrkat på att artikel 17 ska upphävas till den del den strider mot EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (mål C-401/19). Europeiska unionens domstol blir då tvungen att ta ställning till om artikel 17 i DSM-direktivet handlar om övervakningsskyldighet och om den till sin form är allmän eller särskild. Dessutom torde domstolen bli tvungen att ta ställning till om EU-rätten och i synnerhet den rättvisa balansen mellan de grundläggande rättigheterna som tryggas i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna ställer särskilda förutsättningar för att en eventuell övervakningsskyldighet kan godkännas.

Generaladvokatens förslag till avgörande i mål C-401/19 lades fram den 15 juli 2021 (Republiken Polen mot Europaparlamentet, Europeiska unionens råd, C-401/19, EU:C:2021:613). I förslaget till avgörande konstateras (punkterna 110–114) att Europeiska unionens domstolspraxis ser ut att ha förändrats till den del det är fråga om huruvida övervakningsskyldigheten kan godkännas och i förhållande till kriterierna för fastställandet av vad som anses vara ”allmän” eller ”särskild” övervakningsskyldighet. Ursprungligen ansågs övervakningsskyldigheten vara ”allmän” och medlemsstatens domstol ålägger tjänsteleverantören att filtrera allt lagrat material i syfte att bedöma om det innehåller lagstridig information. I mål C-18/18 ansåg Europeiska unionens domstol dock att ett föreläggande av en medlemsstats domstol är en ”särskild” skyldighet, då den handlade om att leta efter och förhindra ”exakta” uppgifter som kränkte hedern, eftersom det inte krävdes att tjänsteleverantören skulle göra en ”självständig bedömning” av lagligheten av de filtrerade uppgifterna och eftersom den däremot kunde använda ”automatiserade utredningstekniker och undersökningsverktyg”.

I generaladvokatens förslag till avgörande anses det att det i artikel 17.4 i DSM-direktivet åläggs onlineleverantörerna av delningstjänster för innehåll en särskild övervakningsskyldighet. Enligt förslaget till avgörande skulle man, om övervakningsskyldigheten skulle anses vara ”allmän” därför att den tvingar en tjänsteleverantör som fungerar som förmedlare, att med hjälp av informationstekniska verktyg effektivt filtrera alla uppgifter som tjänsteanvändarna tillhandahåller i nätet, även om det är fråga om sökning av vissa intrång, förbise den tekniska utveckling som möjliggör sådan filtrering och beröva unionens lagstiftare på ett beklagligt sätt det brukbara sättet att bekämpa vissa typer av olagligt innehåll (punkt 113).

För att en sådan särskild övervakningsskyldighet ska vara förenlig med Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna förutsätts det dock enligt förslaget till avgörande att följande villkor är uppfyllda: övervakningsskyldigheten riktar sig mot ”noggrant bestämda olagliga uppgifter” och är begränsad till ”vissa specifika förmedlare som verkar i nätomgivningen”, och att övervakningsskyldigheten är innehållsmässigt förenlig med proportionalitetsprincipen och ”användarna” (innehållsproducenterna) garanteras tillräckliga rättsmedel (punkt 115).

Enligt förslaget till avgörande utgör ansvarssystemet ”en betydande risk för yttrandefriheten, nämligen risken för att innehåll ”förhindras för effektivt” så att det också träffar lagligt innehåll” (punkt 141). Enligt förslaget till avgörande finns det en risk i synnerhet för att onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll systematiskt förhindrar åtkomsten till allt innehåll som återger verk och andra alster gällande vilka de har erhållit ”relevant och nödvändig information” eller ”välgrundade underrättelser” från dessa rättsinnehavare, och därmed också åtkomst till innehåll som inte kränker rättsinnehavarnas rättigheter (punkt 143).

System som är avsedda för identifiering och förhindrande av innehåll kan inte tolka användningstillstånd eller användningsvillkor för verk eller identifiera sammanhanget mellan användningen av ett verk, vilket ofta är väsentligt med tanke på tillämpningen av en inskränkning av upphovsrätten, vilket i kombination med att direktivet i praktiken oftast förutsätter att automatiska system för innehållsidentifiering tas i bruk, ökar risken för att även upphovsrättsligt material som inte gör intrång förhindras (punkterna 143–148).

I fråga om tillräckligt effektiva rättsmedel konstateras det i förslaget till avgörande att det tydligt framgår av direktivet att de åtgärder som införs inte får leda till att intrång i upphovsrätten förhindras och att detta uttryckligen innebär en skyldighet för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att beakta inte bara upphovsrättsinnehavarnas intressen utan också användarnas (innehållsproducenternas) intressen. Detta leder till att det inte kan anses vara tillräckligt att användarna (innehållsproducenterna) endast har tillgång till rättsmedel i efterhand, utan användarnas intressen måste beaktas också på förhand och inte enbart med hjälp av rättsmedel i efterhand. Enligt förslaget till avgörande är detta nödvändigt för att garantera proportionaliteten i utövandet av yttrandefriheten (punkterna 177 och 193).

För att den som tillhandahåller onlinetjänster för delning av innehåll på förhand ska kunna beakta möjligheten att använda verk på ett sätt som inte gör intrång upphovsrätten, har utgångspunkten i propositionen varit att innehållsproducenterna ska ha möjlighet att i samband med lagring av materialet i tjänsten ange de grunder som berättigar till användning av verket. Enligt förslaget ska vid bedömningen av proportionaliteten gällande de åtgärder som vidtas för att identifiera innehåll och göra oåtkomligt material som gör intrång i upphovsrätten även beaktas i vilken utsträckning det genom åtgärderna går att identifiera material som gör intrång i upphovsrätten utifrån den information som lämnats till tjänsteleverantören samt innehållsproducentens rätt att använda verket på ett sätt som inte gör intrång i upphovsrätten. Det kan nämligen inte uteslutas att de åtgärder som vidtas för att identifiera ett verk eller göra oåtkomligt sådant material som gör intrång i upphovsrätten kan finjusteras eller, i den mån som rättsinnehavarna själva kan påverka åtgärderna, t.ex. genom att fastställa hur känslig ett s.k. innehållsfilter är, att rättsinnehavarna kan instrueras i användningen av de tillgängliga åtgärderna så att man kan minska risken för att material som inte gör intrång i upphovsrätten förhindras.

Vid bedömningen av vilka metoder som ska användas för att identifiera innehåll och göra det oåtkomligt och av om de står i rätt proportion till sitt syfte bör man således beakta som en aspekt, bl.a. utöver kostnader och andra omständigheter, även befintliga metoder för att identifiera material som gör intrång i upphovsrätten och material som inte gör intrång i upphovsrätten. Den föreslagna lösningen verkar ligga i linje med generaladvokatens förslag till avgörande (jfr i synnerhet punkt 210–211 i förslaget till avgörande).

Gällande förbudet mot att införa en allmän övervakningsskyldighet enligt artikel 17.8. konstaterar generaladvokaten i sitt förslag, med hänvisning till EU-domstolens mål C-18/18 (dom 31.19.2019, *Eva Glawischnig-Piesczek mot facebook Ltd*, C-18/18, EU:2019:821) och till fallet *Delfi* vid Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (*Delfi AS mot Estonia*

[GC], no. 64569/09, EHCR 2015-II) Europadomstolens dom den 16 juni 2015, Delfi mot Estland) att detta i praktiken förutsätter att material som lagrats i tjänsten ska vara obestriddigen olagligt. Enligt förslaget till avgörande kan tjänsteleverantören inte försättas i en sådan situation att tjänsteleverantören blir tvungen att göra en rättslig bedömning, dvs. bedöma om det material som användaren lagrat i tjänsten gör intrång i upphovsrätten (punkt 197). Enligt generaladvokaten innebär detta i praktiken att den tjänsteleverantör som fungerar som förmedlare, för att minimera risken för ”alltför effektivt förhindrande” och för att garantera att yttrandefriheten respekteras, endast kan vara skyldig att omöjliggöra åtkomst eller avlägsna information vars olaglighet domstolen har bekräftat på förhand, eller i annat fall information som är klart olagligt, framför allt utan något behov av att granska uppgifternas kontext (punkt 198).

Det bör noteras att det i kommissionens riktlinjer för tillämpningen av artikel 17 ställs liknande krav som i generaladvokatens förslag till avgörande. Sammanfattningsvis är det fråga om att onlineleverantörerna av delningstjänster för innehåll är skyldiga att förhindra åtkomst – på förhand eller i efterhand – endast till sådant material som är uppenbart olagligt i ljuset av relevanta uppgifter som upphovsmannen lämnat. Dessutom utgår man också i kommissionens anvisningar från att onlineleverantören av delningstjänster för innehåll inte kan förutsättas göra en rättslig bedömning av huruvida materialet gör intrång i upphovsrätten. Däremot ingår i kommissionens anvisningar en särskild s.k. öronmärkningsprocess, genom vilken onlineleverantören av delningstjänster för innehåll är skyldig att förhindra tillgång också till annat material än sådant för vilket det är ”uppenbart” att det gör intrång i upphovsrätten, om offentliggörandet av materialet skulle orsaka upphovsrättsinnehavaren betydande skada. I generaladvokatens förslag till avgörande förhåller man sig negativt till denna s.k. öronmärkningsprocess (punkterna 221–223) uppenbarligen för att den avsevärt skulle öka risken för att material som inte gör intrång i upphovsrätten kan förhindras.

I propositionen har som utgångspunkt ställts att lagstiftningen ska skapa en rättvis balans mellan egendomsskyddet och yttrandefriheten. Med hjälp av onlinetjänster för delning av innehåll sker omfattande intrångsgörande verksamhet, som på grund av den snabba och heltäckande kommunikationen på nätet kan medföra betydande olägenhet för upphovsmännen. Därför måste onlineleverantörerna av delningstjänster för innehåll kunna åläggas att vidta lämpliga och proportionella åtgärder för att förhindra att allmänheten kommer åt material som kränker upphovsrätten.

Samtidigt är det dock nödvändigt att ge tillräckliga garantier för att åtgärderna inte inverkar negativt på innehållsproducenternas grundlagstryggade yttrandefrihet, inklusive vetenskaps- och konstfrihet, eller hindrar allmänhetens åtkomst till material som inte är lagstridigt. För att innehållsproducenternas yttrandefrihet ska kunna tryggas föreskrivs det i propositionen för det första att innehållsproducenterna ska ha möjlighet att i onlinetjänsten för delning av innehåll på förhand uppge på vilka grunder materialet inte gör intrång i upphovsrätten. För det andra ska det vara möjligt att göra material oåtkomligt innan den publiceras endast om det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten helt motsvarar ett verk som upphovsmannen har krävt att onlinetjänsten för delning av innehåll ska förhindra åtkomsten till. I annat fall är den som tillhandahåller onlinetjänsten för delning av innehåll skyldig att underrätta upphovsrättsinnehavaren om motsvarigheten och förhindra åtkomst endast om upphovsrättsinnehavaren försäkrar att materialet kränker upphovsrätten. Lagen ska också innehålla ett förbud mot att utan grund kräva att material görs oåtkomligt. Dessutom föreslås i lagen bestämmelser om effektiva rättsmedel som är avgiftsfria för innehållsproducenterna i situationer där material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten har avlägsnats eller gjorts oåtkomligt. På grund av nätkommunikationens höga tempo är rättsmedlen snabba och effektiva för att innehållsproducenternas yttrandefrihet och möjlighet att delta i den offentliga debatten de facto ska kunna tryg-

gas. Till dessa rättsmedel hör rätten att få ett specificerat meddelande om spärrning av innehållet alltid då material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten har gjorts oåtkomligt, ett snabbt och effektivt förfarande för begäran om återinförande av materialet, inbegripet en möjlighet att få begäran om återinförande behandlad av ett tvistlösningsorgan utanför domstol, samt rätten till gottgörelse eller skadestånd då material gjorts oåtkomligt utan giltig grund.

Enligt förslaget ska den som tillhandahåller onlinetjänster för delning av innehåll på yrkande av upphovsrättsinnehavaren göra otillgängligt sådant material som helt motsvarar verket, men också till sådant annat material som åtminstone delvis motsvarar det verk vars avlägsnande begärts och i fråga om vilket upphovsrättsinnehavaren försäkrar att materialet gör intrång i hans eller hennes upphovsrätt. I ljuset av generaladvokatens förslag till avgörande kan man fråga sig om ett avgörande enligt propositionen är försvarbart med tanke på yttrandefriheten, eftersom det ökar risken för att åtkomst till material som inte kränker upphovsrätten hindras. För att uppnå en balans mellan de grundläggande fri- och rättigheterna måste man då ge garantier för att den makt som tillkommer innehavaren av upphovsrätten inte omotiverat inskränker innehållsproducenternas yttrandefrihet. För att uppnå denna balans har det i propositionen tagits in ett förbud mot att framställa ogrundade krav på avlägsnande. Utöver förbudet mot att framställa ogrundade krav på avlägsnande har det i propositionen ansetts behövligt att stärka innehållsproducenternas rättsmedel, å ena sidan genom att föreskriva om innehållsproducentens rätt till gottgörelse eller, om oåtkomliggörandet orsakar skada som ska ersättas, också genom att föreskriva om skadestånd. Dessutom har det i propositionen tagits in en möjlighet för innehållsproducenten att kostnadsfritt föra ett beslut om oåtkomliggörande av material till ett opartiskt tvistlösningsorgan, dvs. upphovsrättstvistnämnden, som kan ge en rekommendation om både återställande av åtkomst till materialet och om den gottgörelse eller det skadestånd som ska betalas. Med tanke på innehållsproducenternas yttrandefrihet är det av största vikt att de har möjlighet att tillgripa ett kostnadsfritt rättsmedel där ärendet kan handläggas skyndsamt. Utöver det som nämns ovan har det i syfte att minimera möjligheterna till missbruk i 55 l § 2 mom. tagits in en möjlighet för tjänsteleverantören att föra talan för att den som upprepade gånger gjort ett ogrundat krav på avlägsnande ska kunna förbjudas att använda medel för identifiering av innehållet och att göra det oåtkomligt. Detta behövs i en situation där den som tillhandahåller onlinetjänster för delning av innehåll i praktiken är skyldig att tillhandahålla upphovsmannen redskap för identifiering av innehållet och göra det oåtkomligt för att undgå ansvar för material som innehållsproducenterna lagrat i tjänsten och som eventuellt gör intrång i upphovsrätten.

I artikel 17.7 i DSM-direktivet ingår också en bestämmelse som direkt skyddar yttrandefriheten. Enligt denna punkt i direktivet ska medlemsstaterna se till att användarna (innehållsproducenterna) i varje medlemsstat kan utnyttja vissa inskränkningar i upphovsrätten till förmån för yttrandefriheten, nämligen inskränkningar som tillåter citat, kritik och recension eller användning i karikatyr, parodi eller pastisch. Detta har ytterligare skärpts genom att det i artikel 17.9 föreskrivs att ”Medlemsstaterna ska särskilt säkerställa att användarna har tillgång till domstol eller en annan relevant rättslig myndighet för att hävda sin rätt att utnyttja ett undantag från eller en inskränkning i upphovsrätten eller närstående rättigheter”.

Skyldigheterna enligt direktivet har i viss mån tolkats innebära ett ingrepp i verksamhetsfriheten för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll. I generaladvokatens förslag till avgörande konstateras att ”onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll inte har laglig rätt att omöjliggöra åtkomst eller avlägsna sådant innehåll där verk eller andra alster används på ett berättigat sätt på den grunden att detta innehåll gör intrång upphovsrätten.” De kan bl.a. inte längre i de allmänna användningsvillkoren eller i avtal med rättsinnehavare besluta att inte tillämpa undantag och inskränkningar, t.ex. genom att föreskriva att enbart det påstående

om upphovsrättsintrång som rättsinnehavarna framställt är en tillräcklig grund för en sådan åtgärd för förhindrande eller avlägsnande. Tjänsteleverantörerna ska däremot i de allmänna användningsvillkoren förklara för användarna att de kan använda verk och andra alster inom ramen för nämnda undantag och inskränkningar” (punkt 163).

För att genomföra den ovan nämnda förpliktelsen i artikel 17.9 har i propositionen tagits in en bestämmelse i 55 l § 1 mom. som ger innehållsproducenten möjlighet att föra talan mot upphovsmannen för att fastställa att innehållsproducenten har rätt att använda verket med stöd av en inskränkning av upphovsrätten eller ett avtal som ingåtts med upphovsmannen, och som ålägger onlineleverantören av delningstjänster för innehåll att ge allmänheten tillträde till material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten.

Bestämmelsen kan väcka frågan om i vilken mån en sådan skyldighet är förenlig med tjänsteleverantörens näringsfrihet. Till denna del måste det för det första konstateras att bestämmelsen inte förpliktar någon att tillhandahålla onlinetjänster för delning av innehåll. Onlinetjänster för delning av innehåll är till sin karaktär en tjänst för social media. Kännetecknande för tjänsten är att vem som helst kan ansluta sig som användare och lagra material i tjänsten. Bestämmelsen påverkar inte heller i övrigt rätten för onlineleverantören av delningstjänster för innehåll att på allmän nivå fastställa vilket slags material som får lagras i tjänsten. Det är t.ex. inte möjligt att förplikta en tjänst som är avsedda för publicering av fotografier att publicera också ljudfiler eller videofiler. Eftersom det uttryckligen är fråga om tjänster för social media, kan skyldigheten att tillgängliggöra material som användaren lagrat i tjänsten och som tjänsteleverantören har vägrat gjort oåtkomligt med hänvisning till ett påstått upphovsrättsintrång inte anses orimligt ingripa i näringsfriheten för den som tillhandahåller onlinetjänsten för delning av innehåll. Följaktligen bör det anses att propositionen som baserar sig på direktivets förpliktelser skapar en rättvis balans mellan yttrandefriheten och näringsfriheten.

Ovan motiveras varför en begränsning av yttrandefriheten i samband med genomförandet av artikel 17 i DSM-direktivet ska anses uppfylla de allmänna förutsättningarna för begränsning av en grundläggande fri- och rättighet, dvs. den har en godtagbar grund och är noggrant avgränsad, exakt och förenlig med proportionalitetsprincipen. Frågan återstår om huruvida man ingriper i yttrandefrihetens kärnområde på ett sätt som trots det ovan sagda förutsätter att bestämmelserna stiftas i grundlagsordning.

Kulturella rättigheter

Enligt 16 § 3 mom. i grundlagen är vetenskapens, konstens och den högsta utbildningens frihet tryggad. Vetenskapens, konstens och den högsta utbildningens frihet skapar förutsättningar för kulturens utveckling. Vetenskapens frihet innefattar utövarens rätt att välja sitt forskningsobjekt och sin forskningsmetod samt rätt att publicera sina forskningsresultat. (GrUU 2/2013 rd, s. 2/II, GrUU 28/2004 rd, s. 4/II)

Enligt den föreslagna 36 § har upphovsmannen en oeftergivlig rätt att parallellpublicera en vetenskaplig artikel. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att öppen vetenskap blir förvecklad och stärka upphovsmännens ställning i förhållande till vetenskapliga tidskrifters förläggare. Förslaget innehåller ingen skyldighet att publicera eller parallellpublicera vetenskapliga artiklar, men det innebär att man genom ett förlagsavtal inte kan förvägra en forskare som skrivit en vetenskaplig artikel möjligheten att parallellpublicera artikeln i ett kostnadsfritt publikationsarkiv som är öppet för allmänheten och som inrättats för allmännyttiga ändamål. Bestämmelsen stärker således forskarens rätt att publicera sina forskningsresultat, men inverkar i någon mån på de vetenskapliga förläggarnas förmögenhetsrättsliga ställning och idkande av näring, eftersom förläggarens möjligheter att stödja sig på den ensamrätt att idka näring som

upphovsrättslagen erbjuder minskar. I praktiken inverkar förslaget på de vetenskapliga tidsskrifternas möjligheter att grunda sin affärsmodell på prenumerationsavgifter. Med tanke på detta kan det dock i viss mån anses vara av betydelse att det har utvecklats alternativa affärsmodeller för att möjliggöra finansiering av vetenskaplig publikationsverksamhet, bl.a. olika offentliga eller privata aktörers stödsystem samt möjligheten att bekosta verksamheten genom att ta ut publikationsavgifter. Finland har också i sin offentliga forskningsfinansiering förbundet sig att täcka publikationsavgifterna för vetenskapliga publikationer. Upphovsmannens rätt att parallellpublicera en vetenskaplig artikel inverkar alltså inte på förläggarens rätt att ge ut verk, framställa exemplar av verk eller göra dem tillgängliga för allmänheten, men inskränker förläggarens möjlighet att ge ut vetenskapliga artiklar med ensamrätt. Förslaget stärker forskarnas handlingsfrihet och allmänhetens tillgång till forskningsrön, vilket endast i begränsad utsträckning påverkar förläggarnas ställning. Förslaget kan dock anses ha en godtagbar grund och förläggarnas ställning påverkas inte i större utsträckning än vad som är nödvändigt för att trygga forskningens öppenhet. Förslaget är således också förenligt med proportionalitetsprincipen.

Enligt 16 § i grundlagen ska vetenskapens inriktning i första hand bestämmas genom vetenskapskritik från det vetenskapliga samfundet självt. Även inom konsten bör uttrycks- och metodfrihet råda, vilket främjar den samhällseliga debatten och gör den mångsidigare. (RP 309/1993 RD). Förslaget innehåller nya inskränkningar av upphovsrätten som har betydelse inte bara för förverkligandet av yttrandefriheten utan också för tryggandet av vetenskapens och konstens frihet. Den föreslagna 13 b § tillåter framställning av exemplar för datautvinning och möjliggör också förvaring och användning av exemplar som framställts för datautvinning i syfte att verifiera vetenskapliga resultat. Den föreslagna 23 § tillåter däremot användning av ett verk i ett nytt verk när det är fråga om framställning av parodi, karikatyr eller pastisch eller när verket sporadiskt inkluderas i ett annat verk och förutsatt att inkluderande är av underordnad betydelse. Syftet med den förnämnda inskränkningen av upphovsrätten är att säkerställa att upphovsrätten inte hämmar möjligheterna att analysera material med tekniska metoder. Det görs dock inga ingrepp i kärnan i upphovsmannens förmögenhetsrätt, eftersom exemplar som framställts på detta sätt inte får göras fritt tillgängliga för allmänheten. Det är således fråga om ett noggrant avgränsat ingripande i upphovsmannens äganderätt som är förenligt med proportionalitetsprincipen. Den föreslagna 23 § har ett närmare samband med förverkligandet av den konstnärliga friheten och yttrandefriheten. Syftet med upphovsrätten är inte att hindra nyskapande, utan att främja nyskapande. Därför bör upphovsmannens ensamrätt inte till sitt innehåll vara så omfattande att den begränsar skapandet av nya verk. De nämnda bestämmelserna har bedömts ur äganderättsperspektiv ovan.

Regleringen av ansvaret för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll är också förknippad med frågor som gäller förverkligandet av de grundläggande kulturella rättigheterna, i synnerhet frågor som hänför sig till vetenskapens och konstens frihet, om de åtgärder som krävs av onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll medför en risk för att material som innehållsproducenterna har rättigheterna till görs oåtkomligt för allmänheten eller för att en lovlig användning av verken i sådant material försvåras. Eftersom ”skapandefriheten” eller ”konstens frihet” har ett nära samband med förverkligandet av yttrandefriheten, har frågan behandlats närmare ovan med tanke på yttrandefriheten.

Rättssäkerhet

De föreslagna bestämmelserna om ansvaret hos onlineleverantören av delningstjänster för innehåll för material som innehållsproducenterna lagrat i tjänsten är av betydelse också med tanke på upphovsmännens och innehållsproducenternas rättsskydd. De föreslagna bestämmel-

serna stärker i betydande grad upphovsmannens rättigheter, eftersom upphovsmannen får möjlighet att utan domstolsförfarande eller något annat förfarande genom en rättslig myndighet kräva att leverantören en onlinetjänst för delning av innehåll vidtar åtgärder för att säkerställa att material som gör intrång i upphovsrätten görs oåtkomligt för allmänheten före eller efter att materialet publiceras i tjänsten. Detta gör i praktiken verkställandet av upphovsrätten effektivare ur upphovsrättsinnehavarens synvinkel. Däremot orsakar förfarandet frågor som i första hand hänför sig till tryggandet av innehållsproducentens yttrandefrihet och rättsmedel.

Av denna anledning förutsätter artikel 17 i DSM-direktivet att också innehållsproducenternas rättsskydd stärks avsevärt. Innehållsproducenterna ska för det första ha rätt att veta att materialet har gjorts oåtkomligt, tillräckligt exakt information om grunden till att materialet har gjorts oåtkomligt för allmänheten samt information om de rättsmedel som står till buds.

Till innehållsproducenternas rättsmedel ska enligt direktivet höra möjlighet att anföra klagomål över avlägsnande av material, dvs. förhindrande av åtkomst, hos onlineleverantören av delningstjänster för innehåll. Det är således fråga om behandling av en begäran om rättelse. I direktivet preciseras inte vem som ska behandla en begäran om rättelse. Alternativen är denna ska behandlas antingen av den som framställer en begäran om avlägsnande (upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning), tjänsteleverantören eller dessa tillsammans. Ingendera parten kan betraktas som neutral i det läge som direktivet skapar. Av denna anledning förutsätts det i direktivet att innehållsproducenterna, utan att detta påverkar användarnas rätt att få tillgång till effektiva rättsmedel, ska kunna begära att saken prövas i en ”prövningsmekanism för tvistlösning utom domstol” som ”ska möjliggöra opartisk tvistlösning” och ”inte förvägra användaren dennes rättsliga skydd enligt nationell lagstiftning”.

Av detta kan man dra slutsatsen att tvistlösningsmekanismer mellan avtalsparterna, såsom medling eller skiljeförfarande, inte är tillräckliga, eftersom sådana tvistlösningsmekanismer mellan avtalsparterna inte möjliggör lösning av tvister som gäller förhållandet till tredje part och inte lämpar sig för lösning av tvister gällande tolkning av lag. Om staten endast ger möjlighet till sådana tvistlösningsförfaranden, förvägras innehållsproducenterna i praktiken möjligheten att åberopa de inskränkningar i upphovsrätten som föreskrivs i upphovsrättslagen. De ovannämnda skyldigheterna enligt direktivet medför också att innehållsproducenten inte innan tvisten inleds t.ex. i tjänstens användningsvillkor kan förbinda sig till att tvister avgörs genom skiljeförfarande.

Enligt förslaget ska den upphovsrättstvistenämnd som inrättas fungera som en rättsskyddsmekanism utanför domstolarna. I en situation där allmänhetens åtkomst till materialet redan har förhindrats och eftersom materialet kvarstår till dess att leverantören av onlinetjänsten för delning av innehåll utifrån upphovsrättstvistenämndens avgörande återställer åtkomsten till materialet, är det av största vikt att upphovsrättstvistenämnden mycket snabbt kan behandla innehållsproducentens begäran om återställande av åtkomst. Därför är det väsentligt att den möjlighet att begära rättelse som tjänsteleverantören erbjuder inte onödigt fördröjer innehållsproducentens möjligheter att få åtkomsten till materialet återställt. I generaladvokatens förslag till avgörande i mål C-401/2019 betonas det att onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll i detta sammanhang ska handla lika snabbt som de gör – i enlighet med artikel 17.4 c i direktiv 2019/790 – när det gäller underrättelser från rättsinnehavare (punkt 178).

På grund av skyndsamhetskravet är det inte möjligt att tänka sig att behandlingen i upphovsrättstvistenämnden skulle kunna vara väldigt grundlig. Av denna anledning bör upphovsrättstvistenämndens bedömning gälla om det är uppenbart att upphovsrätten har kränkts. Om en kränkning av upphovsrätten inte är uppenbar, dvs. nämnden anser det möjligt att någon in-

skränkning av upphovsrätten är tillämplig på ett visst användningsändamål eller att sådan upphovsrättsligt relevant användning av verket är tillåten enligt ett avtal om upphovsrätt, ska nämnden rekommendera att åtkomsten till materialet ska återställas.

Det bör beaktas att om upphovsrättstvistenämnden anser att en kränkning av upphovsrätten inte är uppenbar, kommer nämndens avgörande inte att omintetgöra de rättsmedel som upphovsmannen har enligt lag. I detta fall kan upphovsmannen fortfarande vända sig till domstol och yrka på ett föreläggande av domstolen med stöd av vilket tjänsteleverantören åläggs att förhindra åtkomst till materialet. Upphovsrättstvistenämndens avgörande inverkar endast på upphovsmannens möjlighet att utöva sin upphovsrätt genom ett förfarande utanför domstol. I generaladvokatens förslag till avgörande i fallet C-401/2019 (Republiken Polen vs. Europaparlamentet, Europeiska unionens råd, C-401/19, EU:C:2021:613, punkt 218) anses det således att oklara fall bör föras till domstol för avgörande och att ett förfarande utanför domstol enligt artikel 17 i DSM-direktivet inte bör kunna tillämpas i dylika fall.

När förekomsten av tillräckligt rättsskydd bedöms kan enbart processuella rättsmedel inte anses vara tillräckliga, utan det förutsätts också att det finns garantier för att fri- och rättigheterna faktiskt tillgodoses. I detta fall är det i synnerhet fråga om medel för att förhindra missbruk i samband med förhindrande av åtkomst, eller i enlighet med de uttryck som generaladvokaten använt i mål C-401/19, då det finns ”risk för att innehåll hindras alltför effektivt”.

För att balansera detta föreslås det att innehållsproducenten ska ha rätt till gottgörelse eller skadestånd för ogrundat avlägsnande av material. Enbart skadestånd kan inte anses vara en tillräcklig garanti för yttrandefriheten, eftersom avlägsnande av åtkomst till materialet sällan orsakar sådan ekonomisk skada som enligt allmänna skadeståndsrättsliga läror ska ersättas. Det kan också vara svårt att påvisa det orsakssamband som krävs för att skadeståndsskyldighet ska uppkomma. Möjligheten att få gottgörelse skulle försätta innehållsproducenten i en jämbördig ställning med upphovsmannen; då upphovsmannen enligt den gällande lagen har rätt till gottgörelse t.ex. på grund av att ett verk utgivits utan tillstånd, skulle innehållsproducenten på motsvarande sätt enligt förslaget ha rätt till gottgörelse på grund av att åtkomst till material som upphovsmannen lagrat i onlinetjänsten för delning av innehåll avlägsnats grundlöst. Om innehållsproducenten inte hade rätt till gottgörelse, skulle det faktiska rättsskyddet för innehållsproducenten vara betydelselöst, och på motsvarande sätt skulle ett ogrundat krav på avlägsnande av material inte medföra några påföljder för upphovsmannen eller den som handlar på dennes vägnar. I generaladvokatens förslag till avgörande i mål C-401/19 betonas också att rätten till effektiva rättsmedel är nödvändig för att garantera utövandet av yttrandefriheten på nätet (Republiken Polen vs. Europaparlamentet, Europeiska unionens råd, C-401/19, EU:C:2021:613, punkt 179).

I syfte att bekämpa ogrundade krav på avlägsnande av material föreslås det dessutom att leverantören av innehållstjänster online ska ha möjlighet att föra talan i domstol för att förbjuda att den som upprepade gånger framställer ogrundade krav på avlägsnande får använda åtgärder för att identifiera innehållet och göra det otillgängligt. Förbudet kan meddelas för viss tid eller, om gärningen är ägnad att orsaka betydande olägenhet, permanent. Denna möjlighet bör ses mot bakgrunden av att en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll med stöd av direktivet i praktiken åläggs att på icke-diskriminerande grunder ge upphovsmannen eller någon som handlar på dennes vägnar tillgång till åtgärder för att identifiera innehåll och göra det oåtkomligt för allmänheten, och därmed kan leverantören i fortsättningen inte själv fritt bestämma till vem dessa åtgärder ska erbjudas. Om leverantören av en onlinetjänst för delning av innehåll fråntar upphovsmannen eller dennes företrädare möjligheten att använda åtgärder för att identifiera innehåll och göra det oåtkomligt för allmänheten, är tjänsteleverantören direkt ansvarig för ett intrång i upphovsrätten som orsakas av material som innehållsproducenten lagrat i

tjänsten. Ett sådant förbud skulle inte på ett grundläggande sätt påverka upphovsmannens rättsmedel, eftersom det fortfarande skulle vara möjligt för upphovsmannen att begära domstolens föreläggande för att få material som kränker upphovsrätten avlägsnat.

Grundlagsutskottet har ansett att bestämmelserna i 21 § i grundlagen inte hindrar att man genom lag föreskriver om smärre undantag från de rättigheter som tryggas i paragrafen, förutsatt att undantagen inte ändrar den aktuella rättsskyddsgarantins ställning som huvudregel eller äventyrar individens rättsskydd i enskilda fall (RP 309/1993 rd, s. 74/II, GrUU 29/2020 rd, s. 2, GrUU 16/2019 rd, s. 3, GrUU 68/2014 rd, s. 3/I). I det föreliggande fallet kan allmänhetens tillgång till material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten förhindras utan medverkan av en rättsliga myndighet. Enligt 21 § i grundlagen har var och en rätt att bli hörd. I artikel 17 i DSM-direktivet ställs inte som förutsättning att innehållsproducenten ska höras innan allmänheten hindras att ta del av material som lagrats i tjänsten. För att säkerställa rätten till hörande enligt 21 § i grundlagen samt för att säkerställa att åtgärderna för identifiering av innehåll och för att göra det oåtkomligt för allmänheten inte leder till att åtkomst till material som inte kränker upphovsrätten förhindras har det i förslaget tagits in ett krav på att onlineleverantören av delningstjänster för innehåll ska ge innehållsproducenten möjlighet att, innan materialet görs oåtkomligt eller senast i samband med det, ge upphovsmannen eller den som handlar för upphovsmannens räkning en utredning om de grunder på vilka materialet inte gör intrång i upphovsmannens upphovsrätt. Eftersom förslaget kan leda till att en individ inte hörs på behörigt sätt innan materialet görs oåtkomligt, är det därför viktigt att individens rättsskydd kan tryggas som helhet bedömt. Då innehållsproducentens rättsskydd stärks i enlighet med vad som anförts ovan, bör det anses att de smärre undantagen från rättigheterna enligt 21 § i grundlagen är proportionerliga.

Utövning av offentlig makt

Enligt 124 § i grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag och endast om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

Betydelsefulla med tanke på utövningen av offentlig makt är för det första frågan om huruvida åtgärder som upphovsmannen, en aktör som handlar på dennes vägnar eller en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll eller dessa tillsammans har vidtagit innebär utövande av offentlig makt, ifall åtgärderna de facto påverkar innehållsproducenternas yttrandefrihet, dvs. hindrar allmänhetens åtkomst till material som innehållsproducenten lagrat i onlinetjänsten för delning av innehåll. Den föreslagna lagstiftningen innehåller ingen direkt skyldighet att hindra enskilda personer från att ta del av ett visst material på begäran av upphovsmannen eller någon som handlar på dennes vägnar, utan skyldigheten är indirekt så att om leverantören av en online tjänst för delning av innehåll inte förhindrar åtkomst till det material upphovsmannen anger, är tjänsteleverantören direkt ansvarig för upphovsrättsintrånget, om materialet visar sig kränka upphovsrätten. Endast på basen av den juridiska konstruktionen kan man dock inte sluta sig till att det inte är fråga om utövning av offentlig makt.

Det kan således konstateras att det är fråga om utövning av offentlig makt, som dock har en godtagbar grund, eftersom syftet är att trygga upphovsmannens äganderätt. Enligt 124 § i grundlagen är det tillåtet att anförtro andra än myndigheter offentlig makt endast genom lag eller med stöd av lag och endast om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna. I detta fall kan det konstateras att verkställighet av upphovsrätten genom domstolsförfarande i praktiken inte är ett tillräckligt effektivt sätt att verkställa upphovsrätten. Den gällande lagen

om tillhandahållande av tjänster inom elektronisk kommunikation innehåller redan bestämmelser som gör det möjligt för upphovsmannen eller den som handlar på dennes vägnar att utan medverkan av en domstol eller någon annan rättslig myndighet begära att tjänsteleverantören gör material som gör intrång i upphovsrätten oåtkomligt. I regeringens proposition med förslag till lag om tillhandahållande av informationshällets tjänster (numera lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation) konstateras att ”en tjänsteleverantör ingriper i innehållsproducentens yttrandefrihet när denne på eget initiativ med stöd av 15 § 1 mom. 2 punkten (184 § i den nuvarande lagen) gör intrång i rätten att få information. Tjänsteleverantören ska då anses sköta en offentlig förvaltningsuppgift och utöva offentlig makt i den bemärkelse som anges i 124 § i grundlagen. Av denna anledning ska det ses till att det finns tillräckliga garantier för innehållsproducentens rättsskydd.” (RP 194/2001 rd, s. 42)

Ovan i avsnittet om rättsskydd redogörs närmare för de bestämmelser i propositionen som syftar till att effektivt garantera innehållsproducentens rättsskydd.

Enligt förslaget ska det för behandlingen av innehållsproducenternas begäranden om återställande av material inrättas ett alternativt tvistlösningsorgan med namnet upphovsrättstvistnämnden. Nämnden kan meddela avgöranden som till sin juridiska karaktär är rekommendationer och som gäller huruvida det ska anses uppenbart att material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten gör intrång i upphovsrätten. Nämnden kan också ge en rekommendation om gottgörelse eller skadestånd till innehållsproducenten. Att ge rekommendationer kan inte anses vara en sådan betydande offentlig förvaltningsuppgift som endast kan anförtros en myndighet. Upphovsrättstvistnämndens avgöranden kan inte verkställas direkt och de är inte bindande för domstolarna. Det är alltså fråga om uppgifter som kan anförtros andra än myndigheter, förutsatt att det föreskrivs om dem genom lag eller förordning.

Nämnden är närmast jämförbar med konsumenttvistenämnden. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om lagen om konsumenttvistenämnden (GrUU 40/2006 rd) ansett att ett alternativt tvistlösningsförfarande bör anses förbättra rättsskyddet.

Eftersom upphovsrättstvistnämndens rekommendationer till avgörande inte på det sätt som beskrivs ovan är rättsligt bindande och verkställbara, utan rekommendationer som ges i enskilda fall, är det i nämndens verksamhet inte fråga om utövning av dömande makt eller annan betydande utövning av offentlig makt.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock vara önskvärt att grundlagsutskottet ger ett utlåtande i ärendet.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i upphovsrättslagen (404/1961) 32—34 §, så som de lyder delvis ändrade i lag 607/2015,

ändras 11 § 5 mom., 14 § 1 och 4 mom., 16 §, 16 b § 1 mom. 1 punkten, 16 c § 1 mom. 1 punkten, 16 d § 1 mom., 16 e § 1 mom., 18 §, 19 a §, 21 § 3 mom., 23 §, 25 f § 4 och 5 mom., 25 h §, 26 §, 27 § 3 mom., 29 § 2 mom., 30 §, 31 §, 35—38 §, rubriken i 40 §, 45 §, 46 § 3 mom., 46 a § 3 mom., 47 § 1 och 4 mom., 48 § 4 mom., 49 § 3 mom., 49 a § 3 mom., 50 §, 50 c § 1 mom., 54 § 1 mom. 3 och 5 punkten, 64 § 9 mom. och 64 b §,

av dem 11 § 5 mom., 14 § 1 och 4 mom., 16 §, 18 §, 21 § 3 mom., 25 f § 4 och 5 mom., 47 § 1 och 4 mom. och 54 § 1 mom. 3 och 5 punkten så som de lyder i lag 821/2005 och 607/2015, 16 b § 1 mom. 1 punkten och 16 c § 1 mom. 1 punkten så som de lyder i lag 674/2013 och 607/2015, 16 d § 1 mom., 16 e § 1 mom. och 64 b § så som de lyder i lag 821/2005 och 607/2015, 19 a § så som den lyder i lag 972/2016, 23 och 25 h § så som de lyder i lag 446/1995, 821/2005 och 607/2015, 26 §, 29 § 2 mom., 46 a § 3 mom. och rubriken i 40 § så som de lyder i lag 607/2015, 27 § 3 mom. så som det lyder i lag 418/1993, 30 §, 31 §, 35—38 § och 50 § så som de lyder delvis ändrade i lag 607/2015, 45 § så som den lyder i lag 821/2005, 763/2013, 607/2015 och 849/2018, 46 § 3 mom., 48 § 4 mom., 49 § 3 mom. och 49 a § 3 mom. så som de lyder i lag 607/2015 och 849/2018, 50 c § 1 mom. så som det lyder i lag 821/2005, 607/2015 och 849/2018 samt 64 § 9 mom. så som det lyder i lag 446/1995 och 607/2015, samt

fogas till lagen en ny 13 b §, 16 g—16 j §, ett nytt 4 och 5 mom. i 27 § så som den lyder delvis ändrad i lag 418/1993 och 607/2015, ett nytt 4 mom. i 49 a §, så som den lyder i lag 446/1995, 821/2005, 607/2015 och 849/2018 samt ett nytt kapitel 6 a och en ny 64 c—64 e § som följer:

2 kap

Inskränkningar i upphovsrätten samt bestämmelser om avtalslicens

11 §

Allmänna bestämmelser

Med stöd av detta kapitelns bestämmelser om inskränkning av upphovsrätten får exemplar inte framställas av sådana exemplar av verk som framställts eller tillgängliggjorts för allmänheten i strid med 2 § eller till vars skydd utförda tekniska åtgärder kringgåtts i strid med 50 a § 1 mom. Bestämmelserna i detta moment gäller dock inte användning av verk med stöd av 11 a, 16, 16 a—16 c, 16 h eller 22 § eller 25 d § 2 eller 5 mom.

13 b §

Användning för datautvinning

Exemplar av ett verk får framställas för att användas för datautvinning och får bevaras endast för ändamålet i fråga, om inte något annat har avtalats eller framställning av exemplar har förhindrats eller begränsats.

Utan hinder av det som föreskrivs i 1 mom. får ett sådant exemplar av ett verk som framställts för datautvinning inom vetenskaplig forskning bevaras och senare användas för verifiering av forskning, förutsatt att exemplaret är tillgängligt endast för dem som har rätt till det. Datautvinning för vetenskaplig forskning och framställning av exemplar för datautvinning får inte förhindras eller begränsas.

14 §

Användning av verk inom undervisning och vetenskaplig forskning

I undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning som bedrivs i enlighet med en plan för ordnande av undervisning eller forskning får ett offentliggjort verk användas och sådana exemplar av verket som behövs för användningen framställas, förutsatt att användningen av verket äger rum vid ett tillfälle som riktar sig till en viss begränsad personkrets eller i en elektronisk miljö som utomstående inte har tillträde till. Exemplar av verk som är avsedda för utbildningsmarknaden får framställas endast för tillfälligt bruk i undervisningsverksamhet och i den omfattning som motiveras av ändamålet. Staten betalar upphovsmännen ersättning för sådan användning som avses i detta moment på det sätt som föreskrivs i 19 a §.

I andra situationer än de som anges i 1—3 mom. får med stöd av avtalslicens och på det sätt som föreskrivs i 26 § exemplar av verk framställas och göras tillgängliga för allmänheten för användning i undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning. Bestämmelserna i detta moment gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar eller överföring av verket.

16 §

Framställning av exemplar i arkiv, bibliotek och museer

Arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer får, om inte framställningen av exemplar syftar till direkt eller indirekt ekonomisk vinning, framställa exemplar av verk som finns i deras egna samlingar

- 1) för att bevara material och säkerställa dess hållbarhet,
- 2) för teknisk rekonstruering och istandsättning av material,
- 3) för förvaltning och organisering av samlingarna samt för annat internt bruk som påkallas av underhåll av samlingarna,
- 4) för att komplettera ett exemplar av ett ofullständigt verk eller för att komplettera ett i flera delar utgivet verk med en felande del, om verket eller den behövliga kompletteringen inte är tillgängliga via kommersiell spridning eller överföring.

16 b §

Användning av verk i bibliotek som förvarar kulturmaterial

Bibliotek till vilka det enligt lagen om deponering och förvaring av kulturmaterial (1433/2007) ska överlåtas exemplar av ett verk får

1) använda ett verk som finns i deras samlingar på de sätt som avses i 16, 16 a, 16 g och 16 h § i denna lag och under de förutsättningar som föreskrivs i dessa paragrafer,

16 c §

Användning av verk vid Nationella audiovisuella institutet

Nationella audiovisuella institutet får

1) använda ett verk som finns i dess samlingar på de sätt som avses i 16, 16 a, 16 g och 16 h § under de förutsättningar som föreskrivs i dessa paragrafer,

16 d §

Användning av verk i arkiv, bibliotek och museer med stöd av avtalslicens

Arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 §

1) framställa exemplar av verk i deras samlingar i andra än i 16, 16 a—16 c, 16 g och 16 h § avsedda fall,

2) överföra verk i deras samlingar till allmänheten i andra än i 16 a—16 c, 16 g och 16 h § avsedda fall.

16 e §

Närmare bestämmelser om användning av verk i arkiv, bibliotek och museer

Bestämmelserna i 16, 16 a och 16 d § tillämpas på arkiv samt på för allmänheten öppna bibliotek och museer, om

4) inrättningens verksamhet i betydande omfattning tjänar bevarandet och tillgängliggörandet för allmänheten av konst och kulturarvet, eller

5) inrättningen ägs av staten eller kommunen.

16 g §

Användning av utgångna verk med stöd av avtalslicens

Arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer får i annat syfte än förvärvssyfte göra verk som ingår i en uppsättning av utgångna verk i deras egna samlingar tillgängliga för allmänheten och med stöd av avtalslicens framställa de exemplar som behövs för detta.

Det i 1 mom. avsedda tillståndet att göra ett verk tillgängligt för allmänheten inbegriper rätt att för detta ändamål även använda exemplar av ett verk som framställts med stöd av 16 §.

En kollektiv förvaltningsorganisation som med stöd av 26 § har godkänts som avtalslicensorganisation kan bevilja licens enligt 1 mom., om

1) avtalslicensorganisationen är representativ när det gäller den uppsättning verk som licensen gäller, och

2) avtalslicensorganisationen bedömer att licensen inte har någon negativ inverkan på den kommersiella marknaden för de verk som hör till den uppsättning verk som licensen gäller.

Om avtalslicensorganisationen i fråga om en viss uppsättning verk anser att organisationen inte är tillräckligt representativ, ska den underrätta undervisnings- och kulturministeriet om saken. Då beslutet om godkännande ändrats tillämpas på användningen av verk som hör till denna uppsättning verk vad som föreskrivs i 16 h §.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar och tillgängliggörande för allmänheten.

16 h §

Användning av utgångna verk med stöd av inskränkningar i vissa situationer

Arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer får, om inte syftet är att få direkt eller indirekt ekonomisk vinning, göra en uppsättning verk i sina egna samlingar tillgängliga för allmänheten, om det enligt en helhetsbedömning kan antas att de verk som hör till uppsättningen är utgångna verk och om det inte är känt att verket är kommersiellt tillgängligt och om förfarandet enligt 16 j § har följts och eventuella ytterligare åtgärder har vidtagits för att innan användningen sker öka upphovsmännens medvetenhet om användning som sker med stöd av en inskränkning, enligt följande:

1) verk som aldrig har saluförts eller på något annat sätt varit kommersiellt tillgängliga när det har förflutit fem år från det år då verket togs in i samlingen,

2) dator- eller videospel när sju år har förflutit från det år då spelet gavs ut,

3) andra verk som hör till en sådan typ av verk i fråga om vilka det inte finns någon representativ avtalslicensorganisation.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på uppsättningar av utgångna verk, om det sedan en rimlig ansträngning har gjorts finns belägg för att uppsättningen verk till största delen består av

1) filmverk vars producent har sitt huvudsakliga verksamhetsställe eller sin vanliga vistelseort i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

2) andra verk än filmverk som första gången har givits ut i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller, om de inte har givits ut, första gången har utsänts i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

3) verk som skapats av medborgare i stater utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och i fråga om vilka en stat enligt 1 eller 2 punkten inte har kunnat fastställas genom en rimlig ansträngning.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar och tillgängliggörande för allmänheten.

16 i §

Användning av förbuds rätt

Meddelande om förbud enligt 16 g § 5 mom. riktas till avtalslicensorganisationen eller till det arkiv eller det för allmänheten öppna bibliotek eller museum som använder verket med stöd av 16 g §.

Meddelande om förbud enligt 16 h§ 3 mom. riktas till det arkiv eller det för allmänheten öppna bibliotek eller museum som använder verket med stöd av 16 h §.

Förbudet ska specificeras så att det eller de verk som förbudet gäller kan identifieras.

16 j §

Registrering av uppgifter om användning av utgångna verk

Ett arkiv eller ett för allmänheten öppet bibliotek eller museum som har för avsikt att tillgängliggöra ett utgången verk eller en uppsättning av utgångna verk för allmänheten ska ange följande uppgifter i Europeiska unionens immaterialrättsmyndighets register minst sex månader innan verket eller uppsättningen av verk tillgängliggörs för allmänheten:

- 1) det verk eller den uppsättning av verk som användningen gäller,
- 2) möjligheten att använda förbuds rätt i enlighet med 16 i §,
- 3) inskränkningen i upphovsrätten eller den licens som nyttjanderätten grundar sig på,
- 4) den som beviljar licens och licenstagaren samt de geografiska områden och användningsändamål som omfattas av licensen.

Avtalslicensorganisationer, arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer som tar emot ett specificerat förbud enligt 16 i § är skyldiga att utan dröjsmål ange förbudet i Europeiska unionens immaterialrättsmyndighets register.

Närmare bestämmelser om de uppgifter som ska lämnas till det register som förs av Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet och om de förfaranden som ska iaktas vid lämnandet av uppgifterna får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

18 §

Samlingsverk som används i undervisning

I samlingsverk som är avsedda för användning vid undervisning och som är sammanställda ur verk av ett större antal upphovsmän får mindre delar av litterära eller musikaliska verk återges eller, om ett sådant verk är av mindre omfång, hela verket när det har gått fem år från det år då verket gavs ut. I anslutning till texten får offentliggjorda konstverk återges. Upphovsmannen har rätt till ersättning.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte utdrag ur verk som är avsedda för utbildningsmarknaden och ger inte rätt att framställa samlingsverk i förvärvssyfte.

19 a §

Organisation som administrerar ersättningar

Ersättning för användning av verk inom undervisning och forskning enligt 14 § 1 mom. och för utlåning enligt 19 § 4 mom. betalas genom förmedling av en av undervisnings- och kulturministeriet godkänd kollektiv förvaltningsorganisation som företräder ett flertal upphovsmän till verk som använts för dessa ändamål. Om representativitet inte kan uppnås för upphovsmännen på något annat sätt, kan flera organisationer godkännas för uppgiften i fråga.

Undervisnings- och kulturministeriet godkänner på ansökan en eller flera organisationer för viss tid, högst fem år. Varje organisation som godkänns ska vara solvent och ha beredskap och förmåga att sköta de uppgifter som beslutet om godkännande avser. Organisationen ska årligen lämna undervisnings- och kulturministeriet en utredning om de åtgärder den vidtagit med stöd av beslutet om godkännande. Organisationen eller organisationerna tillsammans ska företräda en betydande del av de upphovsmän till verk inom olika områden vars verk används med stöd

av 14 § 1 mom. eller 19 § 4 mom. Beslutet om godkännande kan även förenas med villkor som allmänt styr organisationens praktiska verksamhet.

Undervisnings- och kulturministeriets beslut ska även om det överklagas iakttas till dess ärendet avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut. Godkännandet kan återkallas om organisationen genom att bryta mot beslutet om godkännande och villkoren i beslutet gör sig skyldig till allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelser, och om de anmärkningar och varningar som getts organisationen inte lett till att bristerna i verksamheten blivit avhjälpta.

21 §

Offentliga framföranden

Bestämmelserna i 2 mom. gäller inte sceniska verk eller filmverk.

23 §

Användning av verk i nya verk

Ett verk som har offentliggjorts får användas i enlighet med god sed i karikatyrer, parodier eller pastischer.

Det är tillåtet att sporadiskt och delvis inkludera ett offentliggjort verk i ett annat verk, förutsatt att inkluderandet är av underordnad betydelse i verket.

25 f §

Ursprungliga radio- och televisionutsändningar

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas också på utsändningar som sker via ett annat nät än ett markbundet nät, om utsändningen sker samtidigt som samma sändarföretags utsändning via ett markbundet nät samt på tillgängliggörande av verk för allmänheten i sändarföretagets anknutna onlinetjänst.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas också när ett sändarföretag utan att själv sända ut verket överför sina programbärande signaler till ett distributörsföretag som gör verket tillgängligt för allmänheten för egen räkning. Tillstånd som beviljas ska omfatta både sändarföretagets och distributörens verksamhet.

25 h §

Vidaresändning av radio- och televisionutsändningar

Verk som ingår i en radio- eller televisionutsändning eller en anknuten onlinetjänst får, om även sändarföretaget gett sitt samtycke, utan att utsändningen eller den anknutna onlinetjänsten ändras sändas för att tas emot av allmänheten samtidigt som den ursprungliga utsändningen (*vidaresändning*) med stöd av avtalslicens på det sätt som föreskrivs i 26 §.

Sändarföretaget får inte förbjuda vidareändring av en utsändning utan grundad anledning eller ställa oskäligen villkor för sändandet.

Tillstånd som gäller vidaresändning enligt 1 mom. ska beviljas samtidigt.

26 §

Avtalslicens

Bestämmelserna om avtalslicens i denna lag tillämpas på avtal som ingåtts mellan användaren och en sådan kollektiv förvaltningsorganisation som undervisnings- och kulturministeriet har godkänt som avtalslicensorganisation och som med stöd av sådana fullmakter av upphovsmännen som avses i 5 § 2 mom. i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt (1494/2016) är tillräckligt representativ i fråga om upphovsmännen till i Finland använda verk inom ett visst område avseende den typ av verk och de rättigheter som avtalet gäller. Den godkända avtalslicensorganisationen anses i fråga om detta avtal ha rätt att företräda också andra upphovsmän inom samma område. En licenstagare som med stöd av nämnda avtal fått en utvidgad kollektiv licens får i enlighet med licensvillkoren använda alla verk av upphovsmän inom detta område.

Det som en i 1 mom. avsedd avtalslicensorganisationens stämma bestämmer om fördelningen av den ersättning som upphovsmännen som direkt företräds av organisationen ska betalas för framställning av exemplar av ett verk eller för tillgängliggörande av ett verk för allmänheten eller om nyttjande av sådan ersättning för ändamål som är gemensamma för upphovsmännen tillämpas också på andra i 1 mom. avsedda upphovsmän inom samma område, vilka avtalslicensorganisationen inte direkt företräder.

Om ett i 2 mom. avsett beslut av avtalslicensorganisationen om de allmänna principer som ska iaktas vid fördelningen av ersättningar inte ger de upphovsmän som organisationen direkt företräder rätt till individuell ersättning, har i 1 mom. avsedda upphovsmän inom samma område som inte direkt företräds av avtalslicensorganisationen ändå rätt att kräva sådan ersättning. Ersättningen betalas av den organisation som avses i 1 mom. Rätten till individuell ersättning förfaller, om inte yrkande på sådan ersättning bevisligen har framställts senast inom tre år efter utgången av det kalenderår under vilket exemplar av verket har framställts eller gjorts tillgängliga för allmänheten, eller inom tre år efter utgången av det räkenskapsår under vilket ersättningen för användningen av verket inkasserades, beroende på vilket som inträffar senast.

Undervisnings- och kulturministeriet godkänner på ansökan en kollektiv förvaltningsorganisation som avtalslicensorganisation för viss tid, högst fem år. För att godkännas ska en avtalslicensorganisation uppfylla följande villkor:

1. organisationen ska i samband med ansökan lämna undervisnings- och kulturministeriet tillräckliga uppgifter för att representativiteten ska kunna bedömas,
2. organisationen ska lägga fram en plan för hur upphovsmännen ska informeras om de licenser som organisationen beviljar, om möjligheten att hos organisationen ansöka om ersättning för användning av verk och om rätten att förbjuda användning av verk,
3. organisationen ska ha ekonomisk och funktionell beredskap och förmåga att sköta de uppgifter som beslutet om godkännande avser,
4. organisationen ska årligen lämna undervisnings- och kulturministeriet en utredning om de åtgärder den vidtagit med stöd av beslutet om godkännande,
5. organisationen eller, om upphovsmännens representativitet i fråga om en viss typ av verk bara kan uppnås genom att flera kollektiva förvaltningsorganisationer godkänns som avtalslicensorganisation, avtalslicensorganisationerna tillsammans ska företräda en betydande del av de upphovsmän till verk inom olika områden, som har rättigheter till de verk som används med stöd av en avtalslicensbestämmelse.

När flera kollektiva förvaltningsorganisationer godkänns att bevilja tillstånd till en viss användning av verk ska det vid behov i besluten om godkännande säkerställas att tillstånden beviljas samtidigt och på villkor som är förenliga med varandra. I beslutet om godkännande kan på avtalslicensorganisationen också ställas villkor som generellt styr avtalsverksamheten.

Undervisnings- och kulturministeriets beslut ska iakttas även om det överklagas till dess ärendet avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut. Godkännandet kan återkallas om organisationen genom att bryta mot beslutet om godkännande och villkoren i beslutet gör sig skyldig till allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelser, och om de anmärkningar och varningar som getts organisationen inte lett till att bristerna i verksamheten blivit avhjälpna.

Avtalslicensorganisationen ska dessutom iakttas vad som i övrigt föreskrivs om kollektiva förvaltningsorganisationers verksamhet i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt.

3 kap

Upphovsrättens övergång

27 §

Allmänna bestämmelser om överlåtelse

Vad som i 32–34 § och 39 § föreskrivs om förlagsavtal och avtal om filmning ska tillämpas endast om inte något annat har avtalats.

Avtal i fråga om det som föreskrivs i 30, 31, 38 och 40 § får inte ingås till nackdel för upphovsmannen.

Vad som föreskrivs i 30 och 31 § gäller inte upphovsmän till datorprogram, om inte något annat uttryckligen har avtalats.

29 §

Jämkning av oskäligen avtalsvillkor som gäller överlåtelse av upphovsrätt

Vid bedömningen av oskäligheten ska avtalets innehåll i dess helhet, parternas ställning, verkets kommersiella värde och sättet att bestämma ersättningen, upphovsmannens bidrag i skapandet av verket som helhet, förhållandena då avtalet ingicks och därefter samt andra omständigheter beaktas.

30 §

Redovisning om kommersiellt utnyttjande av verk

Den ursprungliga upphovsmannen har rätt att i den form och i den omfattning som god sed kräver få en redovisning om kommersiellt utnyttjande av ett verk av den till vilken upphovsmannen har överlåtit sina rättigheter. Vid bedömningen av förenligheten med god sed ska hänsyn tas till

- 1) målet att säkerställa en hög transparens när det gäller typ av utnyttjande, samtliga intäkter som genererats och all ersättning som ska betalas till upphovsmannen,
- 2) uppgifternas betydelse med beaktande av grunderna för bestämmande av ersättningen,
- 3) särdragen inom varje sektor,
- 4) uppgifternas proportionalitet i förhållande till det kommersiella värdet av utnyttjandet, befintliga rapporteringsmetoder, inklusive den administrativa börda som rapporteringsskyldigheten medför samt upphovsmannens bidrag till verket som helhet,
- 5) eventuella relevanta kollektivavtal eller uppförandekoder för sektorn, samt
- 6) alla andra omständigheter som inverkar på bedömningen.

Om det med stöd av omständigheterna är klart att upphovsmannen faktiskt är medveten om det kommersiella utnyttjandet av verket och de ersättningar som ska betalas till honom eller henne, krävs ingen separat redovisning.

Om upphovsmannens avtalspart har överlåtit rättigheterna vidare till någon annan och därför inte kan fullgöra sin skyldighet enligt 1 mom., har upphovsmannen rätt att begära en redovisning av den till vilken rättigheterna överlåtits. Denne kan lämna redovisningen till upphovsmannen direkt eller via upphovsmannens avtalspart. Upphovsmannen har rätt att av avtalsparten få kontaktuppgifter för begäran om uppgifter.

Upphovsmannen får inte obehörigen röja eller använda uppgifter om företagshemligheter som den som lämnat redovisningen har specificerat. Upphovsmannen har rätt att bevara de erhållna uppgifterna under hela den tid som verket utnyttjas och under en rimlig tid efter det, om detta behövs för jämkning av ersättningen.

31 §

Återkallande av överlåtelse av rättigheter

Om ett verk inte har givits ut inom tre år från det att upphovsmannen för egen del har uppfyllt avtalsvillkoren och verket trots upphovsmannens yrkande inte har givits ut inom sex månader från det att yrkandet framställdes, har upphovsmannen rätt att återkalla överlåtelsen av rättigheter eller besluta att överlåtelsens exklusiva karaktär upphör.

Om två eller flera upphovsmän har skapat ett verk tillsammans, ska de utöva sina rättigheter enligt 1 mom. tillsammans.

Om ett verk har skapats vid utförande av arbetsuppgifter som följer av ett arbetsavtalsförhållande, har arbetsgivaren icke-exklusiv rätt att använda verket. Detsamma gäller på motsvarande sätt även verk som har skapats i ett tjänsteförhållande.

På hävning av avtal som gäller filmverk tillämpas vad som föreskrivs i 40 §.

35 §

Förlagsavtal

Genom ett förlagsavtal överlåter upphovsmannen till förläggaren rätt att genom tryck eller på annat sätt mångfaldiga och ge ut ett litterärt eller konstnärligt verk.

Rätten att ge ut ett verk som ljudbok eller i översättning övergår inte till förläggaren, om inte upphovsmannen och förläggaren uttryckligen har avtalat om detta.

36 §

Ny utgivning

Om framställningen av en ny upplaga påbörjas senare än ett år efter det att den föregående upplagan gavs ut eller om verket på annat sätt ges ut på nytt, ska upphovsmannen före en sådan ny utgivning ges tillfälle att göra sådana ändringar i verket som kan vidtas utan oskäligen kostnad och som inte ändrar verkets karaktär.

37 §

Upphovsmannens rätt att ge ut verk

Upphovsmannen får inte på nytt ge ut verket i den form och på det sätt som avses i avtalet innan utnyttjandet av verket enligt avtalet har upphört.

Ett litterärt verk får dock sedan femton år förflutit efter det år då utgivningen påbörjades av upphovsmannen tas in i en samling av upphovsmannens samlade eller valda arbeten.

38 §

Upphovsmannens rätt att parallellpublicera vetenskapliga artiklar

Upphovsmannen har rätt att i ett öppet publikationsarkiv parallellpublicera en vetenskaplig artikel som han eller hon har skrivit så att artikeln är fritt och kostnadsfritt tillgänglig för allmänheten via ett datanät.

Om två eller flera upphovsmän tillsammans har skrivit en vetenskaplig artikel har varje upphovsman den rätt som föreskrivs i 1 mom.

40 §

Hävning av avtal som gäller filmverk

5 kap

Upphovsrätten närstående rättigheter

45 §

Utövande konstnär

Ett framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklore får inte utan den utövande konstnärens samtycke

- 1) tas upp på en anordning genom vilken framförandet kan återges,
- 2) göras tillgängligt för allmänheten genom radio eller television eller genom direkt överföring.

Ett framförande enligt 1 mom. som har tagits upp på en anordning som avses i 46 eller 46 a § får inte utan den utövande konstnärens samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum

- 1) överförs till en anordning genom vilken det kan återges,
- 2) framförs offentligt för en vid framförandet närvarande publik,
- 3) överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, vilket även omfattar överföring på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,
- 4) spridas till allmänheten.

Om ett upptaget framförande ges ut eller lagligen görs tillgängligt för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen och innan 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum, gäller det i 2 mom. föreskrivna skyddet i fråga om ljudupptagningar tills 70 år har förflutit och i fråga om bildupptagningar tills 50 år har förflutit från det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller gjordes tillgängligt för allmänheten på det nämnda sättet.

På förfarande som enligt 1–3 mom. kräver den utövande konstnärens samtycke tillämpas 2 § 2—4 mom., 3, 6—9, 11 och 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e, 16 g och 16 h §, 17 § 2 och 4 mom., 17 a §, 17 b § 1—5 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22, 23 och 25 b—25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1

och 3 mom., 25 h, 25 i, 25 l, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 28, 29, 29 a, 30, 41 och 42 §.

46 §

Producent av ljudupptagning

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas 2 § 2—4 mom., 6—9 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h och 17 a §, 17 b § 1—5 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22, 23, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 l, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

46 a §

Producent av bildupptagning

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas 2 § 2 och 3 mom., 6—9 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e, 16 g och 16 h §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 23, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 l, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

47 §

Användning av ljudupptagningar och av musikupptagningar med visuella element

Utän hinder av 45 § 2 och 3 mom. och 46 § 1 och 2 mom. får ett i 45 § avsett framförande som tagits upp på en anordning som avses i 46 § och en anordning enligt 46 § som utgetts i kommersiellt syfte och varav exemplar har spritts eller som överförts till allmänheten användas

- 1) direkt eller indirekt vid ett offentligt framförande,
 - 2) vid ursprunglig överföring till allmänheten på annat sätt än så att enskilda kan få tillgång till det upptagna framförandet eller materialet från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,
 - 3) för samtidig och oförändrad vidaresändning av en radio- eller televisionsutsändning som är avsedd att mottas av allmänheten.
-

I de fall som avses i 1—3 mom. skall på motsvarande sätt tillämpas 21, 22, 23 och 25 b §, 27 § 1 och 2 mom. och 29 § samt i fråga om utövande konstnärers rätt även 11 § 2 mom. samt 28, 30, 41 och 42 §.

48 §

Radio- och televisionsföretag

På fall som avses i 1 och 2 mom. tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 6—8 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13 a § 2 mom., 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15,

16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h och 17 a §, 17 b § 1—4 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1 mom., 21, 22, 23, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 26 §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §. På vidareändringar tillämpas dessutom på motsvarande sätt 25 h § och 25 i § 1 mom.

49 §

Framställare av kataloger och databaser

På arbeten som avses i 1 mom. tillämpas 2 § 2—4 mom., 7—9 §, 11 § 2—5 mom., 12 § 1, 2 och 4 mom., 13, 13 a och 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e, 16 g och 16 h §, 17, 17 a—17 d och 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 23, 25 b—25 d och 25 f—25 i §, 25 j § 4 och 5 mom. samt 25 l, 26 och 27—29 §. Om ett sådant arbete eller en del av det är föremål för upphovsrätt, får denna rätt göras gällande.

49 a §

Fotograf

På fotografier som avses i denna paragraf tillämpas 2 § 2—4 mom., 3 § 1 och 2 mom., 7—9, 11 och 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13, 13 a och 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e, 16 g och 16 h §, 17 § 1 mom., 17 a §, 17 b § 1—5 mom., 17 c, 17 d och 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 20, 22, 23 och 25 §, 25 a § 1 och 2 mom. samt 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 25 l, 26, 26 a, 26 b, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 och 42 §. Om ett fotografi är föremål för upphovsrätt, får denna rätt göras gällande.

Vad som föreskrivs i 1 mom. gäller inte fotografier av verk vars skyddstid har löpt ut.

50 §

Tidnings- och tidskriftsförläggare

Den som framställer en tidning eller tidskrift har uteslutande rätt att förfoga över tidningens eller tidskriftens hela innehåll eller över en kvalitativt eller kvantitativt sett väsentlig del av det genom att framställa exemplar av det och göra det tillgängligt för allmänheten i en tjänst som tillhandahålls online, om tidningen eller tidskriften

1. består av en samling i huvudsak litterära verk av journalistiskt slag och andra verk eller skyddade objekt,

2. utgör ett enskilt nummer av en periodiskt utgiven eller regelbundet uppdaterad tidning eller tidskrift under en gemensam titel,

3. har till syfte att informera allmänheten om nyheter eller andra teman, och

4. publiceras på initiativ av en förläggare och under dennes redaktionella ansvar och kontroll.

Den rätt som föreskrivs i 1 mom. tillämpas inte på

1. periodiska vetenskapliga eller akademiska publikationer,

2. tidningar eller tidskrifter eller delar av dem som görs tillgängliga för allmänheten i datanät i annat syfte än förvärvssyfte,

3. hyperlänkar till en publikation som ingår i en tidning eller tidskrift,

4. verk eller andra skyddade objekt som ingår i en tidning eller tidskrift och vars skyddstid har löpt ut,

5. verk eller andra skyddade objekt som ingår i en tidning eller tidskrift och vars användning upphovsmannen till verket eller en innehavare av närstående rättigheter har gett sitt tillstånd till.

Den rätt som föreskrivs i 1 mom. gäller tills två år har förflutit från utgången av det år då tidningen eller tidskriften eller en del av den publicerades första gången.

Vad som i 2 kap. föreskrivs om inskränkningar i upphovsrätten och avtalslicenser gäller i tillämpliga delar sådana tidningar och tidskrifter som avses i denna paragraf.

Vad som föreskrivs i denna paragraf påverkar inte den rätt som upphovsmannen eller innehavaren av något annat skyddat objekt enligt denna lag har till ett verk eller något annat skyddat objekt som ingår i en tidning eller tidskrift.

Upphovsmannen till ett verk eller innehavaren av något annat skyddat objekt som ingår i en tidning eller tidskrift har rätt till en lämplig andel av den ersättning som förläggaren får för utövande av den rätt som avses i 1 mom.

5 a kap

Tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning

50 c §

Användning av verk som skyddats med tekniska åtgärder

Den som lagligen innehar eller har tillgång till ett med effektiva tekniska åtgärder skyddat verk och som med stöd av 13 b §, 14 § 1 och 3 mom., 15, 16, 16 a–16 c, 16 g, 16 h, 17 eller 17 a–17 d §, 25 d § 2 mom. eller 25 f § 2 mom. har rätt att använda verket ska ha möjlighet att använda verket till den del det är behövligt för utnyttjandet av den inskränkning av upphovsrätten som föreskrivs i den bestämmelsen.

6 kap

Särskilda bestämmelser

54 §

Skiljeförfarande

Vid meningsskiljaktigheter avgörs saken genom skiljeförfarande när det är fråga om

3) beviljande av i 26 § avsett tillstånd med stöd av 14 § 4 mom. och villkoren för detta, när saken gäller framställning av exemplar av verk för användning i undervisningsverksamhet,

5) beviljande av i 26 § avsett tillstånd för samtidig och oförändrad vidareändring av radio- eller televisionsutsändning med stöd av 25 h § eller 48 § 1 mom. tillstånd kan beviljas, om sändarföretaget utan grundad anledning förbjuder vidareändring via kabel eller ställer oskäliga villkor för sändandet,

Tillstånd med stöd av denna paragraf har samma verkan som beviljande av i 26 § avsett tillstånd i enlighet med 13 §, 14 § 4 mom., 25 h § 1 mom. eller 48 § 1 mom.

6 a kap

Ansvar för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll avseende material som kränker upphovsrätten

55 a §

Ansvar för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll avseende material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten och som kränker upphovsrätten

En onlineleverantör av delningstjänster för innehåll ansvarar för i 2 § avsedd framställning och överföring till allmänheten av ett exemplar av ett verk, när

- 1) tjänsteleverantören inte har vidtagit lämpliga åtgärder för att av upphovsmannen inhämta tillstånd att framställa ett exemplar av verket och göra det tillgängligt för allmänheten, eller
- 2) tjänsteleverantören trots det krav på avlägsnande som upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning framställt inte har genomfört lämpliga åtgärder för att identifiera det material som kränker upphovsrätten och för att göra materialet oåtkomligt för allmänheten i tjänsten.

De åtgärder som avses i 1 mom. 1 punkten ska vara proportionerliga. Vid bedömningen av åtgärdernas proportionalitet ska följande omständigheter beaktas:

- 1) typen av material som innehållsproducenterna lagrat i tjänsten,
- 2) hur vanligt det material som kränker upphovsrätten är i tjänsten,
- 3) tillgången till de uppgifter som behövs för att identifiera upphovsmannen och inhämta användningstillstånd,
- 4) omfattningen av de användningstillstånd som tillhandahålls och deras lämplighet med tanke på tjänstens behov,
- 5) skäligheten i villkoren för användningstillstånden med beaktande av värdet av de rättigheter som är föremål för användningen i tjänsteleverantörens affärsverksamhet, och
- 6) andra omständigheter som inverkar på bedömningen av åtgärdernas proportionalitet.

De åtgärder som avses i 1 mom. 2 punkten ska vara proportionerliga. Vid bedömningen av åtgärdernas proportionalitet ska följande omständigheter beaktas:

- 1) typen av tjänst, publiken och tjänstens omfattning, inklusive om tjänsten har varit tillgänglig inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet under mindre än tre år, om tjänsteleverantörens årsomsättning är lägre än 10 miljoner euro beräknat i enlighet med Europeiska kommissionens rekommendation 2003/361/EG och om det genomsnittliga antalet enskilda besökare i tjänsten, beräknat på basis av det senaste kalenderåret, är högst fem miljoner,
- 2) typen av material som innehållsproducenterna lagrat i tjänsten,
- 3) tillgången till, effektiviteten hos och kostnaderna för lämpliga tekniska system och andra metoder,
- 4) möjligheten att identifiera material som kränker upphovsrätten utifrån den information som lämnats till tjänsteleverantören,
- 5) innehållsproducenternas rätt att använda ett verk på ett sätt som inte kränker upphovsrätten, och
- 6) andra omständigheter som inverkar på bedömningen av åtgärdernas proportionalitet.

En onlineleverantör av delningstjänster för innehåll anses inte ha handlat i strid med sina skyldigheter enligt 1 mom. när leverantören i enlighet med upphovsrättstvistnämndens rekommendation enligt 55 i § återställer allmänhetens åtkomst till material och, i det fallet att materialet senare visar sig kränka upphovsrätten, utan dröjsmål efter det att domstolen meddelat beslut eller föreläggande gör materialet oåtkomligt för allmänheten.

55 b §

Informationskyldighet för onlinetjänster för delning av innehåll

En onlineleverantör av delningstjänster för innehåll ska i samband med tjänsten offentliggöra följande uppgifter:

1) kontaktpunkt, inklusive en e-postadress, som kan användas för kontakter enligt denna lag mellan upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning, innehållsproducenten och upphovsrättstvistnämnden,

2) de uppgifter som tjänsteleverantören behöver för att kunna vidta de åtgärder som avses i 55 a § för att identifiera material som kränker upphovsrätten och för att göra materialet oåtkomligt för allmänheten eller för att av upphovsmännen inhämta det tillstånd som användningen av materialet förutsätter,

3) uppgifter om tillgängliga metoder för att identifiera material som kränker upphovsrätten och för att göra materialet oåtkomligt, inklusive uppgifter om hur upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning kan få närmare information om metoderna,

4) identifieringsuppgifter om de verk som omfattas av de användningstillstånd som tjänsteleverantören inhämtat och uppgifter om eventuella villkor som begränsar användningen av verken,

5) uppgift om att innehållsproducenten har rätt att åberopa inskränkningar i upphovsrätten enligt denna lag,

6) uppgift om hur innehållsproducenten kan lämna en utredning om de grunder på vilka användningen av ett visst verk i det material som lagrats i tjänsten är lagenlig,

7) uppgift om de rättsmedel som innehållsproducenten har till sitt förfogande samt hur innehållsproducenten kan begära att material återställs.

En onlineleverantör av delningstjänster för innehåll är skyldig att på begäran ge upphovsmannen följande uppgifter som leverantören förfogar över om det verk som upphovsmannens tillstånd gäller:

1) antalet innehållsproducenter som har lagrat verket i tjänsten,

2) antalet användare som har läst eller tittat eller lyssnat på verket i tjänsten,

3) uppgifter om de inkomster som tjänsteleverantören får av användningen av verket i tjänsten.

55 c §

Skyldighet för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att göra material oåtkomligt för allmänheten

Om identifieringsåtgärderna enligt 55 a § 1 mom. 2 punkten visar att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten helt motsvarar det verk som begärs bli avlägsnat, ska onlineleverantören av delningstjänster för innehåll omedelbart göra materialet oåtkomligt för allmänheten.

Om identifieringsåtgärderna enligt 55 a § 1 mom. 2 punkten visar att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten inte till alla delar motsvarar det verk som begärs bli avlägsnat eller om det utifrån innehållsproducentens utredning eller någon annan orsak kan anses vara möjligt att användning av verket är tillåten med stöd av lag eller avtal, ska tjänsteleverantören omedelbart informera den som begärt avlägsnande av verket om motsvarigheten i det ovan avsedda materialet samt om de motiveringar som innehållsproducenten lagt fram eller om andra orsaker på basis av vilka användningen av verket kan vara tillåten med stöd av lag eller avtal. Om den som begärt avlägsnande av verket efter att ha fått den nämnda informationen försäkrar

att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten kränker upphovsmannens rätt enligt denna lag, ska tjänsteleverantören göra materialet oåtkomligt för allmänheten.

55 d §

Förbud mot att framställa ogrundade krav på avlägsnande

En onlineleverantör av delningstjänster för innehåll får inte åläggas att göra sådant material oåtkomligt för allmänheten som innehållsproducenten har lagrat i tjänsten och som inte kränker upphovsrätten.

55 e §

Anmälan till innehållsproducenten

När en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll i enlighet med 55 a § 1 mom. 2 punkten gör material som lagrats av innehållsproducenten i tjänsten oåtkomligt för allmänheten, ska onlineleverantören omedelbart till innehållsproducenten göra en anmälan om avlägsnande som innehåller följande uppgifter:

- 1) vilket material som gjorts oåtkomligt,
- 2) grunden till att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten gjorts oåtkomligt, inklusive detaljerade uppgifter om det verk vars upphovsrätt materialet anses kränka enligt upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning,
- 3) namn och e-postadress till den som begärt att materialet ska avlägsnas,
- 4) de grunder med stöd av vilka upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning anser att materialet kränker upphovsmannens rätt enligt denna lag, om innehållsproducenten vid lagringen av materialet i tjänsten eller senare har gett tjänsteleverantören sin motivering till att materialet är lagenligt,
- 5) anvisningar om de tillgängliga besvär- och rättsmedlen, inklusive om förfarandet för begäran om rättelse och om möjligheten att föra begäran om återställande till upphovsrättstvistnämnden för behandling, att yrka på gottgörelse och skadestånd med stöd av 55 j § och att föra en tvist som gäller förhindrande av åtkomst till domstolen för avgörande,
- 6) den e-postadress till tjänsteleverantören som ska användas vid förfarandet för begäran om återställande.

55 f §

Skylldighet för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att tillhandahålla metoder för lösning av meningsskiljaktigheter i tjänsten

En onlineleverantör av delningstjänster för innehåll ska för innehållsproducenten och upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning tillhandahålla rättidiga metoder för att behandla meningsskiljaktigheter som gäller förhindrande av allmänhetens åtkomst till material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten. Dessa metoder ska göra det möjligt att

- 1) innehållsproducenten innan eller senast i samband med att åtkomst förhindras kan ge upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning en utredning om de grunder enligt vilka materialet inte kränker upphovsmannens upphovsrätt,
- 2) upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning efter att ha fått innehållsproducentens utredning kan bekräfta kravet på att materialet ska göras oåtkomligt för allmänheten i enlighet med 55 c § 2 mom.,

3) innehållsproducenten efter att materialet gjorts oåtkomligt, och efter att ha fått en anmälan enligt 55 e §, kan ge upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning ett bemötande och begära rättelse,

4) upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning kan behandla innehållsproducentens begäran om rättelse och i samarbete med onlineleverantören av delningstjänster för innehåll vid behov återställa åtkomsten till materialet.

55 g §

Begäran om återställande

Om innehållsproducenten anser att ett förhinderande av åtkomst enligt 55 a § 1 mom. 2 punkten saknar grund, kan producenten begära att åtkomsten till materialet återställs genom att hos upphovsrättstvistnämnden framställa en begäran om återställande, om inte allmänhetens åtkomst till materialet har återställts före det. Ett ärende inleds i upphovsrättstvistnämnden genom en elektronisk ansökan.

En begäran om återställande ska innehålla

- 1) namn och e-postadress till den som framställer begäran,
- 2) de uppgifter som framgår av anmälan om avlägsnande enligt 55 e §,
- 3) specificerat det material som innehållsproducenten anser att har gjorts oåtkomligt utan grund,
- 4) de grunder enligt vilka innehållsproducenten anser att materialet utan grund har gjorts oåtkomligt för allmänheten, med beaktande av eventuella motiveringar som upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning eller onlineleverantören av delningstjänster för innehåll har framfört,
- 5) eventuella ersättningsanspråk och grunderna för dem,
- 6) annan eventuell bevisning som behövs för att ärendet ska kunna bedömas,
- 7) en försäkran av den som framställt begäran om återställande om att denna är den innehållsproducent vars lagrade material i tjänsten har gjorts oåtkomligt eller att denne har rätt att handla för innehållsproducentens räkning.

55 h §

Upphovsrättstvistnämnden

Upphovsrättstvistnämnden är ett oberoende och opartiskt alternativt tvistlösningsorgan som behandlar innehållsproducenters begäranden om återställande enligt 55 g § och ger rekommendationer om gottgörelse eller skadestånd enligt 55 k §.

Upphovsrättstvistnämndens verksamhet drivs av en opartisk och tillförlitlig juridisk person som har de tekniska och funktionella förutsättningar som krävs för skötseln av uppgiften och som statsrådet i enlighet med den juridiska personens samtycke godkänner för uppdraget för viss tid, högst fem år i sänder. I beslutet om godkännande kan det ställas närmare villkor för styrningen av förvaltningen av upphovsrättstvistnämnden.

Nämndens medlemmar utses genom beslut av statsrådet.

Närmare bestämmelser om tillsättandet av upphovsrättstvistnämnden och nämndens sammansättning, behörighetsvillkoren och jäv för nämndens medlemmar, nämndens beslutsfattande, dokumentförvaltningen och finansieringen av nämndens verksamhet utfärdas genom förordning av statsrådet.

55 i §

Behandling av ärenden i upphovsrättstvistnämnden

Upphovsrättstvistenämnden ska utan dröjsmål ta upp en i 55 g § avsedd begäran om återställande till behandling och ge den som begärt att materialet ska avlägsnas och onlineleverantören av delningstjänster för innehåll möjlighet att ge ett bemötande i ärendet. Nämnden kan vid behov begära ytterligare information i ärendet av en part i tvisten eller någon annan aktör.

Nämnden kan avskryva ett ärende, om tjänsteleverantören meddelar att denna i samarbete med den som begärt att materialet ska avlägsnas har återställt allmänhetens åtkomst till materialet inom två dygn från det att nämnden har underrättat tjänsteleverantören och upphovsmannen om det ärende som inletts och reserverat en möjlighet att ge bemötande.

Om nämnden anser att det inte är uppenbart att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten kränker upphovsmannens upphovsrätt, ska nämnden ge en rekommendation om återställande av materialet. I nämndens avgörande kan dessutom ingå en rekommendation om gottgörelse eller skadestånd enligt 55 k § som ska betalas till innehållsproducenten. Nämndens avgörande är inte bindande för domstolen.

Nämnden ska sända sitt avgörande för kännedom till innehållsproducenten, den som begärt att materialet ska göras oåtkomligt och tjänsteleverantören.

Behandlingen av ansökan i nämnden är avgiftsfri för innehållsproducenten. Parterna i tvisten svarar själva för sina egna kostnader för behandlingen av ärendet.

55 j §

Offentlighet för avgöranden av upphovsrättstvistenämnden

Upphovsrättstvistenämnden ska på sin webbplats publicera följande uppgifter om sina avgöranden:

- 1) de uppgifter som behövs för att identifiera det material och det verk som avgörandet gäller,
- 2) huvudpunkterna i avgörandet med motivering,
- 3) datum för avgörandet.

55 k §

Gottgörelse och skadestånd

Innehållsproducenten har rätt att få gottgörelse av den på vars yrkande i strid med 55 d § det material som innehållsproducenten har lagrat i onlinetjänsten för delning av innehåll har gjorts oåtkomligt. Gottgörelsen ska stå i rättvis proportion till gärningens klandervärdhet och i gottgörelsens storlek ska särskilt beaktas

- 1) gärningens oaksamhet eller uppsåt,
- 2) ett eventuellt skadesyfte,
- 3) hur länge åtkomsten förhindrats,
- 4) karaktären av det material som gjorts oåtkomligt, och
- 5) den olägenhet som gärningen orsakat innehållsproducentens legitima intressen.

Gottgörelsen kan jämkas eller behöver inte påföras, om den skulle bli oskälig särskilt med beaktande av om den som brutit mot förbudet har försökt förhindra eller undanröja konsekvenserna av gärningen och med hänsyn till dennes ekonomiska ställning.

Innehållsproducenten har utöver gottgörelse rätt att få ersättning för ekonomisk skada av den på vars yrkande i strid med 55 d § det material som innehållsproducenten har lagrat i tjänsten har gjorts oåtkomligt. På fördelningen av skadeståndsskyldigheten och jämkningen av skadeståndet tillämpas skadeståndslagen (412/1974).

På upphovsmannens rätt till gottgörelse och ersättning tillämpas 57 §.

55 1 §

Rätt att väcka talan i vissa fall

Innehållsproducenten har rätt att föra talan mot upphovsmannen för att fastställa att innehållsproducenten har rätt att använda ett verk med stöd av en inskränkning i upphovsrätten enligt denna lag eller ett avtal som ingåtts med upphovsmannen, och mot en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll för att förplikta leverantören att göra det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten åtkomligt för allmänheten.

En tjänsteleverantör har rätt att föra talan för att den som upprepade gånger har handlat i strid med 55 d § förbjuds för en viss tid att använda metoder enligt 55 a § 1 mom. 2 punkten för identifiering av verk och förhindrande av åtkomst till dem eller, om den gärning som strider mot 55 d § är ägnad att orsaka betydande olägenhet, förbjuds permanent.

Upphovsmannen har rätt att föra talan för att ålägga en tjänsteleverantör att lämna de uppgifter som avses i 55 b § 2 mom.

55 m §

Avtalsvillkor som gäller behandling av tvister

Ett villkor i ett avtal mellan innehållsproducenten och tjänsteleverantören som ingåtts innan en tvist uppkommit och som anger att ett tvistemål som gäller förhindrande av åtkomst ska avgöras genom skiljeförfarande eller med stöd av vilket innehållsproducenten avstår från sin rätt att åberopa en inskränkning i upphovsrätten enligt denna lag är inte bindande för innehållsproducenten.

55 n §

Tillämpning av bestämmelserna på närstående rättigheter

Vad som föreskrivs i 55 a–55 m § tillämpas på motsvarande sätt på en rättighet som skyddas enligt 5 kap.

8 kap

Lagens tillämplighet

64 §

Territoriell tillämpning av närstående rättigheter

Bestämmelserna i 50 § tillämpas på tidningar och tidskrifter vars förläggare är etablerade i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

64 b §

Gränsöverskridande radio- och televisionutsändningar

Tillgängliggörande för allmänheten av ett geografiskt gränsöverskridande radio- eller televisionsprogram anses ske uteslutande i den stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet där sändarföretaget är etablerat, när det är fråga om

a) radioprogram, eller

b) televisionsprogram som är nyhets- eller aktualitetsprogram eller televisionsprogram som sändarföretaget själv har producerat.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på televisionsprogram som innehåller idrottsevenemang eller på verk som ingår i dem.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på sådan satellitförmedling som avses i 64 a §.

Om inte något annat följer av Europeiska unionens lagstiftning utgör bestämmelserna i 1 mom. inget hinder för avtal som begränsar territoriellt utnyttjande av rättigheter.

64 c §

Territoriell tillämpning av inskränkningen gällande användning i undervisningssyfte

Vad som i 14 § 1 mom. föreskrivs om användning av verk i undervisningsverksamhet tillämpas på undervisningsverksamhet som bedrivs av utbildningsanordnare som är etablerade i Finland oberoende av i vilken stat deltagarna i undervisningen befinner sig.

64 d §

Territoriell tillämpning av bestämmelserna om användning av utgångna verk

Vad som i 16 g—16 h § föreskrivs om användning av utgångna verk i arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer tillämpas på verk som används av ett arkiv eller av ett för allmänheten öppet bibliotek eller museum som är etablerat i Finland, oberoende av i vilken stat verket är tillgängligt.

64 e §

Tillämpning av bestämmelserna om tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning

Förbuden i 50 a, 50 b och 50 d § tillämpas på ovan i nämnda paragrafer avsett förfarande i Finland.

Bestämmelserna i 50 c § tillämpas på användning av verk i Finland.

Denna lag träder i kraft den _____ 2022.

Lagens 55 a—55 n § träder i kraft den20...

Vad som föreskrivs i 50 § tillämpas inte på tidningar eller tidskrifter som har publicerats före den 6 juni 2019.

På åtgärder som vidtagits, rättigheter som förvärvats och avtal som ingåtts före denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Vad som föreskrivs i 30 § tillämpas från och med den 7 juni 2022.

2.

Lag

om ändring av lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 22 kap. 184 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) ett
nytt 3 mom. som följer:

184 §

Ansvarsfrihet vid lagring av information

På ansvaret för en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll avseende material som en innehållsproducent har lagrat i tjänsten och som kränker upphovsrätten tillämpas 55 a—55 n § i upphovsrättslagen (404/1961).

Denna lag träder i kraft den 2022. _____

Helsingfors den 20xx

Statsminister

Sanna Marin

Forsknings- och kulturminister Antti Kurvinen

1.

Lag

om ändring av upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i upphovsrättslagen (404/1961) 32—34 §, så som de lyder delvis ändrade i lag 607/2015,

ändras 11 § 5 mom., 14 § 1 och 4 mom., 16 §, 16 b § 1 mom. 1 punkten, 16 c § 1 mom. 1 punkten, 16 d § 1 mom., 16 e § 1 mom., 18 §, 19 a §, 21 § 3 mom., 23 §, 25 f § 4 och 5 mom., 25 h §, 26 §, 27 § 3 mom., 29 § 2 mom., 30 §, 31 §, 35—38 §, rubriken i 40 §, 45 §, 46 § 3 mom., 46 a § 3 mom., 47 § 1 och 4 mom., 48 § 4 mom., 49 § 3 mom., 49 a § 3 mom., 50 §, 50 c § 1 mom., 54 § 1 mom. 3 och 5 punkten, 64 § 9 mom. och 64 b §,

av dem 11 § 5 mom., 14 § 1 och 4 mom., 16 §, 18 §, 21 § 3 mom., 25 f § 4 och 5 mom., 47 § 1 och 4 mom. och 54 § 1 mom. 3 och 5 punkten så som de lyder i lag 821/2005 och 607/2015, 16 b § 1 mom. 1 punkten och 16 c § 1 mom. 1 punkten så som de lyder i lag 674/2013 och 607/2015, 16 d § 1 mom., 16 e § 1 mom. och 64 b § så som de lyder i lag 821/2005 och 607/2015, 19 a § så som den lyder i lag 972/2016, 23 och 25 h § så som de lyder i lag 446/1995, 821/2005 och 607/2015, 26 §, 29 § 2 mom., 46 a § 3 mom. och rubriken i 40 § så som de lyder i lag 607/2015, 27 § 3 mom. så som det lyder i lag 418/1993, 30 §, 31 §, 35—38 § och 50 § så som de lyder delvis ändrade i lag 607/2015, 45 § så som den lyder i lag 821/2005, 763/2013, 607/2015 och 849/2018, 46 § 3 mom., 48 § 4 mom., 49 § 3 mom. och 49 a § 3 mom. så som de lyder i lag 607/2015 och 849/2018, 50 c § 1 mom. så som det lyder i lag 821/2005, 607/2015 och 849/2018 samt 64 § 9 mom. så som det lyder i lag 446/1995 och 607/2015, samt

fogas till lagen en ny 13 b §, 16 g—16 j §, ett nytt 4 och 5 mom. i 27 § så som den lyder delvis ändrad i lag 418/1993 och 607/2015, ett nytt 4 mom. i 49 a §, så som den lyder i lag 446/1995, 821/2005, 607/2015 och 849/2018 samt ett nytt kapitel 6 a och en ny 64 c—64 e § som följer:

Gällande lydelse

2 kap

Inskränkningar i upphovsrätten samt bestämmelser om avtalslicens

11 §

Allmänna bestämmelser

Föreslagen lydelse

2 kap

Inskränkningar i upphovsrätten samt bestämmelser om avtalslicens

11 §

Allmänna bestämmelser

Med stöd av detta kapitels bestämmelser om inskränkning av upphovsrätten får exemplar inte framställas av sådana exemplar av verk

Med stöd av detta kapitels bestämmelser om inskränkning av upphovsrätten får exemplar inte framställas av sådana exemplar av verk

Gällande lydelse

som framställts eller tillgängliggjorts för allmänheten i strid med 2 § eller till vars skydd utförda tekniska åtgärder kringgåts i strid med 50 a § 1 mom. Bestämmelserna i detta moment gäller dock inte användning av verk med stöd av 11 a, 16, 16 a—16 c eller 22 § eller 25 d § 2 eller 5 mom.

Föreslagen lydelse

som framställts eller tillgängliggjorts för allmänheten i strid med 2 § eller till vars skydd utförda tekniska åtgärder kringgåts i strid med 50 a § 1 mom. Bestämmelserna i detta moment gäller dock inte användning av verk med stöd av 11 a, 16, 16 a—16 c, 16 h eller 22 § eller 25 d § 2 eller 5 mom.

13 b §

Användning för datautvinning

Exemplar av ett verk får framställas för att användas för datautvinning och får bevaras endast för ändamålet i fråga, om inte något annat har avtalats eller framställning av exemplar har förhindrats eller begränsats.

Utan hinder av det som föreskrivs i 1 mom. får ett sådant exemplar av ett verk som framställts för datautvinning inom vetenskaplig forskning bevaras och senare användas för verifiering av forskning, förutsatt att exemplaret är tillgängligt endast för dem som har rätt till det. Datautvinning för vetenskaplig forskning och framställning av exemplar för datautvinning får inte förhindras eller begränsas.

14 §

Användning av verk inom undervisning och vetenskaplig forskning

Exemplar av offentliggjorda verk får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § framställas för användning i undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning och användas i detta syfte för överföring till allmänheten på annat sätt än genom utsändning i radio eller television. Bestämmelserna i detta moment gäller inte framställning av exemplar av verk genom fotokopiering eller liknande förfarande.

14 §

Användning av verk inom undervisning och vetenskaplig forskning

I undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning som bedrivs i enlighet med en plan för ordnande av undervisning eller forskning får ett offentliggjort verk användas och sådana exemplar av verket som behövs för användningen framställas, förutsatt att användningen av verket äger rum vid ett tillfälle som riktar sig till en viss begränsad personkrets eller i en elektronisk miljö som utomstående inte har tillträde till. Exemplar av verk som är avsedda för utbildningsmarknaden får framställas endast för tillfälligt bruk i undervisningsverksamhet och i den omfattning som motiveras av ändamålet. Staten betalar upphovsmännen ersättning för sådan användning som avses i detta moment på det sätt som föreskrivs i 19 a §.

Gällande lydelse

Bestämmelserna i 1 mom. om andra verk än i radio eller television utsända verk gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar eller överföring av verket.

16 §

Framställning av exemplar på arkiv, bibliotek och museer

De arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet får, om inte framställningen av exemplar syftar till direkt eller indirekt ekonomisk vinning, framställa exemplar av verk som finns i deras egna samlingar

- 1) för att bevara material och säkerställa dess hållbarhet,
- 2) för teknisk rekonstruering och istandsättning av material,
- 3) för förvaltning och organisering av samlingarna samt för annat internt bruk som påkallas av underhåll av samlingarna,
- 4) för att komplettera ett exemplar av ett ofullständigt verk eller för att komplettera ett i flera delar utgivet verk med en felande del, om verket eller den behövliga kompletteringen inte är tillgängliga via kommersiell spridning eller överföring.

16 b §

Användning av verk i bibliotek som förvarar kulturmaterial

Bibliotek till vilka det enligt lagen om deponering och förvaring av kulturmaterial (1433/2007) ska överlätas exemplar av ett verk får

- 1) använda ett verk som finns i deras samlingar på de sätt som avses i 16 och 16 a § i denna lag och under de förutsättningar som föreskrivs i dessa paragrafer,

Föreslagen lydelse

I andra situationer än de som anges i 1—3 mom. får med stöd av avtalslicens och på det sätt som föreskrivs i 26 § exemplar av verk framställas och göras tillgängliga för allmänheten för användning i undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning. Bestämmelserna i detta moment gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar eller överföring av verket.

16 §

Framställning av exemplar i arkiv, bibliotek och museer

Arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer får, om inte framställningen av exemplar syftar till direkt eller indirekt ekonomisk vinning, framställa exemplar av verk som finns i deras egna samlingar

- 1) för att bevara material och säkerställa dess hållbarhet,
- 2) för teknisk rekonstruering och istandsättning av material,
- 3) för förvaltning och organisering av samlingarna samt för annat internt bruk som påkallas av underhåll av samlingarna,
- 4) för att komplettera ett exemplar av ett ofullständigt verk eller för att komplettera ett i flera delar utgivet verk med en felande del, om verket eller den behövliga kompletteringen inte är tillgängliga via kommersiell spridning eller överföring.

16 b §

Användning av verk i bibliotek som förvarar kulturmaterial

Bibliotek till vilka det enligt lagen om deponering och förvaring av kulturmaterial (1433/2007) ska överlätas exemplar av ett verk får

- 1) använda ett verk som finns i deras samlingar på de sätt som avses i 16, 16 a, 16 g och 16 h § i denna lag och under de förutsättningar som föreskrivs i dessa paragrafer,

Gällande lydelse

16 c §

Användning av verk vid Nationella audiovisuella institutet

Nationella audiovisuella institutet får

1) använda ett verk som finns i dess samlingar på de sätt som avses i 16 och 16 a § och under de förutsättningar som föreskrivs i dessa paragrafer,

16 d §

Användning av verk i arkiv, bibliotek och museer med stöd av avtalslicens

De arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 §

1) framställa exemplar av verk i deras samlingar i andra än i 16 och 16 a–16 c § avsedda fall,

2) överföra verk i deras samlingar till allmänheten i andra än i 16 a–16 c § avsedda fall.

16 e §

Närmare bestämmelser om användning av verk i arkiv, bibliotek och museer

I de fall som avses i 16, 16 a och 16 d § kan genom förordning av statsrådet utfärdas bestämmelser om de arkiv och de för allmänheten öppna bibliotek och museer som har i paragraferna avsett tillstånd att använda verk eller kan utnyttja avtalslicensbestämmelsen, om

4) inrättningen ägs av staten.

Föreslagen lydelse

16 c §

Användning av verk vid Nationella audiovisuella institutet

Nationella audiovisuella institutet får

1) använda ett verk som finns i dess samlingar på de sätt som avses i 16, 16 a, 16 g och 16 h § under de förutsättningar som föreskrivs i dessa paragrafer,

16 d §

Användning av verk i arkiv, bibliotek och museer med stöd av avtalslicens

Arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 §

1) framställa exemplar av verk i deras samlingar i andra än i 16, 16 a–16 c, 16 g och 16 h § avsedda fall,

2) överföra verk i deras samlingar till allmänheten i andra än i 16 a–16 c, 16 g och 16 h § avsedda fall.

16 e §

Närmare bestämmelser om användning av verk i arkiv, bibliotek och museer

Bestämmelserna i 16, 16 a och 16 d § tillämpas på arkiv samt på för allmänheten öppna bibliotek och museer, om

4) inrättningens verksamhet i betydande omfattning tjänar bevarandet och tillgängliggörandet för allmänheten av konst och kulturarvet, eller

5) inrättningen ägs av staten eller kommunen.

**Användning av utgångna verk med stöd av
avtalslicens**

Arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer får i annat syfte än förvärvssyfte göra verk som ingår i en uppsättning av utgångna verk i deras egna samlingar tillgängliga för allmänheten och med stöd av avtalslicens framställa de exemplar som behövs för detta.

Det i 1 mom. avsedda tillståndet att göra ett verk tillgängligt för allmänheten inbegriper rätt att för detta ändamål även använda exemplar av ett verk som framställts med stöd av 16 §.

En kollektiv förvaltningsorganisation som med stöd av 26 § har godkänts som avtalslicensorganisation kan bevilja licens enligt 1 mom., om

1) avtalslicensorganisationen är representativ när det gäller den uppsättning verk som licensen gäller, och

2) avtalslicensorganisationen bedömer att licensen inte har någon negativ inverkan på den kommersiella marknaden för de verk som hör till den uppsättning verk som licensen gäller.

Om avtalslicensorganisationen i fråga om en viss uppsättning verk anser att organisationen inte är tillräckligt representativ, ska den underrätta undervisnings- och kulturministeriet om saken. Då beslutet om godkännande ändrats tillämpas på användningen av verk som hör till denna uppsättning verk vad som föreskrivs i 16 h §.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar och tillgängliggörande för allmänheten.

**Användning av utgångna verk med stöd av
inskränkningar i vissa situationer**

Arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer får, om inte syftet är att få direkt

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

eller indirekt ekonomisk vinning, göra en uppsättning verk i sina egna samlingar tillgängliga för allmänheten, om det enligt en helhetsbedömning kan antas att de verk som hör till uppsättningen är utgångna verk och om det inte är känt att verket är kommersiellt tillgängligt och om förfarandet enligt 16 j § har följts och eventuella ytterligare åtgärder har vidtagits för att innan användningen sker öka upphovsmännens medvetenhet om användning som sker med stöd av en inskränkning, enligt följande:

1) verk som aldrig har saluförts eller på något annat sätt varit kommersiellt tillgängliga när det har förflutit fem år från det år då verket togs in i samlingen,

2) dator- eller videospel när sju år har förflutit från det år då spelet gavs ut,

3) andra verk som hör till en sådan typ av verk i fråga om vilka det inte finns någon representativ avtalslicensorganisation.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på uppsättningar av utgångna verk, om det sedan en rimlig ansträngning har gjorts finns belägg för att uppsättningen verk till största delen består av

1) filmverk vars producent har sitt huvudsakliga verksamhetsställe eller sin vanliga vistelseort i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

2) andra verk än filmverk som första gången har givits ut i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller, om de inte har givits ut, första gången har utsänts i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

3) verk som skapats av medborgare i stater utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och i fråga om vilka en stat enligt 1 eller 2 punkten inte har kunnat fastställas genom en rimlig ansträngning.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar och tillgängliggörande för allmänheten.

Användning av förbuds rätt

Meddelande om förbud enligt 16 g § 5 mom. riktas till avtalslicensorganisationen eller till det arkiv eller det för allmänheten öppna bibliotek eller museum som använder verket med stöd av 16 g §.

Meddelande om förbud enligt 16 h § 3 mom. riktas till det arkiv eller det för allmänheten öppna bibliotek eller museum som använder verket med stöd av 16 h §.

Förbudet ska specificeras så att det eller de verk som förbudet gäller kan identifieras.

Registrering av uppgifter om användning av utgångna verk

Ett arkiv eller ett för allmänheten öppet bibliotek eller museum som har för avsikt att tillgängliggöra ett utgånet verk eller en uppsättning av utgångna verk för allmänheten ska ange följande uppgifter i Europeiska unionens immaterialrättsmyndighets register minst sex månader innan verket eller uppsättningen av verk tillgängliggörs för allmänheten:

1) det verk eller den uppsättning av verk som användningen gäller,

2) möjligheten att använda förbuds rätt i enlighet med 16 i §,

3) inskränkningen i upphovsrätten eller den licens som nyttjanderätten grundar sig på,

4) den som beviljar licens och licenstagaren samt de geografiska områden och användningsändamål som omfattas av licensen.

Avtalslicensorganisationer, arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer som tar emot ett specificerat förbud enligt 16 i § är skyldiga att utan dröjsmål ange förbudet i Europeiska unionens immaterialrättsmyndighets register.

Närmare bestämmelser om de uppgifter som ska lämnas till det register som förs av Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet och om de förfaranden som ska iakttas vid lämnandet av uppgifterna får utfärdas genom

Gällande lydelse

18 §

Samlingsverk som används i undervisning

I sådana samlingsverk framställda genom tryckning eller liknande förfarande som är avsedda för användning vid undervisning och som är sammanställda ur verk av ett större antal upphovsmän får mindre delar av litterära eller musikaliska verk återges eller, om ett sådant verk är av mindre omfång, hela verket när det har gått fem år från det år då verket gavs ut. I anslutning till texten får offentliggjorda konstverk återges. Detta moment gäller inte verk som har framställts för användning vid undervisning.

För återgivning som avses i 1 mom. har upphovsmannen rätt till ersättning.

19 a §

Organisation som administrerar ersättningar för utlåning

Ersättning för utlåning enligt 19 § 4 mom. betalas genom förmedling av en av undervisnings- och kulturministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal upphovsmän till från allmänna bibliotek och högskolebibliotek utlånade verk. Om representativitet inte kan uppnås för upphovsmännen på något annat sätt, kan flera organisationer godkännas för uppgiften i fråga.

Undervisnings- och kulturministeriet godkänner på ansökan en eller flera organisationer för viss tid, högst fem år. Varje organisation som godkänns ska vara solvent och ha beredskap och förmåga att sköta de uppgifter som beslutet om godkännande avser. Organisationen ska årligen lämna undervisnings- och kulturministeriet en utredning om de åtgärder den vidtagit med stöd av beslutet om godkännande. Organisationen eller organisationerna tillsammans ska företräda en betydande del av

Föreslagen lydelse

förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

18 §

Samlingsverk som används i undervisning

I samlingsverk som är avsedda för användning vid undervisning och som är sammanställda ur verk av ett större antal upphovsmän får mindre delar av litterära eller musikaliska verk återges eller, om ett sådant verk är av mindre omfång, hela verket när det har gått fem år från det år då verket gavs ut. I anslutning till texten får offentliggjorda konstverk återges. *Upphovsmannen har rätt till ersättning.*

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte utdrag ur verk som är avsedda för utbildningsmarknaden och ger inte rätt att framställa samlingsverk i förvärvssyfte.

19 a §

Organisation som administrerar ersättningar

Ersättning för användning av verk inom undervisning och forskning enligt 14 § 1 mom. och för utlåning enligt 19 § 4 mom. betalas genom förmedling av en av undervisnings- och kulturministeriet godkänd *kollektiv förvaltningsorganisation* som företräder ett flertal upphovsmän till verk som använts för dessa ändamål. Om representativitet inte kan uppnås för upphovsmännen på något annat sätt, kan flera organisationer godkännas för uppgiften i fråga.

Undervisnings- och kulturministeriet godkänner på ansökan en eller flera organisationer för viss tid, högst fem år. Varje organisation som godkänns ska vara solvent och ha beredskap och förmåga att sköta de uppgifter som beslutet om godkännande avser. Organisationen ska årligen lämna undervisnings- och kulturministeriet en utredning om de åtgärder den vidtagit med stöd av beslutet om godkännande. Organisationen eller organisationerna tillsammans ska företräda en betydande del av

Gällande lydelse

de upphovsmän till verk inom olika områden vars verk lånas från allmänna bibliotek och högskolebibliotek. Beslutet om godkännande kan även förenas med villkor som allmänt styr organisationens praktiska verksamhet.

Undervisnings- och kulturministeriets beslut ska även om det överklagas iakttas till dess ärendet avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut. Godkännandet kan återkallas om organisationen genom att bryta mot beslutet om godkännande och villkoren i beslutet gör sig skyldig till allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelse, och om de anmärkningar och varningar som getts organisationen inte lett till att bristerna i verksamheten blivit avhjälpda.

21 §

Offentliga framföranden

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. gäller inte sceniska verk eller filmverk. *Bestämmelser om offentligt framförande av filmverk i samband med forskning och filmundervisning på högskolenivå finns i 16 c §.*

23 §

Artiklar om dagsaktuella frågor

I tidningar eller tidskrifter får ur andra tidningar eller tidskrifter, om förbud mot eftertryck inte har utsatts i dem, intas artiklar i religiösa, politiska eller ekonomiska dagsfrågor.

Upphovsmannens namn och källan skall alltid anges.

Föreslagen lydelse

de upphovsmän till verk inom olika områden vars verk *används med stöd av 14 § 1 mom. eller 19 § 4 mom.* Beslutet om godkännande kan även förenas med villkor som allmänt styr organisationens praktiska verksamhet.

Undervisnings- och kulturministeriets beslut ska även om det överklagas iakttas till dess ärendet avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut. Godkännandet kan återkallas om organisationen genom att bryta mot beslutet om godkännande och villkoren i beslutet gör sig skyldig till allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelse, och om de anmärkningar och varningar som getts organisationen inte lett till att bristerna i verksamheten blivit avhjälpda.

21 §

Offentliga framföranden

Bestämmelserna i 2 mom. gäller inte sceniska verk eller filmverk.

23 §

Användning av verk i nya verk

Ett verk som har offentliggjorts får användas i enlighet med god sed i karikatyrer, parodier eller pastischer.

Det är tillåtet att sporadiskt och delvis inkludera ett offentliggjort verk i ett annat verk, förutsatt att inkluderandet är av underordnad betydelse i verket.

Gällande lydelse

25 f §

Ursprungliga radio- och televisionsut-sändningar

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte när verk ingår i radio- eller televisionsut-sändningar som vidare-sänds i oförändrad form samtidigt som den ursprungliga utsändningen.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller radio- eller televisionsut-sändningar via satellit endast om satellit-sändningen sker samtidigt som samma sändarföretags utsändning via markbundet nät.

25 h §

Vidaresändning av radio- och televisionsut-sändningar

Verk som ingår i en radio- eller televisionsut-sändning får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § utan att utsändningen ändras vidare-sändas för att tas emot av allmänheten samtidigt som den ursprungliga utsändningen.

Vad 1 mom. stadgar tillämpas inte på vidare-sändningar via kabel av verk som ingår i ut-sändningar med ursprung i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsom-rådet, om deras upphovsmän har överlåtit rät-tigheterna till vidare-sändning via kabel av dem till det sändarföretag vars utsändning vi-daresändningen gäller.

Tillstånd som gäller vidare-sändning via ka-bel av verk som ingår i en sändning som avses i 2 mom. skall beviljas samtidigt.

Vad 1 mom. stadgar tillämpas på radio- el-ler televisionsut-sändningar via kabel bara om utsändningen kommer från någon annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsom-rådet.

Föreslagen lydelse

25 f §

Ursprungliga radio- och televisionsut-sändningar

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas *också på utsändningar som sker via ett annat nät än ett markbundet nät, om utsändningen sker samtidigt som samma sändarföretags utsändning via ett markbundet nät samt på tillgäng-liggörande av verk för allmänheten i sändar-företagets anknutna onlinetjänst.*

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas *också när ett sändarföretag utan att själv sända ut verket överför sina programbärande signaler till ett distributörsföretag som gör verket till-gängligt för allmänheten för egen räkning. Tillstånd som beviljas ska omfatta både sänd-arföretagets och distributörens verksamhet.*

25 h §

Vidaresändning av radio- och televisionsut-sändningar

Verk som ingår i en radio- eller televisionsut-sändning *eller en anknuten onlinetjänst* får, *om även sändarföretaget gett sitt samtycke,* utan att utsändningen *eller den anknutna onli-netjänsten* ändras sändas för att tas emot av allmänheten samtidigt som den ursprungliga utsändningen (**vidaresändning**) med stöd av avtalslicens på det sätt som föreskrivs i 26 §.

Sändarföretaget får inte förbjuda vidare-sändning av en utsändning utan grundad an-ledning eller ställa oskäliga villkor för sänd-andet.

Tillstånd som gäller vidare-sändning enligt 1 mom. ska beviljas samtidigt.

Gällande lydelse

26 §

Avtalslicens

Bestämmelserna om avtalslicens i denna lag tillämpas på sådana avtal om användning av ett verk som skapats av upphovsmän inom ett visst område, som har ingåtts mellan användaren och en av undervisnings- och kulturministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom detta område. Den godkända organisationen anses i fråga om detta avtal ha rätt att företräda också andra upphovsmän inom samma område. En licenstagare som med stöd av nämnda avtal fått en utvidgad kollektiv licens får i enlighet med licensvillkoren använda alla verk av upphovsmän inom detta område.

Undervisnings- och kulturministeriet godkänner på ansökan en organisation för viss tid, högst fem år. Den organisation som godkänns ska ha ekonomisk och funktionell beredskap och förmåga att sköta de uppgifter som beslutet om godkännande avser. Organisationen ska årligen lämna undervisnings- och kulturministeriet en rapport om de åtgärder den vidtagit med stöd av beslutet om godkännande. Organisationen eller, om upphovsmännens representativitet i fråga om ett visst slag av verk bara kan uppnås genom att flera organisationer godkänns, organisationerna ska företräda en betydande del av de upphovsmän till verk inom olika områden, som har rättigheter till de verk som används med stöd av en avtalslicensbestämmelse. När flera organisationer godkänns att bevilja tillstånd till en viss användning av verk ska det vid behov i beslutet om godkännande säkerställas att tillstånden beviljas samtidigt och på villkor som är förenliga med varandra. I beslutet om godkännande kan på organisationen också ställas villkor som generellt styr avtalsverksamheten.

Föreslagen lydelse

26 §

Avtalslicens

Bestämmelserna om avtalslicens i denna lag tillämpas på avtal som ingåtts *mellan användaren och en sådan kollektiv förvaltningsorganisation som undervisnings- och kulturministeriet har godkänt som avtalslicensorganisation och som med stöd av sådana fullmakter av upphovsmännen som avses i 5 § 2 mom. i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt (1494/2016) är tillräckligt representativ i fråga om upphovsmännen till i Finland använda verk inom ett visst område avseende den typ av verk och de rättigheter som avtalet gäller.* Den godkända *avtalslicensorganisationen* anses i fråga om detta avtal ha rätt att företräda också andra upphovsmän inom samma område. En licenstagare som med stöd av nämnda avtal fått en utvidgad kollektiv licens får i enlighet med licensvillkoren använda alla verk av upphovsmän inom detta område.

Det som en i 1 mom. avsedd *avtalslicensorganisations stämma bestämmer* om fördelningen av den ersättning som upphovsmännen som direkt företräds av organisationen ska betalas för framställning av exemplar av ett verk eller för tillgängliggörande av ett verk för allmänheten eller om nyttjande av sådan ersättning för ändamål som är gemensamma för upphovsmännen tillämpas också på andra i 1 mom. avsedda upphovsmän inom samma område, vilka avtalslicensorganisationen inte direkt företräder.

Gällande lydelse

Undervisnings- och kulturministeriets beslut ska iaktas även om det överklagas till dess ärendet avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut. Godkännandet kan återkallas om organisationen genom att bryta mot beslutet om godkännande och villkoren i beslutet gör sig skyldig till allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelser, och om de anmärkningar och varningar som getts organisationen inte lett till att bristerna i verksamheten blivit avhjälpta.

Det som en organisation som avses i 1 mom. bestämmer om fördelningen av den ersättning som upphovsmännen som direkt företräds av organisationen ska betalas för framställning av exemplar av ett verk eller för överföring eller utsändning av verk eller om nyttjande av sådan ersättning för ändamål som är gemensamma för upphovsmännen tillämpas också på andra i 1 mom. avsedda upphovsmän inom samma område, vilka organisationen inte direkt företräder.

Föreslagen lydelse

Om ett i 2 mom. avsett *beslut av avtalslicensorganisationen om de allmänna principer som ska iaktas vid fördelningen av ersättningar* inte ger de upphovsmän som organisationen direkt företräder rätt till individuell ersättning, har i 1 mom. avsedda upphovsmän inom samma område som inte direkt företräds av avtalslicensorganisationen ändå rätt att kräva sådan ersättning. Ersättningen betalas av den organisation som avses i 1 mom. Rätten till individuell ersättning förfaller, om inte yrkande på sådan ersättning bevisligen har framställts senast inom tre år efter utgången av det kalenderår under vilket exemplar av verket har framställts eller gjorts tillgängliga för allmänheten, eller inom tre år efter utgången av det räkenskapsår under vilket ersättningen för användningen av verket inkasserades, beroende på vilket som inträffar senast.

Undervisnings- och kulturministeriet godkänner på ansökan en *kollektiv förvaltningsorganisation som avtalslicensorganisation* för viss tid, högst fem år. För att godkännas ska en *avtalslicensorganisation* uppfylla följande villkor:

1. *organisationen ska i samband med ansökan lämna undervisnings- och kulturministeriet tillräckliga uppgifter för att representativiteten ska kunna bedömas,*

2. *organisationen ska lägga fram en plan för hur upphovsmännen ska informeras om de licenser som organisationen beviljar, om möjligheten att hos organisationen ansöka om ersättning för användning av verk och om rätten att förbjuda användning av verk,*

3. *organisationen ska ha ekonomisk och funktionell beredskap och förmåga att sköta de uppgifter som beslutet om godkännande avser,*

4. *organisationen ska årligen lämna undervisnings- och kulturministeriet en utredning om de åtgärder den vidtagit med stöd av beslutet om godkännande,*

5. *organisationen eller, om upphovsmännens representativitet i fråga om en viss typ av verk bara kan uppnås genom att flera kollektiva förvaltningsorganisationer godkänns som avtalslicensorganisation, avtalslicensorgani-*

Gällande lydelse

Om organisationens i 4 mom. avsedda bestämmelser inte ger de upphovsmän som organisationen direkt företräder rätt till individuell ersättning, har i 1 mom. avsedda upphovsmän inom samma område som inte direkt företräds av organisationen ändå rätt att kräva sådan ersättning. Ersättningen betalas av den organisation som avses i 1 mom. Rätten till individuell ersättning förfaller, om inte yrkande på sådan ersättning bevisligen har framställts inom tre år efter utgången av det kalenderår under vilket framställningen av exemplaren av verket eller överföringen eller utsändningen av verket har skett.

3 kap

Upphovsrättens övergång

27 §

Allmänna bestämmelser om överlåtelse

Om överlåtelse av upphovsrätt i vissa fall stadgas i 30—40 och i 40 b §. Dessa stadganden skall dock tillämpas endast om inte något annat har avtalats.

Föreslagen lydelse

sationerna tillsammans ska företräda en betydande del av de upphovsmän till verk inom olika områden, som har rättigheter till de verk som används med stöd av en avtalslicensbestämmelse.

När flera *kollektiva förvaltningsorganisationer* godkänns att bevilja tillstånd till en viss användning av verk ska det vid behov i beslutet om godkännande säkerställas att tillstånden beviljas samtidigt och på villkor som är förenliga med varandra. I beslutet om godkännande kan på *avtalslicensorganisationen* också ställas villkor som generellt styr avtalsverksamheten.

Undervisnings- och kulturministeriets beslut ska iakttas även om det överklagas till dess ärendet avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut. Godkännandet kan återkallas om organisationen genom att bryta mot beslutet om godkännande och villkoren i beslutet gör sig skyldig till allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelse, och om de anmärkningar och varningar som getts organisationen inte lett till att bristerna i verksamheten blivit avhjälpda.

Avtalslicensorganisationen ska dessutom iakttas vad som i övrigt föreskrivs om kollektiva förvaltningsorganisationers verksamhet i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt.

3 kap

Upphovsrättens övergång

27 §

Allmänna bestämmelser om överlåtelse

Vad som i 32—34 § och 39 § föreskrivs om förlagsavtal och avtal om filmning ska tillämpas endast om inte något annat har avtalats.

Avtal i fråga om det som föreskrivs i 30, 31, 38 och 40 § får inte ingås till nackdel för upphovsmannen.

Gällande lydelse

29 §

Jämkning av oskäligen avtalsvillkor som gäller överlåtelse av upphovsrätt

Vid bedömningen av oskäligheten ska avtalets innehåll i dess helhet, parternas ställning, förhållandena då avtalet ingicks och därefter samt andra omständigheter beaktas.

30 §

Avtal om offentligt framförande

Överlåtes rätt att framföra ett verk offentligt, skall överlåtelsen gälla för en tid av tre år och icke medföra ensamrätt. Har längre giltighetstid än tre år bestämts och är ensamrätt avtalad, må upphovsmannen likväl själv framföra verket eller överlåta rätt därtill åt annan, såframt rätten under en tid av tre år ej tagits i bruk.

Vad i 1 mom. är sagt gäller icke filmverk.

Föreslagen lydelse

Vad som föreskrivs i 30 och 31 § gäller inte upphovsmän till datorprogram, om inte något annat uttryckligen har avtalats.

29 §

Jämkning av oskäligen avtalsvillkor som gäller överlåtelse av upphovsrätt

Vid bedömningen av oskäligheten ska avtalets innehåll i dess helhet, parternas ställning, verkets kommersiella värde och sättet att bestämma ersättningen, upphovsmannens bidrag i skapandet av verket som helhet, förhållandena då avtalet ingicks och därefter samt andra omständigheter beaktas.

30 §

Redovisning om kommersiellt utnyttjande av verk

Den ursprungliga upphovsmannen har rätt att i den form och i den omfattning som god sed kräver få en redovisning om kommersiellt utnyttjande av ett verk av den till vilken upphovsmannen har överlåtit sina rättigheter. Vid bedömningen av förenligheten med god sed ska hänsyn tas till

1) målet att säkerställa en hög transparens när det gäller typ av utnyttjande, samtliga intäkter som genererats och all ersättning som ska betalas till upphovsmannen,

2) uppgifternas betydelse med beaktande av grunderna för bestämmande av ersättningen,

3) särdragen inom varje sektor,

4) uppgifternas proportionalitet i förhållande till det kommersiella värdet av utnyttjandet, befintliga rapporteringsmetoder, inklusive den administrativa börda som rapporteringsskyldigheten medför samt upphovsmannens bidrag till verket som helhet,

5) eventuella relevanta kollektivavtal eller uppförandekoder för sektorn, samt

6) alla andra omständigheter som inverkar på bedömningen.

Om det med stöd av omständigheterna är klart att upphovsmannen faktiskt är medveten

Gällande lydelse

31 §

Förlagsavtal

Genom förlagsavtal överlåter upphovsmannen till förläggare rätt att genom tryck eller liknande förfarande mångfaldiga och utgiva litterärt eller konstnärligt verk.

Manuskript eller annat exemplar av verket, efter vilket detta skall mångfaldigas, förblir i upphovsmannens ägo.

Föreslagen lydelse

om det kommersiella utnyttjandet av verket och de ersättningar som ska betalas till honom eller henne, krävs ingen separat redovisning.

Om upphovsmannens avtalspart har överlåtit rättigheterna vidare till någon annan och därför inte kan fullgöra sin skyldighet enligt 1 mom., har upphovsmannen rätt att begära en redovisning av den till vilken rättigheterna överlåtit. Denne kan lämna redovisningen till upphovsmannen direkt eller via upphovsmannens avtalspart. Upphovsmannen har rätt att av avtalsparten få kontaktuppgifter för begäran om uppgifter.

Upphovsmannen får inte obehörigen röja eller använda uppgifter om företagshemligheter som den som lämnat redovisningen har specificerat. Upphovsmannen har rätt att bevara de erhållna uppgifterna under hela den tid som verket utnyttjas och under en rimlig tid efter det, om detta behövs för jämkning av ersättningen.

31 §

Återkallande av överlåtelse av rättigheter

Om ett verk inte har givits ut inom tre år från det att upphovsmannen för egen del har uppfyllt avtalsvillkoren och verket trots upphovsmannens yrkande inte har givits ut inom sex månader från det att yrkandet framställdes, har upphovsmannen rätt att återkalla överlåtelsen av rättigheter eller besluta att överlåtelsens exklusiva karaktär upphör.

Om två eller flera upphovsmän har skapat ett verk tillsammans, ska de utöva sina rättigheter enligt 1 mom. tillsammans.

Om ett verk har skapats vid utförande av arbetsuppgifter som följer av ett arbetsavtalsförhållande, har arbetsgivaren icke-exklusiv rätt att använda verket. Detsamma gäller på motsvarande sätt även verk som har skapats i ett tjänsteförhållande.

På hävning av avtal som gäller filmverk tillämpas vad som föreskrivs i 40 §.

Gällande lydelse

32 §

Utgivning av upplaga

Förläggaren har rätt att utgiva en upplaga, vilken ej må överstiga av litterärt verk 2 000, av musikaliskt verk 1 000 och av konstverk 200 exemplar.

Med upplaga förstås vad förläggaren på en gång låter framställa.

33 §

Skyldigheter i samband med utgivning

Förläggaren är pliktig att utgiva verket inom skälig tid, på sedvanligt sätt sörjd för dess spridning samt fullfölja utgivningen i den omfattning, som betingas av möjligheterna till avsättning och övriga omständigheter. Försummas det, vare upphovsmannen berättigad att häva avtalet och behålla uppbutet honorar; njute ock ersättning för skada, som ej täckes av honoraret.

34 §

Försummelse av utgivning

Har verket icke utgivits inom två år eller, såvitt angår musikaliskt verk, inom fyra år från det upphovsmannen avlämnat fullständigt manuskript eller annat exemplar, som skall mångfaldigas, är upphovsmannen, ändå att försummelse ej ligger förläggaren till last, berättigad att häva avtalet och behålla uppbutet honorar. Samma lag vare, om verket är utgånet och förläggaren har rätt att utgiva ny upplaga men icke inom ett år efter det upphovsmannen hos honom begärt sådan utgivning utnyttjar sagda rätt.

35 §

Uppgifter om upplaga och redovisning

Förläggaren är skyldig att tillställa upphovsmannen intyg från tryckeriet eller den, som eljest mångfaldigar verket, om antalet framställda exemplar.

Föreslagen lydelse

(upphävs)

(upphävs)

(upphävs)

35 §

Förlagsavtal

Genom ett förlagsavtal överlåter upphovsmannen till förläggaren rätt att genom tryck eller på annat sätt mångfaldiga och ge ut ett litterärt eller konstnärligt verk.

Gällande lydelse

Har under räkenskapsår skett försäljning eller uthyrning, för vilken upphovsmannen har rätt till honorar, skall förläggaren inom nio månader efter årets slut tillstålla honom redovisning, angivande försäljningen eller uthyrningen under året samt restupplagan vid årsskiftet. Även eljest äger upphovsmannen rätt att efter redovisningsfristens utgång på begäran erhålla uppgift om restupplagan vid årsskiftet.

36 §

Ny upplaga

Påbörjas framställning av ny upplaga senare än ett år efter det föregående upplaga utgavs, skall upphovsmannen före framställningen erhålla tillfälle att göra sådana ändringar i verket, som kunna vidtagas utan oskälig kostnad och icke ändra verkets karaktär.

37 §

Upphovsmannens rätt att ge ut verk

Upphovsmannen har icke rätt att på nytt utgiva verket i den form och på det sätt, som avses i avtalet, förrän den eller de upplagor, som förläggaren är berättigad att utgiva, blivit slutsålda.

Litterärt verk må dock sedan femton år förflutit efter det år, då utgivningen påbörjades, av upphovsmannen intagas i upplaga av hans samlade eller valda arbeten.

38 §

Bidrag

Bestämmelserna om förlagsavtal äga icke tillämpning på bidrag till tidning eller tidskrift. För bidrag till annat samlingsverk gäller icke vad i 33 och 34 §§ är stadgat.

Föreslagen lydelse

Rätten att ge ut ett verk som ljudbok eller i översättning övergår inte till förläggaren, om inte upphovsmannen och förläggaren uttryckligen har avtalat om detta.

36 §

Ny utgivning

Om framställningen av en ny upplaga påbörjas senare än ett år efter det att den föregående upplagan gavs ut *eller om verket på annat sätt ges ut på nytt*, ska upphovsmannen före *en sådan ny utgivning* ges tillfälle att göra sådana ändringar i verket som kan vidtas utan oskälig kostnad och som inte ändrar verkets karaktär.

37 §

Upphovsmannens rätt att ge ut verk

Upphovsmannen får inte på nytt ge ut verket i den form och på det sätt som avses i avtalet innan *utnyttjandet av verket enligt avtalet har upphört*.

Ett litterärt verk får dock sedan femton år förflutit efter det år då utgivningen påbörjades av upphovsmannen tas in i *en samling* av upphovsmannens samlade eller valda arbeten.

38 §

Upphovsmannens rätt att parallellpublicera vetenskapliga artiklar

Upphovsmannen har rätt att i ett öppet publikationsarkiv parallellpublicera en vetenskaplig artikel som han eller hon har skrivit så att artikeln är fritt och kostnadsfritt tillgänglig för allmänheten via ett datanät.

Gällande lydelse

40 §

Hävning av avtal

5 kap

Upphovsrätten närstående rättigheter

45 §

Utövande konstnär

Ett framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklöre får inte utan den utövande konstnärens samtycke

1) tas upp på en anordning genom vilken framförandet kan återges,

2) göras tillgängligt för allmänheten genom radio eller television eller genom direkt överföring.

Ett framförande enligt 1 mom. som har tagits upp på en anordning som avses i 46 § får inte utan den utövande konstnärens samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum

1) överförs till en anordning genom vilken det kan återges,

2) framförs offentligt för en vid framförandet närvarande publik,

3) överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, vilket även omfattar överföring på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

4) spridas till allmänheten.

Ett framförande enligt 1 mom. som har tagits upp på en anordning som avses i 46 a § får inte utan den utövande konstnärens samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum

1) överförs till en anordning genom vilken det kan återges,

Föreslagen lydelse

Om två eller flera upphovsmän tillsammans har skrivit en vetenskaplig artikel har varje upphovsman den rätt som föreskrivs i 1 mom.

40 §

Hävning av avtal som gäller filmverk

5 kap

Upphovsrätten närstående rättigheter

45 §

Utövande konstnär

Ett framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklöre får inte utan den utövande konstnärens samtycke

1) tas upp på en anordning genom vilken framförandet kan återges,

2) göras tillgängligt för allmänheten genom radio eller television eller genom direkt överföring.

Ett framförande enligt 1 mom. som har tagits upp på en anordning som avses i 46 eller 46 a § får inte utan den utövande konstnärens samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum

1) överförs till en anordning genom vilken det kan återges,

2) framförs offentligt för en vid framförandet närvarande publik,

3) överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, vilket även omfattar överföring på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

4) spridas till allmänheten.

Om ett upptaget framförande ges ut eller lagligen görs tillgängligt för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen och innan 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum, gäller det i 2 mom. föreskrivna skyddet *i fråga om ljudupptagningar* tills 70 år har förflutit och *i fråga om bildupptagningar* tills 50 år har förflutit från det år då det upptagna framförandet första

Gällande lydelse

2) överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,
3) spridas till allmänheten.

Om ett i 2 mom. avsett upptaget framförande ges ut eller lagligen görs tillgängligt för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen innan 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum, gäller det i nämnda moment föreskrivna skyddet till utgången av det sjuttionde året efter det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller gjordes tillgängligt för allmänheten på det nämnda sättet.

Om ett i 3 mom. avsett upptaget framförande ges ut eller lagligen görs tillgängligt för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen innan 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum, gäller det i nämnda moment föreskrivna skyddet till utgången av det femtionde året efter det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller gjordes tillgängligt för allmänheten på det nämnda sättet.

Överlåtelse av rätt till inspelning av ett framförande på film omfattar rätt att sprida det upptagna framförandet till allmänheten genom uthyrning, om inte något annat har avtalats.

På förfarande som enligt 1—5 mom. kräver den utövande konstnärens samtycke tillämpas 2 § 2—4 mom., 3, 6—9, 11 och 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 17 § 2 och 4 mom., 17 a §, 17 b § 1—5 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22 och 25 b—25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 h, 25 i, 25 l, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 28, 29, 29 a, 41 och 42 §.

46 §

Producent av ljudupptagning

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas 2 § 2—4 mom., 6—9 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och

Föreslagen lydelse

gången gavs ut eller gjordes tillgängligt för allmänheten på det nämnda sättet.

På förfarande som enligt 1—3 mom. kräver den utövande konstnärens samtycke tillämpas 2 § 2—4 mom., 3, 6—9, 11 och 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e, 16 g och 16 h §, 17 § 2 och 4 mom., 17 a §, 17 b § 1—5 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22, 23 och 25 b—25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 h, 25 i, 25 l, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 28, 29, 29 a, 30, 41 och 42 §.

46 §

Producent av ljudupptagning

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas 2 § 2—4 mom., 6—9 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 13 b §, 14 § 1, 3

Gällande lydelse

4 mom., 15, 16, 16 a–16 e och 17 a §, 17 b § 1–5 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 l, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

46 a §

Producent av bildupptagning

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas 2 § 2 och 3 mom., 6–9 §, 11 § 2–5 mom., 11 a §, 12 § 1–3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a–16 e §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 l, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

47 §

Användning av ljudupptagningar och av musikupptagningar med visuella element

Utan hinder av 45 § 2 och 4 mom. och 46 § 1 och 2 mom. får ett i 45 § avsett framförande som tagits upp på en anordning som avses i 46 § och en anordning enligt 46 § som utgetts i kommersiellt syfte och varav exemplar har spritts eller som överförts till allmänheten användas

1) direkt eller indirekt vid ett offentligt framförande,

2) vid ursprunglig överföring till allmänheten på annat sätt än så att enskilda kan få tillgång till det upptagna framförandet eller materialet från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

3) för samtidig och oförändrad vidareändring av en radio- eller televisionsutsändning som är avsedd att mottas av allmänheten.

I de fall som avses i 1–3 mom. skall på motsvarande sätt tillämpas 21, 22 och 25 b §, 27 § 1 och 2 mom. och 29 § samt i fråga om

Föreslagen lydelse

och 4 mom., 15, 16, 16 a–16 e, 16 g, 16 h och 17 a §, 17 b § 1–5 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22, 23, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 l, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

46 a §

Producent av bildupptagning

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas 2 § 2 och 3 mom., 6–9 §, 11 § 2–5 mom., 11 a §, 12 § 1–3 mom., 13 a § 2 mom., 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a–16 e, 16 g och 16 h §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 23, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 l, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

47 §

Användning av ljudupptagningar och av musikupptagningar med visuella element

Utan hinder av 45 § 2 och 3 mom. och 46 § 1 och 2 mom. får ett i 45 § avsett framförande som tagits upp på en anordning som avses i 46 § och en anordning enligt 46 § som utgetts i kommersiellt syfte och varav exemplar har spritts eller som överförts till allmänheten användas

1) direkt eller indirekt vid ett offentligt framförande,

2) vid ursprunglig överföring till allmänheten på annat sätt än så att enskilda kan få tillgång till det upptagna framförandet eller materialet från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

3) för samtidig och oförändrad vidareändring av en radio- eller televisionsutsändning som är avsedd att mottas av allmänheten.

I de fall som avses i 1–3 mom. skall på motsvarande sätt tillämpas 21, 22, 23 och 25 b §, 27 § 1 och 2 mom. och 29 § samt i

Gällande lydelse

utövande konstnärers rätt även 11 § 2 mom. samt 28, 41 och 42 §.

48 §

Radio- och televisionsföretag

På fall som avses i 1 och 2 mom. tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 6—8 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e och 17 a §, 17 b § 1—4 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1 mom., 21, 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 26 §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §. På vidaresändningar *via kabel* tillämpas dessutom på motsvarande sätt 25 h § 1 mom. och 25 i § 1 mom., *utom när utsändningen har sitt ursprung i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, varvid i stället för nämnda bestämmelser på motsvarande sätt ska tillämpas 25 h § 3 mom.*

49 §

Framställare av kataloger och databaser

På arbeten som avses i 1 mom. tillämpas 2 § 2—4 mom., 7—9 §, 11 § 2—5 mom., 12 § 1, 2 och 4 mom., 13 och 13 a §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e, 17, 17 a—17 d och 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 25 b—25 d och 25 f—25 i §, 25 j § 4 och 5 mom. samt 25 l, 26 och 27—29 §. Om ett sådant arbete eller en del av det är föremål för upphovsrätt, får denna rätt göras gällande.

49 a §

Fotograf

På fotografier som avses i denna paragraf tillämpas 2 § 2—4 mom., 3 § 1 och 2 mom.,

Föreslagen lydelse

fråga om utövande konstnärers rätt även 11 § 2 mom. samt 28, 30, 41 och 42 §.

48 §

Radio- och televisionsföretag

På fall som avses i 1 och 2 mom. tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 6—8 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13 a § 2 mom., 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h och 17 a §, 17 b § 1—4 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1 mom., 21, 22, 23, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 26 §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §. På vidaresändningar tillämpas dessutom på motsvarande sätt 25 h § och 25 i § 1 mom.

49 §

Framställare av kataloger och databaser

På arbeten som avses i 1 mom. tillämpas 2 § 2—4 mom., 7—9 §, 11 § 2—5 mom., 12 § 1, 2 och 4 mom., 13, 13 a och 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e, 16 g och 16 h §, 17, 17 a—17 d och 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 23, 25 b—25 d och 25 f—25 i §, 25 j § 4 och 5 mom. samt 25 l, 26 och 27—29 §. Om ett sådant arbete eller en del av det är föremål för upphovsrätt, får denna rätt göras gällande.

49 a §

Fotograf

På fotografier som avses i denna paragraf tillämpas 2 § 2—4 mom., 3 § 1 och 2 mom.,

Gällande lydelse

7—9, 11 och 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13 och 13 a §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 17 § 1 mom., 17 a §, 17 b § 1—5 mom., 17 c, 17 d och 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 20, 22 och 25 §, 25 a § 1 och 2 mom. samt 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 25 l, 26, 26 a, 26 b, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 och 42 §. Om ett fotografi är föremål för upphovsrätt, får denna rätt göras gällande.

Föreslagen lydelse

7—9, 11 och 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13, 13 a och 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e, 16 g och 16 h §, 17 § 1 mom., 17 a §, 17 b § 1—5 mom., 17 c, 17 d och 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 20, 22, 23 och 25 §, 25 a § 1 och 2 mom. samt 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 25 l, 26, 26 a, 26 b, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 och 42 §. Om ett fotografi är föremål för upphovsrätt, får denna rätt göras gällande.

Vad som föreskrivs i 1 mom. gäller inte fotografier av verk vars skyddstid har löpt ut.

50 §

Pressmeddelanden

Pressmeddelande, som enligt avtal tillhandahålles av utländsk nyhetsbyrå eller korrespondent i utlandet, må ej utan mottagarens tillstånd göras tillgängligt för allmänheten genom press eller radio innan tolv timmar förflutit efter offentliggörandet i Finland.

50 §

Tidnings- och tidskriftsförläggare

Den som framställer en tidning eller tidskrift har uteslutande rätt att förfoga över tidningens eller tidskriftens hela innehåll eller över en kvalitativt eller kvantitativt sett väsentlig del av det genom att framställa exemplar av det och göra det tillgängligt för allmänheten i en tjänst som tillhandahålls online, om tidningen eller tidskriften

1. består av en samling i huvudsak litterära verk av journalistiskt slag och andra verk eller skyddade objekt,

2. utgör ett enskilt nummer av en periodiskt utgiven eller regelbundet uppdaterad tidning eller tidskrift under en gemensam titel,

3. har till syfte att informera allmänheten om nyheter eller andra teman, och

4. publiceras på initiativ av en förläggare och under dennes redaktionella ansvar och kontroll.

Den rätt som föreskrivs i 1 mom. tillämpas inte på

1. periodiska vetenskapliga eller akademiska publikationer,

2. tidningar eller tidskrifter eller delar av dem som görs tillgängliga för allmänheten i datanät i annat syfte än förvärvssyfte,

3. hyperlänkar till en publikation som ingår i en tidning eller tidskrift,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4. verk eller andra skyddade objekt som ingår i en tidning eller tidskrift och vars skyddstid har löpt ut,

5. verk eller andra skyddade objekt som ingår i en tidning eller tidskrift och vars användning upphovsmannen till verket eller en innehavare av närstående rättigheter har gett sitt tillstånd till.

Den rätt som föreskrivs i 1 mom. gäller tills två år har förflutit från utgången av det år då tidningen eller tidskriften eller en del av den publicerades första gången.

Vad som i 2 kap. föreskrivs om inskränkningar i upphovsrätten och avtalslicenser gäller i tillämpliga delar sådana tidningar och tidskrifter som avses i denna paragraf.

Vad som föreskrivs i denna paragraf påverkar inte den rätt som upphovsmannen eller innehavaren av något annat skyddat objekt enligt denna lag har till ett verk eller något annat skyddat objekt som ingår i en tidning eller tidskrift.

Upphovsmannen till ett verk eller innehavaren av något annat skyddat objekt som ingår i en tidning eller tidskrift har rätt till en lämplig andel av den ersättning som förläggaren får för utövande av den rätt som avses i 1 mom.

5 a kap

Tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning

50 c §

Användning av verk som skyddats med tekniska åtgärder

Den som lagligen innehar eller har tillgång till ett med effektiva tekniska åtgärder skyddat verk och som med stöd av 14 § 3 mom., 15, 16, 16 a—16 c, 17 eller 17 a—17 d §, 25 d § 2 mom. eller 25 f § 2 mom. har rätt att använda verket ska ha möjlighet att använda verket till den del det är behövligt för utnyttjandet av den

5 a kap

Tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning

50 c §

Användning av verk som skyddats med tekniska åtgärder

Den som lagligen innehar eller har tillgång till ett med effektiva tekniska åtgärder skyddat verk och som med stöd av 13 b §, 14 § 1 och 3 mom., 15, 16, 16 a—16 c, 16 g, 16 h, 17 eller 17 a—17 d §, 25 d § 2 mom. eller 25 f § 2 mom. har rätt att använda verket ska ha möj-

Gällande lydelse

inskränkning av upphovsrätten som föreskrivs i den bestämmelsen.

Föreslagen lydelse

lighet att använda verket till den del det är behövt för utnyttjandet av den inskränkning av upphovsrätten som föreskrivs i den bestämmelsen.

6 kap

Särskilda bestämmelser

54 §

Skiljeförfarande

Vid meningsskiljaktigheter avgörs saken genom skiljeförfarande när det är fråga om

3) beviljande av i 26 § avsett tillstånd med stöd av 14 § 1 mom. och villkoren för detta, när saken gäller framställning av exemplar av verk för användning i undervisningsverksamhet,

5) beviljande av i 26 § avsett tillstånd för samtidig och oförändrad vidareändning *via kabel* av radio- eller televisionsutsändning med stöd av 25 h § 2 mom. eller 48 § 1 mom. *och villkoren för detta, om utsändningen har sitt ursprung i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet*; tillstånd kan beviljas, om sändarföretaget utan grundad anledning förbjuder vidareändning via kabel eller ställer oskäliga villkor för sändandet,

Tillstånd med stöd av denna paragraf har samma verkan som beviljande av i 26 § avsett tillstånd i enlighet med 13 §, 14 § 1 mom., 25 h § 1 eller 2 mom. eller 48 § 1 mom.

6 kap

Särskilda bestämmelser

54 §

Skiljeförfarande

Vid meningsskiljaktigheter avgörs saken genom skiljeförfarande när det är fråga om

3) beviljande av i 26 § avsett tillstånd med stöd av 14 § 4 mom. och villkoren för detta, när saken gäller framställning av exemplar av verk för användning i undervisningsverksamhet,

5) beviljande av i 26 § avsett tillstånd för samtidig och oförändrad vidareändning av radio- eller televisionsutsändning med stöd av 25 h § eller 48 § 1 mom. tillstånd kan beviljas, om sändarföretaget utan grundad anledning förbjuder vidareändning via kabel eller ställer oskäliga villkor för sändandet,

Tillstånd med stöd av denna paragraf har samma verkan som beviljande av i 26 § avsett tillstånd i enlighet med 13 §, 14 § 4 mom., 25 h § 1 mom. eller 48 § 1 mom.

**Ansvar för onlineleverantörer av delnings-
tjänster för innehåll avseende material som
kränker upphovsrätten**

55 a §

*Ansvar för onlineleverantörer av delnings-
tjänster för innehåll avseende material som
innehållsproducenten lagrat i tjänsten och
som kränker upphovsrätten*

*En onlineleverantör av delningstjänster för
innehåll ansvarar för i 2 § avsedd framställ-
ning och överföring till allmänheten av ett ex-
emplar av ett verk, när*

*1) tjänsteleverantören inte har vidtagit
lämpliga åtgärder för att av upphovsmannen
inhämta tillstånd att framställa ett exemplar
av verket och göra det tillgängligt för allmän-
heten, eller*

*2) tjänsteleverantören trots det krav på av-
lägsnande som upphovsmannen eller den som
handlar för dennes räkning framställt inte har
genomfört lämpliga åtgärder för att identifi-
era det material som kränker upphovsrätten
och för att göra materialet oåtkomligt för all-
mänheten i tjänsten.*

*De åtgärder som avses i 1 mom. 1 punkten
ska vara proportionerliga. Vid bedömningen
av åtgärdernas proportionalitet ska följande
omständigheter beaktas:*

*1) typen av material som innehållsprodu-
centerna lagrat i tjänsten,*

*2) hur vanligt det material som kränker upp-
hovsrätten är i tjänsten,*

*3) tillgången till de uppgifter som behövs för
att identifiera upphovsmannen och inhämta
användningstillstånd,*

*4) omfattningen av de användningstillstånd
som tillhandahålls och deras lämplighet med
tanke på tjänstens behov,*

*5) skäligheten i villkoren för användnings-
tillstånden med beaktande av värdet av de rät-
tigheter som är föremål för användningen i
tjänsteleverantörens affärsverksamhet, och*

*6) andra omständigheter som inverkar på
bedömningen av åtgärdernas proportio-
nalitet.*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

De åtgärder som avses i 1 mom. 2 punkten ska vara proportionerliga. Vid bedömningen av åtgärdernas proportionalitet ska följande omständigheter beaktas:

1) typen av tjänst, publiken och tjänstens omfattning, inklusive om tjänsten har varit tillgänglig inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet under mindre än tre år, om tjänsteleverantörens årsomsättning är lägre än 10 miljoner euro beräknat i enlighet med Europeiska kommissionens rekommendation 2003/361/EG och om det genomsnittliga antalet enskilda besökare i tjänsten, beräknat på basis av det senaste kalenderåret, är högst fem miljoner,

2) typen av material som innehållsproducenterna lagrat i tjänsten,

3) tillgången till, effektiviteten hos och kostnaderna för lämpliga tekniska system och andra metoder,

4) möjligheten att identifiera material som kränker upphovsrätten utifrån den information som lämnats till tjänsteleverantören,

5) innehållsproducenternas rätt att använda ett verk på ett sätt som inte kränker upphovsrätten, och

6) andra omständigheter som inverkar på bedömningen av åtgärdernas proportionalitet.

En onlineleverantör av delningstjänster för innehåll anses inte ha handlat i strid med sina skyldigheter enligt 1 mom. när leverantören i enlighet med upphovsrättstvistnämndens rekommendation enligt 55 i § återställer allmänhetens åtkomst till material och, i det fallet att materialet senare visar sig kränka upphovsrätten, utan dröjsmål efter det att domstolen meddelat beslut eller föreläggande gör materialet oåtkomligt för allmänheten.

55 b §

***Informationsskyldighet för onlinetjänster
för delning av innehåll***

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

En onlineleverantör av delningstjänster för innehåll ska i samband med tjänsten offentliggöra följande uppgifter:

1) kontaktpunkt, inklusive en e-postadress, som kan användas för kontakter enligt denna lag mellan upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning, innehållsproducenten och upphovsrättstvistnämnden,

2) de uppgifter som tjänsteleverantören behöver för att kunna vidta de åtgärder som avses i 55 a § för att identifiera material som kränker upphovsrätten och för att göra materialet oåtkomligt för allmänheten eller för att av upphovsmännen inhämta det tillstånd som användningen av materialet förutsätter,

3) uppgifter om tillgängliga metoder för att identifiera material som kränker upphovsrätten och för att göra materialet oåtkomligt, inklusive uppgifter om hur upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning kan få närmare information om metoderna,

4) identifieringsuppgifter om de verk som omfattas av de användningstillstånd som tjänsteleverantören inhämtat och uppgifter om eventuella villkor som begränsar användningen av verken,

5) uppgift om att innehållsproducenten har rätt att åberopa inskränkningar i upphovsrätten enligt denna lag,

6) uppgift om hur innehållsproducenten kan lämna en utredning om de grunder på vilka användningen av ett visst verk i det material som lagrats i tjänsten är lagenlig,

7) uppgift om de rättsmedel som innehållsproducenten har till sitt förfogande samt hur innehållsproducenten kan begära att material återställs.

En onlineleverantör av delningstjänster för innehåll är skyldig att på begäran ge upphovsmannen följande uppgifter som leverantören förfogar över om det verk som upphovsmannens tillstånd gäller:

1) antalet innehållsproducenter som har lagrat verket i tjänsten,

2) antalet användare som har läst eller tittat eller lyssnat på verket i tjänsten,

3) uppgifter om de inkomster som tjänsteleverantören får av användningen av verket i tjänsten.

55 c §

Skyldighet för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att göra material oåtkomligt för allmänheten

Om identifieringsåtgärderna enligt 55 a § 1 mom. 2 punkten visar att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten helt motsvarar det verk som begärs bli avlägsnat, ska onlineleverantören av delningstjänster för innehåll omedelbart göra materialet oåtkomligt för allmänheten.

Om identifieringsåtgärderna enligt 55 a § 1 mom. 2 punkten visar att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten inte till alla delar motsvarar det verk som begärs bli avlägsnat eller om det utifrån innehållsproducentens utredning eller någon annan orsak kan anses vara möjligt att användning av verket är tillåten med stöd av lag eller avtal, ska tjänsteleverantören omedelbart informera den som begärt avlägsnande av verket om motsvarigheten i det ovan avsedda materialet samt om de motiveringar som innehållsproducenten lagt fram eller om andra orsaker på basis av vilka användningen av verket kan vara tillåten med stöd av lag eller avtal. Om den som begärt avlägsnande av verket efter att ha fått den nämnda informationen försäkrar att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten kränker upphovsmannens rätt enligt denna lag, ska tjänsteleverantören göra materialet oåtkomligt för allmänheten.

55 d §

Förbud mot att framställa ogrundade krav på avlägsnande

En onlineleverantör av delningstjänster för innehåll får inte åläggas att göra sådant

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

material oåtkomligt för allmänheten som innehållsproducenten har lagrat i tjänsten och som inte kränker upphovsrätten.

55 e §

Anmälan till innehållsproducenten

När en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll i enlighet med 55 a § 1 mom. 2 punkten gör material som lagrats av innehållsproducenten i tjänsten oåtkomligt för allmänheten, ska onlineleverantören omedelbart till innehållsproducenten göra en anmälan om avlägsnande som innehåller följande uppgifter:

- 1) vilket material som gjorts oåtkomligt,
- 2) grunden till att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten gjorts oåtkomligt, inklusive detaljerade uppgifter om det verk vars upphovsrätt materialet anses kränka enligt upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning,
- 3) namn och e-postadress till den som begärt att materialet ska avlägsnas,
- 4) de grunder med stöd av vilka upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning anser att materialet kränker upphovsmannens rätt enligt denna lag, om innehållsproducenten vid lagringen av materialet i tjänsten eller senare har gett tjänsteleverantören sin motivering till att materialet är lagenligt,
- 5) anvisningar om de tillgängliga besvär- och rättsmedlen, inklusive om förfarandet för begäran om rättelse och om möjligheten att föra begäran om återställande till upphovsrättstvistenämnden för behandling, att yrka på gottgörelse och skadestånd med stöd av 55 j § och att föra en tvist som gäller förhindrande av åtkomst till domstolen för avgörande,
- 6) den e-postadress till tjänsteleverantören som ska användas vid förfarandet för begäran om återställande.

55 f §

Skyldighet för onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll att tillhandahålla möjligheter till lösning av meningsskiljaktigheter i tjänsten

En onlineleverantör av delningstjänster för innehåll ska för innehållsproducenten och upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning tillhandahålla rättidiga möjligheter att behandla meningsskiljaktigheter som gäller förhindrande av allmänhetens åtkomst till material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten. Dessa ska göra det möjligt att

1) innehållsproducenten innan eller senast i samband med att åtkomst förhindras kan ge upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning en utredning om de grunder enligt vilka materialet inte kränker upphovsmannens upphovsrätt,

2) upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning efter att ha fått innehållsproducentens utredning kan bekräfta kravet på att materialet ska göras oåtkomligt för allmänheten i enlighet med 55 c § 2 mom.,

3) innehållsproducenten efter att materialet gjorts oåtkomligt, och efter att ha fått en anmälan enligt 55 e §, kan ge upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning ett bemötande och begära rättelse,

4) upphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning kan behandla innehållsproducentens begäran om rättelse och i samarbete med onlineleverantören av delningstjänster för innehåll vid behov återställa åtkomsten till materialet.

55 g §

Begäran om återställande

Om innehållsproducenten anser att ett förhindrande av åtkomst enligt 55 a § 1 mom. 2 punkten saknar grund, kan producenten begära att åtkomsten till materialet återställs genom att hos upphovsrättstvistnämnden framställa en begäran om återställande, om inte allmänhetens åtkomst till materialet har

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

återställts före det. Ett ärende inleds i upphovsrättstvistenämnden genom en elektronisk ansökan.

En begäran om återställande ska innehålla

1) namn och e-postadress till den som framställer begäran,

2) de uppgifter som framgår av anmälan om avlägsnande enligt 55 e §,

3) specificerat det material som innehållsproducenten anser att har gjorts oåtkomligt utan grund,

4) de grunder enligt vilka innehållsproducenten anser att materialet utan grund har gjorts oåtkomligt för allmänheten, med beaktande av eventuella motiveringar som uphovsmannen eller den som handlar för dennes räkning eller onlineleverantören av delningstjänster för innehåll har framfört,

5) eventuella ersättningsanspråk och grunderna för dem,

6) annan eventuell bevisning som behövs för att ärendet ska kunna bedömas,

7) en försäkran av den som framställt begäran om återställande om att denna är den innehållsproducent vars lagrade material i tjänsten har gjorts oåtkomligt eller att denne har rätt att handla för innehållsproducentens räkning.

55 h §

Upphovsrättstvistenämnden

Upphovsrättstvistenämnden är ett oberoende och opartiskt alternativt tvistlösningsorgan som behandlar innehållsproducenters begäranden om återställande enligt 55 g § och ger rekommendationer om gottgörelse eller skadestånd enligt 55 k §.

Upphovsrättstvistenämndens verksamhet drivs av en opartisk och tillförlitlig juridisk person som har de tekniska och funktionella förutsättningar som krävs för skötseln av uppgiften och som statsrådet i enlighet med den juridiska personens samtycke godkänner för uppdraget för viss tid, högst fem år i sänder. I beslutet om godkännande kan det ställas närmare villkor för styrningen av förvaltningen av upphovsrättstvistenämnden.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Nämndens medlemmar utses genom beslut av statsrådet.

Närmare bestämmelser om tillsättandet av upphovsrättstvistenämnden och nämndens sammansättning, behörighetsvillkoren och jäv för nämndens medlemmar, nämndens beslutsfattande, dokumentförvaltningen och finansieringen av nämndens verksamhet utfärdas genom förordning av statsrådet.

55 i §

Behandling av ärenden i upphovsrättstvistenämnden

Upphovsrättstvistenämnden ska utan dröjsmål ta upp en i 55 g § avsedd begäran om återställande till behandling och ge den som begärt att materialet ska avlägsnas och on-lineleverantören av delningstjänster för innehåll möjlighet att ge ett bemötande i ärendet. Nämnden kan vid behov begära ytterligare information i ärendet av en part i tvisten eller någon annan aktör.

Nämnden kan avskriva ett ärende, om tjänsteleverantören meddelar att denna i samarbete med den som begärt att materialet ska avlägsnas har återställt allmänhetens åtkomst till materialet inom två dygn från det att nämnden har underrättat tjänsteleverantören och upphovsmannen om det ärende som inlett och reserverat en möjlighet att ge bemötande.

Om nämnden anser att det inte är uppenbart att det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten kränker upphovsmannens upphovsrätt, ska nämnden ge en rekommendation om återställande av materialet. I nämndens avgörande kan dessutom ingå en rekommendation om gottgörelse eller skadestånd enligt 55 k § som ska betalas till innehållsproducenten. Nämndens avgörande är inte bindande för domstolen.

Nämnden ska sända sitt avgörande för kännedom till innehållsproducenten, den som begärt att materialet ska göras oåtkomligt och tjänsteleverantören.

Behandlingen av ansökan i nämnden är avgiftsfri för innehållsproducenten. Parterna i

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

tvisten svarar själva för sina egna kostnader för behandlingen av ärendet.

55 j §

Offentlighet för avgöranden av upphovsrättstvistenämnden

Upphovsrättstvistenämnden ska på sin webbplats publicera följande uppgifter om sina avgöranden:

- 1) de uppgifter som behövs för att identifiera det material och det verk som avgörandet gäller,
- 2) huvudpunkterna i avgörandet med motivering,
- 3) datum för avgörandet.

55 k §

Gottgörelse och skadestånd

Innehållsproducenten har rätt att få gottgörelse av den på vars yrkande i strid med 55 d § det material som innehållsproducenten har lagrat i onlinetjänsten för delning av innehåll har gjorts oåtkomligt. Gottgörelsen ska stå i rättvis proportion till gärningens klandervärdhet och i gottgörelsens storlek ska särskilt beaktas

- 1) gärningens oaktsamhet eller uppsåt,
- 2) ett eventuellt skadesyfte,
- 3) hur länge åtkomsten förhindrats,
- 4) karaktären av det material som gjorts oåtkomligt, och
- 5) den olägenhet som gärningen orsakat innehållsproducentens legitima intressen.

Gottgörelsen kan jämkas eller behöver inte påföras, om den skulle bli oskälig särskilt med beaktande av om den som brutit mot förbudet har försökt förhindra eller undanröja konsekvenserna av gärningen och med hänsyn till dennes ekonomiska ställning.

Innehållsproducenten har utöver gottgörelse rätt att få ersättning för ekonomisk skada av den på vars yrkande i strid med 55 d § det material som innehållsproducenten har lagrat i tjänsten har gjorts oåtkomligt. På fördelningen av skadeståndsskyldigheten och

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

jämkningslagen av skadeståndet tillämpas skadeståndslagen (412/1974).

På upphovsmannens rätt till gottgörelse och ersättning tillämpas 57 §.

55 l §

Rätt att väcka talan i vissa fall

Innehållsproducenten har rätt att föra talan mot upphovsmannen för att fastställa att innehållsproducenten har rätt att använda ett verk med stöd av en inskränkning i upphovsrätten enligt denna lag eller ett avtal som ingåtts med upphovsmannen, och mot en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll för att förplikta leverantören att göra det material som innehållsproducenten lagrat i tjänsten åtkomligt för allmänheten.

En tjänsteleverantör har rätt att föra talan för att den som upprepade gånger har handlat i strid med 55 d § förbjuds för en viss tid att använda metoder enligt 55 a § 1 mom. 2 punkten för identifiering av verk och förhindrande av åtkomst till dem eller, om den gärning som strider mot 55 d § är ägnad att orsaka betydande olägenhet, förbjuds permanent.

Upphovsmannen har rätt att föra talan för att ålägga en tjänsteleverantör att lämna de uppgifter som avses i 55 b § 2 mom.

55 m §

Avtalsvillkor som gäller behandling av tvister

Ett villkor i ett avtal mellan innehållsproducenten och tjänsteleverantören som ingåtts innan en tvist uppkommit och som anger att ett tvistemål som gäller förhindrande av åtkomst ska avgöras genom skiljeförfarande eller med stöd av vilket innehållsproducenten avstår från sin rätt att åberopa en inskränkning i upphovsrätten enligt denna lag är inte bindande för innehållsproducenten.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

55 n §

Tillämpning av bestämmelserna på närstående rättigheter

Vad som föreskrivs i 55 a–55 m § tillämpas på motsvarande sätt på en rättighet som skyddas enligt 5 kap.

8 kap

8 kap

Lagens tillämplighet

Lagens tillämplighet

64 §

64 §

Territoriell tillämpning av närstående rättigheter

Territoriell tillämpning av närstående rättigheter

Vad 50 § stadgar tillämpas på pressmeddelanden som har mottagits i Finland.

Bestämmelserna i 50 § tillämpas på *tidningar och tidskrifter vars förläggare är etablerade i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.*

64 b §

64 b §

Tillämpning av bestämmelserna om tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning

Gränsöverskridande radio- och televisionsutströmningar

Förbudet i 50 a, 50 b och 50 d § tillämpas på ovan i nämnda paragrafer avsett förfarande i Finland.

Tillgängliggörande för allmänheten av ett geografiskt gränsöverskridande radio- eller televisionsprogram anses ske uteslutande i den stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet där sändarföretaget är etablerat, när det är fråga om

a) radioprogram, eller

b) televisionsprogram som är nyhets- eller aktualitetsprogram eller televisionsprogram som sändarföretaget själv har producerat.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på televisionsprogram som innehåller idrottsevenemang eller på verk som ingår i dem.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på sådan satellitförmedling som avses i 64 a §.

Om inte något annat följer av Europeiska unionens lagstiftning utgör bestämmelserna i

Bestämmelserna i 50 c § tillämpas på användning av verk i Finland.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 mom. inget hinder för avtal som begränsar territoriellt utnyttjande av rättigheter.

64 c §

Territoriell tillämpning av inskränkningen gällande användning i undervisningssyfte

Vad som i 14 § 1 mom. föreskrivs om användning av verk i undervisningsverksamhet tillämpas på undervisningsverksamhet som bedrivs av utbildningsanordnare som är etablerade i Finland oberoende av i vilken stat deltagarna i undervisningen befinner sig.

64 d §

Territoriell tillämpning av bestämmelserna om användning av utgångna verk

Vad som i 16 g—16 h § föreskrivs om användning av utgångna verk i arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer tillämpas på verk som används av ett arkiv eller av ett för allmänheten öppet bibliotek eller museum som är etablerat i Finland, oberoende av i vilken stat verket är tillgängligt.

64 e §

Tillämpning av bestämmelserna om tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning

Förbuden i 50 a, 50 b och 50 d § tillämpas på ovan i nämnda paragrafer avsett förfarande i Finland.

Bestämmelserna i 50 c § tillämpas på användning av verk i Finland.

Denna lag träder i kraft den 2022.

Lagens 55 a—55 n § träder i kraft den20...

Vad som föreskrivs i 50 § tillämpas inte på tidningar eller tidskrifter som har publicerats före den 6 juni 2019.

På åtgärder som vidtagits, rättigheter som förvärvats och avtal som ingåtts före denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Vad som föreskrivs i 30 § tillämpas från och med den 7 juni 2022.

2.

Lag

om ändring av lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 22 kap. 184 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) ett
nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

184 §

Ansvarsfrihet vid lagring av information

Föreslagen lydelse

184 §

Ansvarsfrihet vid lagring av information

På ansvaret för en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll avseende material som en innehållsproducent har lagrat i tjänsten och som kränker upphovsrätten tillämpas 55 a—55 n § i upphovsrättslagen (404/1961).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om upphovsrättstvistenämnden

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 55 g § i upphovsrättslagen (404/1961), sådan paragrafen lyder i lag xxx/2021:

1 §

Upphovsrättstvistenämndens sammansättning och utseende

Upphovsrättstvistenämnden har en ordförande, en vice ordförande och minst fem andra medlemmar. Medlemmarna har uppdraget som bisyssla.

Undervisnings- och kulturministeriet utser upphovsrättstvistenämndens ordförande, vice ordförande och övriga medlemmar för högst fem år i sänder på föredragning av undervisnings- och kulturministeriet. Om en plats som medlem blir ledig under mandattiden eller om det på grund av antalet anhängiga ärenden eller av någon annan orsak är behövt, kan nämnden kompletteras för den återstående mandatperioden.

2 §

Nämndens förvaltning

Huvudmannen för upphovsrättstvistenämnden, som statsrådet godkänner för uppgiften på det sätt som föreskrivs i 55 h § i upphovsrättslagen, utser ett sekretariat för nämnden som svarar för organiseringen av beslutsfattandet och beredningen av beslut, sköter nämndens förvaltnings-tjänster och beslutar om grunderna för arvoden och ersättningar till nämndens medlemmar inom ramen för det anslag som beviljats nämnden.

Nämndens sekretariat ska ge information och råd om hur ett ärende förs till nämnden och om nämndens förfaringssätt.

3 §

Behörighetsvillkor för nämndmedlemmar

Medlemmarna i upphovsrättstvistenämnden ska ha högre högskoleexamen i juridik och vara förtrogna med upphovsrätt. Minst en medlem ska ha behörighet för domartjänst.

4 §

Nämndmedlemmarnas ansvar

Medlemmarna i nämnden handlar under straffrättsligt tjänsteansvar.

5 §

Jäv för medlemmar

En medlem är jävig i ett ärende som gäller en part hos vilken han eller hon är anställd eller till vilken han eller hon har ett uppdragsförhållande. På jäv för medlemmar tillämpas dessutom bestämmelserna i rättegångsbalken om domarjäv.

6 §

Nämndens beslutsfattande

Upphovsrättstvistnämnden är beslutför med tre medlemmar. Nämndens ordförande utser ordföranden för sammansättningen vid avgörande. Upphovsrättstvistnämnden fattar sina avgöranden med enkel majoritet på föredragning av en nämndmedlem som utsetts av ordföranden. Om rösterna faller lika gäller som avgörande den åsikt som ordföranden för den sammansättning som avgör ärendet har omfattat.

Enkla ärenden och ärenden enligt nämndens tidigare linje i avgöranden kan på föredragning av en nämndmedlem som utsetts av ordföranden avgöras i enlighet med föredragningen i en sammansättning med en medlem. Om den medlem som föredrar ärendet och den medlem som beslutar om ärendet är av olika åsikt om avgörandet, ska ärendet avgöras i en sammansättning med tre ledamöter.

Nämnden behandlar ärenden i ett skriftligt förfarande eller med hjälp av distansförbindelse, om inte de nämndmedlemmar som deltar i avgörandet av ärendet har kommit överens om något annat eller nämndens ordförande har bestämt något annat.

7 §

Innehållet i nämndens avgöranden

Av upphovsrättstvistnämndens avgöranden ska följande uppgifter framgå:

- 1) parterna i tvisten,
- 2) identifikationsuppgifter för det verk som tvisten gäller och för det material som innehållsproducenten har lagrat i onlinetjänsten för delning av innehåll,
- 3) innehållet i avgörandet med en kortfattad motivering,
- 4) datum för avgörandet,
- 5) uppgift om att avgörandet har karaktären av en rekommendation samt anvisningar om hur den som begärt nämndens avgörande ska förfara för att få ett beslut i ärendet som möjliggör verkställighet.

8 §

Behandling av upphovsrättstvistnämndens handlingar

Vid byte av huvudman för upphovsrättstvistnämnden ska de handlingar som hänför sig till ärenden som är anhängiga i nämnden överföras till den som har godkänts som ny huvudman för upphovsrättstvistnämnden. Handlingar som hänför sig till avslutade ärenden ska bevaras och överföras för arkivering på det sätt som föreskrivs i arkivlagen (831/1994).

9 §

Information på webbplatsen

Nämnden ska ha en webbplats som uppdateras och där det finns tydlig, begriplig och lättillgänglig information på finska, svenska och engelska om nämnden och det förfarande som nämnden iakttar.

10 §

Finansiering

Kostnaderna för nämndens verksamhet betalas av statens medel.

11 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 2022.

Statsrådets förordning

om upphovsrätt

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 17 § 2 mom., 53 § och 55 § 2 mom. i upphovsrättslagen (404/1961), av dem 17 § 2 mom. sådant det lyder i lag 849/2018, 53 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 607/2015 samt 55 § 2 mom. sådant det lyder i lag 821/2005:

1 §

Tillgängliggörande av verk för personer med funktionshinder

Rätt att framställa exemplar av verk för döva och hörselskadade enligt 17 § 2 mom. i upphovsrättslagen har Finlands Dövas Förbund rf. och Föreningen Finland Dövblinda rf.

2 §

Förbud mot kränkande förfarande med verk

Ett förbud enligt 53 § i upphovsrättslagen meddelas av undervisnings- och kulturministeriet.

3 §

Upphovsrättsrådets sammansättning och mandatperiod

Statsrådet utser på framställning av undervisnings- och kulturministeriet för tre år i sänder ordförande, vice ordförande och högst femton andra medlemmar i upphovsrättsrådet samt en personlig suppleant för var och en av dem.

Upphovsrättsrådet har en sekreterare. Sekreteraren är en tjänsteman som undervisnings- och kulturministeriet förordnar.

4 §

Representativitet och behörighetskrav för medlemmarna i upphovsrättsrådet

I upphovsrättsrådet ska det ingå företrädare för de centrala grupperna av innehavare av de rättigheter som föreskrivs i upphovsrättslagen samt av användare av de skyddade objekt som avses i nämnda lag.

Upphovsrättsrådets ordförande, vice ordförande och minst en annan medlem samt deras suppleanter skall ha avlagt juris kandidatexamen, vara förtrogna med upphovsrätten och inte kunna anses företräda de i 1 mom. avsedda innehavare av rättigheter eller användarna av skyddade objekt.

5 §

Behandling av ärenden i upphovsrättsrådets sektion

Upphovsrättsrådets beslutanderätt kan i ärenden som rådet bestämmer utövas av en sektion som rådet tillsatt för handläggning av ett visst ärende eller ärenden gällande ett visst område.

Till sektionen hör en ordförande, som rådet förordnar en i 4 § 2 mom. nämnd medlem till, samt ett behövt antal andra medlemmar.

6 §

Upphovsrättsrådets beslutsföret

Upphovsrättsrådet är beslutfört, då rådets ordförande eller vice ordförande och minst fem andra medlemmar är närvarande.

Sektion är beslutfört, då sektionens ordförande och minst en annan medlem är närvarande.

7 §

Upphovsrättsrådets mötesarvoden

Beslut om mötesarvoden till ordföranden, medlemmarna och sekreteraren i upphovsrättsrådet och dess sektioner samt till sakkunniga som hörs av rådet eller dess sektioner fattas av undervisnings- och kulturministeriet.

8 §

Upphovsrättsrådets arbetsordning

Närmare bestämmelser om upphovsrättsrådets verksamhet kan ges i rådets arbetsordning, som på rådets framställning fastställs av undervisnings- och kulturministeriet.

9 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den xx.xx.2022.

Genom denna förordning upphävs upphovsrättsförordningen (574/1995) med senare ändringar.